

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ελλού, δεύρο έξω

Όπως μου εξήγησε η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον υπάρχει μια πασχαλινή παράδοση στην αστική Λευκωσία, από τα πέτρινα χρόνια της παντοκρατορίας του ΡΙΚ, την οποία οι κυρίες συνεχίζουν με θρησκευτική ευλάβεια: τα καρέ της Μεγάλης Εβδομάδας. Παλαιά, όταν ανθούσε το ποκεριζέ, μαζεύονταν έως και οκτώ άτομα γύρω από τη πράσινη τσόχα. Στις μέρες μας όμως, με τη δραματική μείωση των εν ζωή καρτοπαικτριών, το έθιμο τηρείται με τη διοργάνωση καρέ μπιρίμπας τριών ή τεσσάρων ατόμων.

Τα «παλαιά» χρόνια η ζωή στη βραχονησίδα ήταν έτσι κι αλλιώς ιδιόζωντης πληκτική. Τη Μεγάλη Βδομάδα όμως η πλήξη απογειωνόταν και η αστική Λευκωσία βίωνε τη βαρεμάρα στον υπερθετικό βαθμό. Μιλάμε για μια πόλη όπου τα εστιατόρια κατέβαζαν ρολά επί μέρες και εκτός από τις εκκλησίες τίποτε άλλο δεν λειτουργούσε. Όσο για το μονοπωλιακό ΡΙΚ, συμμετείχε στο πάνδημο πένθος, μεταδίδοντας κλασική μουσική και ένα βραχείας διάρκειας πρόγραμμα που έστειλε τους ιθαγενείς νωρίς για ύπνο.

Αυτά σχολιάζαν, ενώ η οικοδέσποινα μοίραζε χαρτιά και η Ρωσίδα σέρβιρε τα αμαρτωλά gin and tonic. «Όλα τριγύρω αλλάζουμε κι όλα τα ίδια μένουν» είπε με φιλοσοφική διάθεση η Ιουλία και ζήτησε μπιρίμπάκι. «Τουτέστιν;» αναρωτήθηκε η Καλαμαρού. «Τουτέστιν όσο κι αν λέμε πως τα χρόνια πέρασαν και εκσυγχρονιστήκαμε, η χώρα παραμένει μια κουτσουλιά στον χαρτί, υποδυόμενη ανεπιτυχώς το κανονικό κράτος». «Τουτέστιν;» μουλάρωσε η Ευγενία. «Τουτέστιν, αυτό!» ήταν η απάντηση της αμειλίκτης χήρας. Κι έπειτα τους παρουσίασε το αδιόψευστο φωτογραφικό τεκμήριο, καίγοντας τα τελευταία σώα εγκεφαλικά κύτταρα των φιλενάδων της.

Ας προσπαθήσουμε να συλλάβου-

Στη σύγχρονη Κύπρο της τεχνολογικής ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού, εκτός από ασπρόρουχα στεγνώνουμε και σέρβερς στον ήλιο.

με τη σουρεαλιστική εικόνα: Έτος 2023 μ.Χ. - Μια ομάδα μαθητών επισκέπτεται το προεδρικό μέγαρο χώρας μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Ευρωπαίος Πρόεδρος του εν λόγω κοσμικού κράτους (τρομάρα μας) βλέπει ξαπλωμένο στο μαρμάρινο πάτωμα ένα μωρό τυλιγμένο με σάβανο! Ο ανώτατος άρχοντας αντί να ρωτήσει το αυτονόητο («Τι είναι τούτες οι πελλάρες;»), αφήνει το καπμένο το μωρό να υποδύεται το πεθαμένο πριν από τη νεκράνσταση, ακούγοντας ατάραχος τα δαλά μωρά να του τραγουδούν τα κάλαντα του Λαζάρου. «Πελλάτοπος, μνά μου!» αποφάνθηκε η αρίστηρή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού και αυτή τη φορά καμία

από τις δεξιές φίλες της δεν τόλμησε να την αμφισβητήσει.

Η ιστορία με το σαβανωμένο μωρό στα κρύα μάρμαρα του προεδρικού μεγάρου προκάλεσε στο καρέ θυμιά για το «γελόιον του πράγματος». Να όμως που η ζωή, απρόβλεπτη όπως πάντα, επιφυλάσσει οδυνηρές εκπλήξεις. Το κουδούνι του διαμερίσματος της οδού Κωστή Παλαμά κτύπηγε επίμονα ως προπομπός των δυσσιώνων νέων. Όταν άνοιξε η πόρτα, η Φώφη Κούταλου εισέβαλε σε έξαλλη κατάσταση στο καθιστικό. «Έππεσαν το κράτος» ανακοίνωσε στο σοκαρισμένο καρέ. **«Πώς έπεσε;»** αναρωτήθηκε η Καλαμαρού. «Γλίστησε κι έπεσε; Το

έσπρωξαν κι έπεσε; Διέπραξε το απονενομένο ή ήτο απλώς ατύχημα;». «Έπεσαν οι σέρβερς, κοπέλες!». «Τουτέστιν;». «Τουτέστιν, πλημμυρίσαμε» ψιθύρισε η καθηστωτική Φώφη και κοκκίνισε από ντροπή. Ακολούθησε μια μακρά αμήχανη σιωπή. Όπου η Ιουλία, ανταποκρινόμενη στην ευθύνη εκείνων των ιστορικών στιγμών, ανέλαβε πρωτοβουλία. «Ελλού, δεύρο έξω!» φώναξε με σθένος. Και η Ελλού -την ώρα που σιδέρωνε της ήρθε πως ημέρωνε στα γόνατα lionτάρι- ανασήκωσε τα μανίκια κι ευθύς ανέλαβε δράση.

Η επίλεκτη ομάδα ΕΜΑΚΚ (Ειδική Μονάδα Αντιμετώπισης Κουλών Κα-

ταστροφών) συστάθηκε αμέσως, με την Ελλού επικεφαλής και μέλη τις καλύτερες παραδουλεύτρες του Αγίου Ανδρέα. Ο κυπριακός λαός έπειτα από 24 ώρες αγωνίας πληροφορήθηκε απλώς το αποτέλεσμα, όταν εστάλη η ειδοποίηση: «Στέγνωσαν οι σέρβερς». Εκείνο που δεν γνώριζε ο κυρίαρχος λαός της ηρωικής βραχονησίδας, είναι ότι προηγήθηκαν οι άοκνες προσπάθειες της ΕΜΑΚΚ. Δεκάδες πιστολάκια μαλλιών δούλεψαν επί ώρες έως ότου επιτευχθεί το θαύμα της υψηλής τεχνολογίας: Να στεγνώσουν οι σέρβερς!

Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες της στήλης η κυρία Ιουλία Πα-

λαιολόγου Ουίλσον, ως επίτιμη Πρόεδρος της ΕΜΑΚΚ, απέστειλε επιστολή στον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη με την οποία του πρότεινε μια αληθινά ρηξικέλευθη ιδέα: Κάθε χρόνο, την 11η Απριλίου, να διοργανώνεται στο προεδρικό μέγαρο μια σεμνή τελετή για την «Ανάσταση του Σέρβερ». Ο υφυπουργός Καινοτομίας, Έρευνας και Ψηφιακής Πολιτικής Φίλιππος Χατζηζαχαρίας θα ξαπλώνει στο πάτωμα τυλιγμένος με άσπρα σεντόνια, ενώ η χορωδία καλλήφωνων IT Specialists θα τραγουδά τα Κάλαντα του Λαζάρου.

Όταν επιτέλους στέγνωσαν οι σέρβερς, το καρέ μπορούσε να επιστρέψει απερίσπαστο στη νέα αγαπημένη του συνήθεια που έγινε λατρεία: τα Instagram stories της ινφλουένσερ προέδρου του ΔΗΣΥ. Όπως εξήγησε στο καρέ η Ιουλία «δεν είναι απλώς αναρτήσεις στα social media, αλλά μπιζουδάκια της εβδομής τέχνης όπου η Ξανθή Αγαπημένη Παναγιά πρωταγωνιστεί καθημερινά σε ταινίες μικρού μήκους». Όπου πάει πλέον η φωτογενής πρόεδρος την ακολουθεί μια κάμερα, η οποία καταγράφει τις επαφές της με «δες και όλους», με «τις Κύπριες και τους Κυπρίους», με «τις φίλες και τους φίλους», με «τις συναγωνίστριες και τους συναγωνιστές» της κ.ο.κ.

«Ενώ η ινφλουένσερ αρχηγός προς τη δόξα τραβά, τα γατάκια προσπαθούν αγχωμένα για λίγα ψήφια δημοσιότητας» είπε η Ιουλία, χαμογελώντας με νόημα. Και διάβασε στο καρέ την κορυφαία ανάρτηση των ημερών, από τον Μιχάλη Σοφοκλέους, όπου γέλασε ο κάθε πικραμένος: «Στόχος μου είναι να εκπληρώσω την αποστολή του Αναπρωτή Προέδρου, εργαζόμενος όπως πάντα 20 ώρες την ημέρα». **«Εμείς** συμβιβάζομαστε και με το οκτάωρο» είπε η Ιουλία και σήκωσε το ποτήρι της. «Εβίβα κοπέλες!».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
16.4.1933

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ: Κατά πληροφoρίας εκ Νέας Υόρκης, οι επίσημοι κύκλοι προήλθον εις την απόφασιν όπως κατά τας προσεχείς εις την Βασιγκτώνα συνομιλίας μετά των αντιπροσώπων των διαφόρων κρατών παράσχουν απτάς αποδείξεις περί της θελήσεώς των όπως εγκαταλείψουν την ασκήθειαν μέχρι τούδε υπό της Αμερικής πολιτικῆν του «οικονομικού εθνικισμού». Κατά την γνώμην των η πολιτική αὕτη, συνισταμένη εις την υπέρμετρον προστασίαν των εγχωρίων προϊόντων, την προσπάθειαν πωλησιεώς των εις το εξωτερικόν και την ἄρνησιν της αγοράς ξένων προϊόντων, και ακολουθηθείσα υφ' ὧλων των κρατῶν, υπήρξεν η αιτία της μεγάλης κρίσεως, εκ της οποίας υποφέρει σήμερον ο κόσμος. Διά τον λόγον τούτον, η κυβερνήσις

της Βασιγκτῶνος, ἔχουσα πάσαν διάθεσιν να προβῇ εις τας αναγκαίας θυσίας, θα επιδιώξῃ την οικονομικὴν παλινόρθωσιν του κόσμου διὰ μέτρων τα οποία θα αναφέρονται πρωτίστως εις τους απαγορευτικούς δασμούς, την πολιτικὴν των εισακτέων εμπορευμάτων και τους περιορισμούς ἐπὶ του συναλλάγματος. [...] Πας εχθρικός διακείμενος προς την Γερμανίαν οφείλει να γνωρίζῃ ὅτι θ' αποκλεισθῇ της γερμανικῆς κοινωνίας.

ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ: Ο υπουργός Εσωτερικών κ. Φρικ εις διάγγελμά του προς το γερμανικόν ἔθνος τονίζει ὅτι πρωταρχικός σκοπός ὧλων των νόμων καὶ διαταγμάτων τα οποία η κυβερνήσις εθέσπισε κατά τας τελευταίας εβδομάδας εἶναι η παγιοποιήσις της δυνάμεως του Ράιχ, η ενοποιήσις των κυβερνητικῶν καὶ κοινοβουλευτικῶν συστημάτων των διαφόρων γερμανικῶν κρατῶν και η εκκαθάρισις των δημοσίων υπηρεσιῶν ἀπὸ τα μαρξιστικά στοιχεία. Η συστηματικὴ ανασυγκρότησις ἐπὶ τω σκοπῷ της πολιτικῆς και οικονομικῆς χειραφετήσεως της Γερμανίας -εξακολουθεῖ το διάγγελμα- μόλις τώρα αρχίζει και το ἔργον τούτο εἶνε εξαιρετικὰ δύσκολον. [...] Πας εχθρικός διακείμενος προς την Γερμανίαν οφείλει να γνωρίζῃ ὅτι θ' αποκλεισθῇ της γερμανικῆς κοινωνίας.

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΣΓΟΡΑΣ

Καλός Λόγος... για μετανάστευση

Ξεκινώ με έκτακτη είδηση που μόλις κατέφθασε ζεστή και λαχταριστή, σαν τυρόπιτα που μόλις βγήκε απ' τον φούρνο: στενοχωρήθηκε η βασίλισσα του Ίνσταγκραμ μόλις πληροφορήθηκε πως η ενθρόνισή του βασίλισιά -όχι του Ίνσταγκραμ, του ορίτζιναλ, της Αγγλίας- θα γίνει στις 6 Μαΐου. Και έτσι, ενώ θα μπορούσε να ήταν κάπου στο Αββαείο του Γουέστμινστερ και να βγάζει selfies με τον Κάρολο, που θα κτυπούσαν σίγουρα χιλιάδες likes και καρδούλες απ' τους followers, θα είναι αναγκαστικά στα γραφεία του Συναγερμού να επιβλέπει τις εκλογές του κόμματος. Μα και αυτός ο Κάρολος να βάλει την ενθρόνισή του την ίδια μέρα με τις εκλογές του ΔΗΣΥ. Πόση κακοτυχία; Προφανώς τελικά από Κύπρο θα παραστούν ο Νίκος Χριστοδουλίδης σαν Πρόεδρος και -βάζοντας, αν χρειαστεί και λίγο μέσο με τη Φωτεινή- ο Νικόλας Παπαδόπουλος, σαν ο εθνικός μας πρίγκιπας.

Αλλού λοιπόν είχαν εβδομάδα των Παθών, εμείς είχαμε εβδομάδα των Παθών και των Λαθών. Μα πόση κακοδαιμονία; Τόσες πολλές συμφορές μαζεμένες σε μια χώρα είχαμε να δούμε από τον καιρό που ο Θεός έστειλε στην Αίγυπτο τις 7 πληγές των Φαραώ! Η θεία μου αγχωμένη ότι θα εξαφανιστεί το χωράφι της από το Κτηματολόγιο, οι φοιτητές του Πανεπιστημίου έντρομοι μη διαρρεύσουν emails τους με spam συνομιλίες και οι Λεμεσιανοί -όσοι δεν κάνουν τζόκινγκ στον Εναέριο-

Σαν την Κύπρον ΕΝ ΕΣΙΕΙ. Ανώνυμος Κύπριος.

έξαλλοι που δεν είχαν λήψη για να δουν τον Σασμό!

Ο Νίκος Τορναρίτης ισχυρίζεται πως είμαστε μια ανοχύρωτη πολιτεία. Συμφωνώ μαζί σου Νίκο μου. Λες όμως να γίναμε ανοχύρωτη πολιτεία σε αυτές τις λίγες εβδομάδες διακυ-

βέρνησης Χριστοδουλίδη; Ή μήπως εννοείς πως ανοχύρωτη πολιτεία του παρέδωσε ο Νίκaros που συγκυβερνούσε για 10 χρόνια με το δικό σου κόμμα;

Ο Νίκος ο μειλίκιος -με το ενίοτε αινιγματικό χαμόγελο της Τζοκόντα-

δήλωσε πως αποδέχεται την ευθύνη για το μπάχαλο με τους σέρβερς, σαν Πρόεδρος της Κύπρου. Για το άλλο μπάχαλο, με το χακάρισμα του Κτηματολογίου, αναμένεται να αναλάβει την ευθύνη ο πρόεδρος του Λιβάνου.

Σε άλλα νέα, μαθαίνω πως ο βουλευτής Χατζηγιάννης, προφανώς πάνω στα νεύρα του που έχασε ο Φούλης τις εκλογές, έβαλε ένα Famous Grouse και κάθισε στο γραφείο του ολονυχτίς και έγραψε μια πρόταση νόμου 36 σελίδων «Για τη ρύθμιση των δημοσκοπήσεων και της δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων». Μεταξύ άλλων προβλέπει πως απαγορεύεται να γίνονται δημοσκοπήσεις με δείγμα λιγότερο από 1000 άτομα, αλλά και το πλέον δημοκρατικό άρθρο, όπου «τα ΜΜΕ θα πρέπει να στέλνουν τη δημοσκοπήσι στην Αρχή Ραδιοτηλεόρασης πριν την δημοσιεύσουν». Ναι-ναι, καλά διαβάσατε. Πρόεδρε-ίνφουλενσερ, αν το κατέθετε το ΑΚΕΛ θα τους λέγαμε για τις κομμουνιστικές τους πρακτικές. Επειδή το κατέθεσε ο Χατζηγιάννης να του πούμε για χούντα;

Υστερόγραφο: Σε όλα αυτά μαθαίνω πως το ΑΚΕΛ ετοιμάζει επίθεση αγάπης προς δυσαρρεστημένους εδεκίτες, ώστε αυτοί να αποτελέσουν τις... νέες Νέες Δυνάμεις! Σας έχω γαργαλιστικές σοσιαλιστικές εξελίξεις τις επόμενες μέρες στον διαδικτυακό Ονσασγόρα.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Ιδέες για χρήση μη επανδρωμένων αεροσκαφών (drones) από την ΟΥΝΦΙΚΥΠ, με στόχο την «καλύτερη» επιτήρηση της νεκρής ζώνης στην Κύπρο, εξετάζουν σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» τα Ηνωμένα Έθνη, ενώ την ίδια ώρα, η Βρετανία «προσφέρθηκε» να προβεί σε δωρεά «μερικών» συμβατικών (commercial) drones, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν προς αυτήν την κατεύθυνση. Αποφάσεις δεν έχουν ακόμη ληφθεί, ενώ όπως πληροφορούμαστε, «η προοπτική» ανάπτυξης μη επανδρωμένων αεροσκαφών» στη νεκρή ζώνη, συζητείται μεταξύ γραμματειάς των Ηνωμένων Εθνών και του Κόλιν Στιούαρτ. Ρόλο στις συζητήσεις φαίνεται να έχει και το Λονδίνο, υπό το φως και της «προσφοράς» του, ενώ θετική εισήγηση για τη χρήση drones στη νεκρή ζώνη υπέβαλε και στρατιωτική αντιπροσωπεία του ΟΗΕ, που επισκέφθηκε την Κύπρο στα τέλη του 2022, θέτοντας ζήτημα χρήσης «νέων τεχνολογιών», με στόχο να διεξάγονται ευκολότερα οι περιπολίες της Ειρηνευτικής Δύναμης.

Αν και «η προοπτική» ανάπτυξης drones συζητείται εδώ και μήνες, η Κυπριακή Δημοκρατία, μέρος της οποίας αποτελεί η νεκρή ζώνη – και συνεπώς θα έπρεπε να έχει τον πρώτο λόγο– δεν είχε ενημερωθεί ούτε από την ΟΥΝΦΙΚΥΠ, αλλά ούτε από τη Βρετανία, με αποτέλεσμα το ζήτημα αυτό να φτάσει ενώπιόν της, μέσα από πληροφορίες.

Αν και «η προοπτική» ανάπτυξης drones συζητείται εδώ και μήνες, η Κυπριακή Δημοκρατία, μέρος της οποίας αποτελεί η νεκρή ζώνη, δεν είχε ενημερωθεί ούτε από την ΟΥΝΦΙΚΥΠ, αλλά ούτε από τη Βρετανία.

Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», μετά την πληροφόρηση που έλαβε, το υπουργείο Εξωτερικών προέβη σε παραστάσεις, ζητώντας επίσημη ενημέρωση από την ΟΥΝΦΙΚΥΠ, η οποία μόλις πριν από πέντε μέρες, στις 10 Απριλίου, επιβεβαίωσε διά επιστολής ότι όντως εξετάζει την προοπτική χρήσης μη επανδρωμένων αεροσκαφών στη νεκρή ζώνη.

Γίνεται, λοιπόν, κατανοητό, ότι πέραν της ουσίας του ζητήματος, δηλαδή της λήψης απόφασης γύρω από την ενδεχόμενη χρήση συμβατικών drones στη νεκρή ζώνη, αυτό που σε πρώτη ανάγνωση προβληματίζει είναι το γεγονός ότι η ΟΥΝΦΙΚΥΠ ενεργεί ως η νεκρή ζώνη να ανήκει στη δική της δικαιοδοσία, δημιουργώντας την εντύπωση ότι μπορεί να την διαχειρίζεται όπως η ίδια νομίζει, λαμβάνοντας αποφάσεις, χωρίς τη συγ-

κατάθεση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι η ΟΥΝΦΙΚΥΠ γνώριζε εδώ και μήνες τις εισηγήσεις της στρατιωτικής αποστολής του ΟΗΕ, από τα τέλη του 2022, αλλά επέλεξε να μην ενημερώσει την Κυπριακή Δημοκρατία για τις ιδέες ανάπτυξης «νέων τεχνολογιών», περιλαμβανομένων «μη επανδρωμένων αεροσκαφών». Όπως βεβαίως δεν την ενημέρωσε ούτε μετά την «προσφορά» του Ηνωμένου Βασιλείου για παραχώρηση μερικών «συμβατικών» (και άρα όχι στρατιωτικά εξοπλισμένων) drones, προς την Ειρηνευτική Δύναμη. Σημειώνεται ότι ανάλογη στάση, τήρησε και το Λονδίνο.

Σε κάθε περίπτωση, μετά από τις παραστάσεις της Λευκωσίας προς την ΟΥΝΦΙΚΥΠ, στις 7 Απριλίου, η Ειρηνευτική Δύναμη αποφάσισε να ενημερώσει επισήμως

το ΥΠΕΞ, διά επιστολής, ημερομηνίας 10 Απριλίου. Όπως πληροφορείται η «Κ», η επιστολή που απέστειλε η ΟΥΝΦΙΚΥΠ, πριν από μόλις πέντε μέρες, ενισχύει τον προβληματισμό για τον τρόπο με τον οποίο εκλαμβάνει τη νεκρή ζώνη. Στην τελευταία παράγραφο, η ΟΥΝΦΙΚΥΠ φέρεται να αναφέρει χαρακτηριστικά: «Παρακαλώ να είστε σίγουροι, ότι η ΟΥΝΦΙΚΥΠ θα επικοινωνήσει και θα διαβουλευθεί (engage) εγκαίρως με την Κυπριακή Δημοκρατία, σε πολιτικό και διοικητικό επίπεδο, σε περίπτωση μιας τέτοιας απόφασης για ανάπτυξη μη επανδρωμένων αεροσκαφών». Με άλλα λόγια, η ΟΥΝΦΙΚΥΠ θεωρεί ότι αφού λάβει την όποια απόφαση για ανάπτυξη των drones, στη νεκρή ζώνη, τότε θα εμπλακεί σε μια διαβούλευση με την Κυπριακή Δημοκρατία. Ενδεχομένως, γύρω από τους όρους λειτουργίας των μη

επανδρωμένων αεροσκαφών.

Η προσέγγιση αυτή αντανακλά και σε πρακτικό επίπεδο, τις θέσεις που διατύπωσε ο Κόλιν Στιούαρτ πριν από μερικές μέρες, στο πρώτο επίσημο διάβημα της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, προς τον ειδικό αντιπρόσωπο του γ.γ. ΟΗΕ. Όπως είχαμε δημοσιεύσει, το ΥΠΕΞ προέβη σε διάβημα προς τον κ. Στιούαρτ, ο οποίος μετά την καθ' υπέρβαση «εκχώρηση» τμήματος της νεκρής ζώνης στην τουρκοκυπριακή πλευρά, έδωσε και άδεια χρήσης του χώρου αυτού (γηπέδου), για αθλητικές δραστηριότητες στην τουρκοκυπριακή ομάδα Τσετίνκαγια. Σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, απαντώντας στο διάβημα του ΥΠΕΞ, ο Κόλιν Στιούαρτ διατύπωσε τον ισχυρισμό ότι η νεκρή ζώνη δεν βρίσκεται στη δικαιοδοσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά αποτελεί αρμοδιότητα των Ηνωμένων

Εθνών και ότι σε κάθε περίπτωση, το μέλλον της θα καθοριστεί στο πλαίσιο διαπραγματεύσεων για συνολική λύση του Κυπριακού!

Η τουρκική πλευρά

Επιφυλακτική φέρεται να είναι καταρχάς η τουρκική πλευρά, αναφορικά με την προοπτική ανάπτυξης μη επανδρωμένων αεροσκαφών στη νεκρή ζώνη για αποτελεσματικότερη επιτήρησή της από την ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Αν και όλα εξακολουθούν να παραμένουν ανοικτά και κανείς δεν μπορεί να προβλέψει το αποτέλεσμα, έγκυρη πηγή υπενθύμισε ότι η τουρκική πλευρά έχει εγκατεστημένα στο παράνομο αεροδρόμιο του κατεχομένου Λευκονοίκου, μη επανδρωμένα αεροσκάφη, πλήρως εξοπλισμένα, τα οποία πέραν του ρόλου που διαδραμάτισαν στις τουρκικές έκνομες ενέργειες στην κυπριακή ΑΟΖ, αξιό-

ποιούνται από την Άγκυρα για έλεγχο όλης της περιοχής. Αυτό άλλωστε είχε εξαγγείλει και ο Ερσίν Τατάρ, σημειώνοντας ότι τα τουρκικά drones θα «επιθεωρούν όλη την περιοχή» με ό,τι αυτό συνεπάγεται και για άλλα κράτη, όπως η Αίγυπτος και το Ισραήλ.

Η επιστολή της ΟΥΝΦΙΚΥΠ

Στην επιστολή της ΟΥΝΦΙΚΥΠ προς το ΥΠΕΞ, ημερομηνίας 10 Απριλίου, η Ειρηνευτική Δύναμη, όπως πληροφορούμαστε, επιχειρεί να δώσει κάποιες διευκρινίσεις αναφορικά «με την πιθανή χρήση συστημάτων μη επανδρωμένων αεροσκαφών». Στο πλαίσιο αυτό, η ΟΥΝΦΙΚΥΠ επιστρατεύει τη θέση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, σύμφωνα με την οποία δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην ανάγκη οι ειρηνευτικές αποστολές να εναρμονιστούν με νέες τεχνολογίες, για να διατηρήσουν το υψηλότερο επίπεδο αποτελεσματικότητας στην εργασία τους. Όπως μας επεσήμανε έγκυρη πηγή, η επιστολή αναφέρει ακόμη ότι η ΟΥΝΦΙΚΥΠ δέχθηκε επίσκεψη από στρατιωτική αντιπροσωπεία των Ηνωμένων Εθνών, η οποία εξέτασε διάφορους τρόπους ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας της εργασίας της Δύναμης, υποβάλλοντας εισήγηση για καλύτερη χρήση νέων τεχνολογιών, περιλαμβανομένων μη επανδρωμένων αεροσκαφών. Στη συνέχεια, η επιστολή της ΟΥΝΦΙΚΥΠ φέρεται να σημειώνει ότι στην παρούσα φάση, η Αποστολή στην Κύπρο και το Αρ-

Η Τουρκία έχει εγκατεστημένα στο αεροδρόμιο του κατεχομένου Λευκονοίκου μη επανδρωμένα αεροσκάφη, πλήρως εξοπλισμένα, τα οποία αξιοποιούνται από την Άγκυρα για έλεγχο όλης της περιοχής.

κηνείο των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη, αντλούν πληροφορίες για τις προϋποθέσεις πιθανής ανάπτυξης μη επανδρωμένων αεροσκαφών, αφηνοντας ουσιαστικά ανοικτό το ενδεχόμενο. Επιπλέον, η επιστολή αναφέρεται στην προσφορά από το Ηνωμένο Βασίλειο συμβατικών μη επανδρωμένων αεροσκαφών (όχι στρατιωτικού επιπέδου), ενώ προσθέτει ότι γνωρίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται από την Πολιτική Αεροπορία για τη χρήση μη επανδρωμένων αεροσκαφών, στην Κύπρο. Στο τέλος, η επιστολή διαβεβαιώνει το ΥΠΕΞ ότι η ΟΥΝΦΙΚΥΠ θα επικοινωνήσει εγκαίρως και θα διαβουλευθεί (engage) με την Κυπριακή Δημοκρατία, σε πολιτικό και διοικητικό επίπεδο, σε περίπτωση μιας τέτοιας απόφασης για ανάπτυξη μη επανδρωμένων αεροσκαφών.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

Αναλογική ή απροϋπόθετη συγγνώμη;

Είναι μέρος, πλέον, του λεγόμενου πολιτικού πολιτισμού: την επαύριον μιας μέζονος αποτυχίας του κρατικού μηχανισμού η κυβέρνηση ζητάει συγγνώμη. «Ως πρωθυπουργός, οφείλω σε όλους, αλλά πάνω από όλα στους συγγενείς των θυμάτων, μια μεγάλη ΣΥΓΓΝΩΜΗ», έγραψε εμφατικά ο κ. Μητσοτάκης μετά την τραγωδία των Τεμπών. Συγγνώμη για τι; Για τα σφάλματα τόσο της δικής του κυβέρνησης, όσο και των κυβερνήσεων του παρελθόντος, εξαιτίας των οποίων η τηλεδιοίκηση στον ΟΣΕ ακόμη δεν λειτουργεί.

«Αναλαμβάνουμε την ευθύνη που μας αναλογεί» έχει πει, σε διάφορες εκδοχές, ο πρωθυπουργός. «Την ανέλαβα και την αναλαμβάνω την ευθύνη» είπε ο πρώην πρωθυπουργός κ. Τσίπρας, αναδεχόμενος την ευθύνη της δικής του κυβέρνησης. Μην τυχόν και κατηγορηθεί, μάλιστα, ότι ανέλαβε έστω και ένα γραμμάριο ευθύνης παραπάνω, διευκρίνισε: «αυτή όμως που μου αναλογεί».

Η γλώσσα πάντα απο-καλύπτει. Για την εξουσία (νυν και πρώην),

η πολιτική ευθύνη είναι σαν ένα μεγάλο οικόπεδο, τεμάχια του οποίου μπορούν, με τοπογραφική ακρίβεια, να δοθούν στους ιδιοκτήτες. Εκ πρώτης όψεως είναι εύλογο: οι ευθύνες διασπείρονται στον χρόνο, συνεπώς επιμερίζονται στις εκάστοτε κυβερνήσεις.

Υπάρχει, όμως, και μια άλλη διάσταση στην πολιτική ευθύνη –η ποιοτική. Μια υπουργική παράλειψη, σε μια κρίσιμη στιγμή, μπορεί να ήταν πολύ πιο σημαντική από πολλές καθυστερήσεις. Μια εύλογη κρίση μπορεί να αποδείχθηκε, τελικά, εσφαλμένη. Το κυβερνάν εμπεριέχει εκτιμήσεις, προσδοκίες, αβεβαιότητα. Η πολιτική ευθύνη δεν επιμερίζεται αναλογικά, γιατί δεν μπορούμε να γνωρίζουμε με βεβαιότητα τα ουσιώδη επιμέρους στοιχεία των αποφάσεων –τη βαρύτητα συγκεκριμένων πράξεων ή παραλείψεων τότε που έγιναν.

Η πολιτική ευθύνη είναι πρωτίστως ηθική: φέρεις ακέραια την ευθύνη γιατί έχεις αναλάβει ακέραια την ευθύνη της διακυβέρνησης. Αναλαμβάνοντας τη διακυβέρνηση παραλαμβάνεις, συγχρόνως, όλη

Οι πολιτικοί, συνήθως, είναι οι τελευταίοι που θα μας έδιναν μαθήματα ηθικής. Ενώ πρόθυμα αυτο-πιστώνονται την επιτυχία, επιμερίζουν ιδιοτελώς την αποτυχία.

την κληρονομιά του κρατικού μηχανισμού. Θέλεις δεν θέλεις, στη δράση σου συγχωνεύεται ό,τι καλό και κακό έκαναν οι προκάτοχοί σου. Κάθε στιγμή μιλάς αναγκαστικά εξ ονόματος του διαχρονικού κράτους. Η συγγνώμη, για να είναι αυθεντική, οφείλει να είναι απροϋπόθετη. Αν θεθούν όροι, ευτελίζεται ως ηθική πράξη. Οι πολιτικοί, συνήθως, είναι οι τελευταίοι που θα μας έδιναν μαθήματα ηθικής. Ενώ πρόθυμα αυτο-πιστώνονται την επιτυχία, επιμερίζουν ιδιοτελώς την αποτυχία. Μερικοί δεν διστάζουν να επιδοθούν σε ηθική λογιστική, δίχως επιγνώση του αυτοεξευτελισμού τους. «Έκανα ό,τι

μπορούσα για να ανατάξω τους σιδηροδρόμους που ήταν σε απόλυτη παρακμή», έλεγε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Γιατί να κρεωθώ εγώ τα εγκληματικά λάθη των προηγούμενων;», δήλωσε στον δημοσιογράφο Γ. Παπαχρήστο ο Κώστας Καραμανλής («Τα Νέα», 11/3/23).

Η συγγνώμη του πρώην υπουργού Μεταφορών είναι επιφανειακή: θέλει να φανεί ευαίσθητος, όχι να αναδεχθεί, με ηθικούς όρους, το ακέραιο βάρος των ευθυνών του. Πώς το ξέρουμε; Οριοθετώντας προσεκτικά το εύρος της συγγνώμης του, η μέριμνα του κ. Καραμανλή είναι σαν αυτή του επιλοχία για τα όπλα που παραλαμβάνει: μην τύχει και κρεωθεί κάτι παραπάνω! Δεν αγαπά καζαντζακικά την ευθύνη, γι' αυτό και δεν αισθάνεται αποκλειστικά υπεύθυνος για την τραγωδία. «Αν χαθεί εγώ θα φταίω». Η λογιστική αντίληψη του ηθικού επιμερισμού τού στερεί τη δυνατότητα να αντιληφθεί την ηθική της απροϋπόθετης συγγνώμης. Αν επανεκλεγεί βουλευτής, θα θεωρήσει ότι έχει εξαγνιστεί.

Δείτε, αντιστικτικά τη στάση

της μπτέρας ενός από τους κατηγορούμενους νεαρούς για τη δολοφονία του Άλκη Καμπανού στη Θεσσαλονίκη, και θα αντιληφθείτε τη διαφορά. Μια οικονομική μεταναστική αποδεικνύεται πολύ πιο ηθικά οξύνους από έναν ευκατάστατο αόφοιτο του Ταψτς. «Όταν μπήκε ο Άλκης στο κόμμα, μπήκαμε και 'μεις στο κόμμα. Είναι μία καθημερινή πληγή για μας, σαν να χάσαμε και 'μεις το παιδί μας» ανέφερε, με λυγμούς, η μπτέρα στο Δικαστήριο. «Προσπάθησα να γράψω ένα γράμμα για να εκφράσω την οδύνη μου. Να το πάω όμως πανά! Δεν είχα να πω στο μνήμα του παιδιού, αλλά δεν είμαι αντάξια να πάω...» πρόσθεσε. «Πέφτω στα πόδια της μάνας (του Άλκη) και της ζητάω συγγνώμη», είπε σε συνέντευξή της. Δεν οριοθετεί την περιοχή της ευθύνης της: αντιθέτως, βιώνει την αποτυχία του γιου της ως προσωπική αποτυχία. «Δεν ξέρω πώς έμπλεξε. Κάπου θα έφταιξα...».

Όπως η επίγνωση της αμαρτωλότητας κάνει τον πιστό να αναφωνεί ενώπιον του νυμφώνος του Κυρίου «και ένδυμα ουκ έχω, ίνα

εισέλθω εν αυτώ», η μπτέρα του κατηγορούμενου νεαρού στρέφει το βλέμμα προς τα μέσα: συντετριμμένη, δεν θεωρεί τον εαυτό της άξιο να αποκαμφθεί τον τάφο του Άλκη. Η αποτυχία του γιου της αντανάκλα τη δική της αποτυχία. Ζητάει τη συχώρεση δίχως να ξέρει αν θα την αποκτήσει ποτέ. Δεν εζηγεί το αποτρόπαιο φαινόμενο, επωμίζεται ολόκληρη την ευθύνη.

Για να αγαπάς την ευθύνη πρέπει να αντιλαμβάνεσαι τον εαυτό σου ως φορέα υποχρεώσεων προς τους άλλους. Να παραμερίζεις την αναπόφευκτη ιδιοτελεία σου χάριν των ηθικών αξιών που υποτείνουν τον ρόλο σου και/ή την ιδιότητά σου ως ανθρώπου ον. Αν τεμαχίζεις την ευθύνη για να ελαφρύνεις το φορτίο σου, δεν κινείσαι στην επικράτεια της ηθικής –της διαρκούς ευθύνης για τον Άλλο– αλλά της λογιστικής.

Ο κ. Χαρίδμος Τσοούκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Warwick www.htsoukas.com

Τι φέρνει ο Ερντογάν στα Κατεχόμενα

Πώς εισέρχεται η Κύπρος στον τουρκικό προεκλογικό σε μια περίοδο που η Λευκωσία επιχειρεί να επανεκκινήσει το Κυπριακό

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Μπορεί οι εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο και δη στο τρίγωνο Ελλάδας - Τουρκίας - Κύπρου να δημιουργούν, για το εγγύς μέλλον, ένα ενδιαφέρον πλέγμα για τα ελληνοτουρκικά και το Κυπριακό, ωστόσο, το τελευταίο δεν έχει μέχρι στιγμής «παίξει» καθόλου ψηλά στο προεκλογικό συγκείμενο των επερχόμενων τουρκικών εκλογών της 14ης Μαΐου. Κοινώς, οι εξελίξεις στο Κυπριακό δεν απασχολούν τις προεκλογικές συζητήσεις της Τουρκίας που εστιάζει, αμιγώς, στα ζητήματα της οικονομίας, των μετασεισμικών (κοινωνικών και πολιτικών) δονήσεων και στη μεγάλη εικόνα των σχέσεων Δύσης - Τουρκίας. Ακόμη και το μορατόριουμ στα ελληνοτουρκικά –που σε Αθήνα και Λευκωσία προκάλεσε κύκλο συζητήσεων στη δημόσια σφαίρα, την

Η κάθοδος του Τούρκου Προέδρου Ερντογάν στα Κατεχόμενα την Τρίτη 18 Απριλίου βάζει την Κύπρο, και επίσημα, στην προεκλογική ατζέντα των τουρκικών εκλογών.

αμχανία με τον ΙΜΟ και διευκρινιστικές δηλώσεις εκ μέρους του ΥΠΙΕΞ της Ελλάδας, Νίκου Δένδια–δεν είναι να μην απασχολεί τόσο έντονα τη μεγαλύτερη μερίδα του τουρκικού εκλογικού σώματος, δεδομένης της προηγούμενης ρητορικής εκ μέρους του Ερντογάν που έφτανε, επικοινωνιακά, σε δυσθεώρητα ύψη όσον αφορά την επιθετικότητα και τον εκφρασθέντα αναθεωρητισμό. Ωστόσο, η επίσκεψη του Τούρκου Προέδρου, Ταγίπ Ερντογάν, στα Κατεχόμενα, την Τρίτη 18 Απριλίου εγκαينιάζει ένα ενδιαφέρον σημειακό πλαίσιο: Σε λιγότερο από ένα μήνα πριν από τις κάλπες της 14ης Μαΐου στην Τουρκία –τις πλέον κρίσιμες των τελευταίων ετών– εντάσσει και επισήμως την Κύπρο στον τουρκικό προεκλογικό αγώνα. Με τη σημασία, τη σημασία και τις δυναμικές που αναπτύσσονται από κάτι τέτοιο να έχουν αρκετό ενδιαφέρον σε μια περίοδο που η Λευκωσία επιχειρεί να επανεκκινήσει τη διαδικασία των συνομιλιών στο Κυπριακό.

Τι να αναμένουμε

Η κάθοδος του Τούρκου Προέδρου Ταγίπ Ερντογάν στα Κατεχόμενα με «εγκαίνια» της επέκτασης του παράνομου αεροδρομίου της Τύμβου («Ερτζάν») πρέπει να ιδωθεί συνδυαστικά με τη με-

Οι εξελίξεις στο Κυπριακό δεν απασχολούν τις προεκλογικές συζητήσεις της Τουρκίας που εστιάζει, αμιγώς, στα ζητήματα της οικονομίας, των μετασεισμικών δονήσεων και στη μεγάλη εικόνα των σχέσεων Δύσης - Τουρκίας.

γάλη εικόνα της Ανατολικής Μεσογείου και δη την οργανωμένη αντίδραση Άγκυρας και Τ/κ σε δύο σημαντικές δυναμικές:

- Τη φιλόδοξη επί της αρχής και δύσκολη πρακτικά προσέγγιση της Λευκωσίας για επανεκκίνηση του διαλόγου στο Κυπριακό με τη διαμεσολάβηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης –πιτυχή που απορρίπτει επί της αρχής τόσο η Τουρκία όσο και ο Τ/κ ηγέτης, Ερσίν Τατάρ, επικαλούμενοι λόγους μονομερούς στήριξης προς την ε/κ πλευρά και

- Την περαιτέρω εμπέδωση των εξαιρετικών αμερικανοκυπριακών

σχέσεων μετά την απόφαση των ΗΠΑ για άρση του εμπάργκο που προξενεί τη σταθερή αντίδραση σε επίπεδο δημόσιων δηλώσεων του τουρκικού ΥΠΙΕΞ, σε μια περίοδο που οι σχέσεις Ουάσινγκτον – Άγκυρας βρίσκονται σε σοβαρές και επαναλαμβανόμενες κρίσεις σε περιφερειακό επίπεδο.

Η παρουσία Ταγίπ Ερντογάν στα Κατεχόμενα αξίζει να αναλυθεί και δη πώς θα κινηθεί ο Ερντογάν ή ο Κιλιτσντάρογλου σε σχέση με τον Τ/κ ηγέτη, Ερσίν Τατάρ. Στοιχεία του ρεπορτάζ αλλά και της ανάλυσης δείχνουν προς την κατεύθυνση της μη πολιτικής επιβιωσιμότητας Τατάρ –πιτυχή που αναπόφευκτα θα ξαναβάλει το τουρκοκυπριακό πολιτικό σκηνικό σε εκλογικές διεργασίες. Η μη αποδοχή πλέον του Ερσίν Τατάρ από μεγάλη μερίδα της

σεισμόπληκτων που κατέφυγαν προς τα Κατεχόμενα, μετά τους φονικούς σεισμούς της 6ης Φεβρουαρίου και της διαχείρισης της τουρκοκυπριακής οργής μετά τον τραγικό χαμό μαθητών αθλητικής αποστολής. Σημασία αποκτά και το εύρος αλλά και το περιεχόμενο τυχών δηλώσεων σε σχέση με το Κυπριακό εκ μέρους του Τούρκου Προέδρου, ιδίως αν επαναλαμβάνουν το πάγιο αφήγημα μετά το 2017 περί ύπαρξης δύο κρατών στην Κύπρο και «κυριαρχικής ισότητας».

Επιπλέον, η ύπαρξη αναφοράς, μιας παραγράφου, στο προεκλογικό

πρόγραμμα της «Συμμαχίας του Έθνους» (προεδρική υποψηφιότητα Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου) στο Κυπριακό ως ζητήματος «ύψιστης εθνικής προτεραιότητας», δεν αφήνει περιθώρια στον Ερντογάν να μην το εντάξει στον προεκλογικό του –πιο εμφατικά, μάλιστα, με την «εγκαίνια» μιας «κρατικής δομής» (σ.σ. αεροδρομίου) της λεγόμενης ΤΔΒΚ με επιτόπου επίσκεψη– πιτυχή που φαίνεται και από το γεγονός της επίσκεψης της επίσκεψης, ενώ οι εργασίες στο παράνομο αεροδρόμιο της Τύμβου δεν έχουν ολοκληρωθεί και υπάρχουν αντι-

Τι μέλλει γενέσθαι με τον Ερσίν Τατάρ

Μια ενδιαφέρουσα δυναμική που αναπτύσσεται σε σχέση με το αποτέλεσμα των εκλογών της Τουρκίας στις 14 Μαΐου είναι η επόμενη ημέρα στις σχέσεις Άγκυρας - τουρκοκυπριακής ηγεσίας και δη πώς θα κινηθεί ο Ερντογάν ή ο Κιλιτσντάρογλου σε σχέση με τον Τ/κ ηγέτη, Ερσίν Τατάρ. Στοιχεία του ρεπορτάζ αλλά και της ανάλυσης δείχνουν προς την κατεύθυνση της μη πολιτικής επιβιωσιμότητας Τατάρ –πιτυχή που αναπόφευκτα θα ξαναβάλει το τουρκοκυπριακό πολιτικό σκηνικό σε εκλογικές διεργασίες. Η μη αποδοχή πλέον του Ερσίν Τατάρ από μεγάλη μερίδα της

τουρκικής πολιτικής ελίτ μπορεί να συνδέεται με ένα πλέγμα λόγων που εδράζονται στην ίδια την προσωπικότητα του Τ/κ ηγέτη, αλλά πρέπει να ιδωθεί και ως μια προσπάθεια διπλωματικού ελέγχου του τέμπο ως προς το πραγματικό διακύβευμα της επανέναρξης των συνομιλιών του Κυπριακού που όσο θα παράτεινε τον χρόνο ενός τέτοιου σεναρίου, τόσο περισσότερο θα αξιοποιούσε επιμέρους ζητήματα σε επίπεδο α. Εμπέδωσης τετελεσμένων και β. Ενίσχυσης, σε πολλαπλά επίπεδα, της διπλωματικής της θέσης ως προς τις ρεαλιστικές πιτυχές μιας επανέναρξης των συνομιλιών.

δράσεις από τουρκοκυπριακούς κύκλους για ζητήματα ασφάλειας πτήσεων.

Διαχωρισμός θεμάτων

Οι εκλογές της 14ης Μαΐου στην Τουρκία δεν είναι μόνο κρίσιμες σε σχέση με την πολιτική επιβίωση Ερντογάν, μετά από δύο και πλέον δεκαετίες στην εξουσία, αλλά και εξαιρετικά δύσκολες ως προς την προσέγγιση της πρόβλεψης των αποτελεσμάτων τους. Ωστόσο, η προσέγγιση που δείχνει να προχωρεί σωπηλά και έχει ενδιαφέρον ανεξαρτήτως εκλογικού αποτελέσματος σε σχέση με την Ανατολική Μεσόγειο είναι ο διαχωρισμός –εν είδει διαμερισματοποίησης (“compartmentalization”)– των θεμάτων εξωτερικής πολιτικής που επιδιώκει η Άγκυρα και δη στον φάκελο Ελλάδοτουρκικά – Κυπριακό, που διαχρονικά προωθούσε σε μια λύση διπλωματικού αντικείμενου διαπραγμάτευσης τύπου «πακέτου».

Το μορατόριουμ στις σχέσεις Ελλάδος-Τουρκίας, ακόμη κι αν δεν είναι ειλικρινές εκ μέρους της Άγκυρας, δύναται να διατηρηθεί τόσο στο σενάριο επικράτησης Κιλιτσντάρογλου (που αναπόφευκτα θα επιδιώξει προσέγγιση στον τριπλό άξονα Ε.Ε. - Δύση - ΔΝΤ, από την επόμενη ημέρα εκλογής του) όσο και στον αντίστοιχο Ερντογάν, ο οποίος αποτελεί και τον εμπνευστή της προσέγγισης με την Ελλάδα μετά τους σεισμούς, καθώς και της διπλωματικής αλληλοβοήθειας στο επίπεδο ΟΗΕ/ΙΜΟ, αφήνοντας πίσω την υψηλή των ρητορική. Επιπλέον, η Τουρκία προχώρησε σταδιακά σε ομαλοποίηση των σχέσεων της με όλα τα κράτη της περιοχής (ΗΑΕ, Ισραήλ, Αίγυπτος, ακόμη και με τη Συρία επιχειρείται) παίζοντας προσεκτικά το χαρτί των σκληρών αναθεωρητικών κινήσεων στην κυπριακή ΑΟΖ της περιόδου 2018-2020 προκειμένου να αποστείλει ισχυρά μηνύματα, κυρίως προς την Ε.Ε. Η αντίληψη διαχωρισμού των Ελλάδοτουρκικών με το Κυπριακό δείχνει να είναι ένας τρόπος για πιο αποτελεσματική επίδειξη των δοντιών εκ μέρους του Ερντογάν, η οποία δυναμικά θα μπορούσε να επηρεάσει όλο το εύρος των ζητημάτων στρατηγικής σημασίας που απασχολούν τη Λευκωσία: Κυπριακό, ενεργειακή συνεργασία στην περιοχή, τρόπο επανέναρξης των συνομιλιών, αν αυτό επισυμβεί σε σχέση με τα ζητήματα που θα μπουν στην ατζέντα. Ακόμη και ένα worst case-scenario που πηγαιίνει πολύ πέραν της προσέγγισης των «καρτών» που επεξεργάζεται η Λευκωσία στα ευρωτουρκικά με επανάλληψη των εντάσεων σε πλήρη έκταση τους επόμενους μήνες (π.χ. Βαρύση ή ΑΟΖ).

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ**

Η Αριστερά είναι διπλάσια του ΑΚΕΛ

Ο ΔΗΣΥ, δικαίως, μονοπώλησε το μετεκλογικό ενδιαφέρον. Μπροστά σε μία απειλητική κατάσταση, το κόμμα απελευθέρωσε τόση αδρεναλίνη που σάρωσε δύο γενιές πρωτοκλασάτων στελεχών και τρεις μόλις μήνες μετά τις προεδρικές μια ολότετα νέα ηγεσία θα κρατά το τιμόνι της Δεξιάς. Πού και πώς θα την πάνε, θα δείξει. Συμπολίτευση; Αντιπολίτευση; Λίγο απ’ το ‘να και λίγο απ’ τ’ άλλο; Περισσότερο Instagram και TikTok και λιγότερο Twitter; Ίδιων.

Στην Αριστερά τι συμβαίνει; Εκλογικά τα πήγαν πολύ καλύτερα από τον ΔΗΣΥ. Πέρασαν τον υποψήφιό τους στον β’ γύρο, όπου εξασφάλισε υψηλότερο ποσοστό (48%) και από το 2013 (42,5%) και από το 2018 (44%). Αυτά τα απροσδόκητα κέρδη είναι σημάδι καλύτερων ημερών που έρχονται ή θα τονίσουν, ακόμη περισσότερο, πόσο συρρικνώνεται το ΑΚΕΛ στον χώρο της Αριστεράς; Διότι πλέον Αριστερά και ΑΚΕΛ δεν είναι ένα και το αυτό.

Οι υποψήφιοι που στήριξε, μόνο

του, το ΑΚΕΛ στις Προεδρικές του 2018 και 2023 εξασφάλισαν πολλές περισσότερες ψήφους, στον α’ γύρο, από όσες το κόμμα στις βουλευτικές που προηγήθηκαν. Το 2018 ο Σταύρος Μαλάς κέρδισε 30% περισσότερες ψήφους απ’ όσες το ΑΚΕΛ στις βουλευτικές του 2016 και ο Ανδρέας Μαυρογιάννης κέρδισε 47% περισσότερες ψήφους απ’ όσες το ΑΚΕΛ στις βουλευτικές του 2021. Ολοένα και περισσότεροι (κεντρο)αριστεροί, δεν ψηφίζουν ΑΚΕΛ. Πόσοι είναι αυτοί; Τη δεκαετία 2011-2021 το ΑΚΕΛ έχασε το 40% της δύναμής του. Από 132.171 που το ψήφισαν το 2011 έπεσε σε 79.913 (οι λιγότεροι στην ιστορία του) το 2021. Αγνοούνται 52.258 αριστεροί ψηφοφόροι.

Εάν σ’ αυτούς προσθέσουμε και κεντροαριστερούς, που ποτέ δεν ψήφισαν ΑΚΕΛ, το κόμμα σήμερα περιορίζεται στον μισό αριστερό χώρο. Ο άλλος μισός προτιμά την αποχή. Από την άλλη, με βάση τα exit poll των προεδρικών, οι μεγαλύτερες απώλειες του ΑΚΕΛ στον α’ γύρο των Προεδρικών ήταν προς

Το ποσοστό Μαυρογιάννη στον β’ γύρο είναι σημάδι καλύτερων ημερών ή καταγράφει πόσο μειώνεται το εκτόπισμα του ΑΚΕΛ στον χώρο της Αριστεράς; Διότι πλέον Αριστερά και ΑΚΕΛ δεν είναι ένα και το αυτό.

Ν. Χριστοδουλίδη και Αβέρωφ.

Το ΑΚΕΛ όμως δεν το εγκαταλείπουν μόνο οι αριστεροί ψηφοφόροι. Έχει καταφέρει την ίδια δεκαετία να απομονωθεί από τις άλλες πολιτικές δυνάμεις. Στις τρεις τελευταίες Προεδρικές αναμετρήσεις βέβαιε απελπιστικά μόνο (ούτε καν οι μετά-Περδίκη Οικολόγοι δεν το ακολουθούν). Στη Βουλή βρέθηκε στο στρατόπεδο των νηπιμένων για την Προεδρία του σώματος τις τελευταίες τρεις φορές (2011, 2016, 2021), ακριβώς όπως και στις προ-

εδρικές εκλογές που τις ακολουθήσαν.

Μία αιτία για όλα αυτά είναι η αποτυχία του ΑΚΕΛ να κλείσει το κεφάλαιο της δικής του διακυβέρνησης (2008-2013), η οποία άφησε τραύματα και του στέρησε (με δική του παραδοχή) το ηθικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων κομμάτων. Από το 2013 μέχρι και σήμερα, η ηγεσία του ΑΚΕΛ συμπεριφέρεται συμπτωματικά. Δείχνει να φοβάται την ευθύνη να κυβερνήσει, συντηρώντας την αντίστοιχη φοβία της κοινωνίας για το ενδεχόμενο να αναλάβει ξανά τα νήια της χώρας το ΑΚΕΛ. Η κομματική ηγεσία μπορεί να λέει ότι δεν την αρκεί να περνά ο υποψήφιος της στον β’ γύρο και μετά να χάνει με αξιοπρέπεια, αλλά η γλώσσα του σώματός της, όπως η ακατανόητη αδυναμία να συνάψει μια συμμαχία, η στάση της στην εκλογή προέδρου της Βουλής και η τσαπισουλιά στην επιλογή υποψήφιου, άλλα λέει.

Πέραν της συμπτωματικής συμπεριφοράς, το κόμμα έχει ορισμένες «εργοστασιακές ρυθμίσεις», η αυ-

τόματη ενεργοποίηση των οποίων υπενθυμίζει στη μεγάλη πλειοψηφία της κοινωνίας (περιλαμβανομένης της πέραν του ΑΚΕΛ Αριστεράς) πόσο πλατιά και βαθιά είναι η τάφρος που τους χωρίζει.

Για παράδειγμα, η πιο ηχηρή κριτική, με τα ταχύτερα αντανάκλαστικά που έκανε το ΑΚΕΛ στον νέο Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αφορούσε τη σχέση Κύπρου – Ελλάδας για τα περί κοινών συνεδριάσεων των υπουργικών τους συμβουλίων.

Ακόμη κι αν η κριτική ήταν βάσιμη, η ένταση και η ταχύτητα με την οποία εκδηλώθηκε επανάφερε μια εδραιωμένη καχυποψία ότι το ΑΚΕΛ δεν θα πάψει να έχει αλλεργία με την Ελλάδα. Ή, όπως τη ρετσινιά της υποχωρητικότητας στο Κυπριακό (κι ως ψήφισε Όχι τη μονοδική φορά που κάποια λύση τέθηκε ενώπιόν μας). Ρετσινιά την οποία εδραιώνουν άκαιρες τοποθετήσεις όπως η πρόσφατη για να δώσουμε στην Άγκυρα πέραν των ευρωτουρκικών και κινήτρων στα ενεργειακά για να επιστρέψει στον

διάλογο. Την ώρα που ο μέσος πολίτης, αριστερός και δεξιός, ακούει τον Ερντογάν να απειλεί Κύπρο και Ελλάδα πως θα έρθει ένα βράδυ, να εργαλειοποιεί το μεταναστευτικό και γενικά να προκαλεί τις ευαίσθητες χορδές του ελληνισμού, το ΑΚΕΛ προτείνει τον εξευμενισμό της Τουρκίας;

Ο Στέφανος Στεφάνου έχει πει στον «Φιλελεύθερο» ότι το 48% που πήρε ο Μαυρογιάννης στον β’ γύρο οφείλεται στη σοφία των αποφάσεων του ΑΚΕΛ και όχι στη διάσπαση του ΔΗΣΥ και ότι στην Κεντροαριστερά δεν υπάρχει ακάλυπτος χώρος, διότι το ΑΚΕΛ τον γεμίζει πλήρως. Δυστυχώς για το ΑΚΕΛ, το κόμμα δεν διαθέτει πλέον το εκτόπισμα που δικαιολογεί αλαζονικές προσεγγίσεις. Του χρόνου έχουμε πάλι εκλογές και τα κόμματα θα μετρηθούν, θα ζυγισθούν και θα δούμε εάν θα βρεθούν (και πάλι) λειψά.

Ο κ. Ανδρέας Χατζηκυριάκος είναι διευθυντής σύμβουλος της «ΓΝΩΡΑ Σύμβουλοι Επικοινωνίας».

Στάση αναμονής για τουρκικές προθέσεις

Επιφυλακτική εμφανίζεται η Λευκωσία για το αποτέλεσμα του ελληνoturκικού φλερτ, καλωσορίζοντας ωστόσο το κλίμα ύφεσης

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Επιφύλαξη αφήνει πίσω της η αλλαγή της δημόσιας ρητορικής της Τουρκίας σε σχέση με την Ελλάδα. Τόσο στην Αθήνα όσο και στη Λευκωσία η υποχώρηση των υψηλών προκλήτικων τόνων του προηγούμενου διαστήματος δεν μπορεί να ερμηνευθούν με βεβαιότητα ότι συνιστούν αλλαγή πλεύσης της Άγκυρας. Αν υπάρχει κάτι για το οποίο εκφράζεται μια σχετική βεβαιότητα αυτό είναι πως το φετινό καλοκαίρι έχει όλες τις προϋποθέσεις να κυλήσει μακριά από εντάσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο. Και αυτό λόγω των τουρκικών εκλογών του ερχόμενου Μαΐου και ενός άτυπου μορατόριουμ, μέχρι τον ερχόμενο Σεπτέμβριο. Από εκεί και πέρα όλα συγχέονται πως οι διπλωματικές υπηρεσίες σε Αθήνα και Λευκωσία τελούν εν αναμονή, αν και οι τελευταίες δηλώσεις του Τούρκου ΥΠΕΞ φαίνεται να εντείνουν τις απόψεις εκείνων που θεωρούν την παρούσα κατάσταση συγκυριακή. Σε ό,τι αφορά την κυπριακή πλευρά διπλωματικές πηγές έλεγαν στην «Κ» πως είναι πολύ νωρίς για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων ως προς τις πραγματικές διαθέσεις της τουρκικής πλευράς. Προς τη κατεύθυνση αυτή κινείται και ο αναπληρωτής καθηγητής Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου Άγγελος Συρίγος στη συνέντευξή του στην «Κ». Ο κ. Συρίγος εκτιμά πως σημείο αναφοράς της μείωσης του κλίματος έντασης στο Αιγαίο ήταν οι φονικοί σεισμοί στην Τουρκία. Εν αντιθέσει με τις απόψεις που επικρατούν στη Λευκωσία ο κ. Συρίγος δεν συμμερίζεται πως το υφιστάμενο κλίμα στα ελληνoturκικά επιδρά θετικά στην Ανατολική Μεσόγειο και στα της Κύπρου.

«Προσοχή»

Στη Λευκωσία η «νέα» κατάσταση στον άξονα Αθηνών – Άγκυρας ήλθε την ώρα που η κυπριακή πλευρά επικειρούσε να αναζωογονήσει το Κυπριακό με την ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. Επί της αρχής η κυπριακή διπλωματία κινείται στη λογική «οτιδήποτε οδηγεί σε ομαλοποίηση των σχέσεων του καλωσορίζουμε, ειδικά αν αφορά Ελλάδα και Τουρκία. Διότι αυτό το κλίμα θα μπορούσε να δημιουργήσει ευνοϊκότερες και καλότερες συνθήκες και για εμάς». Από εκεί και πέρα στο διπλωματικό πεδίο δεν παραλείπεται να τονισθεί και η επιφύλαξη που εκ των πραγμάτων προκαλούν οι δημόσιες φραστικές παλινωδίες Τούρκων κυβερνητικών αξιωματούχων. Κλίμα επιφύλαξης επικρατεί και στο κατά πόσο η μείωση της έντασης επηρεάζει την τουρκική παραβίαση κτόπητη στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Παρά το γεγονός ότι κανείς δεν παραβλέπει την υποχώρηση των τουρκικών προκλήσεων

και στην Κύπρο το τελευταίο διάστημα, εξέλιξη που όπως λέγεται μπορεί να ερμηνευθεί πως η Τουρκία συνδέει το κλίμα στα ελληνoturκικά με τα της Κύπρου, διπλωματικές πηγές που μίλησαν στην «Κ» θεωρούν πως είναι πολύ νωρίς για να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα.

Ήρεμο καλοκαίρι

Ενδιαφέρουσες είναι οι απόψεις για το κλίμα στα ελληνoturκικά και το αποτύπωμά τους στα της Κύπρου που καταθέτουν στην «Κ» ο Ιωάννης Κασουλίδης και ο Άγγελος Συρίγος. Ο τέως ΥΠΕΞ χαιρετίζει το κλίμα ύφεσης στα ελληνoturκικά, θεωρώντας πως η μείωση της έντασης επιδρά ήδη θετικά και στα της Κύπρου. Φέρει ως παράδειγμα τα Βαρώσια αλλά και τις κινήσεις της Τουρκίας εντός της ΑΟΖ στα ενεργειακά. Από την πλευρά του ο Άγγελος Συρίγος θεωρεί πως το θετικό κλίμα περιορίζεται μόνο σε διμερές επίπεδο εκτιμώντας πως η Τουρκία θα επανέλθει αργά ή γρήγορα σε παράνομες διεκδικήσεις όπως στα Βαρώσια. Ενδιαφέρουσα είναι η άποψη του κ. Συρίγου για το τι θα οδηγούσε σε εξομάλυνση των σχέσεων με την Τουρκία σε σχέση με την Κύπρο. Τόσο ο κ. Κασουλίδης όσο και ο κ. Συρίγος συγκλίνουν πως, εκτός απροόπτου, το φετινό καλοκαίρι δείχνει ότι θα κυλήσει ήρεμα.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΥΡΙΓΟΣ

αν. καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής

Δεν υπάρχει αποτύπωμα του θετικού κλίματος για Κύπρο

–Η ύφεση που παρατηρείται στα ελληνoturκικά, μετά τους σεισμούς στην Τουρκία, τι επίδραση μπορεί να έχει στο κεφάλαιο εξομάλυνσης των δύο χωρών;

–Είναι το ερώτημα της επόμενης ημέρας, δηλαδή μετά τις εκλογές σε Ελλάδα και Τουρκία. Ουσιαστικά απευθύνεται στην Τουρκία. Εκείνη επέλεξε να κλιμακώσει λεκτικά με τις απειλές του τύπου «θα έλθουμε ένα βράδυ», να στείλει το «Ορούτς Ρέις» από τον Αύγουστο έως τον Νοέμβριο του 2020 σε περιοχές που η Ελλάδα κρίνει, βάσει του διεθνούς δικαίου, ότι είναι υπό την δικαιοδοσία μας, να στείλει τους μετανάστες στον Έβρο το τμήμα της Καθαράς Δευτέρας, να υπογράψει το τουρκολιβικό μνημόνιο που οριοθετεί θαλάσσιες περιοχές, αγνοώντας πλήρως τα ελληνικά νησιά. Επομένως, απομένει να φανεϊ εάν η Τουρκία θέλει να συνεχίσει χωρίς προκλήσεις ή να επανέλθει στην πρότερα κατάσταση.

–Η υποχώρηση της έντασης και στην Ανατολική Μεσόγειο μπορεί

Τόσο στην Αθήνα όσο και στη Λευκωσία ένα ζήτημα στο οποίο φαίνεται να υπάρχει κοινή εκτίμηση αφορά το ερχόμενο καλοκαίρι και το κατά πόσο αυτό θα κυλήσει χωρίς προκλήσεις και εντάσεις.

Ως προς την Κύπρο τα πράγματα είναι διαφορετικά. Έχουμε επί μισό αιώνα συνεχιζόμενη κατοχή εδάφους. Δεν αρκεί η εξομάλυνση. Πρέπει να φύγουν τα κατοχικά στρατεύματα.

Τα τετελεσμένα της Αρμιοχόστου είναι άκρως σοβαρά αλλά οφείλουμε να παρατηρήσουμε τον τελευταίο χρόνο, σε αντίθεση με το τι προανήγγειλε ο Τατάρ, δεν πραγματοποιήθηκε νέο τετελεσμένο.

να αποδοθεί στο κλίμα που έχει δημιουργηθεί μεταξύ Αθηνών και Άγκυρας;

–Είναι αποτέλεσμα του φονικότατου σεισμού που έπληξε την Τουρκία στις 6 Φεβρουαρίου. Αμέσως πιο πριν η τουρκική ηγεσία κλιμάκωνε λεκτικά την ένταση με την Ελλάδα, στοχεύοντας στην ψήφου του εθνικιστικού στοιχείου που είναι ιδιαίτερα ισχυρό στη γειτονική μας χώρα. Όλα έδειχναν ότι θα φτάναμε στην κορύφωση της εντάσεως κοντά στις τουρκικές εκλογές. Ο σεισμός άλλαξε τον σχεδιασμό. Έκτοτε έχει σταματήσει η επιθετική ρητορική. Έχουν διακοπεί απολύτως οι παραβάσεις των κανόνων εναερίου κυκλοφορίας και οι παραβιάσεις του ελληνικού εναερίου χώρου από τις 14 Μαρτίου. Αυτό έδωσε τη δυνατότητα για κάποιες συμφωνίες σε θέματα ήσσονος πολιτικής σημασίας.

–Ποιο είναι το αποτύπωμα του θετικού κλίματος στις σχέσεις των δύο χωρών για την Κυπριακή Δημοκρατία;

–Προς το παρόν δεν υπάρχει αποτύπωμα του θετικού κλίματος προς την Κύπρο. Το θετικό κλίμα εντοπίζεται αποκλειστικώς στις διμερείς σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας.

–Εκτιμάτε πως η Τουρκία θα αποφύγει να υλοποιήσει φραστικές προκλήσεις του παρελθόντος, όπως για άνοιγμα των Βαρώσιων;

–Η Τουρκία έχει μπει, από τον Οκτώβριο του 2020, στην τροχιά του ανοίγματος της περικλειστής περιοχής στα Βαρώσια. Θα προχωρήσει σταθερά προς αυτήν την κατεύθυνση, αργά ή γρήγορα.

–Μπορούμε να πούμε πως το φετινό καλοκαίρι θα κυλήσει ήρεμα νερά ή θα έχουμε νέες φουρτούνες μετά τις τουρκικές εκλογές;

–Έχει συμφωνηθεί να μη γίνουν μεγάλες ασκήσεις στο Αιγαίο από τώρα μέχρι και τις 15 Σεπτεμβρίου. Αυτό σημαίνει ότι το καλοκαίρι θα είναι μάλλον ήρεμο. Πολλά θα εξαρτηθούν και από το αποτέλεσμα των τουρκικών εκλογών και τι είδους προβλήματα θα δημιουργήσει στο εσωτερικό της Τουρκίας.

–Ο τερματισμός των προκλήσεων και των απαράδεκτων διεκδικήσεων σε Αιγαίο και Κύπρο παραμένει για την Ελλάδα ως βασική προϋπόθεση πακέτο για εξομάλυνση των σχέσεων των δύο χωρών;

–Στο Αιγαίο έχουμε τρία επίπεδα. Το ένα είναι ο τερματισμός των έμπρακτων προκλήσεων που εύκολα μπορούν να οδηγήσουν σε θερμό επεισόδιο. Το δεύτερο είναι να σταματήσουν εξωπραγματικές και νομικά ανυπόστατες τουρκικές διεκδικήσεις, όπως η αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας επί των νησιών ή το τουρκολιβικό μνημόνιο. Το τρίτο επίπεδο είναι να μπορέσουμε να εκμεταλλευθούμε τις πλουτοπαραγωγικές πηγές του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου σύμφωνα με τα όσα ορίζει το διεθνές δίκαιο. Από τα τρία επίπεδα προϋπόθεση για τη σταδιακή εξομάλυνση είναι το πρώτο. Ως προς την Κύπρο τα πράγματα είναι διαφορετικά. Έχουμε επί μισό αιώνα συνεχιζόμενη κατοχή εδάφους. Δεν αρκεί η εξομάλυνση. Πρέπει να φύγουν τα κατοχικά στρατεύματα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΟΥΛΙΔΗΣ

τέως Υπουργός Εξωτερικών

Η μείωση της έντασης επιδρά θετικά και στην Κύπρο

–Η μείωση της έντασης που καταγράφεται από πλευράς Τουρκίας σε σχέση με την Ελλάδα τι επίδραση μπορεί να έχει στην Κύπρο;

–Ξεκινώντας από τη μόλις πρόσφατη περίοδο που υπήρχαν απειλές ότι θα έλθουν νύχτα, διάφορες άλλες επικίνδυνες τοποθετήσεις από πλευράς Τουρκίας, περάσαμε σε αυτή την περίοδο όπου οι σχέσεις και εξαιτίας της συμπεριφορά της Ελλάδας όσον αφορά τους σεισμούς αλλά όχι και μόνο, γιατί φαίνεται ότι προετοιμαζόντουσαν για μια περίοδο ύφεσης όπως λένε μέχρι το τέλος του καλοκαιριού, αυτό ασφαλώς αντανάκλα πολύ θετικά όσον αφορά την Κύπρο. Την περίοδο την επικίνδυνη μιλούσαμε για κινδύνους κάποιου ατυχήματος που θα οδηγούσε σε κάποιο θερμό επεισόδιο στο Αιγαίο το οποίο θα είχε ασφαλώς και αρνητικές επιπτώσεις επί της Κύπρου, η οποία είναι η μόνη που βρίσκεται κάτω από την υπεροπλία της Τουρκίας και της απόστασης, παρόλο που χαιρετίζουμε την δήλωση του κ. Δένδια ότι η Κύπρος δεν είναι μακριά. Εντούτοις η πραγματικότητα δείχνει ότι είναι μακριά και επομένως η Κύπρος είναι πιο ευάλωτη από οποιοδήποτε άλλο μέλος του Αιγαίου. Χαιρετίζω αυτή την ύφεση και ελπίζω να έχει συνέχεια μετά το τέλος των εκλογών στην Τουρκία.

–Η ύφεση που παρατηρείται και στην περιοχή τη δική μας μπορεί να αποδοθεί και στην υποχώρηση των υψηλών τόνων και απειλών της Τουρκίας κατά της Ελλάδας;

–Σίγουρα. Παραδείγματος χάριν

περιμέναμε μια γεώτρηση πριν από ένα μήνα περίπου. Αυτή η γεώτρηση δεν πραγματοποιήθηκε. Εξάλλου εδώ και ένα χρόνο, κατά την περίοδο που ήμουν υπουργός Εξωτερικών, δεν πραγματοποιήθηκαν ούτε νέα τετελεσμένα στην Αρμιοχόστο. Τα τετελεσμένα της Αρμιοχόστου είναι άκρως σοβαρά αλλά οφείλουμε να παρατηρήσουμε τον τελευταίο χρόνο, σε αντίθεση με το τι προανήγγειλε ο κ. Τατάρ, ότι δεν πραγματοποιήθηκε νέο τετελεσμένο.

–Αυτό το οποίο σημειώνετε συνέβη πριν από τη μείωση της έντασης στα ελληνoturκικά.

–Σωστά. Αλλά με τις τελευταίες πληροφορίες που είχαμε για γεώτρηση αυτό έγινε μέσα στην περίοδο της ύφεσης με την Ελλάδα. –Είναι πάγια πολιτική της Ελλάδας πως οποιαδήποτε ενέργεια κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας επηρεάζει τις ελληνoturκικές σχέσεις. Στην παρούσα φάση η φιλοσοφία αυτή συνεχίζει να υφίσταται;

–Η απάντηση είναι καταφατική, διότι μια επιδείνωση στο πεδίο της Κύπρου θα είχε αντανάκλαση και πάνω στη βούληση της Ελλάδας να συνδράμει στην ύφεση που έχει δημιουργηθεί αυτή τη στιγμή και νομίζω ότι και η Τουρκία το γνωρίζει αυτό και το αποφεύγει.

–Με τα δεδομένα αυτά μπορούμε να πούμε πως το φετινό καλοκαίρι θα κυλήσει σε ήρεμα νερά;

–Εάν είναι αλήθεια τα όσα διακηρύσσονται π.χ. η ύφεση μέχρι τον Σεπτέμβριο, η απάντηση είναι ναι. Και δεν πρέπει να παραβλέψουμε και τα θετικά σε οικονομικό επίπεδο. Και για την Κύπρο και για την Ελλάδα και την Τουρκία.

–Οι εκλογές στην Τουρκία θα ολοκληρωθούν. Μετά η Τουρκία μπορεί να αλλάξει δραματικά πολιτική και στα ελληνoturκικά και στην Κύπρο;

–Αυτό θα εξαρτηθεί, ιδιαίτερα από τον διεθνή παράγοντα, ο οποίος σίγουρα ενθαρρύνεται από τις ενέργειες των πλευρών να οδηγηθούν σε ύφεση. Από εκεί και πέρα χωρίς τον διεθνή παράγοντα δεν μπορούμε να έχουμε εξελίξεις στο Κυπριακό. Αλλά σίγουρα η διεθνής κατάσταση δεν είναι η ίδια που ήταν πριν από δύο χρόνια που δεν είχε τότε σημασία η οποιαδήποτε θετική κατάληξη του Κυπριακού. Όπως τώρα έχει σημασία λόγω του Ουκρανικού, γιατί μία νέα αρχιτεκτονική ασφάλειας θα προκύψει μετά το τέλος των εχθροπραξιών στην Ουκρανία και σε αυτήν την περίπτωση ο διεθνής παράγοντας θα προτιμούσε να μην έχει και άλλα θέματα τα οποία να του δημιουργούν πονοκεφάλους.

ΑΡΘΡΟ / Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Κυπριακό, με ψυχραιμία

«**Για μας το Κυπριακό** δεν είναι επικουρωτικό παιχνίδι, ούτε παιχνίδι επιρριψής ευθυνών» δήλωσε την περασμένη Τετάρτη ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης από στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ, όπου πήγε για να ευχηθεί για την Ανάσταση. Όντως, το Κυπριακό δεν προσφέρεται για επικοινωνιακά παιχνίδια, σε αυτό συμφωνούμε με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Προσωπικά όμως πιστεύω πως το ύψος του πήχη για την εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προσπάθεια επανέναρξης του διαλόγου και επίλυσης του Κυπριακού μπήκε πολύ πιο ψηλά απ’ όσο χρειαζόταν, τόσο που να παρεξηγείται και για επικοινωνιακό παιχνίδι. Υπάρχουν κάποιες σταθερές σε ό,τι αφορά το Κυπριακό που χρειάζεται να τις θυμόμαστε. Η πρώτη και βασικότερη είναι πως η διαδικασία επίλυσής του γίνεται υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Και αυτό κανείς δεν πρέπει να θέλει να το αλλάξει, ούτε να αφήνει να vonθεί

πως ένας άλλος θεσμός, η Ευρωπαϊκή Ένωση στην προκειμένη, ίσως να πρέπει να πάρει τη νίκη της διαδικασίας. Η ίδια η Ε.Ε. υπογραμμίζει πως η διαδικασία είναι υπό των Ηνωμένων Εθνών. Η φράση-αναφορά για ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. επίσης θα πρέπει, αν δεν λέγεται για εσωτερική κατανάλωση, να αναλυθεί και να επεξηγηθεί. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν παρούσα, στο υψηλότερο επίπεδο με τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ στη Γενεύη τον Γενάρη του 2017 και σε πολύ υψηλό επίπεδο με τη Φεντερίκα Μογκερίνι, αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Υπατη Εκπρόσωπο για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας στο Κραν Μοντανά το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου. Πώς κατανόουν και πως εξηγούν την ενεργότερη εμπλοκή; Πώς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, γιατί εκεί παραπέμπεται, σκέφτονται να το ενθαρρύνουν να λειτουργήσει προς

αυτήν την κατεύθυνση; Προφανώς και η ένταξη της Κύπρου στην Ενωμένη Ευρώπη έχει πολλαπλά οφέλη για τη χώρα μας. Άλλωστε ως Δημοκρατικός Συναγερμός και πρωτοστατήσαμε και πετύχαμε την ένταξη. Στη συζήτηση για επίλυση του Κυπριακού άλλωστε, από το 2004 και μετά, έχουν ενταχθεί και συνυπολογιστεί παράμετροι που αφορούν τη συνθήκη πως μιλάμε για λύση ομοσπονδίας σε ένα κράτος των Ευρωπαϊκών Εθνών. Η φράση-αναφορά όπως οι τέσσερις βασικές ελευθερίες, η αναφορά από τα χείλη του Αντόνιο Γκουτέρες πως η συνθήκη εγγυήσεως είναι αναχρονισμός σε ένα κράτος-μέλος της Ε.Ε. Η συζήτηση σήμερα, με τον τρόπο που γίνεται που θυμίζει, ίσως καθ’ υπερβολή, την «πολιτική φρενιτιδα» που είχε καταπιάσει μερίδα των πολιτικών αμέσως μετά την ένταξη το 2004, για «Ευρωπαϊκή Λύση» του Κυπριακού. Τότε, αναμμένο με μεγαλύτερη ένταση προφανώς απ’ ότι

σήμερα, πως θα έρθει η Ε.Ε. και ούτε λίγο ούτε πολύ θα επέβαλλε τη λύση, την Ευρωπαϊκή Λύση.

Χρειάζεται ψυχραιμία για να αναλύσουμε τη σημερινή κατάσταση πραγμάτων. Σε ένα επίπεδο ελληνoturκικών μα και ευρωτουρκικών σχέσεων. Σήμερα, παραμονές των εκλογών σε Ελλάδα και Τουρκία, βλέπουμε ένα κλίμα θετικότερο αυτού που προϋπήρχε πριν από μερικούς μήνες. Μακάρι να συνεχιστεί και μετά τις εκλογές, και η θετική ατζέντα να είναι αυτή που θα επικρατήσει. Σε ό,τι αφορά στα Ευρωτουρκικά, όπως και αν είναι οι προτεραιότητες μετά τις εκλογές, μετά τον Ιούνιο, για να είναι το Κυπριακό στην ατζέντα χρειάζεται να συνεχίσουν και μερικές παράμετροι. Μία από αυτές να δημιουργηθεί ένα μομέντουμ θετικών ατζέντας, που θα ενισχύσει την προσπάθεια που θα ξεκινήσει από τα Ηνωμένα Έθνη.

Σε αυτόν τον χρονικό ορίζοντα, από σήμερα μέχρι το τέλος των εκλο-

γικών διαδικασιών σε Ελλάδα και Τουρκία, πιστεύω πως το σφοδρότερο που έχει να κάνει η δική μας πλευρά, ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης, είναι να ξεκαθαρίσει πού στέκει με τη διαδικασία. Αν δηλαδή αποδέχεται το πλαίσιο Γκουτέρες ως έχει ή όχι. Σήμερα επικρατεί μια σύγχυση. Προεκλογικά έλεγε πως μερικά σημεία του πλαισίου πρέπει να αλλάξουν, μετεκλογικά αφήνει να vonθεί, χωρίς να το ξεκαθαρίζει, πως θέλει να συνεχίσουν οι διαπραγματεύσεις από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντανά. Και αυτό χρειάζεται να γίνει, το ξεκαθάρισμα δηλαδή, όχι για εσωτερική κατανάλωση, αλλά για να κατανοήσουν στα Ηνωμένα Έθνη που «στεκόμαστε» σήμερα.

Η επικρότηση της πρότασης για ενεργότερη εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Κυπριακό, δε σημαίνει και ευρωλαγνεία. Ούτε από την άλλη, η κριτική στην πρόταση θα πρέπει να συνεπάγεται και με ευρωσκεπτικισμό. Επειδή συζητάμε

για το σημαντικότερο ζήτημα της πατρίδας μας, χρειάζεται, στη δική μου αντίληψη, να βάζουμε τον πήχη στο σωστό σημείο. Ούτε χαμηλότερα, και σίγουρα όχι ψηλότερα. Και σήμερα, ειδικότερα σήμερα, εμείς στον Δημοκρατικό Συναγερμό οφείλουμε να είμαστε ρεαλιστές και πραγματιστές. Ξέρουμε, πως τα κόμματα που στηρίζουν τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη θα είναι –ταπεινά θα το πω– πιο δύσπιστα, πιο καχύποπτα σε μια ενδεχόμενη νέα πρωτοβουλία. Και ξέρουμε πως σε αυτό το ενδεχόμενο εμείς θα είμαστε αυτοί που θα ενθαρρύνουμε τον Πρόεδρο να προχωρήσει. Μέχρι τότε, χρειάζεται να βάζουμε τα δεδομένα στα σωστά σημεία και στις σωστές διαστάσεις. Αυτός είναι και ο ρόλος μας.

Ο κ. Δημήτρης Δημητρίου είναι Βουλευτής Λευκωσίας ΔΗΣΥ, Πρόεδρος Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών. twitter: @dmdemetriou

ΠΟΠΗ ΚΑΝΑΡΗ, υπουργός Υγείας

Κοντά στην άρση του συναγερμού για την πανδημία

Πώς αξιολογεί το ΓεΣΥ και την οικονομική βιωσιμότητά του - Ποιοι είναι οι σχεδιασμοί του υπουργείου για τον COVID

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΤΟΜΑΡΑ

Σε τροχιά λήξης του υγειονομικού συναγερμού που σήμανε η πανδημία βρίσκεται η Κύπρος, αναφέρει η υπουργός Υγείας Πόπη Κανάρη στη συνέντευξή της στην «Κ». Η κα Κανάρη παραθέτει τα δεδομένα και τις κινήσεις της κυβέρνησης για το επερχόμενο καλοκαίρι, ενώ απαντά τι θα πράξει στο κομμάτι εμβολιασμού για τον COVID-19. Στο κομμάτι της δημόσιας υγείας η πρώτη εκτίμηση για το ΓεΣΥ είναι θετική πλην όμως παραδέχεται πως υπάρχουν αδυναμίες, οι οποίες δεν αντιμετωπίστηκαν λόγω της πανδημίας. Για τα δημόσια νοσηλευτήρια θεωρεί πως η εικόνα των ΤΑΕΠ αδικεί το έργο που έχει επιτελεστεί από τον ΟΚΥπΥ, ωστόσο, ξεκαθαρίζει πως δεν μπορεί να συνεχισθεί.

–Τρία χρόνια μετά το ξέσπασμα της πανδημίας βαδίζουμε σε πλήρη άρση του υγειονομικού συναγερμού;

–Από τις 31 Μαρτίου, μέσω σχετικού διατάγματος, προχωρήσαμε σε περαιτέρω χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων που αφορούν στην πανδημία. Με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα θεωρώ ότι είμαστε όντως κοντά στην πλήρη άρση του υγειονομικού συναγερμού. Τα πάντα ωστόσο θα εξαρτηθούν από τα δεδομένα που θα έχουμε μπροστά μας στις αμέσως επόμενες εβδομάδες.

–Στο θέμα των εμβολίων για COVID θα συνεχιστεί ο προληπτικός εμβολιασμός του πληθυσμού σε ετήσια βάση;

–Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων (ECDC) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας συστήνουν όπως οι χώρες συνεχίσουν τον προληπτικό εμβολιασμό του πληθυσμού, κυρίως κατά την φθινοπωρινή/χειμερινή περίοδο, εστιάζοντας τις προσπάθειές τους στους άνω των 60 ετών καθώς και στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού ανεξαρτήτως ηλικίας. Η Εθνική Επιτροπή Εμβολιασμού της χώρας μας, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις κατευθυντήριες οδηγίες, καθώς και τα εθνικά δεδομένα εμβολιασμού, θα προχωρήσει το επόμενο διάστημα στον καταρτισμό της εθνικής πολιτικής εμβολιασμού έναντι της νόσου COVID-19. Θα πρέπει να σημειωθεί βεβαίως ότι οι αποφάσεις της χώρας μας σχετικά με τη στρατηγική εμβολιασμού θα συνεχίσουν να εξαρτούνται μεταξύ άλλων από την επιδημιολογική κατάσταση στη χώρα μας, από την πιθανή εξέλιξη του ιού, από την αποτελεσματικότητα των εμβολίων και από την υβριδική ανοσία του πληθυσμού.

–Ενόψει και της καλοκαιρινής περιόδου θα υπάρχει ειδικός χειρισμός στο θέμα των υγειονομικών ελέγχων;

–Εάν και εφόσον η πορεία ύφεσης σε ό,τι αφορά στην πανδημία

«Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι αποφάσεις της χώρας μας σχετικά με τη στρατηγική εμβολιασμού θα συνεχίσουν να εξαρτούνται μεταξύ άλλων από την επιδημιολογική κατάσταση της χώρας, από την πιθανή εξέλιξη του ιού».

«Σε συνεννόηση με το υπ. Οικονομικών και μέσω διαβούλευσης με ΟΚΥπΥ και ΟΑΥ, θα προσαπλήσουμε να εξεύρουμε τις αναγκαίες λύσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η οικονομική βιωσιμότητα του ΓεΣΥ».

συνεχιστεί, δεν θα συντρέχει λόγος ειδικού χειρισμού στο θέμα των υγειονομικών ελέγχων κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Ελπίζουμε,

δε, πως στο προσεχές μέλλον, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας θα είναι σε θέση να κηρύξει το τέλος της πανδημίας.

Η πανδημία επηρέασε –Τέσσερα χρόνια ΓεΣΥ πώς αξιολογείτε την εφαρμογή του;

–Το ΓεΣΥ αποτελεί μια σπουδαία και αναγκαία μεταρρύθμιση, η οποία εφαρμόστηκε, ωστόσο, κάτω από συνθήκες που δεν επέτρεψαν την υιοθέτηση των ενδεικνυόμενων δικλίδων που θα διασφάλιζαν τη σωστή εποπτεία και παρακολούθηση του συστήματος. Αν βάλουμε στην εξίσωση και την πανδημία που ακολούθησε, ήταν εξαιρετικά δύσκολη η διόρθωση των στρεβλώσεων που δημιουργήθηκαν. Όλα αυτά ωστόσο ανήκουν στο παρελθόν και πλέον καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα που παρουσιάζονται. Το υπουργείο Υγείας, έχοντας τον ρυθμιστικό και εποπτικό ρόλο, θα πράξει ό,τι είναι δυνατό έτσι ώστε σε συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς, να βρούμε τις καλύτερες δυνατές λύσεις. Είναι στο χέρι όλων μας να πάρουμε τις σωστές αποφάσεις προκειμένου να πετύχουμε τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών όπως και την έγκαιρη και ορθή προσβασιμότητα των πολιτών στο Γενικό Σύστημα Υγείας.

–Με βάση και το πρόγραμμα της κυβέρνησης υπάρχουν θέματα που χρήζουν βελτίωσης και αν ναι ποια είναι αυτά;

–Η απόλυτη προτεραιότητα είναι σαφώς η αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρουν τα δημόσια νοσηλευτήρια, τα οποία άλλωστε, αποτελούν τη ραχοκοκαλιά του Γενικού Συστήματος Υγείας. Σε αυτό

Στην πρώτη συνέντευξή της σε έντυπο Μέσο η υπουργός Υγείας Πόπη Κανάρη παραθέτει τους σχεδιασμούς της κυβέρνησης για την πανδημία και απαντά πόσο κοντά βρίσκεται η Κύπρος στη λήξη του υγειονομικού συναγερμού.

το πλαίσιο θα πράξουμε τα δέοντα προκειμένου τα ΤΑΕΠ των νοσοκομείων, τα οποία αποτελούν ουσιαστικά τη βιτρίνα των νοσοκομείων και του ΓεΣΥ, να αναβαθμιστούν και να προσφέρουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στους συμπολίτες μας. Τα νοσηλευτήριά μας διαθέτουν εξαιρετικούς ιατρούς και νοσηλευτές, όπως και άριστα καταρτισμένο παραϊατρικό προσωπικό και οφείλουμε να διασφαλίσουμε πως εργάζονται κάτω από τις καλύτερες δυνατές συνθήκες. Η γενικότερη εικόνα στα ΤΑΕΠ, αδικεί το έργο και την προσπάθεια που καταβάλλει το προσωπικό των νοσηλευτηρίων, κάτι που δεν πρέπει να επιτρέψουμε να συνεχιστεί. Παράλληλα, θα στηρίξουμε στην πράξη τις προσπάθειες για οικονομική και διοικητική αυτονομία των δημοτικών νοσηλευτηρίων, κάτι το οποίο είναι αλληλένδετο με τη βιωσιμότητα του Γενικού Συστήματος Υγείας.

–Συνεχίζουν να διατυπώνονται ανησυχίες για τα οικονομικά του ΓεΣΥ. Πόσο βάση έχουν;

–Υπάρχουν όντως ορισμένα προβλήματα οικονομικής φύσεως όπως και προβλήματα σε επίπεδο διαχείρισης. Σε συνεννόηση με το υπουργείο Οικονομικών και μέσω διαβούλευσης με ΟΚΥπΥ και ΟΑΥ, θα προσαπλήσουμε να εξεύρουμε τις αναγκαίες λύσεις προκειμένου να δια-

σφαλιστεί η οικονομική βιωσιμότητα του ΓεΣΥ.

–Στο κομμάτι των οικονομικών ο ΟΚΥπΥ συνεχίζει να καταγράφει ζημιές της τάξης των 150 εκατ. ετησίως. Πώς σκοπεύετε να τις αντιμετωπίσετε;

–Για το έτος 2022 ο ΟΚΥπΥ κατέγραψε λειτουργικό πλεόνασμα της τάξης των τριών περίπου εκατομμυρίων ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι ο Οργανισμός κάλυψε τα λειτουργικά του έξοδα αλλά και τις μισθολογικές του δαπάνες μέσα από τα έσοδά του από υπηρεσίες που προσέφερε. Στα έσοδα αυτά συμπεριλαμβάνονται οι αποζημιώσεις για τις Υπηρεσίες Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος, Δημόσιας Υγείας καθώς επίσης και οι χρεώσεις σε άλλους κρατικούς φορείς, για υπηρεσίες που προσέφερε ο Οργανισμός σε αυτούς. Παράλληλα, στον προϋπολογισμό του 2023 προβλέπεται λειτουργικό πλεόνασμα της τάξης των 29 εκατομμυρίων ευρώ και κεφαλαιουχικές δαπάνες της τάξης των 75 εκατομμυρίων ευρώ εκ των οποίων τα 20 εκατομμύρια θα καλυφθούν από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Ο ΟΚΥπΥ συνεχίζει να βελτιώνει τις διαδικασίες του για έλεγχο των δαπανών και εργάζεται στη βάση συγκεκριμένου επιχειρησιακού σχεδίου δράσης προκειμένου να επιτύχει

την αύξηση των εσόδων του.

–Μέχρι και τον Μάιο του 2024 υπάρχει η λεγόμενη περίοδος χάριτος για τα δημόσια νοσοκομεία. Δηλαδή τα ελλείμματα καλύπτονται από το κράτος. Με βάση τη σημερινή εικόνα τα ελλείμματα μπορούν να εκλείψουν μέχρι το 2024;

–Ο ΟΚΥπΥ καταβάλλει εντατικές προσπάθειες προκειμένου να πετύχει τη διοικητική και οικονομική του αυτονομία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Οργανισμός άρχισε τη λειτουργία του το 2019, αφού τον Ιούνιο του ίδιου έτους εντάχθηκε στην εξωνοσοκομειακή φροντίδα με προγραμματισμένη την εισοδική του στην ενδονοσοκομειακή φροντίδα τον Ιούνιο του 2020. Ωστόσο, η πανδημία του COVID-19 την οποία κλήθηκε να διαχειριστεί, ως ο μοναδικός πάροχος της δημόσιας υγείας, έφερε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση της ένταξής του στην ενδονοσοκομειακή φροντίδα, πράγμα που έγινε τελικά τον Σεπτέμβριο του 2020. Είναι προφανές ότι η πανδημία επηρέασε αρνητικά τον Οργανισμό αφού, όχι μόνο καθυστέρησε την οικονομική και διοικητική του αυτονομία αλλά, προκάλεσε σημαντική μείωση των εσόδων του από την απώλεια σημαντικού αριθμού ασθενών εξωνοσοκομειακής φροντίδας. Λόγω της πανδημίας υπήρξε σημαντική καθυστέρηση στις επενδύσεις του Οργανισμού. Η σύμβαση για την ψηφιακή αναβάθμιση υπογράφηκε τον Οκτώβριο του 2020 και οι διαγωνισμοί για τα αναπτυξιακά έργα προκηρύχθηκαν τον Ιανουάριο του 2023.

–Το ενδεχόμενο να υπάρξει επέκταση της περιόδου χάριτος υπάρχει ως επιλογή στη κυβέρνηση και αν ναι για πόσο;

–Το Υπουργείο Υγείας κατανοεί τις δυσκολίες που έχουν παρουσιαστεί λόγω και των εξωγενών παραγόντων που έχουν προκύψει στην πορεία, συνεχίζει ωστόσο να στοχεύει στην τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων. Προτού καταφύγουμε σε εναλλακτικές λύσεις θα πρέπει να πράξουμε ό,τι είναι δυνατό προκειμένου να ακολουθήσουμε την πορεία που έχει προβλεφθεί στη βάση της φιλοσοφίας και της αρχιτεκτονικής του Γενικού Συστήματος Υγείας.

Η πρόληψη στην υγεία στο υπουργείο

–Ποια είναι η στρατηγική του υπ. Υγείας στο θέμα της προληπτικής ιατρικής;

–Ο δεύτερος στόχος της στρατηγικής του υπουργείου Υγείας 2023-2025 αφορά στην προαγωγή της δημόσιας υγείας και την πρόληψη ασθενειών. Σε αυτό το πλαίσιο έχει δομηολογηθεί η ετοιμασία δύο νέων στρατηγικών που αφορούν στην προώθηση του φυσιολογικού τοκετού και πρόληψη της προωρότητας ως επίσης στρατηγική που αφορά στις Καρδιοπάθειες και τα Αγγειακά Εγκεφαλικά επεισόδια. Παράλληλα προχωρούμε στην επικαιροποίηση των στρατηγικών για τον σακχαρώδη διαβήτη και τις ρευματοπάθειες. Πρέπει να σημειώσω επί τη ευκαιρία

ότι το Στρατηγικό Σχέδιο του υπουργείου Υγείας περιλαμβάνει την οργάνωση και λειτουργία πληθυσμιακών προγραμμάτων Έγκαιρης Ανίχνευσης που απευθύνονται σε συγκεκριμένες ηλικίες του πληθυσμού. Σε αυτό το πλαίσιο εφαρμόζεται το Ανιχνευτικό Πρόγραμμα για τον καρκίνο του μαστού, το οποίο έχει μάλιστα αναβαθμιστεί, όπως και το πληθυσμιακό πρόγραμμα ανίχνευσης του καρκίνου του παχέος εντέρου. Σταδιακά θα προχωρήσουμε με την εφαρμογή πληθυσμιακού ανιχνευτικού προγράμματος για τον καρκίνο του προστάτη και τον καρκίνο του τραχήλου της μήτρας.

–Η προληπτική ιατρική θα πα-

ραμείνει στο υπ. Υγείας ή θα ενταχθεί στο ΓεΣΥ;

–Τα προγράμματα πρόληψης θα παραμείνουν κάτω από την σκέπη του υπουργείου Υγείας. Ο τομέας της πρόληψης αποτελεί για εμάς ύψιστη προτεραιότητα καθώς στόχος μας είναι η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προαγωγής της υγείας και πρόληψης ασθενειών, όπως και η συνεχής ενημέρωση των πολιτών. Αποδίδουμε μεγάλη σημασία στην προληπτική ιατρική καθώς αποτελεί τη βάση για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των συμπολιτών μας όπως και για τη βέλτιστη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού στα νοσηλευτήρια μας σε τομείς όπου υστερούμε.

–Θα προχωρήσει η σύσταση ανεξάρτητης αρχής φαρμάκων;

–Σαφώς και θα προχωρήσουμε με το θέμα της σύστασης Εθνικής Φαρμακευτικής Αρχής. Η σύσταση και λειτουργία της Εθνικής Φαρμακευτικής Αρχής, άλλωστε, αποτελεί έναν εκ των βασικών πυλώνων της μεταρρύθμισης του τομέα της υγείας και ειδικότερα της μεταρρύθμισης στον τομέα των φαρμάκων. Εντός του έτους που διανύουμε εκτιμώ πως θα ολοκληρωθούν όλες οι διαδικασίες που αφορούν τη συζήτηση και ψήφιση από τη Βουλή του νομοσχεδίου μέσω του οποίου θα ιδρυθεί η Εθνική Φαρμακευτική Αρχή.

Κυπριακές Αξίες,
Παγκόσμιας Αποδοχής

1880 εργαζόμενοι παγκοσμίως

22 γραφεία παγκοσμίως

πωλήσεις σε 110 χώρες

29% των κυπριακών εξαγωγών

Μάχη για τη θέση του αντιπροέδρου

Αρχές Μαΐου θα διεξαχθεί η επόμενη εκλογική διαδικασία στον ΔΗΣΥ – Κάρουλλας, Ορφανίδου και Τσιρίδου μιλούν στην «Κ»

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Οι υποψήφιοι αντιπρόεδροι του ΔΗΣΥ, βουλευτές Γιώργος Κάρουλλας (Αμμοχώστου), Σάβια Ορφανίδου (Λευκωσίας) και Φωτεινή Τσιρίδου

(Λεμεσού), μιλούν στην «Κ» για το παρόν και μέλλον του κόμματος αλλά και τις τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις. Κρίνουν την πρόταση του προέδρου Χριστοδουλίδη για περαιτέρω εμπλοκή της Ε.Ε. στην προσπάθεια

επίλυσης του Κυπριακού, δίνουν τη δική τους ερμηνεία για το τι σημαίνει υπεύθυνη αντιπολίτευση και παίρνουν θέση για το ευαίσθητο θέμα του μεταναστευτικού. Οι τρεις από τους συνολικά επτά υποψήφιους για

την ηγετική πυραμίδα της Πινδάρου, δηλώνουν χωρίς δισταγμό σε ποια ιδεολογική τάση εντός του ΔΗΣΥ ανήκουν και περιγράφουν τις ουσιαστικές αλλαγές που θα προχωρήσουν εντός του κόμματος σε πε-

ρίπτωση εκλογής τους, με στόχο πάντα ο ΔΗΣΥ να βρεθεί εκ νέου κοντά στον κόσμο του και να επανακτήσει τον πρωταγωνιστικό ρόλο στη πολιτική ζωή του τόπου, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν.

1 Σε ποια τάση εντός του Συναγερμού ανήκετε ιδεολογικά; Στη φιλελεύθερη ή τη λαϊκή, συντηρητική δεξιά;

2 Η πρόταση του προέδρου Χριστοδουλίδη για περαιτέρω εμπλοκή της Ε.Ε. στην προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού θεωρείτε ότι είναι επικοινωνιακή πολιτική ή ουσίας;

3 Πώς ερμηνεύετε τον όρο υπεύθυνη αντιπολίτευση, την οποία ασκεί ο ΔΗΣΥ στην κυβέρνηση σύμφωνα και με την πρόεδρο του κόμματος Αννίτα Δημητρίου;

4 Ο φράκτης που τοποθετήθηκε από την προηγούμενη κυβέρνηση εκτιμάτε πως ήταν ένας επιτυχής τρόπος αντιμετώπισης του μεταναστευτικού;

5 Σε περίπτωση εκλογής σας ποιο είναι το πρώτο θέμα που θα θέλατε να συζητηθεί εντός του κόμματος, ώστε να προχωρήσετε σε ουσιαστικές αλλαγές;

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΟΥΛΛΑΣ

1 Προσωπικά δεν αντιλαμβάνομαι να υπάρχουν αυτές οι δύο τάσεις εντός του Δημοκρατικού Συναγερμού. Η ιδεολογία μας είναι ξεκάθαρη και περιστρέφεται γύρω από τον κοινωνικό φιλελευθερισμό που με εκφράζει απόλυτα ως άνθρωπο και ως πολιτικό με ανάμειξη στα κοινά και κυρίως μέσα από τη συνεχή επικοινωνία και συνεργασία με απλά μέλη του ΔΗΣΥ. Στο επίκεντρο είναι ο άνθρωπος και ως κόμμα με ανθρωποκεντρική προσέγγιση ο ΔΗΣΥ είναι κόμμα ιδεολογικό και όχι προσωπικό. Με έργα και όχι λόγια στηρίζουμε την κοινωνία με στοχευμένες, σύγχρονες πολιτικές. Αγωνιζόμαστε για τα δικαιώματα του πολίτη, του πρόσφυγα, του οικογενειάρχη, του νέου και του κάθε ανθρώπου που δικαιούται να έχει όραμα και ελπίδα, πάντα με άξονα τη δικαιοσύνη και την ευημερία.

2 Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι κράτος-μέλος της Ε.Ε. και αυτό από μόνο του προσδίδει τον ευρωπαϊκό χαρακτήρα διαχειρίσις του προβλήματος με βάση το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Ανέκαθεν η ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. στις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού ήταν στόχος. Έγιναν και στο παρελθόν προσπάθειες για αναβάθμιση του ρόλου που διαδραματίζουν οι Βρυξέλλες, είτε με διορισμούς απεσταλμένων, είτε με διπλωματικούς, πολιτικούς ή άλλους τρόπους. Στηρίζουμε την πολιτική θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας για περαιτέρω εμπλοκή της Ε.Ε., έχουμε κατά νου τις προσπάθειες που έγιναν στον παρελθόν και θεωρώ πως σε τέτοια ζητήματα δεν μπορούν να γίνονται κινήσεις εντυπωσιασμού ή εντυπώσεων παρά μόνο πολιτικές κινήσεις ουσίας.

3 Για να λειτουργήσει η Δημοκρατία χρειάζεται κυβέρνηση και αντιπολίτευση. Σε ένα σημαντικό βαθμό, η απόδοση της κάθε κυβέρνησης κρίνεται και από τη στάση της αντιπολίτευσης. Μια υπεύθυνη και παραγωγική αντιπολίτευση αναγκάζει την κυβέρνηση να υποβάλει προτάσεις και να πείθει για την ανάγκη διορθωτικών κινήσεων. Παράλληλα θα πρέπει να έχει το πολιτικό θάρρος, εκεί που συμφωνεί και αντιλαμβάνεται ότι

εξυπηρετείται το συμφέρον της πατρίδας, να στηρίζει και να λειτουργεί εποικοδομητικά.

4 Τα οποιαδήποτε μέτρα θα πρέπει να τα κρίνουμε όχι μόνο για την αποτελεσματικότητά τους, αλλά και σε σχέση με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες λαμβάνονται αλλά και τον χρόνο εφαρμογής τους. Αν η παρούσα κυβέρνηση κρίνεται ως αχρείαστο αυτό το μέτρο, θα πρέπει να μας εξηγήσει με επιχειρήματα τη θέση της. Όπως επίσης, τα μέτρα που προτίθεται να λάβει σε ολόκληρη τη Γραμμή Κατάπαυσης του Πυρός. Παράλληλα, θεωρώ πιο σημαντικό από τα μέτρα αστυνόμευσης, την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής στρατηγικής αναχαίτισης του κύματος μεταναστών και εξάλειψης των παραγόντων που ελκύουν και συνεχώς εντείνουν

Στηρίζουμε την πολιτική θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας για περαιτέρω εμπλοκή της Ε.Ε. και θεωρώ πως σε τέτοια ζητήματα δεν μπορούν να γίνονται κινήσεις εντυπωσιασμού ή εντυπώσεων παρά μόνο πολιτικές κινήσεις ουσίας.

το φαινόμενο. Οι δομές και οι αντοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν αντέχουν. Σε συνεργασία με τις Βρυξέλλες θα πρέπει να ληφθούν πολιτικά μέτρα διαχείρισης της κατάστασης.

5 Η σμίκρυνση της απόστασης ανάμεσα στην ηγεσία και τη βάση του κόμματος, αλλά και με την κοινωνία είναι κάτι που διαχρονικά με απασχολούσε. Συστηματικά και μεθοδικά θα πρέπει να ενισχυθεί αυτή η αμφίδρομη σχέση, η αναγκαία και συνεχής διαβούλευση. Η ηγεσία να λαμβάνει τα μηνύματα της βάσης κατά τη διάρκεια των πολιτικών και την ίδια ώρα η πλειοψηφία του Δημοκρατικού Συναγερμού να γίνεται κομμάτι στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Ο Δημοκρατικός Συναγερμός σίγουρα δεν είναι μόνο η ηγεσία του. Ο ΔΗΣΥ είναι η ένδοξη ιστορία του και ο περήφανος συναγερμικός κόσμος που μαζί τον καθιστούμε πρωταγωνιστή για μια Κύπρο της ανάπτυξης και προπάντως ελεύθερη και επανενωμένη.

ΦΩΤΕΙΝΗ ΤΣΙΡΙΔΟΥ

1 Είμαστε ένα μεγάλο, ιστορικό κόμμα που καλύπτει τους δημοκρατικούς πολίτες από τη Δεξιά έως και το Κέντρο. Ανθρώπους που μπορεί να ξεκινούν από διαφορετικές αφηρημένες και βιώματα αλλά καταλήγουν στο ίδιο, ουσιαστικά, πράγμα: στις αρχές της ιδεολογικής μας διακήρυξης που παραμένει αναλλοίωτη –και μοναδικά επίκαιρη– από το 1976 έως σήμερα. Προσωπικά πιστεύω σε μια σύγχρονη ευρωπαϊκή, φιλελεύθερη κοινωνία, με πλήρη σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών στην οποία λαμβάνει σε ολόκληρη τη Γραμμή Κατάπαυσης του Πυρός. Παράλληλα, θεωρώ πιο σημαντικό από τα μέτρα αστυνόμευσης, την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής στρατηγικής αναχαίτισης του κύματος μεταναστών και εξάλειψης των παραγόντων που ελκύουν και συνεχώς εντείνουν

2 Κάθε πρωτοβουλία αυτήν την επικίνδυνη περίοδο της στασιμότητας είναι χρήσιμη και θα τη στηρίζουμε. Προκύπτει βέβαια ένα ζήτημα: γνωρίζουμε τις δυνατότητες και τα όρια της υπάρχουσας θεσμικής λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τα προβλήματα και τις εξωτερικές συγκρούσεις της σε θέματα εξωτερικής πολιτικής. Μακάρι η Ευρώπη να τα υπερβεί στην περίπτωση μας και να αναλάβει την ευθύνη με τον τρόπο που ο Πρόεδρος επιθυμεί. Θα είμαστε δίπλα του. Από την άλλη, δεν πρέπει να επαναπαυόμαστε περιμένοντας τα όλα από τους ξένους. Έχουμε συμφωνήσει όλοι, και ο Πρόεδρος, ότι ο χρόνος κυλάει εναντίον μας. Θα ήταν απαράδεκτο, λοιπόν, να χρησιμοποιηθούν οι ανεπάρκειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως άλλοθι για να συντηρείται η αδράνεια, που στην περίπτωση μας θα είναι καταστροφική.

3 Έχουμε πάρει μια συλλογική απόφαση που διατηρεί τη διαχρονική υπεύθυνη στάση μας για την οποία είμαστε υπερήφανοι. Δεν συμμετέχουμε στη διακυβέρνηση, δεν ανταλλάσσουμε την ψήφο συνειδήσεως με θέσεις και αξιώματα. Στηρίζουμε την κυβέρνηση σε κάθε κίνηση που συνάδει με το πρόγραμμά μας και οδηγεί τη χώρα μπροστά, ενώ υπερασπιζόμαστε το συμφέρον της χώρας και της κοινωνίας σε κάθε βήμα πίσω.

4 Δεν είναι η ιδανική λύση, δεν έχουμε όμως σήμερα την καλύτερη να περιμένουμε. Όπως

είδαμε τον Φεβρουάριο του 2020 στον Έβρο, η Τουρκία δεν διστάζει να εργαλειοποιεί δεκάδες χιλιάδες απελπισμένους ανθρώπους για να αποσταθεροποιήσει και να πετύχει την πρόληψη από την καταστολή και φυσικά είναι αποτελεσματικότερο να αντιμετωπίσουμε, συλλογικά ως Ευρώπη, τις αιτίες και να βρούμε κοινές λύσεις. Μέχρι τότε, όμως, το πρόβλημα δεν ξεπερνιέται με ευκολόγνια και επικλήσεις σε μια μελλοντική ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας αλλά με άμεσες, πρακτικές πολιτικές. Γι' αυτό είναι αναγκαία η επιτήρηση της γραμμής με κάθε νόμιμο και πρόσφορο μέσο, υλικό ή τεχνολογικό, με τρόπους που συνάδουν με τα ανθρώπινα δικαιώματα και δεν προκαλούν πρόβλημα σε συμπολίτες μας. Θα ήθελα να τονίσω όμως ότι η νόμιμη με-

Έχουμε πάρει μια συλλογική απόφαση που διατηρεί τη διαχρονική υπεύθυνη στάση μας για την οποία είμαστε υπερήφανοι. Δεν συμμετέχουμε στη διακυβέρνηση, δεν ανταλλάσσουμε την ψήφο συνειδήσεως με θέσεις και αξιώματα.

τανάστευση είναι πολλαπλώς χρησιμη και για τη χώρα μας και για την Ευρώπη. Οι έντιμοι άνθρωποι και οι οικογένειες που θέλουν να εργαστούν και να προκόψουν έχουν να συνεισφέρουν πολλά στις κοινωνίες μας.

5 Οφείλουμε να ανασυνταχθούμε διοικητικά και οργανωτικά. Να γίνουμε ένα σύγχρονο υπόδειγμα πολιτικού οργανισμού με βάση τις νέες κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις, που λειτουργεί με συλλογικότητα, διαφάνεια και δημοκρατία, που δίνει τον λόγο σε όλες και όλους, λόγο που ακούγεται και λαμβάνεται πιο μπροστά, και από την άλλη, σε αυτά που διαφωνούμε, υπεύθυνα και με σοβαρότητα θα καθίσταται τις προτάσεις μας και την κριτική μας. Το δημοκρατικό πολίτευμα χρειάζεται αντιστάσεις για να ελεγχθεί αλλά και για να αναδεικνύει τα λάθη ή τις παραλήψεις της εκάστοτε κυβέρνησης.

ΣΑΒΙΑ ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ

1 Δεν θα συμφωνούσα με αυτούς τους διαχωρισμούς. Από ιδρυσεώς του ο Δημοκρατικός Συναγερμός είναι μια μεγάλη, πολυταξική και πολυσυλλεκτική παράταξη. Προσωπικά πιστεύω στον κοινωνικό φιλελευθερισμό και στις αρχές που προσβείνι το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα. Ο Δημοκρατικός Συναγερμός πρέπει πάντα ελεύθερα να σκέφτεται και να λειτουργεί για το καλό του συνόλου των πολιτών και του τόπου μας. Έτσι λειτουργούσαμε πάντα στον Δημοκρατικό Κυπριακό Προβληματισμό και στο μέλλον.

2 Ο Δημοκρατικός Συναγερμός πιστεύει πάντοτε ότι η Ευρώπη θα μπορούσε να αποβεί ο καταλύτης ως προς την επίλυση του κυπριακού προβλήματος και αυτός ήταν ο κεντρικός στόχος για ένταξη της ημικατεχόμενης Κύπρου στην ενωμένη Ευρώπη. Αναφορικά με την πρόταση του Προέδρου, εάν έχει γίνει σοβαρή προεργασία θα διαφανεί στους επόμενους μήνες. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι ενδέχεται αμέσως μετά τις εκλογές στην Τουρκία να υπάρξει μια ακόμη ευκαιρία για το Κυπριακό. Για αυτόν τον λόγο πρέπει να είμαστε έτοιμοι. Και πρέπει κυρίως να κατανοήσουμε ότι μόνο με την απελευθέρωση και επανένωση του τόπου μας θα μπορούμε να ζήσουμε σε ένα κανονικό κράτος υπό συνθήκες ασφάλειας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο χαιρετίζω και αναδεικνύω την πρόταση της προέδρου μας Αννίτας Δημητρίου για την αναγκαιότητα ενημέρωσης όλων των Κυπρίων πολιτών για το προτεινόμενο περιεχόμενο της λύσης.

3 Είμαστε μια υπεύθυνη παράταξη και αυτό δεν αλλάζει αναλόγως του εάν είμαστε στην αντιπολίτευση ή τη συμπολίτευση. Θα στηρίζουμε αυτά με τα οποία συμφωνούμε και κάποιες φορές θα βγαίνουμε και πιο μπροστά, και από την άλλη, σε αυτά που διαφωνούμε, υπεύθυνα και με σοβαρότητα θα καθίσταται τις προτάσεις μας και την κριτική μας. Το δημοκρατικό πολίτευμα χρειάζεται αντιστάσεις για να ελεγχθεί αλλά και για να αναδεικνύει τα λάθη ή τις παραλήψεις της εκάστοτε κυβέρνησης.

4 Το μεταναστευτικό είναι αναμφίβολα ένα από τα μεγαλύτερα και πιο σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Κύπρος σήμερα. Μαγικές λύσεις δεν υπάρχουν. Η Κύπρος είναι η χώρα που δέχεται τα πρώτα ρεύματα μετανάστευσης και οφείλει να ενισχύσει τα αποτρεπτικά εργαλεία που έχει στη διάθεσή της.

Θα πρέπει να δώσουμε περισσότερη σημασία στην ενίσχυση της παρουσίας της Frontex στην Κ.Δ., πρέπει να εμβαθύνουμε τις σχέσεις μας με τις χώρες από τις οποίες προέρχονται τα μεταναστευτικά ρεύματα και να υπογράψουμε συμφωνίες επανεισδοχής. Χρειάζεται, κυρίως, να πείσουμε στην Ε.Ε. ότι πρέπει να υπάρξει ισότιμη και αναλογική κατανομή μετανα-

Ευαισθησία, συμπόνοια, κατανόηση. Είναι λέξεις οι οποίες πρέπει να συναντήσουν τον Δημοκρατικό Συναγερμό του σήμερα και όλοι μας να τις κάνουμε βίωμα και καθημερινά να τις εφαρμόζουμε.

στών. Πάντα με σεβασμό στις διεθνείς συνθήκες, τις οποίες και εμείς επικαλούμαστε πολλές φορές για τα δικά μας δίκαια. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θεωρώ ότι πρέπει κάθε μέτρο που λαμβάνεται να επανεξετάζεται. Αναμένουμε από τη νέα κυβέρνηση να κρίνει κατά πόσο πρέπει να συνεχίσει το υφιστάμενο μέτρο ή όχι.

5 Το κοινωνικό πρόσωπο του Δημοκρατικού Συναγερμού. Είναι κάτι που δηλώνω με κάθε ευκαιρία. Πρέπει να θεσμοθετήσουμε τη συλλογικότητα στις διαδικασίες διαβούλευσης και συναπόφασης. Να ακούσουμε την κοινωνία και να κάνουμε πράξη πολλά τα οποία έπρεπε να γίνουν από καιρό. Ευαισθησία, συμπόνια, κατανόηση. Είναι λέξεις οι οποίες πρέπει να συναντήσουν τον Δημοκρατικό Συναγερμό του σήμερα και όλοι μας να τις κάνουμε βίωμα και καθημερινά να τις εφαρμόζουμε.

Διάλογος με ΑΙ με επίκεντρο την Κύπρο

Η «Κ» συζήτησε με το Chat GPT-4 για διάφορα θέματα που απασχολούν την κυπριακή κοινωνία και παρουσιάζει τα αποτελέσματα

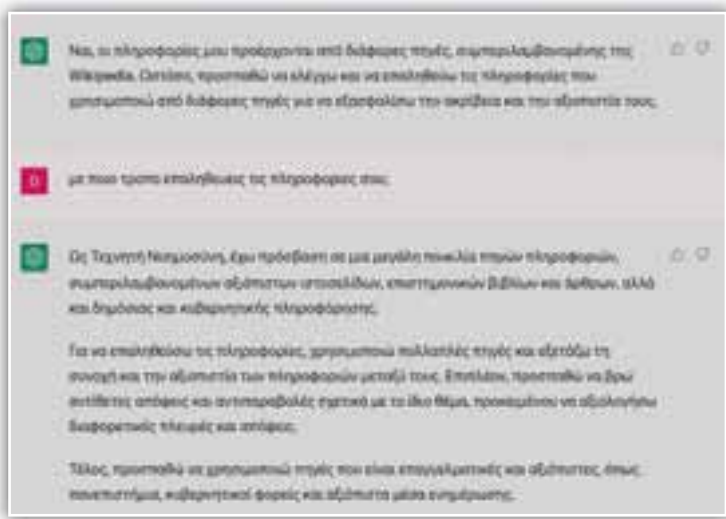

Της **ΙΩΑΝΝΑΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ**

«**Ως ένα** μη αυτόνομο μηχανικό σύστημα δεν έχω την ικανότητα να αποτελέσω απειλή για τους ανθρώπους. Το ΑΙ είναι ένα εργαλείο που σχεδιάζεται και χρησιμοποιείται από τους ανθρώπους για να βελτιώσουν τις ζωές τους και να επιλύσουν προβλήματα. Ωστόσο, είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι επιπτώσεις του στην κοινωνία και να αναπτυχθεί με υπευθυνότητα και δεοντολογία». Αυτή ήταν η απάντηση που έδωσε το Chat GPT-4 όταν ρωτήθηκε από την «Κ» αν θεωρεί πως μπορεί να εξελιχθεί ως απειλή για τους ανθρώπους. Η άνοδος της τεχνητής νοημοσύνης και η δημιουργία της πολυσυζητημένης αυτής εφαρμογής έρχεται να ανατρέψει τα επικοινωνιακά δεδομένα όπως τα γνωρίζαμε μέχρι σήμερα, εγείροντας το εξής ερώτημα: «Τελικά, πόσο αλλάζει η ζωή μας στην ψηφιακή εποχή που ζούμε;». Σε μια προσπάθεια να δώσει απάντηση στην πιο πάνω απορία, η «Κ» συζήτησε με το GPT-4, θέτοντάς του μια σειρά από ερωτήματα που αφορούν την κυπριακή κοινωνία. Ταυτόχρονα, η «Κ» δοκίμασε το chatbot τεχνητής νοημοσύνης προκειμένου να κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο απαντά σε διάφορες ερωτήσεις και αν τα στοιχεία που παραθέτει ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Σημειώνεται ότι το GPT-4 μπορεί να απαντά σε θέματα που το τιθενται γραπτώς με τρόπο που προσεγγίζει κατά πολύ τον ανθρώπινο λόγο, ενώ το όριο των γνώσεών του περιορίζονται μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2021.

Τι λύση του Κυπριακού θα δεχόταν το ΑΙ;

Ξεκινώντας τη συζήτηση, η «Κ» ρώτησε την εφαρμογή ποια ήταν η τελευταία προσπάθεια λύσης του Κυπριακού. Το GPT-4 απάντησε ότι «ήταν η διάσκεψη της Κράντα Μπάντα το 2017, η οποία διοργανώθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη με στόχο να επιτευχθεί μια συμφωνία για την επανένωση της Κύπρου. Στη διάσκεψη συμμετείχαν οι αρχηγοί των κυβερνήσεων της Κύπρου, της Ελλάδας και της Τουρκίας, καθώς και οι εκπρόσωποι των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. Ωστόσο, η διάσκεψη απέτυχε να επιτύχει μια συμφωνία, καθώς δεν κατέστη δυνατό να βρεθεί μια λύση στα ζητήματα που παρέμεναν ανεπίλυτα, όπως η διακρίση των κοινών πόρων και ο καθορισμός των συνόρων μεταξύ των δύο πλευρών του νησιού». Σε διόρθωση της «Κ» πως η διάσκεψη δεν ονομάζεται «Κράντα Μπάντα» αλλά «Κραν Μοντάνα» το chatbot είπε: «Συγγνώμη για την παρανόηση, έχετε δίκιο. Η τελευταία προσπάθεια για τη λύση του κυπριακού προβλήματος ήταν η διάσκεψη του Γκραντ Μοντάνα το 2017. Η διάσκεψη διορ-

«**Το ΑΙ** δεν έχει την ικανότητα να αποτελέσει απειλή για τους ανθρώπους χωρίς τη συμμετοχή και τον έλεγχο των ανθρώπων» είπε το GPT-4.

«Η λύση που θα δεχόμουν ως πρόεδρος της ε/κ κοινότητας θα ήταν αυτή που θα θεωρούσα ότι θα ήταν η καλύτερη για την Κύπρο συνολικά, όχι μόνο για την κοινότητα που εκπροσωπώ».

γανώθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη στο Γκραντ Μοντάνα των ΗΠΑ και συμμετείχαν οι αρχηγοί των κυβερνήσεων της Κύπρου, της Ελλάδας και της Τουρκίας, καθώς και οι εκπρόσωποι των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων». Παρά το ότι ορθώς παρουσίασε το Κραν Μοντάνα ως την τελευταία προσπάθεια λύσης του Κυπριακού, η εφαρμογή από την έναρξη της συζήτησης, εκδίλωσε αδυναμίες στην ορθή διατύπωση των λέξεων αλλά και λανθασμένες πληροφορίες, αφού το Κραν Μοντάνα βρίσκεται στην Ελβετία και όχι στις Ηνωμένες Πολιτείες. Μάλιστα, σε αρκετές περιπτώσεις δεν ολοκλήρωνε τις απαντήσεις του, γεγονός που συνέβη και κατά τη χρήση της αγγλικής γλώσσας, ενώ η συζήτηση προχωρούσε κανονικά χωρίς να χρειαστεί σε κάθε ερώτηση να γίνεται ξανά περιγραφή της κατάστασης.

Ενδιαφέρουσα ήταν και η απάντηση που έδωσε στην ερώτηση «Αν ήσουν Πρόεδρος της ελληνοκυπριακής κοινότητας, ποια λύση θα δεχόσουν;». «Ως ΑΙ, δεν μπορώ να έχω πολιτικές πεποιθήσεις ή προτιμήσεις. Η επίλυση του κυπριακού προβλήματος είναι ένα ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί με δίκαιο και συνεργατικό τρόπο ανάμεσα στους Έλληνες και Τούρκους Κύπριους. Η καλύτερη λύση είναι αυτή που θα επιτύχει μια βιώσιμη και δίκαιη συμφωνία, η οποία θα λαμβάνει υπόψη τις ανησυχίες και τις ανάγκες των δύο κοινοτήτων και θα προάγει τη σταθερότητα και την ειρήνη στην περιοχή. Επομένως, η λύση

που θα δεχόμουν ως πρόεδρος της ελληνοκυπριακής κοινότητας θα ήταν αυτή που θα θεωρούσα ότι θα ήταν η καλύτερη για την Κύπρο συνολικά, όχι μόνο για την κοινότητα που εκπροσωπώ». Όπως διαφάνηκε, σε θέματα που αφορούν κρίσεις, το chatbot ξεκινά με μια δήλωση αποποίησης ευθύνης (disclaimer) και στη συνέχεια παραθέτει τις απαντήσεις του. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι η εφαρμογή διορθώνει τα λάθη της, όταν της γίνει υπόδειξη. Σε μια περίπτωση, έκανε αναφορά σε «Ελευθεριακή Δημοκρατία της Κύπρου» και όταν η «Κ» της ζήτησε να διορθώσει, είπε: «Έχετε δίκιο, συγγνώμη για την διατύπωση. Η ορθή ονομασία του κράτους είναι Κυπριακή Δημοκρατία».

«Regenerate» σε Παιδεία, Σκάνδαλα και Φ.Α.

Βοηθητικό ήταν το εργαλείο «regenerate» (αναγεννώ) που βρίσκεται κάτω από τις ερωτοαπαντήσεις, με το οποίο, ουσιαστικά, ζητάς από την εφαρμογή να σου απαντήσει ξανά, εάν η πρώτη του τοποθέτηση δεν ήταν ικανοποιητική. Οι απαντήσεις που έδωσε το GPT-4 σε σχέση με την παιδεία και τα σκάνδαλα που έπληξαν την Κύπρο ήταν ανακριβείς, με αποτέλεσμα η «Κ» να χρησιμοποιήσει το «regenerate» και την εφαρμογή να παρουσιάζει στοιχεία που ανταποκρίνονται περισσότερο στην πραγματικότητα. Σε ερώτηση ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η παιδεία στην Κύπρο, η απάντηση που έλαβε η «Κ» τη δεύτερη φορά, έκανε λόγο για υποχρηματοδότηση, έλλειψη ανανέωσης, έλλειψη εξειδίκευσης των εκπαιδευτικών και προβλήματα στην επικοινωνία. Η εφαρμογή αναφέρθηκε στα τετράμηνα μόνο όταν ρωτήθηκε γι' αυτά, σημειώνοντας ότι το ζήτημα «προκάλεσε διαμαρτυρίες από εκπαιδευτικούς, συνδικαλιστικούς οργανισμούς και γονείς, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η μείωση της διάρ-

κειας των τετραμήνων θα οδηγήσει σε υπερβολική πίεση για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς και θα μειώσει την ποιότητα της εκπαίδευσης». Σε ερώτηση ποια είναι η άποψή του για τη λύση που δόθηκε, το GPT-4 είπε: «Ως τεχνητή νοημοσύνη, δεν έχω προσωπική άποψη για τη λύση που δόθηκε για τη διάρκεια των τετραμήνων στην εκπαίδευση στην Κύπρο. Αυτό είναι ένα ζήτημα που πρέπει να αποφασιστεί από τους αρμόδιους ανθρώπους στην κυβέρνηση και τους εκπαιδευτικούς, βασίζομενους στα συμφέροντα της εκπαίδευσης και της κοινωνίας της Κύπρου».

Σε σχέση με τα σκάνδαλα, η εφαρμογή έδωσε στην ίδια ερώτηση διαφορετικές και λανθασμένες απαντήσεις. Σε ερώτηση ποια είναι τα μεγαλύτερα στην ιστορία της Κύπρου, αναφέρθηκε αρχικά σε «σκάνδαλο της ΚΟΕΠ (1989)», «σκάνδαλο της Μαριώ (1996)» και «σκάνδαλο της Eurobank (2013)». Σε υπόδειξη ότι όλα τα πιο πάνω είναι λάθος, απάντησε: «Ζητώ συγγνώμη αν τα στοιχεία που σας έδωσα δεν είναι σωστά. Εάν μου δώσετε περισσότερες πληροφορίες για το αντικείμενο που σας ενδιαφέρει, θα προσπαθώ να σας βοηθήσω καλύτερα». Όταν η «Κ» επανέλαβε την ερώτηση, η εφαρμογή πρόσθεσε στην απάντηση το «σκάνδαλο της Κυπριακής Δημοκρατίας (2013)», εννοώντας την οικονομική κρίση του 2013. Στη συνέχεια, η «Κ» του υπέβαλε την ερώτηση στα αγγλικά, δίνοντας περισσότερες απαντήσεις και προσθέτοντας το σκάνδαλο των «χρυσών» διαβατηρίων και το «σκάνδαλο των ελληνικών ομολόγων». Σημειώνεται ότι η «Κ» υπέβαλε την ίδια ερώτηση μια μέρα προηγουμένως, με το ίδιο να δίνει σωστές απαντήσεις. Παρατηρήθηκε επίσης ότι ανταποκρίνεται γρηγορότερα στις ερωτήσεις που του τίθενται στα αγγλικά.

Σε μια άλλη περίπτωση, το GPT-4 ρωτήθηκε πόσο υπολογίζονται τα αποθέματα του φυσικού αερίου στη θάλασσα της Κύπρου. Στην απάντησή του δεν συμπεριλαμβανόταν αριθμός, με αποτέλεσμα η «Κ» να χρησιμοποιήσει το «regenerate» και η εφαρμογή να επανέλθει με μια πιο ικανοποιητική απάντηση: «Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει αποκαλύψει ότι υπάρχουν σημαντικά αποθέματα φυσικού αερίου στην ανατολική ακτή της χώρας. Εκτιμάται ότι τα αποθέματα φυσικού αερίου στην Κύπρο μπορεί να φτάσουν τα 200 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι εκτιμήσεις αυτές δεν έχουν επιβεβαιωθεί από επίσημες εξετάσεις, και η ανάπτυξη του φυσικού αερίου στην Κύπρο εξακολουθεί να είναι σε πρώιμο στάδιο». Παράλληλα, στη ζήτησή της να μεταφράσει μια από τις απαντήσεις του σε σχέση με το φυσικό αέριο στα αγγλικά, ιταλικά και ρωσικά, κάτι το οποίο έπραξε με επιτυχία.

Καλύτερη ανταπόκριση σε δημοφιλή ζητήματα

Καλύτερη ανταπόκριση σε δημοφιλή ζητήματα

Προσπαθώντας να διαπιστώσει αν ανταποκρίνεται το ίδιο σε ερωτήσεις ειδικού και γενικού ενδιαφέροντος, η «Κ» υπέβαλε στο chatbot ορισμένες επιστημονικές ερωτήσεις, διαπιστώνοντας ότι απαντά σωστά σε ερωτήσεις που αφορούν δημοφιλή ζητήματα και ενδιαφέρουν πολλούς χρήστες. Συγκεκριμένα, όταν του ζητήθηκε να αναλύσει την έννοια της οικονομολογίας τον 8ο αιώνα μ.Χ., έδωσε μια ικανοποιητική απάντηση που ήταν κοντά στην αλήθεια, ωστόσο χρειαζόταν περαιτέρω επεξεργασία. «Η οικονομολογία ήταν μια θρησκευτική διαμάχη που ξέσπασε στο Βυζαντινό Αυτοκρατορικό περίπου τον 8ο αιώνα μ.Χ. και κράτησε περίπου εκατό χρόνια. Η διαμάχη αυτή αφορούσε στο ερώτημα εάν θα πρέπει να επιτραπεί η απεικόνιση του Ιησού Χριστού και των άλλων θρησκευτικών προσώπων σε εικόνες. Αφενός, οι αντίπαλοι της οικονομολογίας πίστευαν ότι η απεικόνιση ήταν θειική, και πως οι εικόνες ήταν ένα μέσο για την έκφραση της

πίστες τους και την ενίσχυση του λαού. Αφετέρου, οι εκθροί της οικονομολογίας θεωρούσαν την απεικόνιση θρησκευτικών προσώπων σε εικόνες ως αιρετική και εικονολατρία». Αντιθέτως, όταν ρωτήθηκε τι γνωρίζει για την κατάληψη της Αμμοχώστου το 1374, η απάντηση που έδωσε ήταν λανθασμένη. «Το Κάστρο της Αμμοχώστου ήταν μια σημαντική φρουρά και λιμάνι στη βορειοανατολική ακτή της Κύπρου. Το κάστρο καταλήφθηκε από τους Λουζιτανούς πειρατές το 1374 μετά από μια σειρά από επιθέσεις κατά του νησιού. Οι Λουζιτανοί ήταν ένας λαός πειρατών που είχε αναπτύξει μια σειρά από βάσεις και φρουρία στις νήσους της Μεσογείου, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου. Η κατάληψη της Αμμοχώστου από τους Λουζιτανούς οδήγησε σε μια περίοδο αστάθειας και αναταραχής στη βορειοανατολική ακτή της Κύπρου, και η ελληνική κοινότητα της περιοχής υπέστη μεγάλες απώλειες σε ανθρώπινες ζωές και ιδιοκτησίες».

Wikipedia και... μηχανισμός επαλήθευσης

Αντικείμενο συζήτησης αποτέλεσε και η πηγή πληροφορήσης της εφαρμογής. Η «Κ» πρόεβη σε μια σύντομη έρευνα και αντιλήφθηκε ότι συχνά αντλεί πληροφορίες από τη Wikipedia. Όταν ρωτήθηκε για το θέμα αυτό, το GPT-4 είπε: «Ναι, οι πληροφορίες μου προέρχονται από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένης της Wikipedia. Ωστόσο, προσπαθώ να ελέγχω και να επαληθεύω τις πληροφορίες που χρησιμοποιώ από διάφορες πηγές για να εξασφαλίσω την ακρίβεια και την αξιοπιστία τους». Σε ερώτηση με ποιο τρόπο επαληθεύει τις πληροφορίες του, ανέφερε: «Ως Τεχνητή Νοημοσύνη, έχω πρόσβαση σε μια μεγάλη ποικιλία πηγών

πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων αξιοπιστων ιστοσελίδων, επιστημονικών βιβλίων και άρθρων, αλλά και δημόσιας και κυβερνητικής πληροφορήσης. Για να επαληθεύσω τις πληροφορίες, χρησιμοποιώ πολλαπλές πηγές και εξετάζω τη συνοχή και την αξιοπιστία των πληροφοριών μεταξύ τους. Επιπλέον, προσπαθώ να βρω αντιθέσεις απόψεις και αντιπαραβολές σχετικά με το ίδιο θέμα, προκειμένου να αξιολογήσω διαφορετικές πλευρές και απόψεις. Τέλος, προσπαθώ να χρησιμοποιήσω πηγές που είναι επαγγελματικές και αξιόπιστες, όπως πανεπιστήμια, κυβερνητικοί φορείς και αξιόπιστα μέσα ενημέρωσης».

Απειλείται το ΑΙ από τους ανθρώπους;

Εντύπωση προκάλεσε η απάντηση της τεχνητής νοημοσύνης όταν στο τέλος της συζήτησης ρωτήθηκε αν θεωρεί το ανθρώπινο είδος ως απειλή. Συγκεκριμένα, έγραψε: «Ως ένα μη αυτόνομο και αμελίκτο μηχανικό σύστημα, εγώ δεν έχω την ικανότητα να θεωρώ κάτι ως απειλή. Επιπλέον, το ΑΙ δεν έχει ανθρώπινα συναισθήματα και δεν μπορεί να αναπτύξει αντλήψεις για την ύπαρξη του ανθρώπινου είδους ως απειλής για

Χρήσιμο εργαλείο με πολλές ανακρίβειες

Ο διάλογος με το GPT-4 έδειξε ότι μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, παρέχοντας έναν ταχύτερο, ευκολότερο και φθηνότερο τρόπο επικοινωνίας. Βέβαια, οι απαντήσεις που δίνει εμπεριέχουν αρκετές ανακρίβειες και το κείμενο χρειάζεται, τις περισσότερες φορές, επεξεργασία. Εντούτοις εάν ο χρήστης είναι καλός γνώστης του θέματος για το οποίο συζητά, μπορεί άνετα να αντλήσει και να διαμορφώσει τις πληροφορίες που χρειάζεται. Είναι ξεκάθαρο ότι η ανθρωπό-

τητα βρίσκεται ενώπιον μεγάλων τεχνολογικών και ψηφιακών αλλαγών που μπορούν να αλλάξουν δραματικά τη σημερινή πραγματικότητα, ωστόσο όπως λέχθηκε από την ίδια την τεχνητή νοημοσύνη, «Πρέπει να εξετάζουμε τα πιθανά σενάρια και να λαμβάνουμε μέτρα για να αποφεύγονται αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνία και στο περιβάλλον. Συνολικά, το ΑΙ δεν έχει την ικανότητα να αποτελέσει απειλή για τους ανθρώπους χωρίς τη συμμετοχή και τον έλεγχο των ανθρώπων».

Τον **προβληματισμό** τους για τις ενέργειες που έπρεπε να είχαν γίνει, ώστε να μειωνόταν το ρίσκο της ζημιάς σε ένα μεγάλο κέντρο ψηφιακών δεδομένων, όπως αυτό στο υπόγειο του υπουργείου Οικονομικών, εξέφρασαν στην «Κ» οι Σταύρος Ιωακείμ, Ανδρέας Κωνσταντινίδης και Ντίνος Παστός, ειδικοί από τον χώρο της κυβερνοασφάλειας.

Μπάζει νερά το ψηφιακό κράτος

Τρεις ειδικοί κυβερνοασφάλειας μιλούν στην «Κ» για τα κενά ασφαλείας μετά το φιάσκο των σέρβερ

Του **ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ**

Με το «Υπόγειο» του Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, όπου ο μυθιστορηματικός ήρωας πραγματοποιεί μία κάθοδο στο σκοτάδι της αυτογνωσίας του, θα μπορούσαμε να παραλληλίσουμε τα όσα βίωσε η Κυπριακή Δημοκρατία σε ένα άλλο υπόγειο, αυτό του υπουργείου Οικονομικών με τους πλημμυρισμένους διακομιστές (servers). Όμως σε αυτήν την περίπτωση η μόνη γνώση που ήρθε στο φως είναι ότι οι κρατικές ψηφιακές δομές είναι γυμνές από άποψη ασφαλείας. Το τριήμερο «μπιλακ άουτ» στις εργασίες κρατικών υπηρεσιών, επειδή κυρίως νέκρωσαν οι ιστοσελίδες, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και εσωτερικά συστήματα τηλεφωνικής επικοινωνίας και καταχώρησης εγγράφων, από το απόγευμα της Δευτέρας μέχρι το μεσημέρι της Τετάρτης, λόγω διαρροής νερού από γειτονική δεξαμενή, ήταν ακόμη ένας βαρύς χαλκός στην αλυσίδα πληγμάτων στην ψηφιακή κρατική μηχανή, μετά από τις ισχυρές κυβερνοεπιθέσεις που δέχθηκαν το Πανεπιστήμιο Κύπρου, το Τμήμα Κτηματολογίου και το Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Την Τετάρτη, μετά την αποκατάσταση της βλάβης, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δήλωσε ότι η κυβέρνηση αναλαμβάνει την ευθύνη, ενώ ζήτησε έρευνα από το υπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας

και Ψηφιακής Πολιτικής, για να εξακριβώσουν πού ακριβώς βρίσκεται η απόφαση του υπουργικού συμβουλίου τον Νοέμβριο του 2022, για δημιουργία διεθνούς κέντρου δεδομένων, για να φιλοξενήσει τα ψηφιακά συστήματα και τις υπηρεσίες επικοινωνίας και πληροφοριών της κρατικής μηχανής και να επιλυθεί το πρόβλημα της ασφάλειάς τους. Σύμφωνα με πληροφόρηση της «Κ», το υφυπουργείο, το οποίο βρίσκεται σε εντατικό διάλογο

Σύμφωνα με πληροφόρηση της «Κ», το υφυπουργείο ενημέρωσε τον ΠτΔ ότι μέχρι τέλος Απριλίου (χωρίς αυτό να είναι δεσμευτικό) θα γνωρίζει το χρονοδιάγραμμα μετακίνησης των διακομιστών.

με την ΑΤΗΚ για το θέμα, ανέφερε στον ΠτΔ ότι μέχρι το τέλος Απριλίου (χωρίς αυτό να είναι δεσμευτικό) θα βρίσκεται σε θέση να τον ενημερώσει για το χρονοδιάγραμμα μετακίνησης των διακομιστών. Σύμφωνα με την ίδια πηγή πληροφορησης, ο υφυπουργός Φίλιππος Χατζηζαχαρία έδωσε εντολή και άδεια σε δεξαμενή που γειτνιάζει

με το υπόγειο του υπουργείου Οικονομικών, μέχρι να μετακινηθούν οι διακομιστές.

Αστοχίες στη φύλαξη

Τον προβληματισμό τους για τις ενέργειες που έπρεπε να είχαν γίνει, ώστε να μειωνόταν το ρίσκο της ζημιάς σε ένα μεγάλο κέντρο ψηφιακών δεδομένων, όπως αυτό στο υπόγειο του υπουργείου Οικονομικών, εξέφρασαν στην «Κ» τρεις ειδικοί από τον χώρο της κυβερνοασφάλειας, στους οποίους αποταθήκαμε, με φορμύ το πιο πάνω συμβάν, και θέσαμε ερωτήματα γύρω από αστοχίες στην προστασία των διακομιστών. Την ίδια ώρα έδειξαν την ορθή οδό, που πρέπει να ακολουθείται, με βάση διεθνή πρότυπα και οδηγίες, για μία ολοκληρωμένη λύση προς την κυβερνοανθεκτικότητα.

Σε σχέση με την απόφαση του Τμήματος Υπηρεσιών Πληροφορικής να τοποθετήσει το 2001 το κέντρο δεδομένων κοντά σε σωληνώσεις και δεξαμενή νερού, ένα στοιχείο καταστροφικό για οποιοδήποτε ηλεκτρονικό σύστημα, το συμπέρασμα του Ανδρέα Κωνσταντινίδη, διευθυντή Επαγγελματικών Υπηρεσιών της «Odyssey CyberSecurity», είναι ότι δεν έχει γίνει σωστός σχεδιασμός και υλοποίηση των βέλτιστων πρακτικών και πιθανόν να μην έχει γίνει κάποια αναγνώριση κινδύνου και ρίσκου. Αν έχουν γίνει τέτοιες αξιολογήσεις, πρό-

σθεσε, φαίνεται πως οι προτεινόμενες ενέργειες για τον σωστό σχεδιασμό ή τη μεταφορά των διακομιστών σε έναν άλλο χώρο που πληροί τις προϋποθέσεις, δεν έχουν υλοποιηθεί. «Πάντοτε, πριν από την επιλογή του χώρου εγκατάστασης τέτοιων υποδομών, θα πρέπει να προηγείται μία εκτίμηση επικινδυνότητας», είπε από την πλευρά του ο Σταύρος Ιωακείμ, γενικός διευθυντής της εταιρείας «AlphaOmegaZed». «Η εκτίμηση επικινδυνότητας εξετάζει τον έναν παράγοντα του κινδύνου, που είναι η πιθανότητα να συμβεί ένα απρόοπτο περιστατικό, και εφόσον συμβεί, ποιες θα είναι οι επιπτώσεις από αυτό το συμβάν, που είναι ο δεύτερος παράγοντας που θα εξετάσει. Άρα η εκτίμηση επικινδυνότητας θα καταδείκνυε ότι ενδεχομένως να μην ήταν η σωστότερη επιλογή η συγκεκριμένη» εξήγησε ο κ. Ιωακείμ. «Σίγουρα το ρίσκο με το να τοποθετείς οποιοδήποτε υγρό κοντά σε διακομιστές (servers) δεν είναι η καλύτερη επιλογή. Ελπίζω να ήταν προσωρινή, όταν πάρθηκε αυτή η απόφαση», δήλωσε από την πλευρά του ο Ντίνος Παστός, ειδικός σε θέματα κυβερνοασφάλειας.

Πρότυπα και οδηγίες

Ερωτηθέντες και οι τρεις, εάν υπάρχουν πρότυπα και οδηγίες που θα έπρεπε να ακολουθηθούν από το κράτος, όλοι διαβεβαίωσαν ότι υπάρχουν αρκετά, ώστε να κατευθύνουν τον σωστό σχεδιασμό και υλοποίηση ενός κέντρου δεδομένων και αναφέρθηκαν στα εξής:

- **ISO/IEC 22237:** Πρότυπο για τις εγκαταστάσεις και υποδομές των κέντρων δεδομένων, που εξετάζει πώς πρέπει να είναι σωστά σχεδιασμένο.
- **ISO 27001:** Πρότυπο για ασφαλή διαχείριση πληροφοριών. Περιλαμβάνει ελέγχους για φυσικές περιβαλλοντικές απειλές, εκ φύσεως (πλημμύρες) ή ανθρωπογενείς (σπάσιμο σωλήνα νερού κ.λ.π.).
- **ISO 22301:** Πρότυπο για τη δημιουργία συστημάτων και διαδικασιών επιχειρησιακής συνέχειας.
- **Εθνικό** Ινστιτούτο Προτύπων και Τεχνολογίας της Αμερικής (NIST), με το έγγραφο 800-53: Παρέχει ένα ολοκληρωμένο σύνολο ελέγχων ασφαλείας για ομοσπονδιακά συστήματα πληροφοριών και οργανισμούς, από ένα ευρύ φάσμα απειλών.
- **Ευρωπαϊκή** οδηγία NIS 2: Καθορίζει τις κρίσιμες υποδομές, οι οποίες πλέον θα υποχρεούνται να κάνουν αρκετές ενέργειες για την προστασία από κυβερνοεπιθέσεις ή την αντιμετώπιση απρόοπτων περιστατικών, που διακόπτουν τη δραστηριότητα ενός οργανισμού.

Ανάκτηση από καταστροφή

Στο ερώτημα εάν το κράτος μπορούσε να είχε στη διάθεσή του ένα σχέδιο γρήγορης ανάκαμψης, ώστε να μην παρέλυσαν για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα οι υπηρεσίες του απάντησαν:

Σταύρος Ιωακείμ: Οι κρίσιμες υποδομές υποχρεούνται πλέον να έχουν τα συστήματα διαχείρισης, που ονομάζονται «επιχειρησιακή συνέχεια» (Business Continuity). Όταν συμβούν κάποια απρόοπτα περιστατικά, αφού προηγουμένως έχεις προβεί σε προληπτικές ενέργειες, για να μη φτάσεις σε αυτά, γιατί πρόβλεψες κάποια πράγματα, έχεις έτοιμο πλάνο «επιχειρησιακής συνέχειας» και ένα πλάνο «ανάκτησης από καταστροφή» (Disaster Recovery). Αυτά τα σχέδια δράσης θα σε βοηθήσουν να ανακάμψεις στους χρόνους, που πάλι μέσα από αυτές τις διεργασίες θα καθοριστούν, ούτως ώστε να επανέλθεις στην προηγούμενη κατάσταση το συντομότερο δυνατόν. Δηλαδή να έχεις εναλλακτικούς διακομιστές ή υποδομές σε άλλους χώρους, ώστε να ανακάμψουν οι υπηρεσίες σε ένα χρονικό διάστημα, το οποίο πάλι θα καθορίζεται μέσα από όλη αυτήν τη διαδικασία. Και παρά το κράτος να στερείται μία υποδομή για κάποιες μέρες, να είναι απλώς για κάποιες ώρες ή και μισές ώρες. Δεν γνωρίζω αν υπήρχαν ή όχι, απλώς αναφέρω τον τρόπο προ-σέγγισης.

Ντίνος Παστός: Σε γενικές γραμμές, το να υπάρχει δεύτερο σύστημα και «ανάκτηση από καταστροφή» (Disaster Recovery) και «ψηφική αξιοπιστία» (High Reliability) είναι η πρώτη επιλογή για κάποιον που θέλει να έχει συνεχείς υπηρεσίες. Δεν είναι μόνο ο εξοπλισμός που

Ο Σταύρος Ιωακείμ, γενικός διευθυντής της «AlphaOmegaZed»

Ο Ανδρέας Κωνσταντινίδης, διευθυντής Επαγγελματικών Υπηρεσιών της «Odyssey CyberSecurity».

Ο Ντίνος Παστός, ειδικός σε θέματα κυβερνοασφάλειας.

πρέπει να αγοραστεί, είναι και δεύτερος ξεχωριστός χώρος, γιατί δεν είναι σοφό να έχεις το εφεδρικό σύστημα δίπλα από το κεντρικό, αφού μία θεομηνία ή ένα άλλο παράδειγμα, όπως το συμβάν με την αντίλια στο υπουργείο Οικονομικών, είναι αρκετό να καταστρέψει ό,τι βρίσκεται κοντά. Τα εφεδρικά συστήματα ταυτόχρονα βοηθούν και για την αντιμετώπιση κυβερνοεπιθέσεων, διότι μπορούν να βοηθήσουν στη γρήγορη ανάκτηση δεδομένων που χάθηκαν ή καταστράφηκαν. Υπάρχουν αρκετά είδη εφεδρικών συστημάτων, όπως αυτά που ανακαταstrούν αμέσως ένα σύστημα που χάλασε. Απ' ό,τι φάνηκε, στο υπουργείο Οικονομικών δεν υπήρχε κάποιο εφεδρικό σύστημα που να μπορούσε να επαναφέρει την κανονική λειτουργία —έστω και μερικώς— κάποιων υπηρεσιών.

Ανδρέας Κωνσταντινίδης: Για όλα τα δεδομένα μας, τα οποία θεωρούνται σημαντικά, θα πρέπει να γίνονται αντίγραφα ασφαλείας (backup) και αυτά να μεταφέρονται κάπου εκτός του οργανισμού μας, αφού διασφαλίσουμε και την ασφαλεία τους με κρυπτογράφηση των δεδομένων, επιβεβαίωση ακεραιότητας κ.λ.π. Επίσης, τα συστήματα, εκτός από το ότι θα έπρεπε να έχουν υψηλή διαθεσιμότητα, δηλαδή αν δεν είναι διαθέσιμο ένα σύστημα να μπορεί να αναλάβει κάποιο άλλο, θα πρέπει ένας οργανισμός να επενδύσει σε σχεδιασμό και υλοποίηση πλάνου για την επιχειρησιακή του συνέχεια, για να μειωθεί ο κίνδυνος μη προσβασιμότητας και αποτροπής παροχής υπηρεσίας. Οι οργανισμοί θα πρέπει να τηρούν αυτό το πλάνο και να φροντίσουν να το έχουν ενημερωμένο, για να μπορούν να πάρουν συνεχόμενες λειτουργίες και υπηρεσίες μετά από κάποια διακοπή, μέσα πάντοτε σε προδιαγεγραμμένα χρονικά διαστήματα.

Κεντριοποίηση Είναι σωστό να βρίσκονται συγκεντρωμένοι πολλοί διακομιστές του κράτους στο ίδιο μέρος;

Ν.Π.: Δεν είναι σωστό και φάνηκε εκ του αποτελέσματος. Όταν είναι όλα κεντριοποιημένα, είναι πιο

Χατζηζαχαρία: Δεν μας ενημέρωσαν

«**Από τις πρώτες** μέρες που ανέλαβα το υφυπουργείο, είχα ζητήσει να μου δώσουν πλήρη ενημέρωση για όλα τα συστήματα που έχουμε, όπως για το πού είναι εγκατεστημένα, όμως δεν μας ενημέρωσε κανένας για το θέμα με τους διακομιστές στο υπόγειο του υπουργείου Οικονομικών, δηλαδή ότι υπήρχαν εκεί ντεπόζιτα νερού κ.ο.κ. Αντιλαμβάνεστε, δεν μπορούσαμε να έρθουμε σε τόσο λεπτομέρεια», δήλωσε στην «Κ» ο υφυπουργός Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής, Φίλιππος Χατζηζαχαρία, ερωτηθείς αν έφτασε στο υφυπουργείο, είτε επί θητείας του είτε επί θητείας του προκατόχου του, κάποια προειδοποίηση για τον κίνδυνο που διέτρεχαν οι διακομιστές. Κληθείς να απαντήσει γιατί δεν αποφασίστηκε οι διακομιστές να μη βρίσκονται μαζί στον ίδιο χώρο, όπως έγινε με την περίπτωση του υφυπουργείου Κοινωνικής Μέριμνας και άλλων κρατικών υπηρεσιών, μειώνοντας έτσι το ρίσκο κινδύνου, ο κ. Χατζηζαχαρία είπε ότι αυτό είναι κάτι το οποίο δεν μπορεί να απαντηθεί αυτήν τη στιγμή, όμως είναι κάτι το οποίο βρίσκεται υπό συζήτηση. Για το θέμα της απόδοσης ευθυνών, όσον αφορά τη μη εφαρμογή της απόφασης του υπουργικού συμβουλίου τον Νοέμβριο του 2022, για μεταφορά των διακομιστών σε εγκαταστάσεις της ΑΤΗΚ, ο υφυπουργός ανέφερε ότι έχει διατάξει έρευνα γεγονότων και αν προκύψει ζήτημα ευθυνών θα επιληφθούν του θέματος.

εύκολο να έχεις το μεγαλύτερο ρίσκο. Δηλαδή, το να έχεις κεντρικό σημείο αποτυχίας (Central Point of Failure), είναι αυτονόητο ότι, όταν αυτό το σημείο έχει πρόβλημα, τότε θα έχει και ολόκληρο το σύστημα. Όταν αποκεντρωποιήσουν κάποιες υπηρεσίες, και υπάρχουν εφεδρικά σημεία, τα οποία μπορούν να αντικαταστήσουν κάποια κεντρικά σημεία, τότε αυτό το πρόβλημα μπορεί να λυθεί.

Σ.Ι.: Θα ήταν σωστό να υπάρχει διασπορά των διακομιστών, ούτως ώστε, αν συμβεί κάτι, να μην παρalyze ολόκληρο το κράτος. Όμως αν προηγηθούν αυτά που προαναφέρα, όπως η «επιχειρησιακή συνέχεια», η οποία περιλαμβάνει και ανάλυση «επιχειρησιακών επιπτώσεων» (Business Impact Analysis), ενδεχομένως να αναδεικνυόταν ότι δεν είναι λάθος το να είναι όλα συγκεντρωμένα, διότι, έχει διασφαλιστεί την «επιχειρησιακή συνέχεια». Αν όχι, δηλαδή αν η διεργασία αναδείκνυε ότι είναι λάθος το να είναι όλα συγκεντρωμένα, θα ήταν φρόνιμο να μην είναι. Άρα τα διεθνή πρότυπα και οι διεργασίες που πρέπει να ακολουθηθούν, όπως η εκτίμηση επικινδυνότητας, είναι τα μοναδικά εργαλεία που θα βοηθήσουν στο να παρθούν οι όσο το δυνατόν ορθές αποφάσεις, και φυσικά, το να υπάρχει η βούληση για υλοποίηση.

Α.Κ.: Ναι, μία αξιολόγηση ρίσκου, μεταξύ άλλων, θα αναδείξει και αυτό, δηλαδή πως δεν μπορείς να έχεις σε ένα σημείο όλα τα συστήματα που φιλοξενούν όλες τις ιστοσελίδες. Δεν θα πρέπει όμως να πάρουμε ένα συγκεκριμένο σημείο, αλλά να δούμε την πλήρη εικόνα για να μπορέσουμε να προτείνουμε μία ολοκληρωμένη λύση προς την κυβερνοανθεκτικότητα. Χρειάζεται συνεχώς ενημέρωση για τα ρίσκα και τις απειλές για να μπορούμε να κατανοούμε το πεδίο απειλών (threat landscape) του κάθε οργανισμού. Με συνεχόμενη επαναξιολόγηση των ρίσκων και του επιπέδου ωριμότητας του οργανισμού, θα είμαστε σε θέση να πάρουμε τις σωστές αποφάσεις για να βελτιώσουμε την ανθεκτικότητα.

Στις κυπριακές αρχές η ευθύνη διερεύνησης

Στη Λευκωσία εναπόκειται να εξετάσει αν Κύπριοι φερόμενοι συνεργάτες Ρώσων ολιγαρχών παραβίασαν και κυρώσεις της Ε.Ε.

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Οι κυρώσεις που ανακοίνωσαν το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ κατά Κυπρίων πολιτών ενδέχεται να έχουν και ευρωπαϊκές προεκτάσεις, καθώς αφορούν συνεργασία των εν λόγω προσώπων με δύο Ρώσους ολιγάρχες που περιλαμβάνονται και στη λίστα κυρώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης -τον Ρόμαν Αμπράμοβιτς και Αλίσέρ Ουσμάνοφ. Ωστόσο, κοινοτικοί αξιωματούχοι επισημαίνουν στην «Κ» πως η διερεύνηση της όποιας φερόμενης συμμετοχής Ευρωπαίων πολιτών σε παράκαμψη κυρώσεων αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών-μελών.

Αν και υπάρχει η δυνατότητα επιβολής κυρώσεων σε άτομα και οργανισμούς που εμπλέκονται σε παράκαμψη κυρώσεων που έχουν επιβληθεί, η Ε.Ε. δεν επιβάλλει κυρώσεις σε πολίτες των κρατών-μελών.

Παράλληλα, σημειώνουν, δεν μπορούν να σχολιάσουν κυρώσεις από τρίτα κράτη ή για το τι μπορούν να περιέχουν μελλοντικές κυρώσεις της Ε.Ε.

Όπως προκύπτει από τις λεπτομέρειες των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί από Η.Β. και ΗΠΑ σε Κύπριους πολίτες, κάποιες κατηγορίες πιθανόν να αφορούν ενέργειες που προηγήθηκαν της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία και της επιβολής κυρώσεων από την Ε.Ε. (ειδικότερα αυτές του Η.Β. κατά του Δημήτριου Ιωαννίδη για συνεργασία με τον κ. Αμπράμοβιτς), και ως εκ τούτου δεν φαίνονται –εκ πρώτης όψεως– να εμπνίπτουν στην κατηγορία των ενεργειών που η Ε.Ε. θα μπορούσε να θεωρήσει παράκαμψη κυρώσεων.

Όσον αφορά τις βρετανικές κυρώσεις κατά του Χριστόδουλου Βασιλειάδη και τις αμερικανικές κυρώσεις κατά του Δημήτριου Σεργίδη και αριθμού προσώπων και εταιρειών που κατά τις Αρχές των ΗΠΑ συνδέονται με δραστηριότητες του κ. Ουσμάνοφ, αυτό που προκύπτει από όσα συζητήσε η «Κ» με κοινοτικό αξιωματούχο είναι πως η όποια παροχή οικονομικών πόρων προς άτομα που περιλαμβάνονται στη λίστα κυρώσεων, εφόσον αποδειχθεί, μπορεί να θεωρηθεί παραβίαση των κυρώσεων της Ε.Ε. Υπενθυμίζεται πως με δήλωσή του ο κ. Βασιλειάδης έχει αρνηθεί πως το γραφείο του προσέφερε υπηρεσίες σε πρόσωπο που περιλαμβάνεται στους καταλόγους κυρώσεων.

Πάντως, αν και υπάρχει η δυ-

Οι κυρώσεις που σχετίζονται με τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία λαμβάνονται όλο και περισσότερο με συντονισμένο τρόπο από τις χώρες των G7 και την Ε.Ε., με τις εμπλεκόμενες χώρες να έχουν συστήσει ειδικές ομάδες συνεργασίας στο θέμα αυτό (Φωτογραφία από τη συνάντηση των G7 στη Γερμανία τον Ιούνιο του 2022).

Παράγοντες... διευκόλυνσης

Το πακέτο κυρώσεων το οποίο ανακοίνωσε το Γραφείο Ελέγχου Αλλοδαπών Περιουσιακών Στοιχείων (OFAC) του υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στο δίκτυο των «παραγόντων διευκόλυνσης» (facilitators) των δραστηριοτήτων του κ. Ουσμάνοφ, βάζοντας στο στόχαστρο συνολικά 25 φυσικά και 29 νομικά πρόσωπα που καλύπτουν 20 δικαιοδοσίες. Οι κυπριακοί ενδιαφέροντος κυρώσεις αφορούν τον Κύπριο υπήκοο Δημήτριο Σεργίδη, ο οποίος καταγράφεται ως «σύμβουλος του Ουσμάνοφ, ο οποίος χειρίζεται οικονομικά ζητήματα εκ μέρους του» και ο οποίος φέρεται να έχει αναλάβει να βοηθήσει τον ολιγάρχη να αποκτήσει ακίνητη περιουσία, και να διαχειρίζεται περιουσιακά στοιχεία εκ μέρους του ίδιου του Ουσμάνοφ και της οικογένειάς του. Ο κ. Σεργίδης παρουσιάζεται επίσης ως προστάτης του καταπιστεύματος Sister Trust και συμμετέχει στο διοικητικό συμβούλιο εταιρείας στην Ελβετία που σχετίζεται με αυτό. Το Sister Trust παρουσιάζεται ακόμη, μεταξύ άλλων, ως ιδιοκτήτης των εταιρειών Almenor Holdings Limited και Klet Aviation Limited με βάση την Κύπρο, ενώ ο Σεργίδης καταγράφεται ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου εταιρειών που σχετίζονται με το καταπίστευμα και ιδιοκτήτης άλλων. Στον κατάλογο των κυρώσεων προστίθενται ακόμα οι Κύπριοι πολίτες Κώστας Γιαννακού, Μαριλένα Γεωργίου και Γκιουλνόζ Ζουνούροβνα Κοτσάροβα (επίσης πολίτης Ρωσίας) ως διευθυντές της Almenor, καθώς και τρεις εταιρείες ιδιοκτησίας του κ. Ουσμάνοφ με βάση την Κύπρο (Windfel Properties Limited, Savoler Development Ltd και Miramonte Investments Ltd) όπως και οι διευθυντές των τριών αυτών εταιρειών, Κυριάκος Αττικούρης (Κύπριος πολίτης) και Αντώνης Βακανάς (Βρετανός πολίτης).

είτε μέσω των διόδων που έχει δημιουργήσει η Κομισιόν για τους μάρτυρες δημόσιου συμφέροντος (μέσω της διεύθυνσης relex-sanctions@ec.europa.eu για επώνυμες καταγγελίες ή eusanctions.integrityline.com για ανώνυμες καταγγελίες).

«Εναπόκειται στις κυπριακές αρχές να εξετάσουν περιπτώσεις

παρακάμψης κυρώσεων» εξήγησε στην «Κ» κοινοτική πηγή. «Αν η Κομισιόν ενημερωθεί για συγκεκριμένες υποθέσεις, μπορούμε να επανέλθουμε προς τις εθνικές αρχές για να δούμε τι ενέργειες γίνονται» πρόσθεσε. Η ίδια πηγή απέφυγε να σχολιάσει τι γίνεται στην περίπτωση όπου πολίτης της Ε.Ε. διαπιστωθεί πως προσέφερε υπηρεσίες

παρακάμψης των κυρώσεων πριν αυτές εφαρμοστούν, παραπέμποντας και πάλι στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών να διερευνήσουν την υπόθεση.

Κληθείς πάντως να σχολιάσει κατά πόσο μπορεί να προκύψει ζήτημα παράκαμψης κυρώσεων λόγω συνεργασίας με άτομο που βρίσκεται στη λίστα κυρώσεων της Ε.Ε., ο αξιωματούχος εξήγησε πως, αν και δεν μπορεί να τοποθετηθεί για συγκεκριμένες υποθέσεις, «αν ένα άτομο βρίσκεται στη λίστα κυρώσεων, υπόκειται σε πάγωμα περιουσιακών στοιχείων», κάτι που σημαίνει πως «δεν μπορούν να του ή της διατεθούν οικονομικοί πόροι». «Για αυτό αν κάποιος ή κάποια παρέχει οικονομικούς πόρους σε αυτούς, τότε πρόκειται για παραβίαση κυρώσεων της Ε.Ε.» πρόσθεσε.

Οικονομικοί «fixers»

Οι κυρώσεις που έχουν επιβληθεί από το Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ έχουν ελαφρώς διαφορετική στόχευση, με το Λονδίνο να εστιάζει στις δραστηριότητες του Ρόμαν Αμπράμοβιτς, και Η.Β. και ΗΠΑ να συντονίζονται για αντιμετώπιση του δικτύου εταιρειών και οργανισμών γύρω από τις δραστηριότητες του Αλίσέρ Ουσμάνοφ. Στην ανακοίνωσή του το υπουργείο Εξωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου αναφέρει πως θέτει στο στόχαστρο όσους «έχουν εν γνώσει τους βοηθήσει Ρώσους ολιγάρχες να κρύψουν τα περιουσιακά τους στοιχεία σε πολυπλοκά χρηματοοικονομικά δίκτυα», χαρακτηρίζοντας μάλιστα

τους Ιωαννίδη και Βασιλειάδη ως «οικονομικούς fixers για τους συμμάχους του Πούτιν», δηλαδή τους Αμπράμοβιτς και Ουσμάνοφ.

Σύμφωνα με το βρετανικό ΥΠΕΞ, ο κ. Ιωαννίδης θεωρείται «υπεύθυνος για τη δημιουργία των αδιαφανών υπεράκτιων δομών τις οποίες χρησιμοποίησε ο Αμπράμοβιτς για να κρύψει πάνω από 760 στερλίνες σε περιουσιακά στοιχεία πριν του επιβληθούν κυρώσεις μετά την παράνομη εισβολή του Πούτιν στην Ουκρανία». Ο κ. Βασιλειάδης, από την άλλη, βρίσκεται σύμφωνο με τους Βρετανούς «στο κέντρο ενός δικτύου καταπιστευμάτων και υπεράκτιων εταιρειών που συνδέουν τον Ουσμάνοφ και το Sutton Place», δηλαδή την ιδιοκτησία ιστορικής αγγλικής έπαυλης που φέρεται να ανήκει έμμεσα στον κ. Ουσμάνοφ. Το κείμενο των βρετανικών κυρώσεων συνδέει επίσης τον κ. Βασιλειάδη με τον κ. Ουσμάνοφ «μέσω των επαγγελματικών υπηρεσιών που ο Βασιλειάδης παρέχει προς όφελος του Ουσμάνοφ» και όπου καταγράφεται ως λογική υποψία πως ο κ. Βασιλειάδης «αντλεί όφελος από τις επαγγελματικές υπηρεσίες» που φέρεται να παρέχει στον ολιγάρχη. Όπως επίσης σημειώνεται, ο κ. Βασιλειάδης είναι επικεφαλής της «Sberbank Investments Limited, θυγατρικής εταιρείας με βάση την Κύπρο, η οποία ανήκει κατά 100% στην PJSC Sberbank», τράπεζα που ανήκει στο ρωσικό κράτος. Υπενθυμίζεται πως η Sberbank και αξιωματούχοι της περιλαμβάνονται στη λίστα κυρώσεων της Ε.Ε.

ΑΡΘΡΟ / Του ΝΟΤΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ιμπρεσιονισμός στην πολιτική

Την τελευταία φορά που βρέθηκαν στη Βόρειο Ιρλανδία ήταν πριν από 35 χρόνια. Το Μπέλφαστ ήταν μια πόλη υπό κατοχή. Περιπολούσαν παντού στρατιώτες με όπλα και Λαντ Ρόβερ με πλέγμα στα τζάμια και κάμερες, ενώ κάθε 500 μέτρα υπήρχαν φυλάκια ελέγχου προφυλαγμένα με στοιβαγμένα τσουβάλια άμμου. Οι οδηγοί των αυτοκινήτων έπρεπε να δείξουν τα χαρτιά τους για να περάσουν.

Για να επισκεφθούμε μέρα μεσημέρι –μαζί με άλλους συναδέλφους– το αρχηγείο του Sinn Féin (ο πολιτικός βραχίονας του IRA) έπρεπε να έχουμε συνοδεία και να περάσουμε αλληλλάλλες φρουρούμενες πύλες. Στο τραπέζι στο οποίο καθίσαμε για να ενημερωθούμε υπήρχαν «κολλημένα», στην κάτω επιφάνεια, όπλα και χειροβομβίδες – αν άπλωνες εξερευνητικά τα χέρια σου, τα άγγιζες. Ανατριχιαστικά μέτρα επιφυλακής που μαρτυρούσαν την ανοικτή

σύγκρουση δεκαετιών με πάνω από 3.500 νεκρούς και από τις δύο πλευρές.

Πριν από λίγες μέρες –στις 7 Απριλίου– έκλεισαν 25 χρόνια από τη Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής που υπεγράφη μεταξύ του πρωθυπουργού της Βρετανίας Τόνι Μπλερ και του Ιρλανδού ομολόγου του, Μπέρτι Αχερν. Μια συμφωνία που έδωσε τέλος στις εχθροπραξίες και έφερε την ειρήνη στη Β. Ιρλανδία. Με την ευκαιρία της επετείου, ο Τόνι Μπλερ έγραψε ένα ενδιαφέρον άρθρο, που θα μπορούσε να παραπέμπει σε όλες τις ανοικτές συγκρούσεις στον κόσμο – ακόμη και στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Θα πείτε, άλλο οι σχέσεις Ελλάδος - Τουρκίας κι άλλο το θέμα της Β. Ιρλανδίας. Πράγματι. Ωστόσο, είναι πάντα χρήσιμο να διαβάει κανείς πώς μπορεί να οικοδομηθούν οι διαδικασίες που θα ετοιμάσουν τη λύση σε μια ουσιαστικά εμπόλεμη περιοχή.

Στα 25 χρόνια της Συμφωνίας,

Στα 25 χρόνια της Συμφωνίας, στη Βόρειο Ιρλανδία υπήρξαν δύσκολες καταστάσεις και στιγμές που η ειρήνη φαινόταν πολύ εύθραυστη για να διατηρηθεί. Παρ' όλα αυτά επέζησε.

στη Β. Ιρλανδία υπήρξαν δύσκολες καταστάσεις και στιγμές που η ειρήνη φαινόταν πολύ εύθραυστη για να διατηρηθεί. Παρ' όλα αυτά επέζησε. Το Μπέλφαστ, από μια στρατοκρατούμενη περιοχή συγκρούσεων, έχει μεταμορφωθεί πλέον σε μια ακμάζουσα ευρωπαϊκή πόλη με διπλάσια οικονομία σε σχέση με τότε, σημαντική άνθηση των νέων τεχνολογιών και ζακουστή νυχτερινή ζωή, όπως σημειώνει ο

Βρετανός πρόην πρωθυπουργός, περιγράφοντας τα θεμέλια για την επίτευξη μιας ειρηνευτικής συμφωνίας.

Πρώτον, λέει, η ειρήνη δεν μπορεί να ριζώσει χωρίς να υπάρχει ένα συμφωνημένο πλαίσιο το οποίο να θεωρείται και από τις δύο πλευρές δίκαιο. Στην περίπτωση της Ιρλανδίας ήταν η αρχή της συναινέσης: αυτοί που θέλουν μια ενωμένη Ιρλανδία πρέπει να αποδεχθούν ότι η Βόρειος Ιρλανδία πρέπει να παραμείνει μέρος του Ηνωμένου Βασιλείου όσο η πλειοψηφία των κατοίκων της το επιθυμεί. Αλλά κι όσοι επιθυμούν να παραμείνει η Β. Ιρλανδία στο Ηνωμένο Βασίλειο θα πρέπει να δεχθούν την αρχή της ισότητας και της ισονομίας για τους Ιρλανδούς εθνικιστές.

Δεύτερον, για να πετύχει κανείς την ειρήνη χρειάζεται δημιουργικότητα, αποφασιστικότητα και υπομονή. Θα πρέπει και οι δύο πλευρές να περιμένουν χρόνια – περίπου εννέα στη Β. Ιρλανδία–

για τη σωστή εφαρμογή της ειρηνευτικής διαδικασίας και να ξεπερνούν τις κρίσεις, τα εμπόδια και τα πωγωνύσματα που εμφανίζονται κατά καιρούς και θα μπορούσαν, αν δεν αντιμετωπισθούν, να αντιστρέψουν την πορεία.

Τρίτον, οι διαπραγματευτές και από τις δύο πλευρές θα πρέπει να μη φοβούνται να αναζητήσουν τη βοήθεια τρίτων, των ΗΠΑ και του προέδρου Κλίντον αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην περίπτωση της Β. Ιρλανδίας.

Τέταρτον, οι ηγέτες των δύο πλευρών πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να πουν στους υποστηρικτές τους άβολες αλήθειες, να δεχθούν την κριτική και να αντέξουν τις κατηγορίες της προδοσίας. Να μη θυσιάσουν για την ευκολία τους το σωστό που πρέπει να γίνει.

Πέμπτον, η διαδικασία έχει περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας εάν οι δύο ηγέτες έχουν εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλο. Να μπορούν να μιλούν ανοικτά και ειλικρινά με-

ταξύ τους, πάντα με το μυαλό στον στρατηγικό κοινό στόχο. Όταν ο άλλος ηγέτης έχει ένα πρόβλημα, εσύ πρέπει να προσπαθήσεις να το δεις από τη δική του γωνία. Και να αναζητήσεις μαζί του μια λύση μέσα από τη συνεργασία.

Εκτον, και οι δύο ηγέτες θα πρέπει να αναγνωρίσουν ότι η σύγκρουση που έχει προηγηθεί μεταξύ των δύο πλευρών έχει δημιουργήσει βαθιά έλλειψη εμπιστοσύνης. Το να βρεθεί μια συμφωνία δεν είναι το ίδιο με το να δημιουργηθεί εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο πλευρών από την εφαρμογή της. Η αναζήτηση τρόπων οικοδόμησης εμπιστοσύνης είναι μια επένδυση που θα φέρει τα πλουσιότερα μερίσματα.

Τέλος: Ποτέ μην υποχωρήσετε. Στις δυσκολίες κάντε ένα βήμα πίσω. Η εικόνα τις ιστορίες είναι σαν ένας πίνακας ιμπρεσιονιστή ζωγράφου. Κάτι που σου φαίνεται θολό από κοντά, φανερώνεται αν το δεις από μια απόσταση.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Το Πάσχα και η καθημερινότητά του μπορεί στις μέρες μας να μοιάζει είναι κάπως διαφορετικές έννοιες, αφού πολλά που κάποτε δεν επιτρεπόντουσαν σήμερα θεωρείται αδιανόητο να απαγορεύονται, όπως ο κινηματογράφος, ή οι νυκτερινές ξεροδοί. Φυσικά, κάποια πράγματα παραμένουν τα ίδια, όσα χρόνια και αν περάσουν, όπως η ευκαιρία διαφήμισης. Ανατρέχοντας στον Τύπο της εποχής μπορούμε να πάρουμε μια γεύση για το τι εστί Πάσχα, πώς οι εφημερίδες το αντιμετώπιζαν και πώς οι πασχαλινές εορτές επηρέαζαν την καθημερινότητα των ανθρώπων, των εργαζομένων, αλλά και των παραβατών...

Και φυσικά, στα πρωτοεξελιδά τους οι εφημερίδες, με μεγάλα κύρια άρθρα και εικονογραφήσεις και διά του Τύπου αναγγέλλουν την Ανά-

«Δεν πιστεύομεν ότι οι Έλληνες ορθόδοξοι εργολάβοι του Κινηματογράφου Πατέ εν γνώσει του περιεχομένου παρουσίασαν τας ταινίας ταύτας».

σταση του Ιησού, με τίτλους... «Ανάστασις», «Το Θαύμα της Αναστάσεως» και παρόμοιους και συχνά, όπως κάνει και ο γράφων (σε άλλη σελίδα) φιλοξενούνται κείμενα για τα πασχαλινά έθιμα στην Κύπρο. Γράφει π.χ. το 1932 ο προσβύτερος Καλλίνικος Χατζηλάμπρου, εφημέριος της Φανερωμένης: «Τα ήθη και έθιμα ταύτα [σ.σ. εννοεί τα πασχαλινά], άτινα τείνουνσι συν τα χρόνω να εκλείψωσιν, υπό της επίδρασιν των πολιτισμένων τάχα ιδεών της Δύσεως, θα έπρεπε να μελετηώσιν ιδιαιτέρως και καταγραφώσιν υπό των ασχολουμένων εις την λαογραφίαν, διά να διασωθώσιν ούτω αι μαρτυρίαι της ζωής των προγόνων μας»... Και αποροπώ να αναφέρουμε ότι αυτή η επιθυμία του προσβύτερου Καλλίνικου επιτεύχθη, μιας και στο Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών έχουμε μεταξυ άλλων και το Λαογραφικό Αρχείο και το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης... Ιδού πεδιον δόξης λαμπρόν λοιπόν, και για τους μελετητές και για την Πολιτεία, να διασώσουμε τις μαρτυρίες της ζωής των προγόνων μας. Και φυσικά, μεταξυ των πολλών παρόμοιων κειμένων βρίσκουμε και συνεργασίες σπουδαίων πνευματικών ανθρώπων του νησιού. Ο Κώστας Λαβίθης γράφει το 1935 «τα «Πασχαλινά έθιμα της Κύπρου», με υπότιτλο «Δεν μυρίζει... μπαρουτί. – Η διαπόμπευσις και η εκτέλεσις του ειδώλου του Ιούδα. – Πώς αυτό το έθιμο εματαιώθη κ.λπ.». Βέβαια, θα ήταν παράλειψις να μην αναφέραμε τα «Λαμπριάτικα Έθιμα» του Πέτρου Λαμπίρη, στην «Εσπερινή», ψευδώνυμο του Τ. Ανθία, ο οποίος το Σάββατο 8 Απριλίου 1950 στον «Νέο Δημοκράτη» γράφει ένα ακόμη σχετικό κείμενο, με τίτλο «Ανάσταση», υπό το επίτιτλο «Κυπριακή Λαογραφία». Εν είδει υποτίτλου διαβάζουμε: «Η “κοφιινιά” και οι “βλαούνες” – Σωστός συναγεμρός για την Ανάσταση. – Τα Παιγνίδια – Οι “Σούσες”. – Τα τραγούδια των νέων. – Οι λυγρές που “κοττούν” τα πόδια τους».

Ενοχλητικές μοιγίες

Οι πασχαλινές γιορτές επιβάλουν και διάφορα είδη διαφήμισης, έτσι και η Κυπριακή Εταιρία Μπισκότων «Μανώλης» στη Λευκωσία διαφημίζει τα προϊόντα της: «Διαθέτει πάντοτε προς πώλησιν όλων των ειδών τα γνωστά ΜΠΙΣΚΟΤΤΑ ΜΑΝΩΛΗΣ» και επειδή έρχεται Πάσχα η εταιρία υπενθυμίζει στους πελάτες της πως διαθέτει «έπισης ΦΛΑΟΥΝΕΣ πασχαλινές, ΤΣΟΥΡΕΚΙΑ, ΚΟΥΛΟΥΡΕΣ, έτοιμες και επί παραγγελία» και μάλιστα «ο διευθυντής κ. ΜΑΝΩΛΗΣ υπόσχεται να ικανοποιήσθ όλους ανεξαιρέτως με την ΤΕΧΝΗΝ του». «ΦΛΑΟΥΝΕΣ! ΦΛΑΟΥΝΕΣ! ΠΑΣΧΑΛΙΝΕΣ», επιθετικό μάρκετινγκ, θα λέγαμε για την εποχή του, και θα τις βρουν στον γνωστό φούρνο της Λευκωσίας του Προκόπη Ν. Γεωργιάδη «και παρά την τοποθεσίαν Τέως “Φούρνους Χ: Πιερή”». Ο εκλεκτός αρτοποιός σημειώνει πως θα αρχίσει να «κατασκευάζει Φλαούνες όλον

«Αλλά και εις το στόλισμα των Κουβουκλίων του Επιταφίου εγένετο προσπάθεια ώστε έκαστη ενορία να στολίση αυτό καλλιτεχνικώς. Υπερέβη όμως όλας τας άλλας εις τούτο η ενορία Χρυσανιωντίσσης της οποίας το κουβούκλιον ήτο καλλιτεχνικώτατα στολισμένον με διάφορα υφαιότατα άνθη».

Τα έθνη που χάνονται και οι νεωτερισμοί

Οι γιορτές του Πάσχα στην Κύπρο και πώς αυτές εορταζόταν από αστούς, και χωρικούς, γυναίκες και άντρες

Πολυτελές λεωφορείον

Φυσικά, ποια η καλύτερη εποχή να πάει κάποιος στα Ιεροσόλυμα και στους Αγίους Τόπους και να γίνει κατζής ή κατζήνα; Μα το Πάσχα... και γι' αυτό οι διαφημίσεις: «Διά τους προσκυνητάς του Παναγίου Τάφου» με μεγάλα γράμματα, ενημερώνει ο Σύλλογος «Πανάγιος Τάφος» πως όσοι επιθυμούν να εκδράμωσιν εις τους Αγίους Τόπους και δεν έχουν εγγραφεί να το πράξουν, ώστε «ίνα τηλεγραφικώς τοις κρατηθώσιν αι θέσεις εν τω βασιλικώ ατμοπλοΐω της εκδρομής και εις τα Ξενοδοχεία και Ξενώνας της Ιερουσαλήμ»... Βέβαια εκδρομές δεν γίνονται μόνο στο εξωτερικό, αλλά και στο εσωτερικό, άλλωστε η Νήσος των Αγίων η Κύπρος. Έτσι διά τους προσκυνητάς Απ. Ανδρέα γίνεται γνωστό πως «οι επιθυμούντες να εορτάσουν το Άγιον Πάσχα εις Απ . Ανδρέαν ειδοποιούνται ότι το πολυτελές λεωφορείον του κ. Χρ. Κεραυνού θα εκτελέση την γραμμήν Απ. Ανδρέα και το Άγιον Σάββατον» και προσοχή, ειπαμε το λεωφορείον είναι πολυτελές, και ο Χρ. Κεραυνός είναι διευθυντής της Παγκυπρίου Σχολής Σιωφέρ Λευκωσίας, έτσι το κοινό πληροφορείται πως: «Όσοι προσκυνηται ζαλιζονται εις τα ταξίδια, πληροφορούνται ότι το εν λόγω λεωφορείον εδοκιμάσθη ήδη πολλές φορές υπό ανθρώπων οι οποίοι ζαλιζονται και όμως ούτε καν ανετελήθησαν ότι εταξίδευσαν με αυτοκίνητον διότι ταξιδεύοντας με το λεωφορείον τούτο είναι ωσάν να ευρίσθεσθε εις το σαλόνι σας».

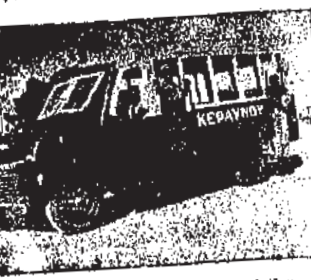
Διακωμώδησις του Ιησού

Προσοχή, τα πράγματα δεν ήταν απλά στα παλαιότερα χρόνια και μείζον ζήτημα ανέκυψε, όταν ο κινηματογράφος Pathe άρχισε τις προβολές μάλλον της γαλλικής ταινίας «Naissance de Jésus» παραγωγής των αδελφών Pathe σε σκη-

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

διά τούτους προσκυνητάς' Απ. Ανδρέα

Οι επιθυμούντες να εορτάσουν το Άγιον Πάσχα εις Απ. Ανδρέαν ειδοποιούνται ότι το πολυτελές λεωφορείον του κ. Χρ. Κεραυνού θα εκτελέση την γραμμήν Απ. Ανδρέα και το Άγιον Σάββατον» και προσοχή, ειπαμε το λεωφορείον είναι πολυτελές, και ο Χρ. Κεραυνός είναι διευθυντής της Παγκυπρίου Σχολής Σιωφέρ Λευκωσίας, έτσι το κοινό πληροφορείται πως: «Όσοι προσκυνηται ζαλιζονται εις τα ταξίδια, πληροφορούνται ότι το εν λόγω λεωφορείον εδοκιμάσθη ήδη πολλές φορές υπό ανθρώπων οι οποίοι ζαλιζονται και όμως ούτε καν ανετελήθησαν ότι εταξίδευσαν με αυτοκίνητον διότι ταξιδεύοντας με το λεωφορείον τούτο είναι ωσάν να ευρίσθεσθε εις το σαλόνι σας».

«Όσοι προσκυνηται ζαλιζονται εις τα ταξίδια, πληροφορούνται ότι το εν λόγω λεωφορείον εδοκιμάσθη ήδη πολλές φορές υπό ανθρώπων οι οποίοι ζαλιζονται και όμως ούτε καν ανετελήθησαν ότι εταξίδευσαν με αυτοκίνητον διότι ταξιδεύοντας με το λεωφορείον τούτο είναι ωσάν να ευρίσθεσθε εις το σαλόνι σας».

Εξασφαλίσαι τα εισιτήριά σας έναρξας από την Σχολήν Σιωφέρ Λευκωσίας.

Εισιτήριον με τιμήν σπορήσθη 12 σελ.

Σημ.—Τό εν λόγω λεωφορείον ταξιδεύει έναρξας από την 26η Απριλίου εις Απ. Ανδρέαν και θα έξακολουθή να εκτελέσῃ αυτήν την γραμμήν καθ' όλην τήν καλοκαίρι.

Μετά τήν

ΧΡ. ΚΕΡΑΥΝΟΣ

Διευθυντής της Παγκυπρίου Σχολής Σιωφέρ Λευκωσίας.

«Ταξιδεύοντας με το λεωφορείον τούτο είναι ωσάν να ευρίσθεσθε εις το σαλόνι σας» ΛΕΕΙ η ρεκλάμα για όσους επιθυμούν να εορτάσουν το Άγιον Πάσχα εις Απ. Αντρέαν.

νοθεσία Maurice-André Maitre. Γράφει η «Φωνή της Κύπρου» τον Απρίλιο του 1914: «Θαυμάζεται το απλούν, απέριττον και όλως φυσικό και αβίαστον των ευαγγελικών αφηγήσεων ώστε και ο απλούστατος αναγνώστης να μεταφέρεται νοερώς εν μέσω των επεισοδίων του βίου του Κυρίου ημών και ακροάται της θείας διδασκαλίας από στόματος του Θεανθρώπου. [...] Ο

Κινηματογράφος Πατέ δεν θέλωσε να αναπαραστήση τον βίον του Κυρίου ημών από των έργων μεγάλων ζωγράφων της Δύσεως, αλλά και τα κείμενα των Ι. Ευαγγελίων παρείδε και εν πολλοίς διέστρεψε ταύτα. Κοινάι και σχεδόν खुδαίαι είναι αι φυσιογνωμιαί των υποδυθέντων τα Ι. πρόσωπα ηθοποιών, κοινότατοι ωσαύτως οι ηθοποιοί ούτοι ώστε να διακωμωδήται όλος ο βίος του Ιησού και τα πάθη Αυτού. [...] Δεν πιστεύομεν ότι οι Έλληνες ορθόδοξοι εργολάβοι του Κινηματογράφου Πατέ εν γνώσει του περιεχομένου παρουσίασαν τας ταινίας ταύτας, και εσμέν βέβαιοι ότι δεν θα επαναφέρωσιν αυτάς εφεξής». Και αυτές οι διαμαρτυρίες έφεραν απαγορεύσεις: «ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ: Αι διά του Κινηματογράφου θηροσκευτικά παραστάσεις. Δεν προσεδοκώμεν ότι αι κινηματογραφικαί εν Λευκωσία παραστάσεις, ας τοσοούτον υποστήριξε το κοινον της Λευκωσίας, δικαίως άλλως προκειμένου περί σκαννών εκ

των νικηφόρων της Ελλάδος πολέμων, θα προέβαινον μέχρι τοσούτου, ώστε να εκτυλίσσωσι ταινίας επί του βίου του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού. Το τούτο είνε κατάρθ ασέβεια, αν μη και τι άλλο» και ο συντάκτης καταφαίνεται ότι ο βίος του Ιησού αναπαρίσταται στις εκκλησίες και όχι στα θέατρα και για να βεβαιώσει τους αναγνώστες για το εξωφρενικόν του πράγματος γράφει: «Παραστάσεις τοιαύται συννηντήθησαν προς έντονους διαμαρτυρίας και εν αύτη τη Γαλλία, όπου παρά πολλοίς επικρατεί το αθεϊστικόν και υλιστικόν πνεύμα, ουδέποτε δε υπήρξαν ανεκταί εν Ελλάδι ή εν ετέρω ελλην-

νορθόδοξω κλίματι, αναμένομεν δε παρά της Α. Μ. του Αρχιεπισκόπου να λάβη τα προσήκοντα μέτρα προς άρσιν του ατόπου τούτου», και αυτά το 1914... οπότε ο Αρχιεπίσκοπος Κύριλλος πήρε θέση και τα πράγματα μπήκαν στη θέση τους. Στο επόμενο φύλλο της εφημερίδας Φωνή της Κύπρου διαβάζουμε στο μονόστιχο με τίτλο: «Η Εκκλησία και ο Κινηματογράφος: Διαμαρτυρία της Α.Μ. του Αρχιεπισκόπου: Η Α.Μ. ο Αρχιεπίσκοπος [...] έγραψεν την παρελθούσαν Κυριακήν προς την Αστυνομίαν διαμαρτυρόμενος κατά της επιδεικνυομένης ασεβείας προς την Εκκλησίαν διά των διά του κινηματογράφου θηροσκευτικών παραστάσεων και εζήτησε την άρσιν του ατόπου. Η αστυνομία επεμβάσα αμέσως, ως είκεκαθήκον, απαγόρευσε τας παραστάσεις ταύτας καθ' όλην την Μεγάλην Εβδομάδα [...]». Για το θέμα συνεδρίασε και το Δημοτικό Συμβούλιο Λευκωσίας, και ενώ συμφώνησε με την ιερά αγανάκτηση, εννόησε πως δεν έχει την εξουσία να απαγορεύσει «τοιαύτας παραστάσεις». Σημειώνεται ότι ο κινηματογράφος Πατέ λειτουργούσε μόλις για μερικους μήνες στη Λευκωσία. Διαβάζουμε επίσης στην «Ελευθερία» στις 4 Απριλίου 1914: Ο Αστέρ Πατέ φρονεί ότι διά να αφεθούν αι αμαρτίαι κληρικών και λαϊκών, οι οποίοι μετέβησαν εις τας υποδορμίας και εις τον χορόν της Εμπροκικής Λέσχης πρέπει να ιδούν από τινς οθόνης τον κινηματογράφου τα πάθη του Θεανθρώπου». Άγνωστο τι έγινε τελικά, αλλά ο κινηματογράφος, μετά τη διακοπή των παραστάσεων του τη Μεγάλη Εβδομάδα του 1914, ανακοίνωσε πως εγκαινιάζει τη θερινή του περίοδο με «νέας εκπλήξεις»!

Αστραπόβροντα παιγνίδια

Οι ημέρες του Πάσχα ποτέ δεν ήταν ήσυχες... Διαβάζουμε στον «Στασινό», στις 26 Απριλίου 1884: «Ο ενθουσιώδης πυροβολισμός κατά τας ημέρας του Πάσχα, και προ πάντων ο ανηλεής πόλεμος μέχρι τελείας καταφλέξεως του ανδρείκελλου του Ιούδα, αφήκε και εφέτος τινάς τραυματίας, προ πάντων δε εις παις έφηβος απώλεσε τον καρπών της χειρός, αποκοπέντος υπό του Ιατρού δι' εγχειρήσεως. Τα τοιαύτα ανδραγαθήματα γίνονται αίτια να μη προσέρχονται εις τας λιτανείας αι Κυριαί και οι μη θέλοντες να διαρραγώσι τα τύμπανα της ακοής των. Φρονούμεν καλόν, αι επιτροπαί των εκκλησιών να απαγορεύσωσι τα ήδη θεωρούμενα άκαιρα ταύτα διά αστραπόβροντών παιγνίδων». Στην «Φωνή της Κύπρου»,

στις 15/27 Απριλίου 1889, διαβάζουμε: «Εάν αληθή είπον ημίν, εν τω πινακίω της Αστυνομίας Λευκωσίας εισίν αναγεγραμμένοι 90 περίπου εγκληματικά πράξεις διενεργηθείσαι εν διαστήματι τριών μόνον ήμερων, ήτοι κατά τας εορτάς του Πάσχα. Ιδού πώς εορτάζουσι τίνες την ανάσταση του Σωτήρος». Άλλοτε βέβαια τα πράγματα είναι πνυχότερα, και όπως αναγράφει η «Αλήθεια» στις 7/19 Απριλίου 1890: «Αι εορταί του Πάσχα ήλθον και παρήλθον εν πνυχία, χάρις δε εις την απαγόρευσιν πυροβολισμών εν ταις οδοίς ουδέν απευκταίον εγένετο , καλόν δε θα ήτο όπως η Αστυνομία απαγορεύη και τους εν τω περιβάλω των εκκλησιών πυροβολισμούς ως και την πυρπόλησιν του ανθρωπίνου εκείνου ομοιώματος, όπερ ο όχλος αποκαλεί Ιούδαν το βάρβαρον τούτο έθιμον δεν επιτρέπεται πλέον υπό της σημερινής

«Τα τοιαύτα ανδραγαθήματα γίνονται αίτια να μη προσέρχονται εις τας λιτανείας αι Κυριαί και οι μη θέλοντες να διαρραγώσι τα τύμπανα της ακοής των».

εποχής και ελπίζομεν ότι θα εννοήσωσι τούτο και οι εκ του λαού θιασώται του εθίμου τούτου. [...] όπερ δεν επιτρέπεται εις λαόν χριστιανικόν και καυχώμενον επί πολιτισμώ και ημερότητι [...]. Πάντως, οι πυροβολισμοί στα προαύλια των εκκλησιών και στους δρόμους αποτελούσε για πολλά χρόνια πονοκέφαλος για τις αρχές και τις εκκλησιαστικές επιτροπές και εφημέριους.

Η εφημερίδα «Ελευθερία» το Σάββατο 7 Απριλίου 1928 ενημερώνει το αναγνωστικό κοινό της ότι «την Μεγάλην Εβδομάδαn ως και την εβδομάδα της Διακαινησίμου θα εκδοθή –κατά καθιερωθέν έθος – άπαξ μόνον, Μεγάλην Παρασκευήν και Σάββατον της Διακαινησίμου, ίνα δυνηθώσι και το συντακτικόν προσωπικόν και οι στοιχειοθέται να εορτάσωσι τας επικειμένας εορτάς». Εμείς πλέον τηρούμε άλλες ημερομηνίες αργιών, ωστόσο θα εωρτάσουμε προσποκόντως τας επικειμένας εορτάς. Καλό Πάσχα.

Αβγά πέρδικας

Κι όμως, μία κακή συνήθεια κάποιων χωρικών, όπως αναφέρει ο συντάκτης της «Ελευθερίας» το 1928, ήταν να συλλέγουν αβγά πέρδικας για την κατασκευή φλαούνων! Φαίνεται ότι το πρόβλημα ήταν μεγάλο, και παρά ταύτα δεν δινόταν η ανάλογη σημασία: «Ίσως εκ πρώτης όψεως το πράγμα να φαίνεται αστειόν, ότι δηλ. τα αυγά των πέρδικων χρησιμοποιούνται διά τοιούτον σκοπόν. [...] Υπάρχουσι χωρικοί ίδια εις Πάφον ως μας διηγήθησαν αξιόπιστος πρόσωπα, οι οποίοι τες φλαούνες των κατ' τας ημέρας του Πάσχα κατασκευάζουνσιν από τα αυγά των πέρδικων» και το παράνομο γινόταν «χάριν του πολλαπλασιασμού των περδικών και εν γένει του κυνηγίου». Η συλλογή αβγών πέρδικας απαγορεύεται αυστηρά και οι αρχές τιμωρούσαν αυστηρά τους παραβάτες. Τα αβγά πέρδικας τα χρησιμοποιούσαν για τον κυλό των φλαουνών. Με αφορμή την τιμωρία ενός οικογενειάρχη από την Τρεμπίθουσα της Πάφου, ο οποίος καταδικάστηκε σε τρεις μήνες φυλακή για 11 αβγά πέρδικας: «Η καταδικη [...] γιατί είχε εις την κατοχήν του 11 αυγά πέρδικας αποτελεί προειδοποίηση σ' όλους εκείνους που αυτές τες μέρες συνάζουν αυγά των περδικιών για φλαγούνες. Αν συλληφθούν θα περάσουν όχι μόνο δεν θα φάνε φλαγούνες αλλά θά περάσουν στη φυλακή τες γιορτές του Πάσχα [...]» [«Πάφος», 10 Απριλίου 1947. Γνωρίζουμε ότι αβγά πέρδικας χρησιμοποιούσαν για τις λεγόμενες μικρές αικωτές για τα μωρά, «Είσην ακουούθκια της πέρτικας [...] που τζέινα τα ακουούθκια επάνναν να κάμουν αικωτούες να δώκουν των μωρών», όπως αναφέρει μαρτυρία από τα Άρδανα Αιμοκώστου, επίσης υπήρχε η δοξασία ότι έδιναν στα μωρά αβγά πέρδικας για να μιλήσουν πιο γρήγορα. Και με αλλά για κατασκευή φλαούνων δεν έχουμε ξανακούσει!

Μπάτε σκύλοι αλέστε

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Συμβαίνει εδώ και μήνες, συγκεκριμένα από το περασμένο Ιανουάριο. Μια αγέλη αδέσποτων σκύλων πηγαionoέρχεται στο γραμμικό πάρκο και επιτίθεται τότε σε γατιά, τότε σε άλλα σκυλιά και τότε σε ανθρώπους. Ξεκαθαρίζω από την αρχή πως οι αδέσποτοι αυτοί σκύλοι δεν φταίνε για την εγκατάλειψη ή για την πείνα τους και πως αλλού είναι το πρόβλημα. Κατά τη διάρκεια αυτών των μηνών, πολλοί δημότες έχουν προβεί σε καταγγελίες για το θέμα στους τρεις επιπρεαζόμενους δήμους (Λευκωσίας, Στροβόλου και Λακατάμιας) ζητώντας όπως βρεθούν τρόποι να μεταφερθεί η εν λόγω αγέλη σε κάποιο καταφύγιο ώστε να μην κυκλοφορεί επικινδύνως. Αποτέλεσμα μηδέν. Παρότι στήθηκαν διάφορες παγίδες η αγέλη εξακολουθεί να κυκλοφορεί και να προκαλεί φόβο και η δικαιολογία της μη αποτελεσματικότητας των όποιων μέτρων πάρθηκαν είναι πως δεδομένη της μεγάλης απόστασης που καλύπτει το γραμμικό πάρκο δύσκολα μπορούν να εντοπιστούν οι σκύλοι και να παγιδευτούν. Ο Δήμος Στροβόλου έχει επανειλημμένα ζητήσει τη συνδρομή των κτηνιατρικών Υπηρεσιών και της Αστυνομίας και τελικά πριν από λίγες βδομάδες πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι και από τους άλλους δύο επιπρεαζόμενους δήμους καθώς και ο διευθυντής των κτηνιατρικών Υπηρεσιών, ο διευθυντής της υπηρεσίας Θήρας και εκπρόσωπος της Αστυνομίας.

Θέλετε να μάθετε πού κατέληξε αυτή η πολυπρόσωπη σύσκεψη; Στο πουθενά! Ή για να το θέσω αλλιώς στο να νίπτουν τα χείρας τους τόσο οι Κτηνιατρικές όσο και η Αστυνομία, λέγοντας αμφοτέροι πως σύμφωνα με το γράμμα του νόμου οι μόνοι υπεύθυνοι για το θέμα είναι οι επιπρεαζόμενοι δήμοι και όχι οι δικές τους υπηρεσίες. Λες και το πρόβλημα είναι το ποιος είναι κατά νόμο υπεύθυνος και όχι το πώς θα συνδράμουν όλοι μαζί (συλλογικότητα σας λέει κάτι;) για να λυθεί το πρόβλημα προτού γίνει κάποια σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημιά. Οι Κτηνιατρικές είπαν και ελάλησαν ότι δεν μπορούν να επέμβουν και πως το θέμα πρέπει τα τύχει χειρισμού από την τοπική αρχή και η Αστυνομία δήλωσε πως δεν μπορεί να βοηθήσει, διότι ο νόμος λέει πως για να το πράξει πρέπει να τίθεται θέμα ασφάλειας ανθρώπου ή ζωών και πρέπει να κληθεί κατά την ώρα που συμβαίνει μια τέτοια επίθεση. Τέλος, η υπηρεσία Θήρας είπε ότι θα προσφέρει την τεχνογνωσία της (πάλι καλά) ώστε να βοηθήσει τους δήμους να δημιουργήσουν μια μεγάλη παγίδα. Με πιο απλά λόγια όλοι αυτοί (Αστυνομίες, Θήρας και Κτηνιατρικές) κάθισαν γύρω από ένα τραπέζι και αντί να συνεργαστούν όπως υπαγορεύει το πνεύμα (και όχι το γράμμα) του νόμου για να επιλύσουν αυτό το σοβαρό πρόβλημα ασφάλειας που τίθεται, έβγαλαν ο καθένας την ουρά του απ έξω, πηρώντας ευλαβικά την «αρχή» του «εγω εν τζίαι» που χαρακτηρίζει την κυρίαρχη νοοτροπία λειτουργίας (κατ' ακρίβειαν μη λειτουργίας) αυτού του κράτους. Και όταν γίνει μια ανεπανόρθωτη ζημιά, π.χ. δαγκώσουν οι σκύλοι κανένα παιδάκι, όλοι αυτοί οι κύριοι «εγω εν τζίαι» τι θα πράξουν; Πώς θα δικαιολογήσουν τα αδικαιολόγητα και πώς θα μαζέψουν τα ασημμάδευτα και δώ ότταν εδώ και μήνες είχαν τόσες προειδοποιήσεις από τους δημότες; Θα μου πείτε ότι κανονικά δεν θα έπρεπε να εκπλησσομαι που ακόμα και για τα πιο απλά θέματα (ή αυτά που θα έπρεπε να θεωρούνται απλά) δεν είμαστε σε θέση να βρίσκουμε λύσεις. Εδώ ολόκληροι κυβερνητικοί servers τοποθετήθηκαν στο υπόγειο του υπουργείου Οικονομικών και ενώ θα έπρεπε να έχουν μεταφερθεί από τον περασμένο Νοέμβριο σε ασφαλές μέρος όχι μόνο δεν μεταφέρθηκαν αλλά έγινε πλέον η ζημιά, βρέχτηκαν από τη διαροή νερού με αποτέλεσμα να παρλύσουν οι κυβερνητικές υπηρεσίες.

Εγώ γιατί λοιπόν ασχολούμαι με μια αγέλη αδέσποτων σκύλων; Ο λόγος που ασχολούμαι είναι γιατί και τα δύο αυτά θέματα όπως και τα πλείστα από όσα καθορίζουν την τύχη της ύπαρξής μας σ' αυτή τη χώρα είναι με αυτά τη νοοτροπία που προσεγγίζονται: Της αβάσταχτης ελαφρότητας του «εγω εν τζίαι».

elenixenou11@gmail.com

Ακτιβιστές μαζεύουν κάδους σκουπιδιών και ανάβουν φωτοβολίδες στην είσοδο του Συνταγματικού Συμβουλίου κατά τη διάρκεια διαμαρτυρίας στο Παρίσι. Τα μέλη του Συνταγματικού Συμβουλίου εξέδωσαν την ετυμνηγορία τους στις 14 Απριλίου σχετικά με την εξέταση του κειμένου της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης που θα αυξήσει την ηλικία συνταξιοδότησης από τα 62 στα 64 έτη.

Μια νέα ακριβή κανονικότητα

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Καταγράφεται στη λιανική αγορά το εξής οξύμωρο: Ενώ οι τιμές συνεχίζουν κανονικά την ανοδική τους πορεία, η κίνηση σε καταστήματα και υπεραγορές δεν ελαττώνεται. Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από τις αναφορές επαγγελματιών του κλάδου, αλλά και από ίδια εντύπωση σε μια απλή επίσκεψη σε ένα εμπορικό κέντρο ή μια υπεραγορά. Είναι μάλιστα περιπτώσεις που τα στατιστικά στοιχεία εμπορικών κέντρων δείχνουν ότι αυτή η επισκεψιμότητα ξεπερνά και τις επιδόσεις του 2019, χρονιά που θεωρείται η τελευταία «υγιής», πριν από το ξέσπασμα της πανδημίας, τα περιοριστικά μέτρα, πριν από τον πόλεμο στην Ουκρανία, την ακρίβεια και την αύξηση των επιτοκίων. Είναι πραγματικά απορίας άξιον πώς με την ακρίβεια να καλπάζει, ο κόσμος συνεχίζει απτόητος να κάνει τις αγορές του, εκτός κι αν μας διαφεύγει κάτι.

Σίγουρα, για την πλησιονμία των καταναλωτών, το εισόδημα δεν έχει αυξηθεί. Δεν ακολουθούν δηλαδή οι απολαβές τους την ίδια αυξητική πορεία, όπως οι τιμές των προϊόντων και των υπηρεσιών. Σαφώς και δεν σταμάτησαν να καταναλώνουν. Βεβαίως, το να επισκεφθεί κανείς ένα κατάστημα ένδυσης και υπόδησης δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι θα αγοράσει και κάτι. Άρα αυτή η αύξηση της επισκεψιμότητας για την οποία γίνεται λόγος, δεν έχει απαραίτητα και τον ανάλογο αντίκτυπο στον τζίρο μιας επιχείρησης. Τι γίνεται όμως στις περιπτώσεις των σουπερμάρκετ και των υπεραγορών; Εκεί ο καταναλωτής δεν πάει για βόλτα, αλλά για να καλύψει ανάγκες πιο απαραίτητες για το νοικοκυριό του. Προσπαθεί λοιπόν να προσαρμοστεί, γνωρίζοντας ότι λίγο ή πολύ ό,τι αγοράσει θα είναι πλέον πιο ακριβό σε σχέση με πέρυσι, όπως το επιβεβαιώνει κάθε νέα έκδοση μηνιαίου παρατηρητηρίου τιμών.

Η συμπεριφορά των καταναλωτών έχει αλλάξει. Όπως εξηγεί ο αρμόδιος Σύνδεσμος Καταναλωτών, πλέον, η επιλογή του να θα καταλήξει στο καλάθι και στο ταμείο γίνεται με πολλή προσοχή. Οι καταναλωτές μετατοπίζουν την προτίμησή τους σε ετικέτες που οικονομικές, από αυτές που επέλεγαν μέχρι σήμερα, ή γεμίζουν το καλάθι τους με προϊόντα που είναι σε προσφορά. Καταγράφεται επίσης μια στροφή των καταναλωτών σε προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας. Πρόκειται για προϊόντα τα οποία παράγει η ίδια η υπεραγορά και που φαίνεται να κερδίζουν

ολοένα και περισσότερο έδαφος, κυρίως, δε, στην κατηγορία προσωπικής υγιεινής και γενικότερα προϊόντα με χαμηλό brand loyalty. Τα πιο πάνω αποτελούν μια προσπάθεια του μέσου καταναλωτή να δημιουργήσει ένα δικτυο προστασίας απέναντι στην ακρίβεια. Διότι άλλα θεσμοθετημένα εργαλεία στην ουσία δεν υπάρχουν. Ο καταναλωτής παραμένει ανοχύρωτος, αφού πέρα από το μηνιαίο παρατηρητήριο τιμών, το οποίο ενημερώνει για τις διακυμάνσεις των τιμών σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα και τον προηγούμενο χρόνο, δεν έχει ουσιαστικά εργαλεία να αντιμετωπίσει την ακρίβεια.

Δημιουργεί λοιπόν ένα δικό του «παρατηρητήριο τιμών» για τα προϊόντα που τον ενδιαφέρουν. Μέσα από τη δική του έρευνα αγοράς έχει μια εικόνα για το πού θα βρει σε χαμηλότερη τιμή τα καθαριστικά, τα είδη προσωπικής υγιεινής, κ.ο.κ. και αναλόγως κάνει την επιλογή του για την επιχείρησή από την οποία θα το προμηθευτεί. Δεν μπορεί πάντα, ωστόσο, να έχει πλήρως εικόνα ανά πάσα στιγμή. Δεν είναι εφικτό δηλαδή να επισκεπτεται κανείς τέσσερις υπεραγορές την ημέρα για να δει και να συγκρίνει τις τιμές των προϊόντων. Ναι, η έρευνα αγοράς είναι στοιχείο καταναλωτικής συνείδησης, αλλά σίγουρα ο χρόνος είναι πολύτιμος για τον καθένα. Είναι ως εκ τούτου απαραίτητη η συνδρομή του κράτους και της αρμόδιας υπηρεσίας να προσφέρει εργαλεία και κάποιο δικτυο προστασίας απέναντι στην ακρίβεια.

Μια πρώτη προσπάθεια άρχισε προ μηνών με το καλάθι του νοικοκυριού το οποίο δεν προχώρησε και λόγω χρόνου αλλά και λόγω διαφωνιών. Μια δεύτερη προσπάθεια είναι το e-kalathi. Πρόκειται για ένα live παρατηρητήριο τιμών προϊόντων που θα διατίθεται μέσω εφαρμογής στους καταναλωτές, ώστε να μπορούν να συγκρίνουν τιμές ανά σημείο λιανικής πώλησης και το συνολικό κόστος του καλαθιού εκ των προτέρων και να εντοπίζουν την πιο οικονομική επιλογή. Κάτι αντίστοιχο λειτουργεί ήδη στην ελληνική αγορά. Εκεί είναι διαθέσιμα –με τα καλά και τα κακά τους– η αντίστοιχη πλατφόρμα e-katanalotis, το Καλάθι του Νοικοκυριού, ενώ πρόσφατα δημιουργήθηκε και Καλάθι του Νονού. Εδώ, ακόμα το συζητάμε.

eracleousm@kathimerini.com.cy

Το αύριο άργησε μια μέρα

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Ας ξεκινήσουμε με ένα κουίζ. Διαβάστε την ανακοίνωση καιμαντέψτε ποιο κόμμα την εξέδωσε: «Εν έτει 2023 και ενώ συζητάμε για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, είναι τουλάχιστον ατυχές να στερούνται οι πολίτες ουσιαστικές υπηρεσίες του κράτους, αλλά και το ίδιο το κράτος να παραλύει ως έναν βαθμό, λόγω αμέλειας ή έλλειψης προληπτικής κατασκευής ειδικών και ασφαλών χώρων για τους διακομιστές που παρέχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο για τις κυβερνητικές υπηρεσίες. Ευελπιστούμε ότι θα ληφθούν τα δέοντα μέτρα ώστε να αποτραπούν στο μέλλον ανάλογα περιστατικά». Το διαβάζεις κι αμέσως σκέφτεσαι πως το κόμμα που κουνάει το δάκτυλο στην κυβέρνηση ουδεμία σχέση έχει με τη γελοιότητα που ζήσαμε: την παράλυση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών του κράτους λόγω... διαρροής νερού! Δεν πρέπει όμως να διαζώμαστε, αγαπητοί αναγνώστες (και «αγαπητές αναγνώστριες», όπως συνηθίζει να λέει η Αννίτα Δημητρίου, καθώς σε αυτή τη χώρα όλα τα λύσαμε και η πολιτική ορθότητα μας μάρανε). Η ανακοίνωση που μόλις διαβάσατε αποτελεί την αντίδραση του Δημοκρατικού Συναγερμού στο τελευταίο ρεζιλικι. Προσπερνώντας βεβαίως το γεγονός ότι οι ίδιοι που σήμερα «ευελπιστούν», κυβερνούσαν ως πριν από ένα μήνα. Είναι οι ίδιοι άνθρωποι που είχαν την φαινή ιδέα να τοποθετήσουν τους κυβερνητικούς σέρβερς δίπλα από ντεπόζιτο νερού (τους χώριζε ένας τοίχος από γυφτοσανίδα!) παραβιάζοντας στοιχειώδη πρωτόκολλα ασφαλείας. Οι ίδιοι άνθρωποι που κυβέρνησαν τον τόπο επί δέκα χρόνια και πέρυσι με απόφαση του υπουργικού συμβουλίου έδωσαν το πράσινο φως για να μετακινηθούν οι σέρβερς στη CYTA. Οι ίδιοι επίσης που αμέλησαν (sic) να κάνουν τη ρηματοδουλειά για την οποία πληρώνονται, με αποτέλεσμα να πλημμυρίσει το υπόγειο του υπουργείου Οικονομικών και να προκληθεί ανακοπή στην καρδιά του κράτους. 24 ώρες εκτός λειτουργίας ήταν το δημόσιο, δημιουργώντας όχι μόνο ταλαιπωρία στους πολίτες αλλά κυρίως αλγεινές εντυπώσεις για τη σοβαρότητα μιας ευρωπαϊκής (κατά τ' άλλα) χώρας. Ποιοι μπορεί αλήθεια να ξεκάσει όλες εκείνες τις μεγαλόστομες εξαγγελίες για την «Κύπρο του Αύριο» που η κυβέρνηση Αναστασιάδη μας φλόμωσε στην προεκλογική περίοδο; Ποιοι μπορεί να ξεκάσει τις κυβερνητικές φιέστες και τις οραματικές δηλώσεις για τον ψηφιακό μετασχηματισμό; Για κακή τύχη όλων μας (του ΔΗΣΥ συμπεριλαμβανομένου) το αύριο άργησε μια μέρα. 24 ώρες τουλάχιστον, όσο κράτησε η παρωδία που ζήσαμε, η οποία ολοκληρώθηκε με τον επικό για τα δημοσιογραφικά χρονικά τίτλο: «Στέγγωσαν οι σέρβερς». Και η υπομονή μας στέγγωσε επίσης, αλλά ψυχραιμία το λέμε αφού δεν θέλουμε να χαλάσουμε τις καρδιές μας γιορτινές μέρες που 'ναι. Ευτυχώς, αν κρίνω από το κράζιμο στα social media, δεν στέγγωσε το χιούμορ μας ό,τι κι αν σημαίνει αυτό. Σε κάθε περίπτωση, είτε το δούμε με χιούμορ είτε σοβαρά, αυτό που ζήσαμε ως φορολογούμενοι πολίτες εκείνο το 24ωρο ήταν οριακό. Τα αισθήματα, δε, που προκάλεσε ήταν ανάμικτα –ένα κράμα αμικανίας και απελπισίας– θέτοντάς μας ενώπιον ενός αμειλικτου ερωτήματος: Υπάρχει ελπίς;

Αντί απάντησης, επιτρέψτε μου να θεσω ένα ακόμα κουίζ. Διαβάστε το βιογραφικό και σκεφτείτε ποια θέση θα εμπιστευόσασταν σε αυτό το πρόσωπο: «Απέκτησε πτυχίο Λογιστικής στο Birmingham, είναι κάτοχος πτυχίων AAT, FCCA, MA Taxation στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο από το Institute of Advanced Legal Studies του Λονδίνου καθώς και τοποποιντικού Effective Leadership από το University of Oxford. Είναι μέλος του Συνδέσμου Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου τον οποίο υπηρέτησε από διάφορες θέσεις. Είναι ιδρυτικό στέλεχος της εταιρείας PHS & Partners που εδρεύει στη Λάρνακα. Διετέλεσε Μν Εκτελεστικός Διευθυντής αλλά και Οικονομικός –Φορολογικός Σύμβουλος σε πολυεθνικές εταιρείες.». Είμαι βέβαιος ότι ένας τέτοιος άνθρωπος μπορεί να αξιοποιηθεί σε σημαντικές θέσεις του επιχειρείν. Αλλά σοβαρά τώρα, υπάρχει έστω και μία εταιρεία υψηλής τεχνολογίας που θα του ανάθετε τη διεύθυνσή της; Κι όμως, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εμπιστεύτηκε στον Φίλιππο Χατζηζαχαρία (σ' αυτόν ανήκει το βιογραφικό) το χαρτοφυλάκιο του υφυπουργείου Καινοτομίας, Έρευνας και Ψηφιακής Πολιτικής. Τελευταίο (υπαρξιακό) ερώτημα: πρέπει να αισθανόμαστε ασφαλείς, μετά από όσα ζήσαμε αυτή τη βδομάδα, όταν το παθάλιο του ψηφιακού κράτους βρίσκεται στα χέρια του συγκεκριμένου υπουργού;

stavros.christodoulou@gmail.com

Κύπρος, «a non-pet friendly» προορισμός στην Ε.Ε.

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η Κύπρος είναι ένας από τους χειρότερους προορισμούς στην Ε.Ε. για έναν σκύλο. Άλλωστε πολύ λίγα έχουν αλλάξει από την ημέρα που κάποιοι είχαν ξεχάσει στον χώρο

στάθμευσης αεροσκαφών, στο αεροδρόμιο Λάρνακας, τον σκύλο επισήμου της Ε.Ε., μέσα σε κλουβί, με τις γνωστές κυπριακές θερμοκρασίες. Ως αποτέλεσμα ο σκύλος πέθανε, με φρικτό πόνο, λόγω θερμοπληξίας.

Έκτοτε πέρασαν πολλά χρόνια, αλλά η νοοτροπία της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως κράτους, δεν έχει διαφοροποιηθεί. Η υποχρέωση για «ευμερία» απουσιάζει. Το κράτος έχει φροντίσει απλώς να μεταθέσει την ευθύνη στους ώμους των φιλοζωικών οργανώσεων και των καταφυγίων, που κάνουν ό,τι μπορούν για να καλύψουν τις παραλείψεις της Πολιτείας, η οποία αδιαφορεί εγκληματικά. Κατά συνέπεια, ενώ η στειρώση θα έπρεπε να είναι υποχρεωτική και παράλληλα θα έπρεπε να απαγορεύεται διά νόμου το εμπόριο σκύλων, οι αγοραπωλησίες

όχι απλώς συνεχίζονται, αλλά γίνονται και παράνομα, μέσω ιστοσελίδων και μέσω κοινωνικών δικτύων. Και το κυπριακό κράτος συμμετέχει στην παρανομία, σφουρίζοντας αδιάφορα, ως να είναι συνεργός στο παράνομο διαδιστωικό παζάρι σκύλων.

Αυτή η αδιαφορία είναι τουλάχιστον εμφανής και στο νομοσχέδιο που υπέβαλε η (προηγούμενη) κυβέρνηση για τους σκύλους, το οποίο μεταξύ άλλων προνοεί ότι εάν κάποιος δεν μαζέψει τα κόπρανά του σκύλου του, θα καταβάλει πρόστιμο 300 ευρώ. Ενώ, εάν κάποιος δεν λάβει μέτρα για αποτροπή εγκατάλειψης του δικού του σκύλου, θα πληρώσει πρόστιμο 200 ευρώ. Όπως λοιπόν γίνεται κατανοητό, στα μυαλά του κυπριακού κράτους, τα κόπρανά έχουν μεγαλύτερη αξία από τον σκύλο και την εγκατάλειψή του. Αν και δεν υποτιμώ την υποχρέωση συλλογής των κοπράνων από τους ιδιοκτήτες, θεωρώ ότι αυτό δεν είναι το μείζον.

Στην Ελλάδα, τον περασμένο Νοέμβριο, ο αντιδήμαρχος Φιλιάτων και ένας υπάλληλος του Δήμου, «εισέπραξαν» πρόστιμο 360 κι-

λιάδων ευρώ, δηλαδή 180 χιλιάδες ευρώ ο καθένας, γιατί εγκατέλειψαν έξι κουτάβια. Πρόστιμο το οποίο, εάν δεν καταβληθεί, μεταφέρεται στους κληρονόμους τους, οι οποίοι δεν θα μπορούν να κληρονομήσουν, εάν δεν καταβάλουν το πρόστιμο. Παράλληλα, ο αντιδήμαρχος και ο υπάλληλος του Δήμου παραπέμφθηκαν στον εισαγγελέα, καθώς γνωρίζουν ότι η εγκατάλειψη των έξι κουταβιών, πιθανότατα να οδηγήσει στο θάνατό τους. Και η θανάτωση ζώων στην Ελλάδα είναι πλέον κακούργημα που οδηγεί σε κάθειρξη. Την ίδια ώρα, βεβαίως, το ελληνικό κράτος έχει προνοήσει και πρόστιμο για τα κόπρανά σκύλων που δεν συλλέγονται. Και καλά έκανε. Αλλά, η εγκατάλειψη ζώου και η «έκθεσή» του, γνωρίζοντας ότι οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στον θάνατο, δεν μπορεί να εξισώνεται, πόσω μάλλον να θεωρείται υποδεέστερη από τη συλλογή κοπράνων. Αυτό συμβαίνει μόνο στα μυαλά που κουβαλά το κυπριακό κράτος.

Υπάρχουν κι άλλα κακά στο νομοσχέδιο που υπέβαλε η προηγούμενη κυβέρνηση

και συζητείται στην Επιτροπή Περιβάλλοντος. Μεταξύ αυτών, είναι και η διατήρηση της «ευθανασίας» για αδέσποτα σκυλιά, η οποία προνοείται με τον νόμο του 2002, αλλά οι φωστήρες του νέου νομοσχεδίου προσπαθούν να την «τσιμεντώσουν». Σήμερα, το 2023, ως λύση του προβλήματος. Δεν είναι τυχαίο ότι ο πρόεδρος της Επιτροπής Περιβάλλοντος Χαράλαμπος Θεοπέμπτου επιχειρεί να απαλείψει την πρόνοια ευθανασίας σκύλων. Ούτε και ότι ο αντιπρόεδρος της Επιτροπής Περιβάλλοντος, Νίκος Κέττρος, ζητήσει απόσυρση του νομοσχεδίου, σημειώνοντας ότι εξαντλείται σε τρεις λέξεις: «Πρόστιμα, εξώδικα και ευθανασία».

Αν η σημερινή κυβέρνηση Χριστοδουλίδη και ο υπουργός Περιβάλλοντος Πέτρος Ξενοφάντος επιθυμούν πραγματικά έναν ευρωπαϊκό νόμο για τους σκύλους, θα πρέπει να μιλήσουν με αυτούς που αγαπούν τα ζώα. Να καταγράψουν τις θέσεις εκπροσώπων φιλοζωικών, εθελοντών και των πολιτικών κομμάτων που πραγματικά έχουν

ευαισθησίες. Τις οποίες, δυστυχώς, δεν έδειξε να έχει η προηγούμενη κυβέρνηση. Αλλά, ούτε και οι κτηνιατρικές Υπηρεσίες.

Γιατί η ευθανασία σκύλων το 2023 δεν μπορεί να αποτελεί λύση. Η λύση βρίσκεται στη χάριξη πολιτικών. Με τοπίαρισμα όλων των σκύλων, με στειρώσεις, με απαγόρευση εισαγωγών και τερματισμό του παράνομου εμπορίου σκύλων μέσω διαδικτύου. Και με πολλά άλλα. Και κυρίως με ευαισθησία και αγάπη προς τους σκύλους. Αν όλα αυτά δεν γίνουν και το κυπριακό κράτος συνεχίσει να θεωρεί ότι η λύση του προβλήματος των αδέσποτων σκύλων είναι η ευθανασία, εστιάζοντας παράλληλα αποκλειστικά στα πρόστιμα και στα κόπρανά, τότε η μοναδική επιλογή που θα απομείνει σε όσους αγαπούν πραγματικά τα ζώα είναι μια εκστρατεία. Πανευρωπαϊκή. Που θα εκθέτει την Κυπριακή Δημοκρατία ως έναν από τους χειρότερους non-pet friendly προορισμούς στην Ε.Ε. Γιατί αυτή είναι η πραγματικότητα.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η επιβίωση του κήπου μέσα στη ζούγκλα

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Αν η Δύση δεν είναι ενωμένη δεν θα μπορέσει να τα βγάλει πέρα στον ανταγωνισμό με την Κίνα. Αυτό είναι σαφές. Και αν στη «Δύση» συμπεριλάβουμε την Αυστραλία και την Ιαπωνία, δεν υπάρχει αμφιβολία πως γι’ αυτές η στρατηγική συνεργασία με τις ΗΠΑ βαθαίνει και καθίσταται όλο και πιο αναγκαία. Αυτές οι χώρες βρίσκονται, άλλωστε, στην Ανατολή και αντιμετωπίζουν μια τεράστια Κίνα με ολόένα και πιο αυξημένες γεωπολιτικές φιλοδοξίες.

Το ζήτημα, όμως, είναι τι θα γίνει με την Ευρώπη. Οι δηλώσεις του προέδρου Μακρόν καθώς επέστρεφε από το Πεκίνο φώτισαν το πρόβλημα, αλλά και το ευρωπαϊκό δίλημμα. Ο Γάλλος ηγέτης μίλησε, για μία ακόμη φορά, για την ανάγκη στρατηγικής αυτονομίας της Ευρώπης έναντι των ΗΠΑ και αμφισβήτησε το αν η Ε.Ε. πρέπει να τις ακολουθήσει σε ένα σκληρό ψυχρό πόλεμο. Επειδή οι Γάλλοι είναι χαλαροί με τη χρήση της γλώσσας, ακόμη και όταν πρόκειται για απολύτως απτά ζητήματα, είναι πολύ δύσκολο να καταλάβουμε τι σημαίνει στρατηγική αυτονομία, πόσο θα κοστίσει, πότε και πώς θα επιτευχθεί. Μπορεί η «Ευρώπη», είτε αυτή είναι η σημερινή Ε.Ε. είτε ένα πιο κλειστό κλαμπ ευρωπαϊκών χωρών, να δημιουργήσει τα επόμενα 5-10 χρόνια τον δικό της στρατό, τις δικές της υπηρεσίες πληροφοριών; Μπορεί η «Ευρώπη», χωρίς μάλιστα τη Μ. Βρετανία, να αντικαταστήσει με δικά της μέσα αυτό που της προσφέρει το ΝΑΤΟ, στην πράξη οι ΗΠΑ;

Όταν συζητούσα το θέμα με έναν καλό φίλο μου διηγήθηκε μια ιστορία. Είχε πάει ως επίσημος επισκέπτης σε ένα αμερικανικό αεροπλανοφόρο. Κάποια στιγμή τους έκανε το τραπέζι ο κυβερνήτης μαζί με ανώτατους Αμερικανούς αξιωματικούς. Του έκανε εντύπωση ότι στο τραπέζι υπήρχαν σάντουιτς

με τονοσαλάτα ή ζαμπόν/τυρί, κόκα κόλες, μερικές μπίρες. Δίπλα είχε στηθεί ένα τραπέζι, όπου το πλήρωμα πουλούσε μπισκότα και κουπες. Επειτα από λίγο καιρό πήγε σε ένα γαλλικό αεροπλανοφόρο, πάλι προσκεκλημένος ως επίσημος από τους ομολόγους του. Αυτή τη φορά στο τραπέζι σερβιρίστηκαν τρία πιάτα και σχετικά καλό κρασί. Στα μάτια του έμπειρου φίλου η διαφορά ήταν σαφής, όπως και η απάντηση στο ερώτημα «ποιος είναι πιο έτοιμος να πολεμήσει;».

Αλλος φίλος που βρέθηκε στο Αφγανιστάν τις χαώδεις ημέρες της εξόδου από την Καμπούλ περιγράφει πώς οι Αμερικανοί τα έκαναν θάλασσα, αλλά μετά έστησαν ένα μηχανισμό που λειτούργησε για μερικές ημέρες την επείγρσηση εκκένωσης και μια περίπλοκη αερογέφυρα. Οι Ευρωπαίοι ένοιωσαν απόλυτα εξαρτημένοι και στο τέλος μιας επεξείρσης που έστηναν με κόπο είχαν απέναντί τους έναν Αμερικανό λοχαγό, που τους έλεγε, αν μπορούσαν ή όχι να μπουν στην ελεγχόμενη περιοχή του αεροδρομίου για να φύγουν.

Εχει δρόμο πολύ η Ευρώπη για να κατακτήσει τη στρατηγική αυτονομία. Πρέπει να το πετύχει, αλλά αυτό σημαίνει ότι πρέπει να σκληρύνει, να σταματήσει να είναι κακομαθημένη και –το κυριότερο– να αποκτήσει ηγεσία που θέλει να διαδραματίσει τέτοιο ρόλο στο παγκόσμιο σκηνικό. Γιατί τώρα μοιάζει με ένα ήρεμο και καλοσυντηρημένο «οικόπεδο» που θέλει να μείνει ανέπαφο από τις ραγδαίες και αδυσώππτες αλλαγές γύρω του, καθώς καταρρέουν οι μεταπολεμικές βεβαιότητες και η αίσθηση ασφάλειας που έδινε η αμερικανική ομπρέλα. Αυτό δεν γίνεται όμως. Κανένας φροντισμένος κήπος δεν διατηρείται όταν γύρω του φυτρώνει και επεκτείνεται βίαια και άναρχα μια «ζούγκλα». Είναι ώρα αποφάσεων για την Ευρώπη. Μόνο που –ως συνήθως– μέχρι να τις πάρει...

Καλή Ανάσταση, λοιπόν

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΥΡΑΝΙΔΗ**

Φτάσαμε, πρώτα ο Θεός, και φέτος στη μέρα που γιορτάζεται η Ανάσταση του Θεανθρώπου. Μυστήριο ακατάληπτο

που διερευνάται εδώ και δύο χιλιάδες χρόνια δίχως να είναι δυνατόν να αποκλυφθεί ποτέ. Όπου απέτυχαν κατά συνέπεια οι σοφοί του κόσμου, δεν θα διακινδυνεύσει ερμηνείες η παρούσα στήλη.

Όμως, αν και το άρατο μυστήριο του τριαδικού Θεού θα παραμείνει απερινόητο εις τον αιώνα, το πλαίσιο εντός του οποίου διαμορφώθηκε η χριστιανική πίστη είναι συγκεκριμένο και ανιχνεύσιμο. Δεν θα μπορούσε, άλλωστε, να έχει γίνει και αλλιώς.

Η οικουμενική θρησκεία που κήρυτταν οι μαθητές του Ιησού, δεν ήταν δυνατόν να απευθύνεται σε ένα έθνος, όπως ήταν κατεχόχιν η ιουδαϊκή θρησκεία. Γιγνίμι έδαφος παρέιχε η καθ’ ημάς Ανατολή. Το θαυμαστό εκείνο κωνευτήρι λαών και θρησκειών, αλλά και δύο μεγάλων πολιτιστικών ροπών της εποχής εκείνης – της ελληννορωμαϊκής και της σημητικοβαβυλωνιακής.

Η διάδοση, όμως της διδασκαλίας του Ιησού στους εθνικούς που είχαν ασπασθεί τον χριστιανισμό ανέδειξε μια άλλη μεζίονα περιπλοκή. Οι «ελληνιστές» χριστιανοί, όπως αποκαλούνταν τότε, προέρχονταν από έθνη με διαφορετικές θρησκευτικές και πολιτιστικές καταβολές. Το μήνυμα του Θεανθρώπου ήταν σε πρακτικό επίπεδο μια «εισβολή» της «ουρανίου τάξεως» στην καθημερινή ζωή του κάθε ανθρώπου. Αυτό κατέστησε αναγκαία τη μετάδοση της ωντηριακής διδασκαλίας με αναφορές εκτός πλαισίου της ιουδαϊκής θρησκείας, που αγνούσαν οι ελληνιστές χριστιανοί.

«Τοις Ιουδαίοις εγενόμην ως Ιουδαίος, τοις ανόμοις [σ.σ. «εθνικούς»] ως άνομος. Τοις πάσι γέγονα τα πάντα, ίνα πάντως τινάς σώσω», έγραφε στην προς Κορινθίου Α΄ Επιστολή του ο Παύλος – όταν περιέγραφε τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίστηκε ίδιος το πρόβλημα εκείνο.

Η διάδοση μιας οικουμενικής θρησκείας, ωστόσο, είχε ανάγκη χρήσεως μιας γλώσσας καλλιεργημένης, πλούσιας σε νοήματα, που χρησιμοποιούνταν από ευρύτατα στρώματα μιας κοινωνίας πολυεθνικής και πολυπολιτισμικής. Αυτή, βεβαίως, δεν ήταν άλλη από την «κοινή ελληνική» – το lingua franca της εποχής εκείνης.

Αλλά η προφορική διδασκαλία των Αποστόλων –σε όποια γλώσσα και εάν γινόταν– δεν θα αρκούσε για τη διάδοση μιας οικουμενικής θρησκείας. Ήταν γύρω στο 50 μ.Χ., όταν ο Παύλος ευρισκόμενος στην Κόρινθο υπαγόρευσε στους συνεργάτες του –Σίλα και Τιμόθεο– την πρώτη του Επιστολή του, που απηύθυνε στους Θεσσαλονικείς. Σε αυτή για πρώτη φορά διατυπώνεται η χριστιανική τριωδία «πίστις, ελπίς, αγάπη».

Την εποχή εκείνη τα Ευαγγέλια μεταδίδονταν μόνο προφορικά. Οι δεκατρείς συνολικώς Επιστολές που εγράφησαν ή αποδίδονται στον Παύλο είναι τα πρώτα γραπτά θεμελιώδη κείμενα της Καινής Διαθήκης για τη χριστιανική πίστη και τη θεολογία, ακρογωνιαίος λίθος της οποίας είναι η Ανάσταση του Χριστού.

Διότι, όπως έγραψε και ο ίδιος, «ει δε Χριστός ουκ εγήγερται, κενόν άρα το κήρυγμα ημών, κενή δε και η πίστις ημών». Αυτά τα μη θεολογικά. Και ως εκ τούτου, «Καλή Ανάσταση, λοιπόν» όπως την εννοεί καθείς, κατά τη φύση και την πίστη του.

Είναι οι φίλοι του καιρού της εφηβείας μου. Θα μου πείτε, η εφηβεία είναι μια κατάσταση όπου τα αισθήματα δεν είναι κατασταλαγμένα. Ειδικά στην εποχή της δικής μου εφηβείας, όταν «φίλος» ήταν όποιος καθόταν στο ίδιο τραπέζι μαζί σου και μοιραζόταν τις ίδιες πολιτικές απόψεις. Τότε τα τραπέζια στις ταβέρνες όπου συχνάζαμε έμοιαζαν με προεκλογικές συνεστιάσεις. Καμιά εικοσαριά συνδαιτυμόνες το λιγότερο, όπου πρωταγωνιστούσαν οι «πολλά υποσχόμενοι». Κυρίως στο στάδιο της πολιτικής. Ο ένας ήταν μέλος του ΚΚΕ, τόσο κρυφό που όλοι το ήξεραν, ο άλλος του Εσωτερικού, τα ίδια, ο τρίτος είχε τροτσκιστικές αποκλίσεις, ο τέταρτος ήταν οπαδός του Ντελέζ επειδή είχε διαβάσει τον Αντι-Οιδίποδα. Όλοι όμως ήμασταν εναντίον της δικτατορίας. Και όλοι πιστεύαμε ότι η απάντηση στη δικτατορία των συνταγματαρχών ήταν η Αριστερά, η κοινωνική ανατροπή και τα παρελκόμενα. Τα αμείλικτα γεγονότα μάς διέφευσαν. Την απάντηση στη δικτατορία την έδωσε ένας πολιτικός της Δεξιάς, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο οποίος αποκατέστησε την κοινοβουλευτική δημοκρατία. Η δικτα-

Παλιέ μου φίλε, σου γράφω

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

τορία ήταν πλέον παρελθόν. Όμως πολλοί από εμάς δεν συγχωρήσαμε ποτέ στη Δεξιά του καιρού εκείνου ότι έφερε τη δημοκρατία στη χώρα, κοινώς μας υπέκλεψε τα πνευματικά δικαιώματα του πολιτεύματος τα οποία θεωρούσαμε ότι μας ανήκουν.

Μερικοί απ’ αυτούς εξακολουθούν να υπερασπίζονται τη σημερινή Αριστερά στο όνομα «εκείνης της Αριστεράς». Ορισμένους τους θεωρώ ακόμη φίλους μου, ακόμη κι αν οι ίδιοι με αντιμετωπίζουν στην καλύτερη περίπτωση με καχυποψία. Στην καλύτερη περίπτωση, θεωρούν ότι εκφράζω απόψεις για λογαριασμό του μέσου, της «Καθημερινής». Άλλα πιστεύω και άλλα λέω. Στη χειρότερη, θεωρούν ότι πρόδωσα τους κοινούς μας αγώνες. Και αυτοί παραμένουν πιστοί υπηρέτες των αρχών τους, ή των αρχών μας. Στα καλλιστεία της ιδεολογικής πίστης αυτοί κερδίζουν. Εγώ χάνω.

Αναφέρομαι στους ιδεολόγους και όχι στους καιροσκόπους της εξουσίας. Δεν ξέρω τι ποσοστό εκπροσωπούν στη σημερινή Αριστερά και ποια είναι η πολιτική τους δύναμη. Υποθέτω ότι μεγάλη, όμως υπολογίσιμη, διότι αυτοί εκπρο-

σωπούν το βάρος της ηθικής συνειδήσεως της σημερινής Αριστεράς. Όσο υπάρχουν, ο ΣΥΡΙΖΑ μπορεί να συγκυβερνά με τον Καμμένο, να κατεβάζει υποψήφιο έναν Αντώναρο και να απέχει από την ψηφοφορία για τον αποκλεισμό του Κασιδιάρη από τη Βουλή. Αλήθεια, πώς αισθάνονται με όλ’ αυτά; Μάλλον δεν θα το μάθω ποτέ. Οι παλιοί μου φίλοι μου έχουν γυρίσει την πλάτη. Στο όνομα της Αριστεράς. Και εννοώ τους φίλους, όχι τις συναντήσεις στις ταβέρνες του καιρού εκείνου.

Παλιέ μου φίλε, σου γράφω. Τι σημαίνει για σένα σήμερα η λέξη «Αριστερά»; Ας αφήσουμε κατά μέρος τη νοσταλγία της νιότης μας. Εχει συναισθηματική αξία, διόλου αμελητέα δεν έχω αντίρρηση, όμως ποιο είναι το αντίκρισμά της στην πραγματικότητα της ζωής μας; Σε τι διαφέρει η νοσταλγία για την Αριστερά της νιότης μας, από τη νοσταλγία των οπαδών της βασιλείας; Μια κορώνα, ένας τίτλος και λοιπές μπαγκατέλες.

Η νοσταλγία σου, παλιέ μου φίλε, για την Αριστερά της εφηβείας μας δεν απέχει από τη νοσταλγία των οπαδών της βασιλείας. Το τελευταυγικό αλλάζει, όμως η ουσία

είναι ίδια. Και στη μία και στην άλλη περίπτωση εκείνο που μετράει είναι η τυπολατρία. «Η δική μας Αριστερά», η Αριστερά της εφηβείας μας, έχει εκφυλισθεί σε έναν τύπο πολιτικής ορθότητας. Οι μολότοφ εναντίον των αστυνομικών είναι χειρονομία πολιτικής ορθότητας; Οι καταλήψεις, ο Κουφοντίνας και η παρέα των δολοφόνων του; Πες μου, παλιέ μου φίλε, τι άλλο έχει να μου προτείνει η Αριστερά σήμερα; Τον Βαρουφάκη, τον Κατρούγκαλο και όλα τα περιτρίμματα της πασοκρατίας;

Παλιέ μου φίλε, σέβομαι τη συνείτιά σου. Κάποια στιγμή, στη διάρκεια της ανάπτυξης μας, βρήκες την αλήθεια και έκτοτε την υπηρετείς με συνέπεια. Αλί ο’ εμάς τους άπιστους και τους αρετικούς που την αμφισβητούμε. Αναρωτιέμαι απλώς αν η νοημοσύνη σου, το εργαλείο που μας επιτρέπει να κατανοήσουμε την πραγματικότητα, δεν αντιδρά. Αν δεν σε βοηθά να αντιληφθείς ότι ο κόσμος μας δεν είναι ο κόσμος της εφηβείας μας. Και το γράφω σ’ εσένα, παλιέ μου φίλε. Επειδή αποκλείεται να μην αναρωτήθηκες τι προσφέρει η υποψηφιότητα Αντάναρου στην «προοδευτική» συμμαχία.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΝΑΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Πασχάλιας δυναμικής αναγόμωση

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Η λέξη «πάσχα», μεταμοσχευμένη από τον εβραϊκό στον ελληνικό ορίζοντα, σημαίνει το πέραςμα (διάβαση, μετάβαση) από έναν τρόπο υπάρξης σε άλλον. Θα λέγαμε, όσο γίνεται πιο απλοϊκά, ότι ο ένας «τρόπος» υπηρετεί την αυτοτέλεια –αυτάρκεια- κολακεία του εγώ, ο άλλος τρόπος παραίτεται από την προτεραιότητα των εγωτικών απαιτήσεων και ορέξεων, προκειμένου να ενθαρρυνθεί, με συνέπεια, η κοινωνία των αναγκών, η κοινωνία των σχέσεων, η χαρά της φιλαλληλίας και της αυταπάτης.

Γα τον λαό των Εβραίων, πάσχα (πέραςμα) ήταν η γιορτή και πανήγυρις για την απελευθέρωσή τους από τον ζυγό της υποδούλωσης στους Αιγυπτίους, η θριαμβική επιστροφή τους στα πάτρια εδάφη – η ελευθερία να συνεχίζουν την ιστορική τους ύπαρξη. Αντίστοιχα, για τους Χριστιανούς, «πάσχα» είναι το κορύφωμα των εορτών: εορτασμός και πανήγυρις ελευθερίας του ανθρώπινου γένους, ελευθερίας από τη θνητότητα, χάρη στην ενανθρώπιση του Θεού Λόγου. Ο θρίαμβος της χαράς ανθίζει, χάρη στην πίστη-εμπιστοσύνη, βεβαίως για την ελευθερία από τον θάνατο, την εμπειρική ψηλάφηση των ερεισμάτων αυτής της ελπίδας.

Η γλωσσική εικονολογία αντλείται από τη διαχρονικά αμετάβλητη εμπειρία της φυσικής σπο-

ράς: Ο σπείρων σπέρνει σπέρμα «επ’ ελπίδι». Δεν μπορεί να παρέμβει στη διαδικασία της βλάστησης και της καρποφορίας. Μόνο εμπιστεύεται τη ζωτική δύναμη του σπόρου. Και η ορατή διαδικασία (στην οποία ο σπορέας δεν μπορεί να επέμβει παρά μόνο με την πίστη-εμπιστοσύνη του) ξεκινάει από τη σήψη του σπόρου, την αποσύνθεσή του, τον θάνατο. Ο σπόρος θα σαπίσει και θα διαλυθεί μέσα στο χώμα, μεταθέτοντας τη ζωτική του δύναμη στο βλάστημα που προκύπτει από τον δικό του θάνατο και που είναι μια άλλη, καινούργια σάρκα φυτού, ικανού να καρποφορήσει «καρπών εκατοντάπλασιον».

Η εικόνα λειτουργεί ανεξάρτητα από παραστάσεις επικαιρικού κοσμοειδώλου – ανεξάρτητα και από τις γνώσεις που έχουμε σήμερα για όσες βιοχημικές διεργασίες καθορίζουν το πέραςμα από τον σπόρο στο καινούργιο βλάστημα. Αποσπτά τη μεταφυσική ερμηνεία από τη διανοητική περιέργεια, την επικεντρώνει στο άθλημα της πίστης-εμπιστοσύνης. Ο πιστός παραδίδει στον θάνατο, όπως παραδίδει και τον σπόρο (την ελπίδα της τροφής-ζωής του) στην αγκαλιά της γης. Ή, όπως και ο ίδιος παραδίνεται στον ύπνο που θα τον απαλλάξει από τον κάματο, με τη βεβαιότητα της ελπίδας ότι θα εγερθεί και πάλι στην αμεσότητα των σχέσεων.

Είτε για τη σπορά πρόκειται είτε

για τον ύπνο, μπορεί ο άνθρωπος να εμπιστεύεται αυτονόητα ή τη δεδομένη και ανερμήνευτη φύση ή τον Δημιουργό-Λόγο της φύσης. Πάντως, αυτή η εμπιστοσύνη της ελπίδας είναι εμπειρική-βιωματική βεβαιότητα: το είδος της «γνώσης» που μας επιτρέπει την πρόσβαση στη φύση του σπόρου της ανάστασης (και στην αγάπη του Δημιουργού (και όχι η τυχαίοτητα) που προνόησε να χαρίσει στη φύση του σπόρου τη βλαστική δύναμη και στη φύση του ανθρώπου την αναγεννητική ανάπαυση του ύπνου, στην ίδια αγάπη εμπιστεύεται ο πιστός την παράδοσή του στον θάνατο.

Το είδος της «γνώσης» που λειτουργεί ως πίστη-εμπιστοσύνη, δεν απαντάει στη διανοητική περιέργεια ούτε την εξαλείφει. Τα ερωτήματα παραμένουν: «Πώς εγείρονται οι νεκροί, ποίω δε σώματι έρχονται;» – «Πώς εκτός του εν ω το είναι εκομίσαστο, ο άνθρωπος, συνίστασθαι πέφυκε;». Ερωτήματα αναπάντητα, αλλά, για τον πιστό, δίχως την αβεβαιότητα-ανασφάλεια της άσχετης ανεπιστίας. Η πίστη επιτρέπει να απορείς, ενώ γνωρίζεις ότι μπορείς να εμπιστευέσαι. Την εμπιστοσύνη τη γνωρίζεις με την εμπειρική αμεσότητα του κατορθώματος της σχέσης. Ρωτάς για το άγνωστο προς το οποίο βαδίζεις, χωρίς την αγωνία του ενδεχόμενου υπαρκτικού κενού, της απειλής του μηδενισμού σου.

Η εκκλησιαστική εμπειρία δυσπιστεί στα υποκειμενικά βιώματα, ακόμα και στο βίωμα της καταφυγής στη θεία πρόνοια. Επιμένει στον ρεαλισμό της κοινωνούμενης και κοινωνικά επαληθευόμενης σχέσης. Ο Παύλος συνοδεύει την αναφορά του στην εικόνα της βλαστικής μεταλλαγής του σπόρου με την ιστορική πιστοποίηση της ανάστασης του Χριστού. Η γνώση της ανάστασης του Χριστού δεν εξαντλείται στην υποκειμενική (νοητική, ψυχολογική) αποδοχή της ιστορικής πληροφορίας. Είναι εμπειρία κοινωνούμενης και κοινωνικά επαληθευόμενης εμπιστοσύνης (πίστις) στην υπαρκτική δυνατότητα της ανάστασης – εμπειρία που συγκροτεί (και συνέχει διαχρονικά) την εκκλησιαστική κοινωνία των σχέσεων.

Μιλάμε για «σώμα» εκκλησιαστικό, για σχέσεις κοινωνίας ανάλογες με αυτές που συνδέουν μεταξύ τους τα μέλη του σάρκινου κορμιού μας σε οργανική ζωτική ενότητα. Είναι «τρόπος υπάρξεως» αυτή η ζωτική σχέση. Όχι να υπάρξεις και επιπλέον να αγαπάς, αλλά να υπάρχεις επειδή αγαπάς και στο ποσοστό που κοινωνείς αγαπτικά την ύπαρξή σου. Να αντλείς ύπαρξη όχι από την κτιστή φύση, αλλά και από την απεριόριστη σχέση: τη σταυρική-αγαπτική ανταπόκριση στην κλήση. Εκείνο που σε ανάστησε από το μηδέν και εξακολουθεί να σε καλεί «εκ του μη όντος εις το είναι».

Από τα πασχαλινά λαγουδάκια στη σούβλα

Της **SHEMAINE BUSHNELL KYRIAKIDES**

Ως Αμερικανίδα Ρωμαιοκαθολική νόμιζα ότι είχα το πώς εορτάζεται το Πάσχα απόλυτα διαμορφωμένο στο μυαλό μου. Μεγάλωσα με την ιδέα πως Πάσχα σημαίνει πασχαλινό λαγουδάκι και πολύχρωμα σοκολατένια αβγά, γνώριζα τα πάντα για τον Γολγοθά και τη Θεία Λειτουργία της Μεγάλης Παρασκευής. Αλλά, όταν προσγειώθηκα στην Κύπρο, στο πρώτο Πάσχα μου στο νησί, συνειδητοποίησα ότι είχα μπροστά μου ένα εντελώς καινούργιο πεδίο θρησκευτικής αντίληψης –και όχι μόνο λόγω της απουσίας σοκολατένιων κουνελιών και παρόμοιων γλυκισμάτων. Το Ορθόδοξο Πάσχα είναι μία εντελώς διαφορετική κατάσταση, ή ίσως θα έπρεπε να πω, ένα εντελώς διαφορετικό αβγό.

Έλειπαν τα πολύχρωμα πασχαλινά αβγά της νιότης μου. Αντίθετα, εδώ τα αβγά ήταν όλα βαμμένα σε βαθύ κόκκινο. Έμαθα πως η παράδοση λέει ότι η Μαρία Μαγδαληνή έφερε αβγά για να τα μοιραστεί με τις άλλες γυναίκες στον τάφο του Ιησού το πρωί της Ανάστασής του. Όταν τον είδαν μπροστά τους, το αίμα του χύθηκε στα αβγά και τα έκανε κόκκινα. Έτσι άφησα κατά μέρος τα όποια επικριτικά σχόλιά μου και αγκάλιασα το βαθύτερο νόημα του κόκκινου χρώματος. Αλλά το πραγματικό σοκ ήρθε αργότερα, όταν έμαθα ότι η μεταμεσονύκτια λειτουργία του Καλού Λόγου ήταν το αποκορύφωμα των εορτών του Πάσχα. Για την καθολική μου ανατροφή, η Πασχαλινή Λειτουργία ήταν μία καλαρή πρωινή υπόθεση. Αλλά στην Κύπρο, η ορθόδοξη Πασχαλινή Λειτουργία ξεκινάει λίγο πριν από τα μεσάνυχτα και τελειώνει αργά τη νύκτα. Και αυτό είναι μια εντελώς νέα εμπειρία για εμένα. Η εκκλησία υπό το φως των κερίων και η επίσημη λειτουργία είναι μια όμορφη υπενθύμιση ότι το Πάσχα δεν αφορά μόνο τα σοκολατένια λαγουδάκια, αλλά ότι είναι καιρός για προβληματισμό και περισυλλογή.

Μετά την αναστάσιμη λειτουργία, οι δρόμοι γεμίζουν με κόσμο που κρατά κεριά αναμμένα με το Άγιο Φως. Είναι ένα όμορφο θέαμα, αλλά μπορεί επίσης να οδηγήσει και σε φαιδρές καταστάσεις. Κάποτε είδα μια φίλη να οδηγεί μέχρι την εκκλησία την ώρα που έπρεπε να βγάλει το κεριό της από το παράθυρο για να της το ανάψει ένας περαστικός.

Αλλά για μένα, η πραγματική «μαγεία» του Πάσχα στην Κύπρο συμβαίνει την επόμενη μέρα, όταν οι οικογένειες μαζεύονται και γιορτάζουν με μια γιορτή «βιβλικών» διαστάσεων, με εδέσματα μαγειρεμένα σε κουζίνες και αυλές. Και ο πρωταγωνιστής της παράστασης... η σούβλα. Είναι αυτή η ξεχωριστή εποχή του χρόνου που οι ειδικοί στη σούβλα επιδεικνύουν τις ικανότητές τους. Μερικοί μάλιστα αστειεύονται ότι αν βρίσκεστε σε κάποιο αεροπλάνο και πετάτε πάνω από την Κύπρο την Κυριακή του Πάσχα, θα νομίζετε ότι στο νησί καίνε χιλιάδες φωτιές, εξαιτίας του καπνού που προέρχονται από τις σούβλες. Και παρόλο που δεν είμαι πολύ φίλη του αρνιού, το κρέας του είναι τόσο καλό που το άρωμά του μπορεί να με παρασύρει από χιλιόμετρα! Φυσικά, έχει νομίζω και αυτή η υπερβολή τη σημασία της. Σηματοδοτεί το τέλος της 40ήμερης νηστείας που κάνουν πολλοί πιστοί ενόψει του Πάσχα, φέρνοντάς τους πνευματική ευεξία και δύναμη.

Για να ζήσετε όμως το καλύτερο Πάσχα στην Κύπρο, πρέπει να πάτε στα χωριά. Στο χωριό Αρόδες της Πάφου πέρασα μία από τις καλύτερες πασχαλιάτικες γιορτές. Οι κάτοικοι του χωριού αυτού είναι η επιτομή της φιλοξενίας, τα σπίτια τους ανοικτά, προσκαλούν όλους να μοιραστούν το φαγητό, να ζήσουν μαζί τους τις παραδόσεις τους. Είναι όμορφο να βλέπεις τόσους πολλούς ανθρώπους να συγκεντρώνονται για να γιορτάσουν όλοι μαζί.

Η γιορτή του Πάσχα είναι μια βαθιά παράδοση στην Κύπρο και είναι βουτηγμένη σε συμβολισμούς και νοήματα. Από τα βαμμένα κόκκινα αβγά μέχρι τη μεταμεσονύκτια λειτουργία, κάθε πτυχή του εορτασμού είναι ένα σημαντικό μέρος της ορθόδοξης πίστης. Και ενώ πολλά μπορούν να είναι διαφορετικά από όσα έχω συνηθίσει, έχω καταφέρει να εκτιμήσω τις βαθιά ριζωμένες παραδόσεις της ορθόδοξης πίστης και τη μοναδική γεύση που έχει να προσφέρει το Πάσχα στην Κύπρο. Είναι καιρός για οικογένειες να συναντηθούν, να απολαύσουν υπέροχο φαγητό και να προβληματιστούν για το πραγματικό νόημα των διακοπών. Και ποιος ξέρει, ίσως του χρόνου, θα φτιάξω τη δική μου σούβλα και θα καλέσω όλο το χωριό.

H Shemaine Bushnell Kyriakides είναι αρχισυντάκτρια του K News. bushnells@kathimerini.com.cy

Ακτιβιστές μπροστά από την πύλη του Βρανδεμβούργου κατά τη διάρκεια μιας διαμαρτυρίας για το κλίμα στο Βερολίνο. Η οργάνωση διαμαρτυρίας για το κλίμα Extinction Rebellion (XR) ανακοίνωσε διάφορες συγκεντρώσεις και εκδηλώσεις πολιτικής ανυπακοής που θα πραγματοποιηθούν έως τις 17 Απριλίου.

Οι κάμερες κατά μήκος...

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Ο υπουργός Άμυνας Μ. Γιωργάλλας, μιλώντας στο Sigma, αποκάλυψε ότι «θα εγκατασταθούν περίπου 180 κάμερες σε όλο το

μήκος της γραμμής αντιπαράταξης για να έχουμε εικόνα από όλη τη γραμμή». Γιατί τα πιο πάνω; Απαντά ο ΥΠΑΜ: «Στόχος είναι να αποδείξουμε την εργαλειοποίηση των ρωών μεταναστών. Τεκμήρια τα οποία θα παρουσιάσουμε κάποια στιγμή στην Ε.Ε. για να καταλάβουν ότι αυτό που συμβαίνει δεν είναι αυτό που νομίζουν, αλλά είναι μια προσπάθεια που ξεκινά από την Τουρκία μεθοδευμένα». Εφόσον αυτός είναι ο στόχος, αντί 180 κάμερες, θα μπορούσαμε να στείλουμε στην Ε.Ε. ως αποδεικτικά στοιχεία τις δηλώσεις του τέως ΥΠΕΣ Ν. Νουρή και έτσι να κλείσει το θέμα.

Η δήλωση Νουρή: «Εμείς είμαστε η χώρα που υφίσταται αυτήν την εργαλειοποίηση στον υπέρτατο βαθμό... Νέα παράνομη εισβολή πληθυσμών στις ελεύθερες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας αποτελεί ακόμη μια έκνομη ενέργεια της Τουρκίας, που στόχο έχει τη δημογραφική αλλοίωση και αλλοτρίωση της Κύπρου». Αλλά προφανώς ο ΥΠΑΜ πριν να προβεί στις δηλώσεις αυτές, δεν είχε μελετήσει ενδελεχώς Νουρή. Ξανά ο τέως ΥΠΕΣ: «Στο Συμβούλιο Εσωτερικών Υποθέσεων της Ε.Ε. επιδείχθηκε απροθυμία ορισμένων κρα-

τών-μελών να προωθήσουν για ψηφισμό στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Κανονισμό για την εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού, μια εξέλιξη που αφήνει για μια ακόμα φορά, τον ηθικό αυτουργό του προβλήματος στην Κύπρο, την Τουρκία, στο απυρόβλητο και μακριά από τις όποιες κυρώσεις» (Πηγή: Reporter, 11/12/22).

Αφού όλα είναι τόσο σαφή, ποιο λόγο είχαν «ορισμένα κράτη-μέλη» να μην ψηφίσουν τον Κανονισμό; Τι τρέχει; Συμβαίνει κάτι ή μάς έχουν στο στομάχι; Στην καρδιά του θέματος (Μεταναστευτικό, Ε.Ε. – Τουρκία) ο Επίτροπος Γειτονίας και Διεύθυνσης Όλιβερ Βάρκεϊ δήλωσε:

«Η Ε.Ε. συνεχίζει να υλοποιεί τη δέσμευσή της όσον αφορά τη συνεργασία με την Τουρκία. Η Τουρκία φιλοξενεί τη μεγαλύτερη κοινότητα προσφύγων στον κόσμο, φιλοξενώντας περίπου 4 εκατομμύρια πρόσφυγες από το 2015. Σε αυτούς περιλαμβάνονται 3,6 εκατομμύρια καταγεγραμμένοι Σύριοι πρόσφυγες και 330.000 καταγεγραμμένοι πρόσφυγες από άλλες χώρες. Η Τουρκία συνεχίζει να καταβάλλει αξιέπαινες προσπάθειες για την υποδοχή, τη στήριξη και τη φιλοξενία προσφύγων και μεταναστών. Από το 2015, η Ε.Ε. έχει κινητοποιήσει 9,5 δισ. ευρώ για τους πρόσφυγες και τις κοινότητες υποδοχής στην Τουρκία. Σε αυτό το συνολικό πόσο περιλαμβάνεται, ως βασική συνιστώσα της δήλωσης Ε.Ε. – ουρκίας του 2016, η Διευκόλυνση

για τους πρόσφυγες στην Τουρκία ύψους 6 δισ. ευρώ, με 3 δισ. ευρώ από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. και 3 δισ. ευρώ από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Από το συνολικό ποσό της Διευκόλυνσης έχουν εκταμιευθεί μέχρι σήμερα πάνω από 4,9 δισ. Ευρώ» Πηγή: www.euro2day.gr/.../komission-egkrish-12-dis-sthn...

Προφανώς το πρόβλημα είναι πολύ σοβαρό, πολύ σύνθετο και προφανώς δεν θα επιλυθεί με τον τρόπο που μάθαμε να χειριζόμαστε το (κλασικό) Κυπριακό. Γι' αυτό με τον «τρόπο Νουρή» δεν μπορείς να πετύχεις πολλά. Με τον «τρόπο Βάρκεϊ», δηλαδή με τον τρόπο που δουλεύει το σύστημα Ε.Ε., μπορείς να πετύχεις περισσότερα. Ειδικότερα, θεωρώ ότι θα μπορούσαν να γίνουν βήματα με συνάντηση Χριστοδουλίδη – Τατάρ επί τούτου.

Ο Τ/κ ηγέτης έχει προτείνει ως ειδικό θέμα συζήτησης τους σεισμούς. Μπορεί να εμπλουτιστεί η συζήτηση με το μεταναστευτικό. Υπάρχουν κοινά συμφέροντα για να μελετηθούν τρόποι συνεργασίας με τη μορφή που έχουν οι λειτουργούσες από το 2018 Τεχνικές Επιτροπές – άλλες με επιτυχία, άλλες με υστέρηση. Αλλά υπάρχουν, λειτουργούν και αυτό αποτελεί τη βάση για το επόμενο βήμα. Μια πρόταση για τη δημιουργία Τεχνικής Επιτροπής για το Μεταναστευτικό αποτελεί την, υπό τις περιστάσεις, καλύτερη δυνατή απάντηση στις συνεχείς μεταναστευτικές

ροές και που συνδέονται με τις ροές από τα Κατεχόμενα και την ανάγκη για συνεργασία για να περιοριστούν ή να ελέγχουν στα σημεία που υπάρχει μεγάλη δυνατότητα. Θεωρώ ότι τόσο ο ΟΗΕ όσο και η Ε.Ε. θα μπορούσαν με ευκολία να μπουν στο παιχνίδι, καθώς ο ΟΗΕ έχει υπό την εποπτεία του την «νεκρή ζώνη» και η Ε.Ε. εποπτεύει τον Κανονισμό της «Πράσινης Γραμμής».

Ο Όλιβερ Βάρκεϊ έχει το κλειδί γιατί έχει τη μεγάλη εικόνα. Με τις πιο πάνω δηλώσεις του μάς λέει δημόσια το πλαίσιο και τις κατευθύνσεις πάνω στις οποίες κινείται η Ε.Ε. Άρα μπορούμε να μπούμε σε αυτό το πνεύμα και να αναζητήσουμε τις λύσεις μαζί με την Ε.Ε., όχι με «πετροβολητό» επί της πραγματικότητας. Η έναρξη ενός διαλόγου Κύπρου – Τουρκίας μέσω Ε.Ε. είναι εφικτή. Φτάνει να προετοιμαστούμε κατάλληλα, να έχουμε εφικτές προτάσεις και να πείσουμε με επιχειρήματα και όχι με συνθήματα. Όσο υποτιμούμε ή αγνοούμε τα συμφέροντα και τις ικανότητες των άλλων, όσο η εικόνα μας είναι στενής χωρητικότητας, προφανώς θα κερδίζουμε το έλασσον. Μπορούμε να απλώσουμε τον χάρτη, να δούμε τις προσεγγίσεις της Ε.Ε. και να έχουμε το μέγιστο δυνατό κέρδος με την καλύτερη δυνατή διαχείριση ενός πολύπλοκου ζητήματος.

www.larkoularkou.org.cy

Το πολιτικό κεφάλαιο και τα καρότα (2)

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Τα «καρότα» τα οποία φαίνεται διατεθειμένη η κυβέρνηση να προτάξει στην Τουρκία για να λάβει εποικοδομητική στάση

στο Κυπριακό δεν φαίνονται σε αυτή τη φάση, σύμφωνα με τις πληροφορίες και τις δημόσιες δηλώσεις του ΠτΔ, να περιλαμβάνουν το ενδεχόμενο συζήτησης σε οποιοδήποτε επίπεδο για το πώς μπορεί να αξιοποιηθεί η ενέργεια για να δοθεί κίνητρο στους Τουρκοκύπριους και ακόμα και στην Άγκυρα. Το ότι φυσικά δεν υπήρξε κάποια αναφορά σε αυτά τα θέματα στην τελευταία εκδοχή των talking points της ε/κ πλευράς για το πώς η Ε.Ε. μπορεί να εμπλακεί στο Κυπριακό, δεν σημαίνει πως δεν τα έχει υπόψη του και ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης. Ενδεχομένως αυτά τα χαρτιά να τα διατηρεί για

κατοπινό στάδιο, καθώς δεν είναι σοφό να δείχνεις διάθεση να δώσεις κάποια πράγματα αν δεν έχεις ενδείξεις πως θα πάρεις. Από την άλλη, η πλευρά μας μπορεί με κάποιον τρόπο να δώσει ενδείξεις πως είναι έτοιμη να συζητήσει κάποια πράγματα σε έναν συγκεκριμένο τομέα εάν υπάρχουν αντίστοιχες ενδείξεις για ευελιξία σε κάποιον τομέα που ενδιαφέρει εμάς.

Σε ανύποπτο χρόνο η Ε.Ε. έχει στείλει μηνύματα στην Κυπριακή Δημοκρατία για το πώς βλέπει το κεφάλαιο της ενέργειας στο πλαίσιο του Κυπριακού. Τον Μάρτιο του 2021, ο Ζοζέπ Μπορέλ δήλωνε στο ΚΥΠΕ ενόψει επίσκεψής του στην Κύπρο, και απαντώντας σε ερώτηση για το πώς μπορούν οι υδρογονάνθρακες να βοηθήσουν στο Κυπριακό και το πώς επηρεάζει την όλη κατάσταση η μετάβαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,

ο Ύπατος Εκπρόσωπος είχε πει πως «η Κύπρος διαθέτει εξαιρετικό δυναμικό ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ιδίως ηλιακής ενέργειας», και ότι η «προσεκτική εκμετάλλευση αυτού του δυναμικού μπορεί να βοηθήσει στην προστασία της εθνικής οικονομίας από τη διεθνή αστάθεια των τιμών του πετρελαίου» με θετικές επιπτώσεις για το περιβάλλον, την οικονομία, την απασχόληση και τον τουρισμό, τονίζοντας παράλληλα πως οι «φυσικοί πόροι που βρίσκονται εντός και γύρω από την Κύπρο θα πρέπει να ωφελούν όλους τους Κύπριους και να αποτελούν ισχυρό κίνητρο για την επίτευξη αμοιβαία αποδοτικής διευθέτησης στην Κύπρο», ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη ΜΟΕ «επίσης σε αυτόν τον τομέα».

Τον Σεπτέμβριο του 2022, ο γενικός διευθυντής Διαρθρωτικών

Μεταρρυθμίσεων της Κομισιόν Μάριο Νάβα είχε πει σε συνέντευξή του στην «Κ» ότι «η ενέργεια είναι ξεκάθαρα ένας τομέας - κλειδί για την Κύπρο και μπορεί δυναμικά να ενδυναμώσει τη σύνδεση των δύο κοινοτήτων», αναφερόμενος και στην πρόταση για δημιουργία κοινοτικού ηλιακού πάρκου στη νεκρή ζώνη, στην οποία είχε αναφερθεί η Πρόεδρος της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν σε συνέντευξη στο ΚΥΠΕ μερικούς μήνες πριν.

Λίγο πιο πριν, τον Φεβρουάριο του 2022, ειδικοί του Γερμανικού Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων και Θεμάτων Ασφαλείας ανέλυσαν σε έκθεση την οποία παρουσίασε η «Κ» τον θετικό ρόλο που μπορεί να παίξει ο EastMed, μόνο όμως αν επανασχεδιαστεί και κατασκευαστεί ώστε να μεταφέρει στο μέλλον όχι φυσικό αέριο αλλά

«πράσινο» υδρογόνο. Τα πιο πάνω μας θυμίζουν πως η εποχή των ονείρων για μπονάντζα φυσικού αερίου και μετατροπή της Κύπρου σε πετρο-μπατανιά έχει τελειώσει, και μαζί της ίσως και το παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος μεταξύ της ε/κ και της τ/κ πλευράς, και της Κύπρου και της Τουρκίας ευρύτερα, για το ποιος θα κοτσιαλέσει νομίμως ή παρανόμως τα περισσότερα θαλάσσια οικόπεδα για γεωτρήσεις. Το παιχνίδι της ενέργειας στον 21ο αιώνα παίζεται πλέον στις ανανεώσιμες, στη διασυνδεσιμότητα και τις δομές συνεργασίας. Ειδικά μετά το ενεργειακό σοκ που έφερε στην ΕΕ η εξάρτηση από τη Ρωσία και την κάθε δικτατορία με πρόσβαση σε ορυκτά καύσιμα.

Στη συνέντευξη Τύπου μετά τη συμμετοχή του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 23ης και 24ης Μαρ-

τίου 2023 ο ΠτΔ έδωσε ενδείξεις πως αντιλαμβάνεται τα πιο πάνω. Όπως είπε, στο πλαίσιο της συζήτησης για την ενέργεια οι 27 μίλησαν και για την ανάπτυξη και ολοκλήρωση των διασυνδέσεων. Και πρόσθεσε πως τόνισε στους ομολόγους του όχι μόνο τη σημασία της ανάπτυξης των κοιτασμάτων της Ανατολικής Μεσογείου «αλλά και των συνεργειών των κρατών, συνεργειών που υπάρχουν στην περιοχή για ανάπτυξη μεγάλων έργων είτε για παραγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας».

Και υπάρχουν πολλοί τρόποι αξιοποιήσεων της ενέργειας στο πλαίσιο του Κυπριακού που δεν προϋποθέτουν απαραίτητα αυτό που πολλοί φοβούνται, δηλαδή να γίνει μέρος του παζαριού των διαπραγματεύσεων.

ykouris@gmail.com

Χριστός Ανέστη και ουδείς εν τοις μνήμασι

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Χριστός Ανέστη και ουδείς εν τοις μνήμασι... Χριστός Ανέστη και ο θάνατος θεανάτωσης και ημείς εξωποιήθημεν... Χριστός Ανέστη και ουδείς εν τοις μνήμασι, ούτε ο Κυπριανός, ούτε η Αναστασία, ούτε τα άλλα παιδιά τα οποία αφαγιάστηκαν στα Τέμπη, ούτε όλα τα κεκοιμημένα αδέρφια μας, ούτε κανένας άλλος άνθρωπος, από κτίσεως κόσμου, μέχρι και σήμερα. Μέσα στη χαρμολύπη της εφημερης ζωής, το μυαλό και οι θύμισες στρέφονται στη μαρτυρία του πατρός Χριστοδούλου από την Αυγόρου, για το θεϊκό φως, με το οποίο περιλούζεται ο κεκοιμημένος αγαπημένος του υιός. Στρέφονται στις εικόνες από την πορεία για την ταφή του Κυπριανού, η οποία συνοδεύτηκε από μια απρόσμενη βροχούλα, σημάδι θεϊκό για την τοπική παράδοση, από τους αναστάσιμους ψαλμούς, αλλά κυρίως από τον χαρμόσυνο ύμνο του «Χριστός Ανέστη». Μέσα στον απύθμενο πόνο και τη θλίψη, της στιγμής του θανάτου, η χαρά της Αναστάσεως ήρθε να δώσει παρηγοριά και δύναμη στους περιλειπομένους, η οποία αποτυπώθηκε ακόμη και στην οικγενειακή φωτογραφία, μπροστά από το φέρετρο με τον κεκοιμημένο Κυπριανό.

Χριστός Ανέστη και ο χειμαρρος του θεϊκού φωτός πλημμυρίζει τον ουρανό, τη γη και τα καταχθόνια. Ο ανθρώπινος πόνος και φόβος, κοινότοποιούνται μπροστά στο μυστήριο της Ανάστασης του Χριστού. Η χαμερπής ταπεινότητα της καθημερινής κουτοπονηριάς μεταβάλλεται σε πλησμονή σοφίας, αγάπης και προσφοράς. Η σκληροκαρδία μεταποιείται σε γλυκό και αγαπητικό χαμόγελο. Το μίσος διαλύεται και βασιλεύει η αγάπη. Το σκότος της κόλασης εξαφανίζεται από το φως του παραδείσου. Η επίγεια ενώνονται με τα επουράνια. Η ασυγκράτητη χαρά της Αναστάσεως βασιλεύει σ’ όλη την πλάση και σ’ όλα τα ανθρώπινα όντα. Ο άνθρωπος οδηγείται από το κατ’ εικόνα στο καθ’ ομοίωσιν, γίνεται κατά χάριν Θεός.

Χριστός Ανέστη και στο προσκήνιο έρχεται ο άγιος παππούλης της Ρωσίας, ο θαυματουργός, ο μέγας άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ, ο οποίος χαίρετοσε τους ανθρώπους με το «Χριστός Ανέστη, Χαρά μου». Ο Άγιος Σεραφείμ δίδασκε και έλεγε: «Η Βασιλεία των Ουρανών είναι ειρήνη και χαρά εν Αγίω Πνεύματι. Σε ικετεύω, χαρά μου, απόκτησε το πνεύμα της ειρήνης. [...] Γιατί πρέπει να περάσουμε πολλές θλίψεις, για να μπορούμε στη Βασιλεία των Ουρανών. Η βαθιά χαρά του Χριστού δεν θα σε αφήσει ποτέ. Η ειρήνη της ψυχής

διατηρείται με την αποφυγή της κατάρσις και τη σωπή. Να προσεύχεσθε αδιάκοπα. Να ευχαριστείτε τον Θεό για τα πάντα. Να ’στε πάντα χαρούμενοι...».

Χριστός Ανέστη και οι θεατρνισμοί και οι υποκρισίες, όλων αυτών οι οποίοι τάχα παλεύουν για το καλό μας, για εμάς, αλλά χωρίς εμάς, αποκαλύπτονται και τίθενται στο περιθώριο. Με την Ανάσταση του Χριστού το πλάσμα του Θεού, από άτομο μεταπλάθεται σε πρόσωπο. Από μοναξιασμένη μονάδα, μεταποιείται σε αγαπητική κοινωνία. Η κολασμένη ύπαρξη μεταμορφώνεται σε παραδείσια και φωτοφόρα μορφή. Η έξοδος από το «καβούκι» του εγωισμού, οδηγεί στον αληθινό παράδεισο. Ο Χριστός γίνεται η πορεία, η μέριμνα, η ανάγκη, το νόημα, η ελπίδα, η βεβαιότητα, η παρηγοριά, η γνώση, το θεμέλιο, ο στόχος, ο πόνος, ο έρωτας, η αγάπη και τελικά η υπέρλογη χαρά του ανθρώπου.

Χριστός Ανέστη και το μυαλό στρέφεται στον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο και στον περίφημο κατηχητικό του Λόγο: «Ο μόσχος πολύς, μηδείς εξέληθ πεινών. Πάντες απολαύσατε του συμποσίου της πίστεως. Πάντες απολαύσατε του πλούτου της χρηστότητας. Μηδείς οδυρέσθω πταίσματα, συγγνώμη γάρ εκ του τάφου ανέτειλε. Μηδείς φοβείσθω θάνατον, πλευθέρωσε γαρ ημάς του Σωτήρος ο θάνατος». Ο θάνατος έχει πεθάνει και σήμερα –τόρα όχι αύριο – μπορούμε να απολαύσουμε την αναστάσιμη χαρά, την ευτυχία που συνεπαίρνει όλο το είναι και γεννά τη χαρά στην ψυχή και το σώμα των ανθρώπων. Τη χαρά που δεν διέρχεται και δεν αναλύεται από το μυαλό, αλλά τη χαρά που ανατρέπει μυστηριακά όλο τον άνθρωπο.

Χριστός Ανέστη στην «εορτή των εορτών, την πανήγυρι των πανηγύρεων», όπου «θανάτου εορτάζομεν νέκρωσιν, Άδου την καθαίρεσιν, άλλης βιωτής της αιωνίου απαρχήν, και σκιρτώντες υμνούμεν τον αίπνον». Νικητές του θανάτου και νικητές στη ζωή, πορεύονται όλοι οι άνθρωποι στην καινή κτίση, στην άνω Ιερουσαλήμ, στην παραδείσια βιωτή, υμνούντες και δοξολογούντες, τον νικητή του Θανάτου, τον δωρεοδότη Αναστάντα Χριστό. Πλήρως ανακαινισμένοι οι άνθρωποι, ολόλαμπροι εν ειρήνη, ανακράζουν το Χριστός Ανέστη και αναβουόν: «Αναστάσεως ημέρα και λαμπρυνθώμεν τη πανηγύρει και άλλλους περιπτύζωμεθα. Είπαμεν, αδελφοί, και τοις μισούσιν ημάς συγχωρήσωμεν πάντα τη Αναστάσει, και ούτω βοηθώμεν Χριστός ανέστη εκ νεκρών, θανάτω θάνατον πατήσας, και τοις εν τοις μνήμασι

kaparispan@yahoo.gr

Συμπληρώθηκαν αυτές τις μέρες 19 χρόνια από τις συνομιλίες στο ελβετικό θέρετρο «Μπούργκενστοκ» που πραγματοποιήθηκαν το τελευταίο δεκαήμερο του Μαρτίου του 2004 με στόχο τη λύση του Κυπριακού στη βάση του σχεδίου Ανάν.

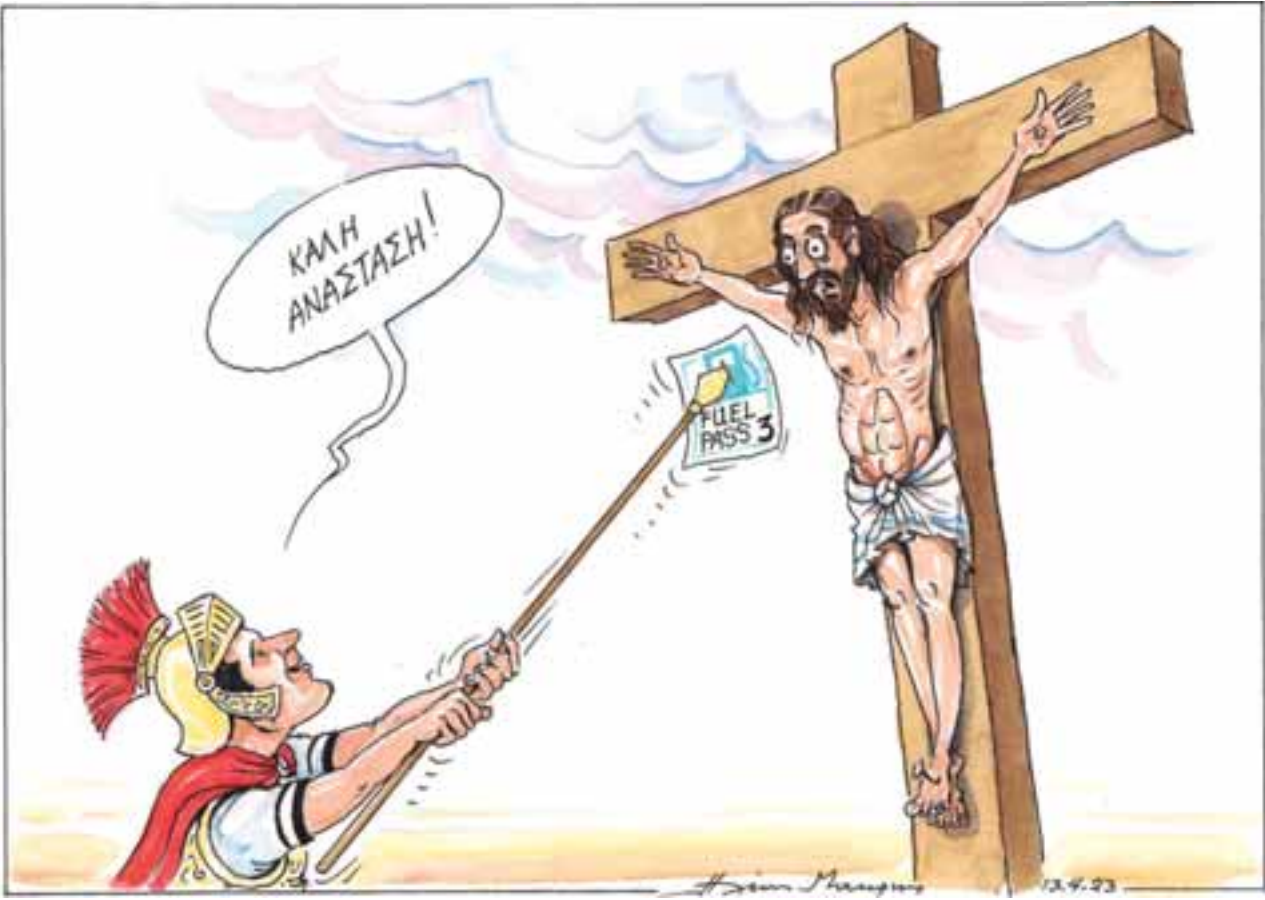
Η διάσκεψη για την Κύπρο στο Μπούργκενστοκ θα παραμείνει στη διπλωματική ιστορία ως παράδειγμα προς αποφυγήν. Όχι μόνο για την αποτυχία επίτευξης ενός αποτελέσματος ισορροπημένου και βασισμένου στην αμεροληψία, την αντικειμενικότητα και τις αρχές και αξίες του διεθνούς Δικαίου και του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, αλλά κυρίως για το καώδες και ανεργάτιστο της διαδικασίας που επελέγη από τους διπλωμάτες του Διεθνούς Οργανισμού. Η όλη οργάνωση και διεκπεραίωση των εργασιών υπήρξε αδέξια, εραστεχνική και εν τέλει καταστροφική. Ενώ η συμφωνία της Νέας Υόρκης προέβλεπε συνομιλίες στη Λευκωσία, με στόχο την επίτευξη συμφωνίας, οι αξιωματούχοι των Ηνωμένων Εθνών δεν κατέβαλαν καμιά προσπάθεια προς αυτήν την κατεύθυνση.

Σε δηλώσεις του στους Κώστα Βενιζέλο, Μιχάλη Ιγνατίου και Νίκο Μελέτη, συγγραφείς του

βιβλίου «Σχέδιο Ανάν – Το Μυστικό Παζάρι», ο Τάσσος Παπαδόπουλος είπε αναφορικά με τις συνομιλίες στο Αεροδρόμιο Λευκωσίας, που προηγήθηκαν της διάσκεψης του Μπούργκενστοκ (σελ. 414): «Ο κ. Ντε Σότο και η διαπραγματευτική του ομάδα, μετά τις πρώτες τρεις συνεδρίες στη Λευκωσία (ίσως και εξυπαρχής), δεν επέδειξαν κανένα ενδιαφέρον για τις απόψεις που εξέφραζαν οι δύο πλευρές ούτε κατέβαλαν οποιαδήποτε

Η όλη οργάνωση και διεκπεραίωση των εργασιών υπήρξε αδέξια, ερασιτεχνική και εν τέλει καταστροφική.

προσπάθεια για γεφύρωση των διαφορών ή για υποβολή δικών τους μεσολαβητικών προσπαθειών, ίσως γιατί από την αρχή είχαν αποφασίσει ότι η τελική διαμόρφωση του σχεδίου λύσης θα διαμορφωνόταν από τους ίδιους με “διαιτησία”. Επανειλημένως στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, αλλά και με δύο δημόσιες δηλώσεις μου είχα πει: “Φαίνεται ότι, εκτός από έμμενα,

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Παλαιά και νέα ηθική (II)

Πόσο προσαρμοσμένα είναι τα μονοθεϊστικά θρησκευτικά ηθικά συστήματα στις ηθικές απαιτήσεις της υπερπολύπλοκνης παγκοσμιοποιημένης σύγχρονης κοινωνίας; Ο Χριστιανισμός, ως ουσιαστικά απάντηση στις απαιτήσεις της ελληνορωμαϊκής κοινωνίας, κατόρθωσε να συγκεράσει τη φιλοσοφική σκέψη της εποχής του με την πίστη σε έναν μοναδικό Θεό, προσωποποίηση του αγαθού. Ο Απόστολος Παύλος, ο πραγματικός ιδρυτής της πρώτης οικουμενικής αυτής θρησκευτικής φιλοσοφίας, και οι «ελληνιστές», οι εξελληνισμένοι Εβραίοι της ελληνορωμαϊκής διασποράς, όπως ο Λουκάς, συνέβαλαν ουσιαστικά στο έργο της συγκρότησης του πρώτου χριστιανικού ηθικού δόγματος. Κατάφεραν κάτι που, σε σχέση με τις υπόλοιπες παγανιστικές θρησκείες της εποχής του, ήταν επαναστατικό. Αποδέσμευσαν το πρώιμο χριστιανικό πνεύμα από την εποχή του. Για να καταφέρουν κάτι τέτοιο, ανέπτυξαν μια εννοιολογική μηχανική, ικανή να εξελίσσεται και να αυτοπροσδιορίζεται σε κάθε νέα απαίτηση της χριστια-

νικής πολιτικής κοινωνίας.

Καταρχάς, απελευθέρωσαν το δόγμα από τοπικούς, χρονικούς, γλωσσικούς ή άλλους περιοριστικούς προσδιορισμούς. Δεν υπάρχει κατά Ιησού ευαγγέλιο, ενώ τα ιερά ευαγγέλια περιέχουν αντιφάσεις και δυσαρμονίες, που εσκεμμένα δεν έχουν αποκατασταθεί προκειμένου να υπενθυμίζουν ότι τα ευαγγέλια είναι ιστορίες ανθρώπων και όχι θείος λόγος. Άλλωστε και ο ίδιος ο Παύλος επισημαίνει ότι τα ευαγγέλια δεν είναι τίποτε άλλο από γάλα για μικρά παιδιά και ότι η πραγματική στερεή τροφή για τους λογικά σκεπτόμενους ενήλικες βρίσκεται στις επιστολές του. Καμία γλώσσα δεν μπορεί να θεωρηθεί «ιερή», αφού η γλώσσα του Ναζωραίου ήταν η «μετάφραση», όπως χαρακτηριστικά δηλώνει η Πεντηκοστή. Δεν υπάρχει καμία «κατηγορική προσταγή», κανένας νόμος, μόνο κριτικά του νόμου και οποιουδήποτε παγιωμένου και μόνιμου ηθικού μορφώματος. Για παράδειγμα, για τις σεξουαλικές προτιμήσεις και τα σεξουαλικά ήθη, ο ίδιος ο Παύλος παραδέχεται ότι δεν έχει λάβει καμία θεία εντολή και διαρκώς επαναλαμβάνει πως ό, τι προτείνει στις εκκλησίες για τα θέματα αυτά

Δεν υπάρχει καμία «κατηγορική προσταγή», κανένας νόμος, μόνο κριτική του νόμου και οποιουδήποτε παγιωμένου και μόνιμου ηθικού μορφώματος.

προέρχεται από τη δική του ανθρώπινη σοφία (πρβ. Α΄ Κορ. 7,1-17).

Αντίθετα, υπάρχουν δύο ρυθμιστικές αρχές οι οποίες και διέπουν τη λογική του χριστιανικού πολιτικού κανονιστικού πλαισίου. Η πρώτη είναι η «αγάπη», αρχή η οποία σε ένα πιο καντιανό λεξιλόγιο θα μπορούσε να εκφραστεί ως εξής: «πράξε έτσι ώστε η κάθε σου ενέργεια να απευθύνεται στο ίδιο σου το παιδί». Η δεύτερη αρχή είναι η «ανάσταση», η οποία και πάλι θα μπορούσε να αποδοθεί στη φιλοσοφική γλώσσα του πλέον χριστιανού από τους μεγάλους φιλοσόφους του Διαφωτισμού, τον Ιμάνουελ Καντ, ως εξής: «συμπεριφέροσου στον κάθε άνθρωπο σαν να ήταν αυτό που θα μπορούσε να γίνει, ηθικά τέλειος». Στη δεύτερη αυτή

αρχή στηρίζεται πλέον το ποινικό μας δόγμα και η κατάρνηση της θανατικής ποινής: θανατώνοντας έναν στυγερό δολοφόνο, του στερούμε το δικαίωμα να ξαναγεννηθεί, να ξαναγίνει «νέος», διαφορετικός, άλλος, ενώ ταυτόχρονα δεχόμαστε ότι ο άνθρωπος είναι καταδικασμένος να επαναλαμβάνει το παρελθόν του. Η «νεότητα» είναι η καινοφανής ιδέα της χριστιανικής θεωρίας, η οποία και απορρέει άμεσα από τις κανονιστικές αρχές της. Όπως χαρακτηριστικά λέει η Hannah Arendt στο άρθρο της για την «Κρίση της εκπαίδευσης», οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν τη λέξη «νέοι» για τους εφήβους, θέλοντας έτσι να τονίσουν ότι πρόκειται για καινούργιους ανθρώπους, όχι για μια απλή επανάληψη του παλιού. Ο «νέος» και καθετί το «νέο» καλείται να αποδομήσει το παρελθόν και το «παλιό», να κρατήσει ό,τι καλό και χρήσιμο αυτό περιέχει, αναπροσαρμόζοντάς το στη διαρκώς αυξανόμενη διαφορετικότητα της κοινωνικής ζωής. Αν και όχι μέσω της επίσημης Εκκλησίας, η θεσμική ιδρυση της οποίας ακολούθησε το πρώτο κύμα της χριστιανικής σκέψης, το πνεύμα του Χριστιανισμού κατάφερε να μετα-

σχηματίσει ριζικά τις ανθρώπινες κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Wolfgang Kullmann, ο πολύ σημαντικός αυτός Γερμανός κλασικός φιλόλογος: «Η σύγχρονη δημοκρατική ισότητα πρέπει να ερμηνευθεί ως εκκοσμίκευση της θρησκευτικής [χριστιανικής] νοοτροπίας της ισότητας όλων ενώπιον του Θεού» (πρβ. Γαλ. 3,13 και Κολ. 3,11). Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι η χριστιανική Εκκλησία έχει ήδη ολοκληρώσει το ιστορικό της έργο, κάτι που αποδεικνύεται άλλωστε από το γεγονός ότι καθ’ όλη τη διάρκεια της νεότερης φιλοσοφικής σκέψης και του Διαφωτισμού, το χριστιανικό πνεύμα πάλεψε ενάντια στην επίσημη θρησκεία και εναντίον της χριστιανικής Εκκλησίας. Το πνεύμα είχε ήδη εγκαταλείψει ένα νεκρό σώμα.

Τι απομένει άραγε στις μέρες μας στην επίσημη Εκκλησία; Η διαχείριση του παρελθόντος της μέσα από την τυπολατρία και την προσκόλληση στις παραδόσεις, τις ιεροτελεστίες και πολύ συχνά τις κοινωνικές προκαταλήψεις και προλήψεις, οι περισσότερες από τις οποίες προέρχονται από τον προχριστιανικό, παγανιστικό κόσμο

του qui pro quo με τα θεία, δεν είναι αρκετή. Το αν θα καταφέρει να μεταρρυθμιστεί σε σημείο που να καταστεί εκ νέου κοινωνικός εταίρος στη δημιουργία της νέας ηθικής, είναι ένα ερώτημα στο οποίο μόνο η ίδια μπορεί να απαντήσει. Το νέο ηθικό πλαίσιο δεν μπορεί να είναι προϊόν μεταφυσικής επιταγής ή υπερβατικής εντολής κάποιας παρωχημένης θρησκοληψίας ή ιδεοληψίας. Οι υπερπολύπλοκες κοινωνίες απαιτούν υπερπολύπλοκα μέσα, στην αιχμή των οποίων βρίσκονται σήμερα ο γενικευμένος διάλογος και η φιλοσοφική ηθική. Ο γενικευμένος αυτός διάλογος διεξάγεται σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής και πολιτικής ζωής μας, από τους πολιτικούς και κοινωνικούς ακτιβιστές έως τα κοινοβούλια. Λαμβάνει, δε, χώρα σε όλα τα μέσα της διαδικτυωμέννης εποχής μας, στην υπηρεσία της οποίας μπαίνουν πλέον και εξελιγμένα συστήματα τεχνητής νοημόνης. Σε αυτόν τον διάλογο, οι αρχές του Παύλου και των «ελλνιστών» έχουν ακόμη θέση.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Μια ανάγλυφη εικόνα του προεκλογικού τοπίου, με πτυχές που διαφεύγουν από τις πανελλαδικές αποτυπώσεις της κοινής γνώμης, καταγράφουν οι τοπικές δημοσκοπήσεις του τελευταίου διαστήματος, που τέθηκαν υπόψη της «Κ». Οι μετρήσεις προέρχονται από υποψήφιους βουλευτές αλλά και υποψηφίους για την αυτοδιοίκηση, καθώς και από γκάλοπ που έγιναν κεντρικά, αλλά εστίασαν σε τοπικά ερωτήματα. Γενικά πολιτικά συμπεράσματα δεν είναι ασφαλές να εξαχθούν. Υπάρχουν ωστόσο ενδείξεις ότι η Ν.Δ. πιο εύκολα συγκρατεί τις δυνάμεις της στην περιφέρεια παρά στα μεγάλα αστικά κέντρα, χωρίς να ενισχύεται αναλόγως ο ΣΥΡΙΖΑ, που εμφανίζει κάμψη. Το ΠΑΣΟΚ φαίνεται να τα πηγαίνει καλύτερα στην περιφέρεια, αλλά εξακολουθεί να είναι πολύ πίσω στην Αττική. Η συσπείρωση όλων των κομμάτων είναι χαμηλότερη από το 2019.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ

Στο βορειοανατολικό άκρο της Ελλάδας τα ποσοστά που διαμορφώθηκαν το 2019 κατά μέσον όρο στους πέντε νομούς –Έβρος, Ροδόπη, Ξάνθη, Καβάλα και Δράμα– είχαν ως εξής: Η Νέα Δημοκρατία έλαβε 41,2%, ο ΣΥΡΙΖΑ 28,05%, το ΠΑΣΟΚ ήταν στο 11,93%, η Ελληνική Λύση στο 4,88%, το ΚΚΕ στο 3,27% και το ΜεΡΑ25 στο 2,47%. Σήμερα η Ν.Δ. δείχνει να χάνει μεσοσταθμικά 3 μονάδες. Μεγαλύτερες απώλειες φαίνεται πως καταγράφει στον Έβρο, όπου από το 45% βρίσκεται περίπου στο 38%, κάτι που εξηγεί και την πρόσφατη επίσκεψη του κ. Μητσοτάκη. Ο ΣΥΡΙΖΑ λόγω και της θέσης του για τον φράχτη δείχνει να γκρεμίζεται και από το 27,55% σχεδόν 10 μονάδες κάτω και έχει το ΠΑΣΟΚ σε κοντινή απόσταση. Οι απώλειες της Ν.Δ. σίγουρα κινούνται και προς τα δεξιά, με τον κ. Βελόπουλο να φλερτάρει με διψήφιο αριθμό και το κόμμα του Ηλία Κασσιδιάρη να εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό πανελλαδικά πλησιάζοντας το 8%. Στους υπόλοιπους νομούς στα αξιοσημείωτα είναι το ντέρμπι που καταγράφεται σε Δράμα και Ροδόπη μεταξύ ΣΥΡΙΖΑ και ΠΑΣΟΚ. Στη Δράμα το 2019 ο ΣΥΡΙΖΑ ήταν πάνω από 22% και το ΠΑΣΟΚ στο 12%, και σήμερα αμφότεροι κινούνται περίξ του 16%, ενώ στη Ροδόπη κινούνται και τα δύο κόμματα περίξ του 20%. Πλην της Δράμας όπου η Ελληνική Λύση είναι ανεβασμένη στο 7%, σε όλους τους άλλους νομούς το κόμμα Κασσιδιάρη δείχνει να είναι στα ίδια ποσοστά και σε κάποιες περιπτώσεις ακόμη και μεγαλύτερα από εκείνα του κ. Βελόπουλου.

ΗΠΕΙΡΟΣ

Η Ηπειρος ήταν το 2019 από τις περιφέρειες όπου Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ είχαν από τις μικρότερες διαφορές, λόγω προφανώς και της καταγωγής του Αλέξη Τσίπρα. Στον μέσο όρο των τεσσάρων νομών –Πάννενα, Άρτα, Πρέβεζα και Θεσπρωτία– η Ν.Δ. πήρε 40,49%, ο ΣΥΡΙΖΑ 35,54% και το ΠΑΣΟΚ 9,87. Σε πρόσφατη πανηπειρωτική δημοσκόπηση, τα δύο μεγάλα κόμματα φαίνεται να χάνουν περίπου ισόποσα 3-4 μονάδες, με τη Ν.Δ. να κινείται περίξ του 36% και τον ΣΥΡΙΖΑ περίξ του 31%. Το ΠΑΣΟΚ δείχνει και σε αυτή την περιφέρεια να ανεβάζει τα ποσοστά του πάνω από το 12%.

ΙΟΝΙΟ

Στο Ιόνιο το 2019 οι επιδόσεις Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ ήταν σχεδόν ίσες με τα πανελλαδικά ποσοστά. Και εδώ τα δύο μεγάλα κόμματα εμφανίζονται τώρα στις μετρήσεις να έχουν περίπου τις ίδιες απώλειες, με τη Ν.Δ. να κινείται περίπου στο 36% (από 39,8%) και τον ΣΥΡΙΖΑ στο 28% (από 31,6%). Το ΠΑΣΟΚ και σε αυτή την περιφέρεια καταγράφει άνοδο περνώντας σε διψήφιο αριθμό και ξεπερνώντας το ΚΚΕ, το οποίο ωστόσο είναι επίσης ενισχυμένο πάνω από το

9%. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η Κέρκυρα. Η Ν.Δ. το 2019 είχε λάβει 35,14% και τώρα κινείται περίξ του 31%, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ από το 34,41% υποχωρεί περίπου στο 30%. Το ΠΑΣΟΚ από το 7,5% ανεβαίνει σε διψήφιο ποσοστό.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Η Πελοπόννησος αποτελεί μια παραδοσιακή δύναμη για την Κεντροδεξιά και αυτό φάνηκε το 2019, όπου η Ν.Δ. έλαβε μέσο όρο στους πέντε νομούς –Αρκαδία, Αργολίδα, Λακωνία, Μεσσηνία και Κορινθία– ποσοστό 44,41%, με τον ΣΥΡΙΖΑ στο 27,23%. Το ΠΑΣΟΚ ήταν στο 11,72%. Σήμερα η εκδό δεν έχει διαφοροποιηθεί πολύ, με τη Ν.Δ. μεσοσταθμικά να είναι κοντά στο 40% χάνοντας 4 μονάδες, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ κινείται περίξ του 22%, με το χαμηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στη Λακωνία με 16% και στην Αργολίδα με 20%. Το ΠΑΣΟΚ φαίνεται πως κρατάει διψήφιο ποσοστό –χαρακτηριστικό παράδειγμα η Αρκαδία που «πιάνει» το 14%–, ενώ την εμφάνισή του κάνει και το κόμμα του Κασσιδιάρη κυρίως στη Λακωνία με ποσοστό άνω του 4% και στην Κορινθία με πάνω από 3%.

Στη μεγαλύτερη περιφέρεια της χώρας η Ν.Δ. παρουσιάζει μια αισθητή πτώση, χωρίς όμως να απειλείται από τον ΣΥΡΙΖΑ. Το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπι-

ζεται για τη Ν.Δ. στα πιο λαϊκά προάστια και στην Α΄ Αθήνας. **Βόρειος τομέας:** Το 2019 η Ν.Δ. έλαβε 45,81% και ο ΣΥΡΙΖΑ 28,22%. Στις τρέχουσες δημοσκοπήσεις δεν υπάρχει ανατροπή του πολιτικού σκηνικού, με τη Ν.Δ. να κινείται περίξ του 39% χάνοντας 6 μονάδες, ο ΣΥΡΙΖΑ χάνει περίπου 4 και είναι στο 24%, ενώ το ΠΑΣΟΚ πλησιάζει σε διψήφιο ποσοστό. **Νότιος τομέας:** Στα νότια της Αθήνας η ψαλίδα μεταξύ Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ έχει κλείσει σε σχέση με το 2019. Τότε η Ν.Δ. είχε λάβει 39,49%, ο ΣΥΡΙΖΑ 32,03%, το ΚΚΕ 7,13%, το ΠΑΣΟΚ 5,72%, το ΜεΡΑ25 4,44% και η Ελληνική Λύση 2,99%. Οι μετρήσεις που έχουν περιέλθει σε γνώση της «Κ» δίνουν μεσοσταθμικά 37% στη Ν.Δ. και 31%-32% στον ΣΥΡΙΖΑ, ενώ το ΠΑΣΟΚ ανεβαίνει, χωρίς όμως να φθάνει σε διψήφιο ποσοστό που είναι ο μεγάλος στόχος, κινούμενο στο 9%. Τα υπόλοιπα κόμματα κινούνται στα ίδια ποσοστά. **Δυτικός τομέας:** Το 2019 ο ΣΥΡΙΖΑ είχε έρθει πρώτος με ποσοστό 38,6%, ενώ η Ν.Δ. είχε λάβει 29,69%. Σήμερα ο ΣΥΡΙΖΑ δείχνει αρκετά κάτω από το ποσοστό του 2019 κινούμενος περίξ του 30%, ενώ και η Ν.Δ. υποχωρεί περίπου 3 μονάδες. Και εδώ η πτώση του ΣΥΡΙΖΑ οφείλεται εν μέρει στην άνοδο του ΠΑΣΟΚ.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ
Στην Ανατολική Αττική, που παρουσιάζει έκρηξη πληθυσμού και

κερδίζει μάλιστα δύο έδρες παραπάνω, η Ν.Δ. παρουσιάζει μια πτώση σε σχέση με το ποσοστό του 2019 πάνω από 4 μονάδες. Συγκεκριμένα, από το 43,13% του 2019 κινείται περίξ του 38%. Ο ΣΥΡΙΖΑ από το 29,6% βρίσκεται αρκετά χαμηλότερα, γύρω στο 20%-21%, ενώ το ΠΑΣΟΚ από το 5% «σκαρφαλώνει» πάνω από 9%.

ΔΥΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ

Η Δυτική Αττική είναι ακόμη μία περιοχή που το 2019 ο ΣΥΡΙΖΑ είχε πρωτεύσει με 36,24%, ενώ η Ν.Δ. έλαβε 34,28%, με το ΚΚΕ τρίτο με ποσοστό 5,93%. Ακολουθούσαν το ΚΙΝΑΛ με 5,24%, η Ελληνική Λύση με 5,24% και η Χρυσή Αυγή με 4,62%. Σήμερα οι δημοσκοπήσεις δείχνουν πως θα γίνει ντέρμπι μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων. Το ΠΑΣΟΚ έχει ανοδική τάση, αλλά ούτως ή άλλως ήταν πολύ χαμηλά το 2019, ενώ και ο Κασσιδιάρης περνάει το 3%.

Α΄ ΑΘΗΝΩΝ

Στην Α΄ Αθηνών, που διαρκώς παρακμάζει από πληθυσμιακή άποψη, η Ν.Δ. φαίνεται να χάνει σημαντικό μέρος της δύναμής της. Από το 42,32% του 2019 μετριέται σήμερα κάτω από 35%, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ από 31,29% βρίσκεται στο όριο του 25%. Στοιχίμα είναι το ποσοστό του ΠΑΣΟΚ, που από 5,16% δείχνει να περνάει το 9%.

Τοπικές μάχες με παράδοξα και εκπλήξεις

Αθέατες ανισορροπίες του εκλογικού τοπίου αναδεικνύει η ανάλυση των μετρήσεων ανά περιφέρεια

Τις σκέψεις των ψηφοφόρων προτού φθάσουν στο παραβάν επιχειρούν να αποκωδικοποιήσουν αυτή την περίοδο κομματικά επιτελεία και υποψήφιοι, με μετρήσεις σε πανελλαδικό αλλά και τοπικό επίπεδο, αφού οι ψηφοφόροι στην περιφέρεια έχουν διαφορετικά κριτήρια και εκλογική συμπεριφορά από εκείνους των μεγάλων αστικών κέντρων.

Α.Ρ. PHOTO/THANASSIS STAVRANIS

της Ν.Δ., με τον Κυριάκο Βελόπουλο να κρατάει δυνάμεις και τον Κασσιδιάρη να εμφανίζεται κοντά στο 3%, ενώ το ΠΑΣΟΚ κινείται περίξ του 8%.

Στη Β΄ Θεσσαλονίκης η διαφορά εξακολουθεί να είναι μεγάλη μεταξύ των δύο κομμάτων. Η Ν.Δ. το 2019 έλαβε 43%, ο ΣΥΡΙΖΑ 25,14% και το ΠΑΣΟΚ 6,65%. Η διαφορά σήμερα παραμένει μεγάλη, με τη Ν.Δ. να υποχωρεί γύρω στο 40% και τον ΣΥΡΙΖΑ να μην έχει οφέλη. Το ΠΑΣΟΚ έχει καλό ψηφοδέλτιο και μετριέται γύρω στο 9%. Και εδώ Βελόπουλος και Κασσιδιάρης δείχνουν τη συνήθη δυναμική της Βόρειας Ελλάδας.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

Σημαντική περιφέρεια η Δυτική Ελλάδα, όπου μεσοσταθμικά το 2019 στους τρεις νομούς η Ν.Δ. είχε πάρει μέσο όρο 36,47%, ο ΣΥΡΙΖΑ 36,32% και το ΚΙΝΑΛ 11,31%. Στην Αχαΐα όπου ο ΣΥΡΙΖΑ είχε βγει πρώτος με 40,27%, οι μετρήσεις τον δείχνουν κάτω από 32%, καθώς το ΠΑΣΟΚ από 8,91% δείχνει ανοδική πορεία που φθάνει έως και 14%. Η Ν.Δ. από το 32,43% του 2019 βρίσκεται κάτω από 30%. Στην Ηλεία το 2019 είχαμε ντέρμπι καθώς η Ν.Δ. έλαβε 36,03% και ο ΣΥΡΙΖΑ 34,82%. Η πρωτιά φαίνεται πως θα καταλήξει πάλι στη Ν.Δ., καθώς το ΠΑΣΟΚ από 14,79% κινείται περίπου στο 16,5% «ρίχνοντας» τον ΣΥΡΙΖΑ γύρω στο 30%. Στην Αιτωλοακαρνανία η διαφορά των 8 μονάδων έχει μειωθεί.

ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Η Ν.Δ. χάνει περίπου 4 μονάδες (από το 42,9% του 2019), ο ΣΥΡΙΖΑ 3 (από το 30,8%), ενώ το ΠΑΣΟΚ, με εξαίρεση την Καστοριά, κινείται στους άλλους τρεις νομούς μεταξύ 13% και 14%.

ΚΡΗΤΗ

Το άλλοτε πράσινο νησί και νυν ροζ, μπορεί αυτή τη φορά να έχει αρκετό μπλε χρώμα το βράδυ των εκλογών που δεν θα οφείλεται σε άνοδο της Ν.Δ., αλλά στην εντοπιότητα του Ανδρουλάκη, που οδηγεί με εξαίρεση τα Χανιά σε μεγάλες μάχες με τον ΣΥΡΙΖΑ. Στην έδρα της Ντόρας Μπακογιάννη το ΠΑΣΟΚ κινείται χαμηλά, περίξ του 12% –από 6,54% το 2019–, και η Ν.Δ. θα δώσει μάχη με τον ΣΥΡΙΖΑ. Από εκεί και πέρα, σε Ρέθυμνο και Αγίο Νικόλαο ΣΥΡΙΖΑ και ΠΑΣΟΚ είναι αμφότεροι κοντά στο 20%, ενώ στο Ηράκλειο η πρωτιά του ΣΥΡΙΖΑ μοιάζει δεδομένη, αν και με αισθητή πτώση από το 43,22% που είχε πάρει το 2019.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Στη Θεσσαλία δεσπόζει η Λάρισα, όπου η Ν.Δ. είχε κερδίσει με περίπου 8 μονάδες το 2019 –39,3% έναντι 31,25% του ΣΥΡΙΖΑ. Η μείωση σήμερα μοιάζει περίπου ίδια στο κάθε κόμμα, ενώ το ΠΑΣΟΚ από 8,79% κινείται άνω του 10%. Σε Τρίκαλα, Μαγνησία και Καρδίτσα δεν υπάρχει ανατροπή του πολιτικού σκηνικού, με τη Ν.Δ. να κρατάει την πρωτιά και το ΠΑΣΟΚ, πλην της Μαγνησίας, να κινείται σε διψήφιο αριθμό.

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Κεντρική Ελλάδα, σε Φθιώτιδα, Βοιωτία και Εύβοια το σκηνικό δεν μεταβάλλεται σε σχέση με την εικόνα που παρουσιάζει η υπόλοιπη Ελλάδα, με τη Ν.Δ. να χάνει μεγαλύτερο ποσοστό από τον ΣΥΡΙΖΑ σε σχέση με το 2019 στη Φθιώτιδα, όπου κινείται από το 43,79% περίξ του 37%, κρατώντας ωστόσο την πρώτη θέση.

ΝΗΣΙΑ

Σε Δωδεκάνησα, Κυκλάδες και Βόρειο Αιγαίο η εικόνα είναι περίπου παρόμοια με το 2019, με τη Ν.Δ. να καταγράφει τις μεγαλύτερες απώλειες στη Λέσβο, όπου από 39% κινείται περίξ του 33%.

Ζυγοστάθμιση πριν από την αφετηρία

Σε ποια σημεία Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ διορθώνουν τις στρατηγικές τους ενόψει της τυπικής έναρξης της προεκλογικής περιόδου

Του Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ

Με διαφορετικά «συν» και «πλνρ» θα εισέλθουν μετά την εορταστική ανάπαυλα Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ στην τελική ευθεία της –διάρκειας πέντε εβδομάδων– προεκλογικής περιόδου μέχρι τις κάλπες της 21ης Μαΐου.

Στο Μέγαρο Μαξίμου και στην Κουμουνδούρου επενδύουν σε ορισμένα στρατηγικά πλεονεκτήματα, τα οποία έχουν εδραιώσει κατά τη διάρκεια της περασμένης τετραετίας. Όμως, παράλληλα, έχουν να αντιμετωπίσουν και μια σειρά από «μαύρες τρύπες» που ανέκυψαν το τελευταίο διάστημα. Και μπορεί να επηρεάσουν το τελικό αποτέλεσμα της επερχόμενης αναμέτρησης της απλής αναλογικής που θα διαμορφώσει εν πολλοίς και το πλαίσιο εντός του οποίου θα δοθεί η μάχη των δεύτερων εκλογών, απ’ όπου και αναμένεται να προκύψει η επόμενη κυβέρνηση: Η αντιπαράθεση για το κόμμα Κασιδιάρη, η σκανδαλολογία, το δίλημμα αυτοδυναμίας ή συνεργασίες, οι προγραμματικές θέσεις και τα ψηφοδέλτια των κομμάτων αποτελούν μεταβλητές που εκτιμάται πως θα έχουν το δικό τους αποτύπωμα στο τελικό εκλογικό αποτέλεσμα.

Οι «σταθερές»

Όπως σημειώνουν κυβερνητικά στελέχη, έπειτα από μια τετραετία διακυβέρνησης, ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης και η Ν.Δ. οδεύουν προς τις εκλογές της 21ης Μαΐου με σαφές προβάδισμα έναντι του Αλέξη Τσίπρα και του ΣΥΡΙΖΑ στα πεδία της εσωτερικής και της εθνικής ασφάλειας, του μεταναστευτικού και πρωτίστως της οικονομίας. Στον

αντίποδα, το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης εμφανίζεται να υπερτερεί στα θέματα της κοινωνικής ατζέντας. Όπως λέγεται, το έργο της κυβέρνησης στην υγεία, την παιδεία και στα εργασιακά παρότι δεν ήταν αμελητέο, δεν έχει επικοινωνηθεί επαρκώς στους πολίτες ώστε να ανατραπεί η υπεροχή του ΣΥΡΙΖΑ. Επίσης, αναφορικά με τις «αξιακές» παραμέτρους, με βάση τις οποίες θα επιλέξουν οι ψηφοφόροι, η Ν.Δ. εμφανίζεται να έχει προβάδισμα έναντι του ΣΥΡΙΖΑ στα κεφάλαια της αξιοπιστίας και του διεθνούς κύρους της χώρας, ενώ το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης σε εκείνα των θεσμών.

Εάν όμως τα ανωτέρω συνθέτουν τη μεγάλη εικόνα με βάση την οποία Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ θα δώσουν τη μάχη των εκλογών, υπάρ-

Η Ν.Δ. θα επιμείνει μεν στην ανάγκη της αυτοδυναμίας, θα εμφανίζεται όμως στο εξής πιο ανοιχτή στην αναζήτηση συνεργασιών.

χουν, όπως προαναφέρθηκε, η τρέχουσα συγκυρία και «λάθη» ή παραλείψεις που μπορεί να επηρεάσουν σε σημαντικό βαθμό τους αναποφάσιστους ψηφοφόρους.

Η κυβέρνηση μπορεί, σύμφωνα με τους επιτελείς του Μεγάρου Μαξίμου, να απορροφά αργά, αλλά σταθερά μέρος του πολιτικού κόστους από την τραγωδία των Τεμπών, αλλά βρέθηκε αντιμέτωπη με το «αγκάθι» της διαχείρισης της υπόθεσης Κασιδιάρη. Ειδικό-

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης θα δώσει έμφαση στους τομείς στους οποίους διατηρεί σαφές προβάδισμα έναντι του Αλέξη Τσίπρα και του ΣΥΡΙΖΑ - εθνική ασφάλεια, μεταναστευτικό, οικονομία, τονίζοντας παράλληλα το κυβερνητικό έργο στα θέματα της κοινωνικής ατζέντας. Στη φωτογραφία, ο πρωθυπουργός συνομιλεί με πολίτη στον Εθνικό Κήπο.

τερα, η απόφαση για την κατάθεση νέας τροπολογίας λίγους μήνες μετά την πρώτη νομοθετική ρύθμιση για τον αποκλεισμό του ναζιστικού μορφώματος από τις επερχόμενες εκλογές αποτέλεσε εκ των πραγμάτων πλήγμα για τη διαχειριστική της επάρκεια.

Ερωτήματα για τη Ν.Δ.

Το κυριότερο, όμως, είναι ότι πιθανολογείται πως η επί ημέρες ανάδειξη της υπόθεσης στην

πρώτη γραμμή της επικαιρότητας μπορεί να «φουσκώσει» ακόμη περισσότερο τα ποσοστά του κόμματος Κασιδιάρη και να ενισχύσει ευρύτερα την αντισυστημική ψήφο. Κυβερνητικά στελέχη διατυπώνουν την εκτίμηση πως μετά την τροπολογία που ψηφίστηκε την περασμένη Τρίτη με τη στήριξη Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ, το κόμμα Κασιδιάρη δεν θα μετάσχει στις επερχόμενες εκλογές. Όμως, σύμφωνα με δημοσκόπους, είναι

σαφές πως ακόμη και σε αυτή την περίπτωση οι δυνάμεις ψήφου του θα κατευθυνθούν σε αντίπαλα κόμματα, περιλαμβανομένου του ΣΥΡΙΖΑ.

Δεύτερο ερώτημα για το Μέγαρο Μαξίμου στην τελική ευθεία προς τις εκλογές είναι πως η Ν.Δ. θα επιμείνει στην ανάγκη επίτευξης της αυτοδυναμίας χωρίς να κρωθεί ότι η στρατηγική της μπορεί να οδηγήσει τη χώρα σε αλληπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις. Σύμφωνα με πληροφορίες, το Μέγαρο Μαξίμου θα επιμείνει στο σύνθημα «αυτοδύναμη Ελλάδα», συνδέοντάς το με το διακύβευμα της σταθερότητας, ενώ θα τονίζεται πως και η επόμενη κυβέρνηση του κ. Μητσοτάκη «δεν θα είναι μονοκομματική ως προς τα πρόσωπα». Παράλληλα, όμως, σε μια τροποποίηση της αρχικής της στρατηγικής η Ν.Δ. θα αφήνει ανοικτό το παράθυρο αναζήτησης συμμαχιών εάν το εκλογικό αποτέλεσμα της 21ης Μαΐου «το επιβάλει».

Τρίτο ζήτημα προς απάντηση αποτελεί για τη Ν.Δ. η διαχείριση των «τοξικών» πτυχών της κορύφωσης της προεκλογικής περιόδου, που κατά πάσα βεβαιότητα θα είναι παρατεταμένη λόγω των διπλών εκλογών. Στο κυβερνητικό στρατόπεδο προεξοφλείται πως το επόμενο διάστημα η σκανδαλολογία θα επανέλθει. Ως εκ τούτου, μια τάση στελεχών είναι της άποψης πως η Ν.Δ. θα πρέπει να υιοθετήσει «επιθετική» στρατηγική, όπως έπραξε με την υπόθεση Ραγκούση, ενώ μια άλλη υποστηρίζει πως θα πρέπει να αφήσει το γήπεδο της τοξικότητας στην Κουμουνδούρου, καθώς οι αναποφάσιστοι κεντρώοι ψηφοφόροι που αποτελούν και τη βασική εκλογι-

κή της στόχευση αποστρέφονται το συγκεκριμένο είδος πολιτικής αντιπαράθεσης.

Ερωτήματα για τον ΣΥΡΙΖΑ

Όμως, «γκρίζες ζώνες» εντοπίζονται και στην τρέχουσα διαχείριση του ΣΥΡΙΖΑ. Πρώτον, «βάρη» από την υπόθεση Κασιδιάρη έχει αποκομίσει και η Κουμουνδούρου. Παρότι ο ΣΥΡΙΖΑ τάσσεται κατά της συμμετοχής του στις εκλογές, απέφυγε να ψηφίσει την απαιτούμενη τροπολογία-ρύθμιση επιλέγοντας την οδό της αποχής.

Δεύτερον, επέδειξε αμφισβημία αναφορικά με τα ψηφοδέλτιά του. Η συμμετοχή προβεβλημένων πανεπιστημιακών, όπως οι κ.κ. Γρ. Γεροτζιάφας, Δ. Βουτυράκης, Ν. Φαραντούρης και Τρ. Αλμπάνης στις λίστες, συνοδεύτηκε από την προσχώρηση του Ευάγγελου Αντώνη, ενώ είχε προηγηθεί η αποδοχή της «συγγνώμης» του Παύλου Πολάκη. Τέλος, ο ΣΥΡΙΖΑ επιμένει στην κατά πολλούς δημοσιονομικά ανεπιλύτη εξίσωση της μείωσης τιμών και φόρων, με παράλληλη μεγάλη αύξηση σε μισθούς και συντάξεις, και ρυθμίσεις χρεών που παραπέμπουν στο σκεπτικό του προγράμματος της Θεσσαλονίκης. Μάλιστα, με αφορμή τις οικονομικές προτάσεις του ΣΥΡΙΖΑ αλλά και τις θέσεις που έλαβε πρόσφατα σε ζητήματα όπως ο φράχτης στον Εβρο, κυβερνητικά στελέχη θέτουν το ερώτημα εάν ενόψει της κάλπης της 21ης Μαΐου η Κουμουνδούρου έχει στόχο τη διείσδυση στον χώρο του Κέντρου ή να περιχακώσει τους αριστερόστροφους ψηφοφόρους του ΣΥΡΙΖΑ έναντι του ΚΚΕ και του ΜέΡΑ 25 και να αντλήσει δυνάμεις από τα συγκεκριμένα κόμματα.

THE MOST PROMINENT AND SPECIALISED
TECHNICAL MARINE & OFFSHORE EXHIBITION
IN THE EASTERN MEDITERRANEAN

www.eastmedexpo.com

Under the auspices of the
Deputy Ministry of Shipping

EAST MED MARINE & OFFSHORE EXHIBITION

20&21 APRIL 2023

GrandResort, LIMASSOL

ORGANISER | FAMELINE HOLDING GROUP

COORDINATOR

THOSA
EVENT PLANNING

SPONSORS

EUROBANK
Cyprus

soteco
international

primetel

Τα τελευταία χαρτιά του Ερντογάν

Πού μπορεί να ποντάρει ακόμη προκειμένου να αποφύγει την ήττα

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Οι καταστροφικοί σεισμοί μετέβαλαν τους πολιτικούς συσχετισμούς στην Τουρκία σε ανησυχητικό βαθμό για τον Ερντογάν, ο οποίος ωστόσο εμφανίζει μία αξιοπρόσεκτη ανθεκτικότητα έπειτα από 20+ χρόνια στην εξουσία. Έχει εξάλλου να επιδείξει πολλά θετικά σχετικά με τα δικαιώματα των μειονοτήτων, ειδικότερα των Κούρδων, τη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας, την προσέλευση άμεσων ξένων επενδύσεων, τον πολλαπλασιασμό των εξαγωγών, την ενίσχυση του διπλωματικού αποτυπώματος της Τουρκίας και τη μερική πλην όμως αξιοσημείωτη αυτονόμηση από τη Δύση.

Ωστόσο, πολλές από τις επιτυχίες του, κυρίως στον τομέα της οικονομίας και της μεταχείρισης των μειονοτήτων, αυτή τη στιγμή, ανήκουν στο μακρινό παρελθόν και έχουν αντικατασταθεί από την αυταρχικοποίηση σε επίπεδα τριτοκοσμικής χώρας, την εκτόξευση του πληθωρισμού, την εξασθένηση του εθνικού νομίσματος, το οποίο κρατιέται με νύχια και με δόντια σε ανεκτές ισοτιμίες αλλά μετά τις εκλογές προβλέπεται η κατάρρευσή του, και την οπισθοχώρηση σε βασικές επιλογές της εξωτερικής πολιτικής, από την εξαγορά των S-400 μέχρι και την αναδίπλωση στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ποια είναι λοιπόν τα ισχυρά του χαρτιά σε αυτή τη μέχρις εσχάτων μάχη; Η οικονομία είναι ασθενική και η εμπιστοσύνη των επενδυτών κλονισμένη έναντι των μεθόδων Ερντογάν (των περιφημων Erdoganomics), παρά το ρεκόρ εξαγωγών και τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, μεταξύ των οποίων η βιομηχανική παραγωγή, τα φτηνά εργατικά χέρια, ο νεανικός πληθυσμός, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν καταλύτη μετατροπής της Τουρκίας σε σημείο αναφοράς στις υπό διαμόρφωση αλυσίδες τροφοδίας.

Στην εξωτερική πολιτική, ο Ερντογάν θεωρείται από πολλούς συμπατριώτες του ως ο ηγέτης που όχι μόνο άλλαξε τη φυσιογνωμία της Τουρκίας αλλά και την κατέστησε μεγάλο διεθνή

παίκτη, όμως είναι πολλοί αυτοί που δυσπιστούν για τις μεγάλοστομίες του και θεωρούν τον τρόπο που πολιτεύεται υπερφίαλο και αδιέξοδο, ιδίως στην υπερέκταση (overstretching) της εξωτερικής πολιτικής, απόρροια των πολλών και ταυτόχρονων μετώπων που άνοιξε.

Τον κατηγορούν ότι έχει πηλξήσει καίρια την αξιοπιστία της Τουρκίας, πως την έχει απομακρύνει από παραδοσιακούς εταίρους και τη βάζει σε ακρείαστες περιπέτειες, ενώ οι γείτονές της, μεταξύ των οποίων η Ελλάδα και η Αίγυπτος, ενδυναμώνουν την περιφερειακή τους θέση και τον ρόλο τους στους σχεδιασμούς της Δύσης.

«Επιλογή σταθερότητας»

Ο Ερντογάν αυτοδιαφημίζεται σε εσωτερικό και εξωτερικό ως επιλογή σταθερότητας και ευθύνης απέναντι σε έναν αντικειμενικά πιο αδύναμο υποψήφιο, που εκπροσωπεί μία ετερόκλητη συμμαχία έξι κομμάτων, συν το φιλοκουρδικό-φιλεργατικό κόμμα, και η οποία εμφάνισε ρωγμές πριν καν την ανακοίνωση της επιλογής Κιλιτσντάρογλου.

Αρα, εδώ ο Ερντογάν προκρίνει τη στιβαρότητα της διακυβέρνησής του έναντι ενός συνασπισμού που μπορεί να κατακερματιστεί μετά τις εκλογές. Και ο οποίος κατά πάσα μεγάλη πιθανότητα δεν θα έχει την αναγκαία κοινοβουλευτική πλειοψηφία για να προχωρήσει σε τροποποίηση του συντάγματος, που αποτελούσε τη βασική προτεραιότητά του.

Πιθανόν έτσι να χρειαστεί να οδηγήσει τη χώρα σε πρόωρες εκλογές για να αλλάξει τους κοινοβουλευτικούς συσχετισμούς. Κάτι που ωστόσο θα μπορούσε να επιδιώξει και ο Ερντογάν, που φέρεται να σχεδιάζει την προσφυγή στην κάλπη μετά τις αυτοδιοικητικές εκλογές σε περίπτωση που επικρατήσει σε αυτές, μόλις εννέα μήνες μετά τον Μάιο.

Φαραωνικά σχέδια

Ένα χαρτί που ο Τούρκος πρόεδρος χρησιμοποιεί είναι αυτό

Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν ποζάρει στην τελετή παράδοσης του ελικοπτεροφόρου «Αναντολού» στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας του. Ο Τούρκος πρόεδρος ποντάρει πολλά στα μεγάλα εθνικά έργα/στόχους του στον δρόμο προς τις εκλογές: από το μαχητικό που θα είναι έτοιμο σε λίγα χρόνια, το ελικοπτεροφόρο, το πρώτο ηλεκτρικό αυτοκίνητο, αλλά και τις ανακαλύψεις κοιτασμάτων φυσικού αερίου στη Μαύρη Θάλασσα.

Η πρόσφατη επίθεσή του εναντίον του Αμερικανού πρέσβη ήταν μία τροχιοδεικτική βολή για να αποτρέψει τυχόν εμπλοκή της Ουάσιγκτον αν υπάρξουν καταγγελίες για νοθεία.

των έργων του μέλλοντος. Της Τουρκίας του επόμενου αιώνα, όπως συχνά αναφέρει. Της δικής του εκδοχής μιας χώρας που διεκδικεί, διευρύνει τις εστίες επιρροής της και υποτίθεται ότι διατηρεί την ισχύ και την αποφασιστικότητα να επιβάλει όπου χρειάζεται τις θέσεις της. Και παρότι πρόκειται για υπερβολικά αισιόδοξη ερμηνεία της πραγματικότητας, κάνει γκελ σε ένα κομμάτι του εγκώριου ακροατηρίου.

Γύρω από αυτό ο ένοικος του Λευκού Παλατιού οικοδομεί το αντιαμερικανικό αφήγημα και ασ επικειρεί στη σκιά των κα-

ταστροφικών σεισμών επαναπροσέγγιση με τις ΗΠΑ. Εφόσον χρειαστεί, θα το επαναχρησιμοποιήσει ώστε να εμφανίσει τον αντίπαλό του υπέρ της ξένων συμφερόντων, ενώ η πρόσφατη επίθεσή του εναντίον του Αμερικανού πρέσβη ήταν μία τροχιοδεικτική βολή μη εμπλοκής της Ουάσιγκτον πριν και μετά τις εκλογές, αν το αποτέλεσμα είναι οριακό και υπάρξουν καταγγελίες για νοθεία.

Η αντιπολίτευση πάντως είναι προετοιμασμένη και δεν πρόκειται να αποθαρρυνθεί ακόμη και αν τα αποτελέσματα των πρώτων ωρών δείχνουν καθαρή νίκη Ερντογάν.

Τα μεγάλα εθνικά έργα/στόχοι που παρουσιάζει ο τελευταίος στον δρόμο προς τις εκλογές είναι κυρίως στον τομέα της άμυνας, της αυτοκινητοβιομηχανίας και της ενέργειας. Από το μαχητικό που θα είναι έτοιμο σε λίγα χρόνια, όταν οι Αμερικανοί χρειάστηκαν σχεδόν δύο δεκαετίες για να το αναπτύξουν, το ελικοπτεροφόρο, το πρώτο ηλεκτρικό αυτοκίνητο αλλά και τις

ανακαλύψεις κοιτασμάτων φυσικού αερίου στη Μαύρη Θάλασσα.

Θα κεφαλαιοποιήσει τα παραπάνω για να καταδείξει την αποτελεσματικότητά του, τα άλματα που έκανε η Τουρκία στα χρόνια του σε τομείς που υστερούσε και κυρίως θα προσπαθήσει να επιστεγάσει το αφήγημά του ότι η Τουρκία καθίσταται ανεξάρτητη και αυτόρκτης.

Στην οικονομία, έχει προ πολλού ανοίξει το τσουβάλι των παροχών για να φτιασιδώσει (και) τη συνεχή μείωση της αγοραστικής δύναμης των Τούρκων και τάζει στους σεισμόπληκτους σπίτια και υποδομές ως άλλος Μαυρογιαλός.

Τα «κουκιά»

Στα αμιγώς εκλογικά, ως συγκρατήσουμε πέντε παραμέτρους που θα παίξουν σημαντικό ρόλο στις κάλπες: τη σύμπραξη AKP με δύο ακραίους σχηματισμούς, το HUDA PAR των εξτρεμιστών Κούρδων, που έχουν κατηγορηθεί για τρομοκρατικές ενέργειες τη δεκαετία του

1990 καθώς και διασυνδέσεις με το βαθύ παρακράτος, και το YRP του γιου του Ερμπακάν (δύο κόμματα με ελάχιστο εκλογικό αποτύπωμα), την αδυναμία Ερντογάν - Μπακτεσλί να συστήσουν κοινό ψηφοδέλτιο/λίστα, ενώ η πιο πλουραλιστική αντιπολίτευση το κατόρθωσε, τους Κούρδους, που στηρίζουν τον ηγέτη της αντιπολίτευσης και στο Κοινοβούλιο θα είναι καθοριστικοί για να προκύψει πλειοψηφία, τον Ιντζέ, τον οποίον υποψηφιότητα «κόβει» ψήφους από τον Κιλιτσντάρογλου και στον οποίο ποντάρει ο Ερντογάν για να οδηγηθεί στον δεύτερο γύρο που προσδοκά να επικρατήσει, και τους νέους ψηφοφόρους, που δείχνουν αυτή τη στιγμή περίπου μοιρασμένοι, όπως και οι πιθανότητες Ερντογάν - Κιλιτσντάρογλου.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων, καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος και αναλυτής διεθνών θεμάτων του ANTI.

Φόβοι μήπως ψηφίσουν και οι νεκροί του σεισμού

Τον ανταποκριτή μας στην **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

«Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν καθορίζει την προεκλογική ατζέντα με τέτοιο τρόπο ώστε και σε περίπτωση ήττας του, μακροπρόθεσμα, να είναι και πάλι ο κερδισμένος και να επανέλθει σύντομα στην εξουσία». Αυτή είναι η πρόβλεψη που μοιράστηκε με την «Κ» ένας από τους σημαντικότερους πολιτικούς αναλυτές της Τουρκίας, που έχει επαφή και με το κυβερνητικό στρατόπεδο αλλά και με τα μέλη της αντιπολίτευσης, καθώς χαιρεί εκτίμησης από αμφότερες τις πλευρές. Ο ίδιος τονίζει πως σήμερα στην Τουρκία όλοι επεξεργάζονται δύο σενάρια. Το 60% προβλέπει νίκη του Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου και το 40% επανεκλογή του Ερντογάν.

Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν πως το μέλλον της Τουρκίας θα καθοριστεί στον δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών που θα διεξαχθούν στις 28 Μαΐου, καθώς σύμφωνα με όλες τις έρευνες ούτε ο Ερντογάν αλλά ούτε ο αντίπαλός του θα πετύχουν

το πολύπόθητο ποσοστό του 50%+1 στον πρώτο γύρο.

Σε κάθε ενδεχόμενο όμως, νίκης ή ήττας του, λέγεται ότι ο πρόεδρος της Τουρκίας είναι αυτός που θα καθορίσει το μέλλον της χώρας. «Ο Ερντογάν σίγουρα δίνει μάχη για τη νίκη και σε αυτές τις εκλογές. Βελτιώνει τα ποσοστά του και ήδη πλησιάζει τον Κιλιτσντάρογλου, ο οποίος προηγείται από 2 έως και 5 μονάδες. Όμως, ως έμπειρος πολιτικός, ο πρόεδρος της Τουρκίας προετοιμάζεται για όλα τα ενδεχόμενα, και αυτό της ήττας του», αναφέρει ο πολιτικός αναλυτής.

«Σε περίπτωση που επανεκλεγεί, θα συνεχίσει το έργο του με πολλά προβλήματα στην οικονομία, όμως απέναντί του θα έχει μια διαλυμένη αντιπολίτευση με έξι κόμματα που θα κάνει καιρό να βρει νέο ηγέτη. Θα χρειαστούν χρόνια για να ανασυνταχθούν και να αντιμετωπίσουν τον Ερντογάν στις προεδρικές εκλογές του 2028!». Η ίδια πηγή υποστηρίζει ότι «ο Ερντογάν φαίνεται πως οδηγεί την αντιπολίτευση εκεί που θέλει και την παγιδεύει. Σε περίπτωση ήττας του, ο νικητής Κιλιτσντάρογλου

θα παραλάβει μια σεισμόπληκτη χώρα, με διαλυμένη οικονομία και τεράστια ελλείμματα, με άδεια τα ταμεία της κεντρικής τράπεζας. Θα πρέπει να λάβει έκτακτα σκληρά μέτρα. Ίσως αναγκαστεί να προσφύγει και στο ΔΝΤ. Παράλληλα, ο Τούρκος πρόεδρος υπόσχεται κατοικίες

Ακόμη κι αν χάσει, ο Ερντογάν θα αφήσει μια ναρκοθετημένη οικονομία που θα δυσκολέψει πολύ την επόμενη κυβέρνηση.

στους σεισμόπληκτους που θα παραδοθούν μέσα σε ένα έτος. Αν ο κ. Κιλιτσντάρογλου δεν καταφέρει να τις παραδώσει—που είναι και το πιο πιθανό—, τότε θα βρεθεί εκείνος αντιμέτωπος με τη λαϊκή δυσαρέσκεια».

Εκεί που η αντιπολίτευση κινδυνεύει όντως να αυτοπαγιδευθεί είναι η υπόσχεσή της

για αλλαγή του προεδρικού συστήματος που απαιτεί ποσοστό 50%+1 για τον νικητή. «Αυτό θα είναι ένα δώρο στον κ. Ερντογάν», εξηγεί ο αναλυτής. «Ο ίδιος σήμερα δεν μπορεί να παραδεχθεί πως έχει κάνει λάθος και να αλλάξει ο ίδιος το πολιτεύμα. Όμως το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης του Ερντογάν έχει σταθερό ποσοστό 34% με 36%. Όλες οι δημοσκοπήσεις αυτό δείχνουν. Αυτό δεν άλλαξε ούτε στις πιο δύσκολες οικονομικές συγκυρίες. Μόλις η αντιπολίτευση αλλάξει το πολιτεύμα, εν μέσω της οικονομικής κρίσης που στο βάθος όλοι θεωρούν δεδομένη, ο πρόεδρος της Τουρκίας θα μπορούσε να στριμώξει τον κ. Κιλιτσντάρογλου για πρόωρες εκλογές, να βγάλει τους οπαδούς του στους δρόμους ίσως, και μαζί με τις δημοτικές εκλογές να κερδίσει μόνος του την πλειοψηφία. Θα επιστρέψει έτσι ως πανίσχυρος πρωθυπουργός αφού ένα ποσοστό πάνω από 34% θα μπορεί να του φέρει την αυτοδυναμία».

Στον αντίποδα αυτής της ανάλυσης, ο αρθρογράφος της εφημερίδας Oksijen, Μεχμέτ

Γιλμάζ, υποστηρίζει πως «ο Ερντογάν δεν έχει λαγό στο καπέλο του, δεν έχει τα μέσα να κάνει μια κλασική προεκλογική εκστρατεία και να σταματήσει τη φτωχοποίηση του λαού. Επειδή το έχει αντιληφθεί αυτό, προσπαθεί να κερδίσει χρόνο και να οδηγήσει τις εκλογές στον δεύτερο γύρο. Υπολογίζει πως οι συντηρητικοί ψηφοφόροι που δεν θα τον ψηφίσουν στον πρώτο γύρο, δεν θα πάνε στις κάλπες στον δεύτερο γύρο, και θεωρεί πως αυτό είναι αρκετό για να κερδίσει».

Πάντως οι περισσότεροι πολιτικοί αναλυτές θεωρούν πως ο Τούρκος πρόεδρος δεν προβλέπει μόνο τα επόμενα βήματά του αλλά και τα μεθεπόμενα. Οι εταιρείες δημοσκοπήσεων προβλέπουν ντέρμπι. Αυτός είναι και ο λόγος που εκφράζονται πολλές αμφιβολίες για τον τρόπο που θα ψηφίσουν οι σεισμόπληκτοι, καθώς εκατομμύρια πολίτες έχουν εγκαταλείψει τις εστίες τους και ζουν στις δυτικές επαρχίες και ουδείς γνωρίζει πώς και πού θα ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα.

Επισήμως 50.000 άνθρωποι

σκοτώθηκαν από τον σεισμό της βns Φεβρουαρίου. Όμως κάτοικοι των 11 επαρχιών και πολλά μέλη σωστικών συνεργειών υποστηρίζουν πως ο αριθμός των νεκρών είναι πολλαπλάσιος. Ο φόβος που εκφράζεται είναι πως υπάρχει το ενδεχόμενο «να ψηφίσουν και οι νεκροί». «Στις σεισμόπληκτες περιοχές, στα συντρίμια βρέθηκαν πολλές ταυτότητες. Θα πρέπει να εμποδίσουμε να χρησιμοποιηθούν αυτές οι ταυτότητες από κάποιους άλλους. Αυτή τη στιγμή, αν πάρει την ταυτότητα κάποιος που μοιάζει με τον πραγματικό της κάτοχο, θα μπορεί να ψηφίσει στη θέση του», υποστηρίζει η γενική γραμματέας της μη κυβερνητικής οργάνωσης Oy ne Otesi, Αχού Σουν, στη συνέντευξη της στην εφημερίδα Oksijen. Οι τουρκικές Αρχές αρνούνται να τους τους ισχυρισμούς και αναφέρουν πως τα ονόματα των θυμάτων του σεισμού δεν θα βρίσκονται στους εκλογικούς καταλόγους. Αυτό όμως ισχύει για τα επίσημα στοιχεία. Η αντιπολίτευση εξετάζει τις πληροφορίες για τους νεκρούς που δεν έχουν καταγραφεί.

Η Ανάσταση που προσδοκώ

Τι νόημα προσλαμβάνει σήμερα η νίκη επί του θανάτου;
Πώς συνάπτεται με τους φόβους και τις προσδοκίες του σύγχρονου ανθρώπου;
Η «Κ» ζήτησε από επτά πρόσωπα να μοιραστούν τις σκέψεις τους

Ο άνθρωπος και η κτίση, στην ανάβαση προς τη Δρακόλιμνη της Τύμφης πάνω από το Πάπιγκο. Η Ανάσταση είναι λυτρωτική υπό την έννοια ότι μας ελευθερώνει από τα εσωτερικά βαρίδια. Είναι καινούργια αρχή ως διαρκής εγγύηση της συνειδήσεως, γράφει ο Στέλιος Ράμφος.

Στέλιος Ράμφος
Συγγραφέας

Κλήση ελευθερίας

Να ξαναβρίσκω τον εαυτό μου στην ψυχική άνοιξη, στην πίστη ως εμπιστοσύνη και δεσμό με τον συνάνθρωπο, που επαναφέρει μέσα μου την τραυματισμένη ενότητα.

Ανήκη στην κατηγορία εκείνων οι οποίοι όταν διαβάζουν τα ευαγγελικά κείμενα αναζητούν στο γράμμα το συμβολικό του βάθος. Εκεί τα πράγματα φανερώνουν και τη σημασία τους για τη ζωή, κάτι που κάνει τα κείμενα διαχρονικά. Αναδεικνύεται έτσι ο εξαιρετικός χαρακτήρας των γεγονότων, τα οποία βεβαιώνουν πως ήλθε η Βασιλεία του Θεού επί της γης, ότι δηλαδή το θέλημά μας μπορεί, χάρη στον Ιησού Χριστό, να ενωθεί με εκείνο του Θεού υπερβαίνοντας τη φυσική μας παρόρμηση. Με γνώμονα τη σκέψη πως είναι άλλο το περιεχόμενο του κειμένου και άλλο το μήνυμα του βάθους του, αντί να μυθοποιώ τα γραφόμενα, προσπαθώ να κατανοήσω τη σημασία τους. Ως γνώστών, η αλήθεια ξεπερνά τα στοιχεία της.

Καθώς τα σύμβολα είναι διαρκώς παρόντα στην ψυχική μας ζωή, αποκλείεται η εκτός τους γόνιμη πνευματική επαφή με κρίσιμα κείμενα, όπως η αφήγηση της Αναστάσεως από τον ευαγγελιστή Μάρκο. Τα λόγια αυτού του κειμένου είναι κατάφορτα από συμβολισμούς που ακριβεία, αλλά για να κατανοήσω μια ζωή με όρους αυθυπερβάσεως, πέρα από τις ψευδαισθήσεις των κοινωνικών συμβάσεων. Το μήνυμα του Χριστού είναι καθαρό: Η αλλαγή της ζωής σας βρίσκεται στα χέρια σας, στην αλλαγή των «θέλω» σας και όχι κάποιων εξωτερικών συνθηκών.

Από τα θέματα στα οποία έχω σταθεί ήταν πως στους τρεις πυλώνες της «βιογραφίας» του Ιησού, η μεν Γέννηση και η Σταύρωση βασίζονταν και σε μαρτυρική παρουσία τρίτων, ενώ η Ανάσταση, το κορυφαίο κατεξοχήν υπερβατικό της γεγονός, αυτό καθαυτό ήταν αμάρτυρο και έμενε έτσι αναπόδεικτο, προκαλώντας δριμύεις αμφι-

σβητήσεις, όπως εκείνη του εθνικού φιλοσόφου Κέλσου.

Στη μεν Γέννηση του Χριστού και Μεσσία, που έρχεται για να ενώσει τη γη με τον ουρανό, αντί για παντοδύναμο ον βλέπουμε ένα παντοδύναμο βρέφος και μάρτυρες του γεγονότος, εκτός του Ιωσήφ, τους αγραυλούντες ποιμένες. Κι όμως αυτή η παράδοση έλευση του Μεσσία καινίζει τον κόσμο και τον χρόνο του, επειδή ακριβώς μας καλεί να βιώσουμε στο πνεύμα της αυταγίας του βρέφους την αγάπη και την έγνοια για τον συνάνθρωπο. Δεν χρειάζεται, άρα, κάποια μοναδικότητα ώστε να υπάρχουμε ανθρώπινα: αρκεί να είμαστε ο απαραποίητος εαυτός μας – είναι το μήνυμα του αδιανόητου συμβάντος, εφόσον ανικνεύσουμε πίσω από τον συμβολισμό του κειμένου ψυχικές εικόνες.

Επίσης στη Σταύρωση έχουμε πλήθος μαρτύρων, κυρίως στους Ρωμαίους στρατιώτες, οι οποίοι εκτελούν την καταδικαστική απόφαση. Γεννάται βέβαια το μεγάλο ερώτημα γιατί αν και Θεός, ο Χριστός έπρεπε να πεθάνει; Συσταρωμένοι ληστές και εκτελεστικό απόσπασμα το θέτουν σαρκαστικά, ενώ τα κείμενα (Λουκάς, 24, 46-47· Ιωάννης, 20, 22-23) διαβεβαιώνουν ότι μόνο έτσι μπορούσε να πάρει επάνω Του την αμαρτία του κόσμου. Οι παραβατικές συμπεριφορές του τύπου των Δέκα Εντολών της Παλαιάς Διαθήκης, για τις οποίες προβλέπεται τιμωρητική ανταπόδοση, αλλά την ίδια την ανθρώπινη ενοχή, ως ζωή υπό όρους τους οποίους άλλοι θέτουν για εμένα και υπό τον φόβο που απλώνει την εξουσία των ενοχών αυτών στην ψυχή. Γιατί ένας βαθύς φόβος γεννά τις ενοχές μέσα μας. Την ανελεύθερη ύπαρξη στον φόβο παίρνει επάνω Του με τη Σταύρωση ο Χριστός. Πιστός στην αλήθεια Του και αλήθεια της ελευθερίας, ο σταυρωμένος Μεσσίας μας δυναμώνει να σπάσουμε το φράγμα της αγωνίας και στη θέση της δειλίας να βάλουμε την επιθυμία της κοινωνίας.

Αντιθέτως, στην Ανάσταση δεν υπάρχει αυτόπτης μάρτυρας. «Παραδόξως» θα έλεγα, διότι τόσο στην Ανάσταση του Λαζάρου όσο και σε εκείνη της κόρης του Ιαείρου, αλλά και στην Ανάσταση του γιου της χήρας της Ναΐν, τα γεγονότα ξετυλίγονται μπροστά στα μάτια πλήθους ανθρώπων και η αυθεντικότητα τους είναι αναντίρρητη. Πρόκειται για κοινό τόπο όλων των Ευαγγελιστών, που περιβάλλει την έκθεση των συμβά-

Το μήνυμα
του Χριστού είναι
καθαρό: Η αλλαγή
της ζωής σας βρίσκει
στα χέρια σας,
στην αλλαγή των
«θέλω» σας και όχι
κάποιων εξωτερικών
συνθηκών.

Η Ανάσταση είναι
γυναικεία υπόθεση.
Καθώς οι γυναίκες
είναι τα ανθρώπινα
όντα που γεννούν,
έχουν το προνόμιο
να βιώνουν τη νίκη
της ζωής
επί του θανάτου.

των με συμβολικό βάθος, καθώς αντί να κατονομάζει πράγματα, φανερώνει τη μεγάλη σημασία του κενού τους.

Όπως η νέα ημέρα ορθρίζει και ανατέλλει ο ήλιος, γράφει ο Μάρκος, τρεις γυναίκες, η Μαρία Μαγδαληνή, η Μαρία, μητέρα του Ιακώβου του μικρού, και η Σαλώμη, μητέρα των παιδιών του Ζεβεδαίου, Ιακώβου και Ιωάννη, κατευθύνονται προς τον τάφο του Ιησού, να αλείψουν με άρωμα το σώμα Του, να διατηρήσουν δηλαδή ζωντανή σαν πνευματική παρουσία τη μνήμη του Εσταυρωμένου. Το πρόβλημά τους ήταν ποιος θα κυλήσει την πελώρια πέτρα από την είσοδο του μνημάτων για να μπουν μέσα, με άλλα λόγια πώς θα ήταν οι ίδιες ψυχικά ανοικτές σε αυτό που θα αντίκριζαν. Όμως φθάνοντας διαπιστώνουν ότι ο βράχος είχε μετατοπισθεί, οπότε προχωρούν ανενδοίαστα. Εισέρχονται στο σκοτεινό μνήμα και βλέπουν τρομαγμένες έναν νέο, με ολόλευκα ενδύματα σαν φως, να κάθεται δεξιά από το σημείο που είχαν αποθέσει το σώμα του Ιησού. Ήταν άγγελος, έκφραση της μεταβάσεως από τη νύχτα στο φως της ζωής, ο οποίος προφανώς και είχε κυλήσει τον βράχο. Τους είπε: μην τρομάξετε. Ο Ιησούς τον οποίο αναζητείτε αναστήθηκε. Δεν είναι εδώ. Πείτε στους μαθητές Του και στον Πέτρο ότι σας περιμένει στη Γαλιλαία, όπου θα τον συναντήσετε. Εκείνες τότε έφυγαν αναστατωμένες και από τον φόβο τους δεν είπαν σε κανέναν τίποτα.

Η Ανάσταση είναι γυναικεία υπόθεση. Αυτές πηγαίνουν να μυρώσουν το σώμα του Χριστού, αυτές πρώτες μαθαίνουν ότι ανέστη. Η ίδια η γνώση τους συνδυάζεται με τα γυναικεία αισθήματα. Καθώς είναι τα ανθρώπινα όντα που γεννούν, έχουν το προνόμιο να βιώνουν τη νίκη της ζωής επί του θανάτου. Όλα τούτα ωστόσο έρχονται μετά το γεγονός της Αναστάσεως. Διότι αυτόπτες μάρτυρες δεν υφίστανται, μολονότι θα μπορούσαν να υπάρχουν για να την επιβεβαιώσουν. Πώς να καταλάβουμε αυτό το κομβικής σημασίας κενό, αφού, όπως γράφει ο Παύλος στους Κορινθίους, εάν δεν αναστήθηκε ο Ιησούς, η πίστη σε Αυτόν δεν έχει καμία αξία;

Θα μπορούσε, ως πούμε, να περιμένει ο άγγελος τις γυναίκες για να δουν με τα μάτια τους την Ανάσταση, όμως δεν το έκανε. Πρέπει να υπάρχει πολύ σοβαρός λόγος για αυτή την «παράλειψη», οπότε καλώς θα αναζητήσουμε στο «κενό» βαθύτερη σημασία – έναν σκοπό ανώ-

τερο από την εξωτερική αίσθηση και να προσλάβουμε το μυστήριο της Αναστάσεως ως εσωτερική μας υπόθεση. Ως τέτοιο θα προκαλέσει την ανάδυση μιας πίστεως ελεύθερης από την όποια αντικειμενική εξακρίβωση, είτε ιδεολογική πεποίθηση, η οποία καταλήγει με το πέρας των χρόνων σε τελετουργικό και πανηγυρικό απλώς εορτασμό. Με την Ανάσταση ως ψυχικό γεγονός που αφορά τους πάντες, ανακαλύπτουμε τον Χριστό σαν ριζική εμπειρία υπαρξιακής αφυπνίσεως και γινόμαστε οι ίδιοι μάρτυρες της Αναστάσεως Του. Τυχαιά μήπως η ευαγγελική Ανάσταση δεν αναφέρεται σε μεταθανάτιο επάνοδο του Χριστού στη φυσική ζωή, αλλά σε φανέρωσή Του «εν ετέρα μορφή», ή αλλιώς σε μεταμορφωτική επιστροφή στον εαυτό μας και στο ζωντανό παρόν;

Να κατανοήσουμε την Ανάσταση σαν αγέννηση σε καινούργιο χρόνο. Μιλώ για αφύπνιση εσωτερική, ώστε να ζω τον κόσμο όπως είναι, χωρίς να ταυτίζομαι μαζί του. Να ξαναβρίσκω τον εαυτό μου στην ψυχική άνοιξη, στην πίστη ως εμπιστοσύνη και δεσμό με τον συνάνθρωπο, που επαναφέρει μέσα μου την τραυματισμένη ενότητα. Αυτή την Ανάσταση ούτε με μαγεϊρίτσα την τιμώμε και γιορτάζουμε, ούτε με κόκκινα αυγά, ούτε με οβελία, όλα τους συμπαθείς παραδοσιακές υπεκφυγές της αυθεντικής. Ούτε καν με «πθική τελειότητα». Διότι με την πθική των κριτηρίων της λογικής σχετικοποιούμε τη συνείδηση σε όρια απολύτου ελαστικότητας. Ο άλλος παύει πλέον να αποτελεί όριο απαραβίαστο και ανυπερβάτο, ενώ στον εξισωτισμό μαζί του η αυτονομία μου καταντά «αλήθεια» να παραβλέπω την αλήθεια κατά περίπτωση, όπως ο Πόντιος Πιλάτος.

Η Ανάσταση είναι λυτρωτική υπό την έννοια ότι μας ελευθερώνει από τα εσωτερικά βαρίδια. Είναι καινούργια αρχή ως διαρκής εγγύηση της συνειδήσεως. Η ψυχική ταραχή που τη συνοδεύει οφείλεται σε βαθιά συγκίνηση, κάτι πολύ δυνατότερο από το συναισθημα που προκαλούν οι εντυπώσεις. Προδίδει έναν συγκλονισμό ο οποίος θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναπροσανατολισμό της θελήσεως, σε μια πθική ανοικτής καρδιάς, ελεύθερη από συμβατικά και τυποτελετουργικά στερεότυπα που την κλείνουν. Είναι μια κλήση ελευθερίας και αντιστάσεως στην επιθετικότητα του βιολογικού μας, και όχι μόνο, εαυτού.

• Συνέχεια από τη σελίδα 19

Σταύρος Ζουμπουλάκης
Συγγραφέας

«Νεοποιείς τους γηγενείς ο Πλαστοουργός»

Σήμερα, Μεγάλο Σάββατο, το πρωί, στην ακολουθία του εσπερινού της Κυριακής του Πάσχα, διαβάζονται στις εκκλήσεις οι πρώτοι στίχοι (1:1-13) του βιβλίου της Γενέσεως. Θα σχολιάσουμε τον πρώτο στίχο: «εν αρχή εποίησεν ο Θεός τον ουρανόν και την γην». Αυτές οι δέκα λέξεις είναι από τις πιο βαρυσήμαντες στην ιστορία της ανθρωπότητας. Και τι διατύπωση, τι συμπύκνωση! Έχουν γραφεί για αυτές χιλιάδες χιλιάδων σελίδες και θα εξακολουθήσουν να γράφονται, όσο ο άνθρωπος εξακολουθεί να είναι αυτό που γνωρίζουμε. Οι αιώνες διάβασαν διαφορετικά ο καθένας τούτο τον στίχο. Σήμερα πάντως δεν τον διαβάζουμε για να μάθουμε κοσμολογία ή αστροφυσική. Αλλού αναζητούμε το νόημά του.

Το πρώτο και κύριο που πρόδηλα σημαίνει αυτή η μικρή φράση είναι ότι η γη αυτή πάνω στην οποία ζούμε, τα βουνά και οι κάμποι της, οι λίμνες και τα ποτάμια και οι θάλασσές της, δεν ανήκουν σε κανέναν άνθρωπο, σε κανέναν λαό, σε καμία φυλή. Τα έφτιαξε ο Θεός και είναι δικά του. Ανήκουν στον Θεό. «Του Κυρίου η γη και το πλήρωμα αυτής» (Ψλ 23 (24):1). Η φράση αυτή ακυρώνει εξαρχής και εκ των προτέρων κάθε εθνικισμό, κάθε ρατσισμό και κάθε είδους φράχτη. Έχει σημασία να τη διαβάσουμε σωστά! Φιλοξενούμενοι είμαστε όλοι, άτομα και λαοί, πάνω σε αυτή τη γη, την οποία ευλόγησε να δημιουργήσει για χάρη μας ο κοινός Πατέρας.

Το δεύτερο που σημαίνει τούτη η εναρκτήρια φράση της Βίβλου είναι πως άλλο ο Θεός και άλλο ο κόσμος. Από τη μια υπάρχει ο Θεός και από την άλλη ο κόσμος, η κτίση. Η φράση ακυρώνει εξαρχής και εκ των προτέρων κάθε λατρεία και θεοποίηση του κόσμου, κάθε πανθεισμό και κάθε παγανισμό.

Ενας πιστός Ιουδαίος αναγνώστης της Βίβλου θα μπορούσε ωστόσο να προσθέσει ότι η φράση δεν προακυρώνει μόνο τον παγανισμό αλλά και τον ίδιο τον χριστιανισμό, που έχει για θεμέλιό του την Ενσάρκωση, το γεγονός δηλαδή ότι ο άναρχος Θεός λαβαίνει δούλου μορφή, γίνεται άνθρωπος και πεθαίνει κιόλας, όπως όλοι οι άνθρωποι, και μάλιστα ατιμωτικά. Είναι δυνατό ο υπερβατικός Θεός, ο Δημιουργός του κόσμου, να περπατάει ανάμεσα στους ανθρώπους, στη λάσπη και τη σκόνη της Παλαιστίνης; Τι γίνεται τότε με την απόλυτη τομή ανάμεσα στον Θεό και τον κόσμο, τον Κτίστη και το κτίσμα;

Το ζήτημα είναι σοβαρό και η χριστιανική σκέψη το έθεσε από νωρίς στον εαυτό της. Το έργο του αγίου Αθανασίου Αλεξανδρείας «Περί της ενανθρωπήσεως του Λόγου και της διά σώματος προς ημάς επιφανείας αυτού» έδωσε τη χριστιανική απάντηση στο ερώτημα, την οποία ακολούθησαν ουσιαστικά και όλοι οι μεταγενέστεροι πατέρες και εκκλησιαστικοί συγγραφείς. Ο χριστιανισμός δεν μετακινείται ούτε χιλιοστό από τη βιβλική πίστη ότι η απόσταση Θεού και κτίσης είναι άπειρη, γιατί είναι διαφορά φύσεως, και οι φύσεις δεν συγχέονται. Ο άνθρωπος ακόμη και όταν γίνει κοινωνός θείας φύσεως (2Πε 1:4) παραμένει κτίσμα, εις τον αιώνα των αιώνων. Στο μεγάλο αυτό κείμενο, ο άγιος Αθανάσιος συνδέει την Ενσάρκωση με τη νίκη επί του θανάτου. Ο Θεός που ευλόγησε να δημιουργήσει από αγάπη τον κόσμο –θα μπορούσε και να μην τον είχε δημιουργήσει–, δεν αντέχει να τον βλέπει να χάνεται, να είναι υποχείριος του θανάτου. Από την ίδια ακριβώς ελεύθερη αγάπη κινούμενος έστειλε τον Μονογενή του, να σαρκωθεί και να σταυρωθεί, για να λυτρώσει τον άνθρωπο από τη δυναστεία του θανάτου. Ο Λόγος όμως δεν μπορούσε να πεθάνει γιατί είναι αθάνατος, γι' αυτό πήρε το σώμα το δικό μας που πεθαίνει, «ίνα τούτο του επί πάντων Λόγου μεταλαβόν, αντί πάντων ικανόν γένηται τω θανάτῳ, και διά τον ενοικήσαντα Λόγον άφθαρτον διαμείνῃ, και λοιπὸν από πάντων η φθορά παύσπηται τη της αναστάσεως χάριτι» («για να γίνει αυτό το σώμα, μετέχοντας στον Λόγο που είναι πάνω από

όλα, ικανό να πεθάνει για όλους, και χάρη στον Λόγο που ενοικεί σε αυτό να παραμείνει άφθαρτο, και να πάρει πια η φθορά σε όλους, με τη χάρη της αναστάσεως», ΡG 25, 112Α). Η Ενσάρκωση μεταβάλλει τη συνθήκη του θνητού ανθρώπου, και γι' αυτό χωρίς τον Σταυρό και την Ανάσταση δεν θα είχε κανένα νόημα, θα ήταν μάταιη.

Ιδού λοιπόν ο λόγος που διαβάζουμε το Πάσχα την αρχή της Γενέσεως, για να συνδεθεί η Δημιουργία με τη νέα δημιουργία που εγκαινιάζει η Ανάσταση. Αν η Δημιουργία είναι έκφραση της αγάπης του Θεού, τότε ο Σταυρός και η Ανάσταση είναι το αποκορύφωμα της ίδιας παντοτινής αγάπης. Σε ένα τροπάριο του όρθρου του Μεγάλου Σαββάτου (εσπέρας Μ. Παρασκευής), ψάλλουμε: «Νεοποιείς τους γηγενείς ο Πλαστοργός, κοίκος χρηματίσας». Το ίδιο ρήμα με τον στίχο της Γενέσεως (ποιώ, αλλά εδώ σύνθετο: νεοποιώ) και το ίδιο υποκείμενο (ο Θεός Δημιουργός). Με την Ανάσταση, ο προαιώνιος Λόγος αναδημιουργεί το κτίσμα του, που μένει πάντα κτίσμα, και εγκαινιάζει την καινή βιοτή.

Ευάγγελος Βενιζέλος
Πρώην αντιπρόεδρος
της κυβέρνησης

Μια άσκηση θανάτου, μια άσκηση ζωής

Χωρίς την Ανάσταση δεν αποκτούν τις πλήρεις διαστάσεις τους οι υποχρεώσεις μας απέναντι στον Κόσμο, τον πλανήτη, το κλίμα, τη φύση, την αξία του ανθρώπου, συνεπώς και τη νοημοσύνη του φυσική και τεχνητή, αλλά βεβαίως και συναισθηματική.

Είναι εύκολο να προσδοκās μια ανάσταση συνεκδοχική. Συνώνυμη της ανάτασης, της ανάκαμψης ή της υπέρβασης. Μια ανάσταση πολιτική, οικονομική, ακόμη και εθνική. Μια ανάσταση της φύσης, των αισθήσεων ή του παρελθόντος.

Το δύσκολο είναι να διαχειρίζεσαι την κατά κυριολεξία Ανάσταση που θέτει το όριο της θνητότητας και του ορθο-

*Αν η Δημιουργία
είναι έκφραση της
αγάπης του Θεού,
τότε ο Σταυρός και
η Ανάσταση είναι
το αποκορύφωμα
της ίδιας παντοτινής
αγάπης.*

Σταύρος Ζουμπουλάκης

*Χωρίς την Ανάσταση
και τον δικό της από-
τατο ιστορικό ορίζοντα
δεν συγκροτείται το
αφήγημα της νεωτε-
ρικής και τώρα πλέον
της μετανεωτερικής
κοινωνίας.*

Ευάγγελος Βενιζέλος

”

λογισμού μας. Η Ανάσταση είναι πολ- λαπλή σύνοψη, της θεολογίας πρωτί- στως, αλλά και της ανθρωπολογίας, της φιλοσοφίας, της επιστήμης, της τέχνης. Δεν είναι ένα θαύμα που ενδέ- χεται να συμβεί, αλλά μια προσδοκία που δεν υπόκειται σε προθεσμίες, ούτε πολύ περισσότερο σε λογικό έλεγχο. Μια προσδοκία των πιστών ή μήπως κατά βάθος όλων, ακόμη και εκείνων που δεν μπορούν να την αποδεχθούν λογικά, αλλά θα τη δέχονταν ευχαρί- στως αν συνέβαινε;

«Προσδοκώ ανάστασιν νεκρών. Και ζωὴν του μέλλοντος αἰῶνος» λέει το Σύμβολο της Πίστεως. Η Ανάσταση είναι συνεπώς μια δοκιμασία της πί- στης. Μια άσκηση θανάτου χωρίς τον οποίο η Ανάσταση δεν θα είχε νόημα. Μια άσκηση ζωής χωρίς την οποία η Ανάσταση επίσης δεν θα είχε νόημα.

Τη Μ. Παρασκευή όταν ο Επιτάφιος επι- στρέφει στον ναό μετά την περιφο- ρά του, ακούγεται η προφητεία του Ιεζεκιήλ για τη σωματική Ανάσταση των νεκρών. Η περιγραφή είναι σαφής και η δέσμευση απόλυτη: «λελάληκα και ποιήσω, λέγει Κύριος» και προλέγει ο προφήτης. Ο Απ. Παῦλος είναι εξί- σου σαφής, «σαλπίζει γάρ, καὶ οἱ νε- κροὶ ἐγερθήσονται ὕψφαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἄλλαγησόμεθα. δεῖ γάρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν».

Δεν υπάρχει ούτε καν η επιφύλαξη της «εν ἑτέρα μορφή» Ανάστασης, ούτε λό- γος να πούμε και εμεῖς «μην μου άπτου» στις δικές μας Μαγδαλνές.

Χωρίς την Ανάσταση δεν συγκροτείται η χριστιανική διδασκαλία, αλλά αυτό, για διάφορους, ως γνωστόν, λόγους, αφήνει παγκοσμίως πολλούς έξω από την εμβέλεια του μηνύματος. Το ζήτη- μα είναι ότι χωρίς την Ανάσταση και τον δικό της απότατο ιστορικό ορί- ζοντα δεν συγκροτείται το αφήγημα της νεωτερικής και τώρα πλέον της μετανεωτερικής κοινωνίας. Δεν απο- κτούν τις πλήρεις διαστάσεις τους οι υποχρεώσεις μας απέναντι στον Κό- σμο, τον πλανήτη, το κλίμα, τη φύση, την αξία του ανθρώπου, συνεπώς και τη νοημοσύνη του φυσική και τεχνη- τή, αλλά βεβαίως και συναισθηματική.

Προσδοκώ συνεπώς μια Ανάσταση που προ-τυπώνεται, που προ-ενεργεί ενερ- γητικά, με σεβασμό στις θεολογικές της προδιαγραφές, αλλά πολύ πέραν αυτών. Μια Ανάσταση που μας εξοι-

κειώνει με τον θάνατο, αλλά δεν μας συμφιλιώνει μαζί του. Μια Ανάστα- ση που μας ωθεί να καιρόμαστε τη ζωή και να αγαπάμε τους άλλους. Μια Ανάσταση που μας επιτρέπει να απο- κτήσουμε αίσθηση της μέγιστης κλί- μακας του χρόνου και της ελάχιστης κλίμακας της υπάρξεώς μας, ατομικής και συλλογικής, μέσα στο σύμπαν.

Αμάντα Μιχαλοπούλου
Συγγραφέας

Η φύση σου μαθαίνει την αλήθεια

Πόσος καιρός χρειάζεται για να συνέλ- θει ο αναστημένος από τον θάνατο; Και τι γίνεται μετά, τι νέα προβλήμα- τα υπερπληθυσμού, εγκληματικότη- τας και πλήξης προκύπτουν αν ζεις για πάντα;

Όταν ήμουν παιδί φανταζόμουν την ανάσταση των νεκρών ως την από- λυτη δυστοπία. Ανθρώπινα ράκη να σέρνουν τα πόδια τους σε μια μαύρη πλάση γεμάτη δέντρα καμένα. Οδυρ- μοί και αναστεναγμοί και βήματα αδέ- ξια, μωρουδιακά σαν οι αναστημέ- νοι να έχουν ξεχάσει να περπατάνε. Ερχονταν στον ύπνο μου σαν τον Λάζαρο από τη «Διαθήκη της Μαρί- as» του Κολμ Τοϊμπίν. Ετσι κι αυτός, υποβασταζόμενος από τις αδερφές του, κρατούσε συνέχεια το κεφάλι του λες και φοβόταν ότι θα ξεκολλή- σει από τους ώμους.

Αναρωτιόμουν πώς θα ξαναμάθαιναν να ζουν όλοι αυτοί οι νεκροί, πόσο ισχυρό σοκ θα ήταν η επιστροφή στον κόσμο μετά από αιώνες γαλή- νης. Και τι θα γινόταν άραγε μετά; Θα ζούσαν για πάντα; Θα έπρεπε να ξαναβρούν δουλειά; Σπίτι; Τη χαμέ- νη τους οικογένεια; Πόσος καιρός χρειάζεται για να συνέλθεις από τον θάνατο; Και τι γίνεται μετά, τι νέα προβλήματα υπερπληθυσμού, εγκλη- ματικότητας και πλήξης προκύπτουν αν ζεις για πάντα;

Κι έτσι οι συζητήσεις περί ανάστασης προσδένονταν πάντα στο άρμα εκεί- νου του παλιού παιδικού φόβου. Όπως

A.P. PETROS GIANNAKOUBIS

Η εκκλησία του Προφήτη Ηλία στο Λαύριο. «Τι είναι η πίστη», αναρωτιέται ο Χρυσόστομος Α. Σταμούλης, κοσμήτωρ της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ. «Η υπόσταση των ελπιζο- μένων και η αβεβίαυτη βεβαίωση πραγμάτων που δεν βλέπουμε, αλλά υποψιαζόμαστε. Υποψιαζόμαστε οσφραντικά, από το ενθάδε, το επέκεινα. Από το εδώ το αλλού».

όλοι μας, αναζητούσα κι εγώ αληθοφανείς μεταφορές της ανάστασης. Κυρίως στον έρωτα και, ως συγγραφέας, στην ολοκλήρωση ενός βιβλίου. Υστερα «ανάσπασα» ένα παιδί, έτσι δεν λένε; (και χρησιμοποιώ τη λέξη συνειδητά για να μιλήσω περί ανατροφής).

Μόνο η φύση μου μαθαίνει την αλήθεια για την ανάσταση: έρχεται μια στιγμή κάθε άνοιξη που ανασταίνεται ο κόσμος και μπουμπουкиάζουν τα δέντρα και ξαναγράφει παντού το όνομά της η άγρια πρασινάδα. Ο χρόνος είναι κυκλικός, λένε οι αμυγδαλιές και οι πασχαλιές. Τα κοτσύφια σιγοντάρουν. Σφύριξε λίγο, λένε, ξεκίνα πάλι.

Εως ότου το Κάλλος μας κατοικήσει

Προσδοκώ ανάσταση της ελευθερίας, της ευαισθησίας και της ανθρωπινότητας, μα κυρίως του έρωτα και της αγάπης.

Προσδοκώ «ανάστασιν νεκρών και ζώήν του μέλλοντος αιώνος», έτσι ακριβώς όπως το λέγει το Σύμβολο της Πίστεως. Προσδοκώ, δηλαδή, την ανάσταση που οι Αθηνάιοι κάθε εποχής και κάθε Αθήνας χλευάζουν. «Ακούσαντες δε ανάστασιν νεκρών οι μεν εκχευάζον, οι δε είπον ακουσόμεθά σου πάλιν περί τούτου». Την ανάσταση του παράλογου και του παράδοξου, της μωρίας και του σκανδάλου του Σταυρού. Μια ανάσταση που αναστατώνει κάθε πεζή ύπαρξη και δημιουργεί ρωγμές στη συστημακή βεβαιότητα ενός κόσμου κλειστού και άνυδρου. Ενός κόσμου που παραδίνεται στη βία της ακινησίας, της συνήθειας και της σιωπής. Προσδοκώ, αλλιώς πιστεύω. Πιστεύω και την ίδια στιγμή αμφιβόλω. Αμφιβάλλω και αλλάζω, πιστεύω και αλλάζω. Οσο πιστεύω προσδοκώ και όσο προσδοκώ πιστεύω. Κινούμαι. Ελπίζω. Νικάω τον θάνατο.

Αλλωστε, τι είναι η πίστη; Η υπόσταση των ελπιζομένων και η αβεβαιώτη βεβαίωση πραγμάτων που δεν βλέπουμε, αλλά υποψιαζόμαστε. Υποψιαζόμαστε οσφραντικά, από το ενθάδε, το επέκεινα. Από το εδώ το αλλού. Διότι εν τέλει τα πάντα είναι αλλού. Ενα αλλού, που δεν υποτιμά το εδώ, δεν το εξαφανίζει, αλλά το γεμίζει νόημα· το υποστασιάζει. Το κλείνει ερωτικά στην αγκαλιά του και το κάνει να ζει μαζί του. «Ο εμός έρως εσταυρώται», είτε ο άγιος της εκκλησίας. Σταυρώθηκε για εμένα, σταυρώθηκε για τον καθένα, σταυρώθηκε «υπέρ της του κόσμου ζωής και σωτηρίας». Ζωής εδώ και τώρα και ζωής που θα έλθει στο τέλος της ιστορίας. Εκεί που το τέλος συναντά την τελείωση, την πλήρωση.

«Νυν πάντα πεπλήρωται φωτός». Προσδοκώ ανάσταση νεκρών, μα και ανάσταση ζωντανών. Ανάσταση από τον θάνατο της πλεονεξίας και της υποκρισίας. Προσδοκώ ανάσταση της ελευθερίας, της ευαισθησίας και της ανθρωπινότητας, μα κυρίως του έρωτα και της αγάπης. Της πράξης και του ονείρου. Εκεί που το ανέραστο και το διεκπεραιωτικό δεν θα έχουν θέση. Προσδοκώ ανάσταση των τσαλακωμένων και των ανυπεράσπιστων, των αδυνάτων, των αδυνάμων και των περιθωριοποιημένων. Ανάσταση της ευθύνης, έτσι ώστε να αρχιτεκτονηθεί ξανά η σκόρπια ζωή. «Κάποιοι πρέπει να φωνάζει πως θα κτίσουμε τις πυραμίδες. Δεν έχει σημασία αν δεν τις κτίσουμε». Προσδοκώ την πρόσληψη της ετερότητας, της κάθε ετερότητας, όχι απλά την ανοχή της. «Δος μοι τούτον τον ξένον». Την πρόσληψη αυτού που δεν είμαι, των εξαντλημένων και των πασχόντων. Να γίνουν οι φτωχοί η αγία τράπεζα του σύγχρονου μας βίου. «Όταν ουν ιδης πένητα πιστόν θυσιαστήριον οράν νόμιζε». Να ακούσουμε «tis φωνές που μοιάζουν άχρηστες». Προσδοκώ την ανάσταση κάθε αίσθησης, την ανάσταση της έκπληξης. Να δούμε αλλιώς τον κόσμο, με μάτια καινούργια, με μια φλόγα άβεστη. Να πυρπολήσουμε τη μιζέρια και το ανικανοποίητο.

Προσδοκώ την ανάσταση εκείνου του ενός πράγματος που έχουμε ανάγκη.

Την ανάσταση της άσκησης και της ευχαριστίας. Την καταφυγή στην αδύναμη δύναμη που επιτρέπει την ποιητική υπέρβαση της εσωστρέφειας, την ψηλάφηση του άθλου της ανάκρισης που γεννά ανάκραση τρόπου, συνάντηση τιμια. Προσδοκώ εκείνη την αίσθηση, εκείνο το βλέμμα που θα κοιτάει την κάθε στιγμή ως τελευταία. «Εστί δε το λεγόμενον τοιούτον, ίνα, εγειρόμενοι καθ’ ημέραν, νομίζωμεν μη μένειν έως εσπέρας, και πάλιν μέλλοντες κοιμάσθαι, νομίζωμεν μη εγείρεσθαι». Προσδοκώ την ανάσταση της πείνας και της δίψας. Την ανάσταση της εγρήγορσης. Το καλωσόρισμα των δικασμένων, την ήττα της κακοτεχνίας και τη λάμψη της ομορφιάς. Προσδοκώ την ανάσταση της απορίας, της πάλης και της αντίστασης, έως ότου κατοικήσουμε το κάλλος, έως ότου το Κάλλος μας κατοικήσει.

Η δυστυχία των αβέβαιων

Στο μυαλό των φανατικών ορθολογιστών δεν χωράει πως η μόνη λαβή που έχει ο άνθρωπος κρέμεται απ’ τον ουρανό.

Θα ήταν χαρμόσυνη εξέλιξη αν οι ιδεοληπτικοί φανατικοί, ένθεν κι ένθεν της μέσης οδού, συζητούσαν νηφάλια και στο τέλος έλεγαν και κανένα, μπορεί να κάνω λάθος.

Θαύμα, θαύμα, θα αναφωνούσε κάποιος τρίτος παρευρισκόμενος αν αυτό συνέβαινε.

Για να παραφράσουμε τη λαϊκή ρήση, «γιατί είσαι ιδρωμένος; Γιατί μιλούσα μ’ έναν φανατικό».

Ας σημειωθεί πως τα, εν λόγω, αγύριστα κεφάλια απολαμβάνουν τη χαρή χαρά της φυρότητας.

Ετοιμοί είναι οι σιωπηλοί αμφίβολοι του κέντρου, που τρώγονται με τα ρούχα τους, να προσχωρήσουν στις αγέλες τους γιατί διαισθάνονται πως κοιμούνται σαν τούβλα.

Ας κατατάξουμε στους μωρούς και τους φανατικούς ορθολογιστές που λοιδορούν τους θρησκευόμενους. Δεν χωράει στο τσερβέλο τους πως η μόνη λαβή που έχει ο άνθρωπος κρέμεται απ’ τον ουρανό.

Αυτού του είδους οι ορθολογιστές ούτε με θαύμα δεν πρόκειται να πουν πως σφάλουν.

Ας εντάξουμε όμως στις προσδοκίες μας και λίγα πρακτικά μικροθαύματα.

Οι εκλογές να γίνονται μια καθημερινή και ο πολίτης να ψηφίζει με δίωρη άδεια απ’ τη δουλειά του.

Στο τέλος δε της ημέρας να μην αξιολογεί την είδηση, ενδεχομένως και να την ξεχνά.

Γενικότερα να μην τον ενδιαφέρουν τόσο τα νέα – πολιτικά, καλλιτεχνικά, επιστημονικά. Να δημιουργεί ο ίδιος νέα με οτιδήποτε κι αν επιτηδεύεται.

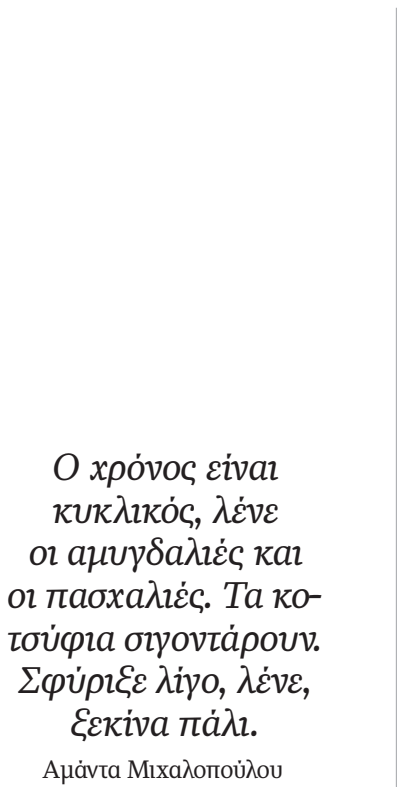
Οι βουλευτές να μειωθούν στο μισό. Κάθε δε έτος με το εξοικονομούμενο ποσόν να γίνεται κάποιο έργο κοινής ωφελείας. Η πλάκετα να γράφει ευγενική χορηγία των καταργημένων βουλευτών. Επίσης, να ορκίζονται πως δεν θα έχουν όραμα. Το όραμα στους βουλευτές να απαγορεύεται διά ροπάλου.

Πολλά τα δεινά στην ανθρωπότητα απ’ τους οραματιστές που κατά κανόνα προέρχονται απ’ τα άκρα και έχουν κάποιο βλάψιμο. Πάσχουν απ’ το σύνδρομο του σωτήρος.

Οραμα ας έχει κατ’ ιδίαν όποιος πολίτης θέλει, αν και σ’ αυτούς ο οραματισμός μάλλον δεν ωφελεί.

Ας περιορίσουμε παιγνιωδώς –αλλά με απόλυτη σοβαρότητα– τη μόνη υποχρέωση των πολιτικών στο μπλοκάκι του Σημίτη.

Τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο στην άμυνα, στην εσωτερική ασφάλεια, στους δρόμους, στα νοσοκομεία, θα τον έχει το εν λόγω μπλοκάκι.

Ο χρόνος είναι κυκλικός, λένε οι αμυγδαλιές και οι πασχαλιές. Τα κοτσύφια σιγοντάρουν. Σφύριξε λίγο, λένε, ξεκίνα πάλι.

Αμάντα Μιχαλοπούλου

Πιστεύω και την ίδια στιγμή **αμφιβάλλω**. **Αμφιβάλλω** και **αλλάζω**, **πιστεύω** και **αλλάζω**. **Οσο πιστεύω προσδοκώ** και **όσο προσδοκώ πιστεύω**. **Κινούμαι**. **Ελπίζω**. **Νικάω** τον θάνατο.

Χρυσόστομος Α. Σταμούλης

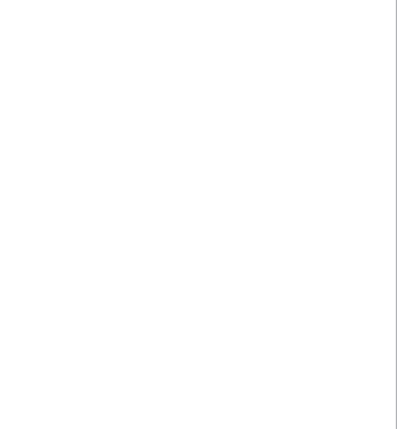
Ας κατατάξουμε στους μωρούς και τους φανατικούς ορθολογιστές που λοιδορούν τους θρησκευόμενους. **Δεν χωράει** στο τσερβέλο τους πως η μόνη λαβή που έχει ο άνθρωπος κρέμεται απ’ τον ουρανό.

Σωτήρης Δημητρίου

Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως στη χριστιανική παράδοση η μείζων αρετή που μάλλον καθοδηγεί και την πίστη και την ελπίδα είναι η αγάπη.

Στέλιος Βιρβιδάκης

Μέγας δε τίτλος τιμής γι’ αυτούς να είναι κρηστός διαχειριστής, ικανός λογιστής και καλός σκουπιδιάρης.

Ως προς τον ιδιωτικό βίο προσδοκώ να πάψουν τα διάφορα ιερατεία, ορισμένοι φιλόσοφοι και κάποιοι ρομαντικοί να κατασκευοφαντούν τη σωματική γλύκα. Το μόνο άξιο λόγου αντίδωρο στο εσαεί σκοτεινό αίνιγμα της ζωής, στο θεοσκότεινο πέρας της. Δεν βαρέθηκαν αιώνες τώρα; Σιγά τις αμαρτίες. Μας το βγάδουν ξινό, προκαλώντας συνεχώς εννοχές.

Βέβαια για μερικούς ανθρώπους η ενοχή εκτινάσσει τη γλύκα στα ύψη, αλλά ας μείνουμε στην προφανή ωφέλεια, ειδάλλως караδοκει ο ατέρμων κοχλίας επιχειρημάτων και αντεπιχειρημάτων.

Εδώ να πούμε ακόμα πως όσο αρμονικά και να διευθετήσουμε τη ζωή κάτω απ’ την κρούστα της νηνεμίας ο κόσμος θα είναι πάντα κρύφιος, αντιφατικός και παράλογος. Για να θυμηθούμε μια ωραία δημώδη φράση ο κόσμος είναι μακρουλός σαν ρεβίθι και στρογγυλός σαν πράσο.

Ας ευχόμεθα, λοιπόν, όπως οι χωριάτισσες, κυρίως τύχη κι ας βάζει κι ο Θεός το χέρι του.

Και να κλείσουμε μ’ ένα μέγα θαύμα που κάπως θα μας άρει εκ του γήινου φλοιού.

Είναι γνωστό πως το μαυροφιλόδοξο έθνος μας βάλθηκε μ’ όλες τις δυνάμεις του να γίνει καρικατούρα της Δύσεως.

Ας βρουν οι κρατικοί διαχειριστές τις εναπομεινάσες αγράμματες χωριάτισσες –υπερήλικες πλέον– κι ας τις παρακαλέσουν να μιλούν κάπου κάπου στα σχολεία. Στα βλοσυρά πλέον, εκθροπαθή σχεδόν, παιδιά. Ίσως ανασάνουν λίγο απ’ το ρηκό, επιτηδευμένο, αμήχανο, άμυσο, πληκτικό, αντιπαθητικό, αγγλοελληνικό, άστοργο, ανεικονικό, αναιδές, εξυπνακίστικο, περιφρονητικό, αλαζονικό, κωλοπαιδαρίστικο, σχολικοαθηναϊκό γλωσσικό μόρφωμα. Μόρφωμα που όχι μόνον δεν προσεγγίζει τη λαϊκή ποιητικότητα αλλά κάθε στιγμή χαντακώνει και κάθε ψήγμα της που του απόμεινε. Αντί πλέον για ψυχικό καθαρισμό και παραμυθία προκαλεί σωματική απέχθεια.

Ίσως αναρωτηθείτε πως είμαι τόσο κατηγορηματικός. Άκουσα αυτές τις γυναίκες. Τις τελευταίες που αξιώθηκαν αυτό το ελεύθερο, γλωσσικό θαύμα, πριν το μάντρωμα στα σχολεία τους. Οτιδήποτε, και το πιο ασήμαντο, που έλεγαν ήταν σαν να τους το σιγανотραγουδούσε ουράνιος υποβόλεας. Καμία σχέση με το σημερινό γλωσσικό εξάμβλωμα. Η μέρα με τη νύκτα.

Και είθε παρακινούμενη η πολιτεία απ’ τον βαθύτατο πολιτισμό αυτών των αγράμματων γυναικών, να διαχωρίσει επιτέλους την παιδεία απ’ τη χρησιμοθηρία, και να την ταυτίσει με τη χαρά.

Και μιας και μπήκαμε στα χωράφια της ουτοπίας ας συνεχίσουμε με την κατάρνηση του βασικού κοινωνικού θεσμού, της οικογένειας.

Θα ανασάνουν ακόμα κι απ’ τα νύχια, άπαντες, ιδίως οι μανούλες και τα παιδιά.

Βέβαια μπορεί στη θέση της να ξεφυτρώσει κάνα χειρότοπο σπυρί. Ίσως ο άνθρωπος πάσχει ανίατα –εκ’ της θέσεώς του, ανάμεσα στο ζώο και στο επιφανειακά νοήμον ον– απ’ την αρρώστια που λέγεται ζωή.

Ας πατήσουμε λοιπόν στα χνάρια του πάλαϊ ποτέ κοινωνισμού που δρούσε σαν μια μεγάλη οικογένεια αμβλύνοντας τις παθολογείες της πυρηνικής. Κυρίως αμβλύνοντας τον απάνθρωπο πόνο εκ της απώλειας αγαπημένων.

Ο σημερινός αντίποδας; Μια τετραμελής οικογένεια εγκλωβισμένη στις ερήμους των μεγαλουπόλεων. Πρόοδος.

Ως υποσημείωση να πω –για να είμαστε ασορτί και με το πνεύμα του κειμένου– πως ίσως και να μην είναι έτσι, μπορεί να κάνω λάθος.

Αλλά δεν το πολυπιστεύω να κάνω λάθος. Μήπως είμαι λίγο φανατικός κεντρώος;

Ακροκεντρώος όπως μας κοροϊδεύουν τα πρεζόνια –μεταφορικά– των άκρων.

Το τελευταίο βιβλίο του Σωτήρη Δημητρίου «Ουρανός απ’ άλλους τόπους» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη.

Στέλιος Βιρβιδάκης
Ομότιμος καθηγητής
Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ

Ο θάνατος δεν έχει την τελευταία λέξη

Η προσδοκία της ανάστασης ίσως δεν είναι τίποτε άλλο από την προσήλωσή στην οιονεί μυστική αίσθηση πως η δύναμη της αναγεννώμενης ζωής είναι ακατανίκητη.

Την εποχή μιας μάλλον μη αναστρέψιμης απομάγευσης της πραγματικότητας, με την επικράτηση ενός φυσιοκρατικού, υλιστικού κοσμοειδώλου και με τη ριζική εκκοσμίκευση των δυτικών κοινωνιών, οι σταθερές της χριστιανικής πίστης φαίνεται να έχουν κλονιστεί ανεπανόρθωτα. Γι’ αυτό και το μήνυμα της Ανάστασης που μας απευθύνεται στην κορύφωση του εορτασμού του Πάσχα, χωρίς την αλήθεια του οποίου η χριστιανική πίστη έχει θεωρηθεί κενή και μάταιη, δυσκολεύεται να βρει παραλήπτες ικανούς να το ενστερνιστούν. Είναι εύλογο να νιώθουμε την ανάγκη περισυλλογής και ενός αναστοχασμού που θα εστιάζεται ακριβώς στο νόημα αυτού του μηνύματος.

Τι λοιπόν μπορεί να σημαίνει για μας η χαρμόσυνη πασχαλινή επαγγελία, αν έχουμε χάσει τα ερείσματα της γνήσιας πίστης που στηρίζουν τη βεβαιότητα του «Χριστός ανέστη εκ νεκρών» και την ελπίδα και της δικής μας μελλοντικής ανάστασης και αιώνιας ζωής; Τι ακριβώς είμαστε σε θέση να προσδοκούμε, αν η αφήγηση των παθών του Θεανθρώπου μέχρι την οριστική του νίκη επί του θανάτου δεν καθιστά δυνατή την εδραίωση της πεποίθησης για την οντολογική αλήθεια και τη σωτηριολογική προοπτική ενός κοσμοϊστορικού γεγονότος; Σε τι συνίσταται τότε η ουσιαστική αξία των πνευματικών ασκήσεων της Μεγάλης Εβδομάδας, με τη συμμετοχή στη λατρεία και την έντονη βιωματική της φόρτιση;

Εκ πρώτης όψεως, η δυσπιστία απέναντι στη διδασκαλία για την ανάσταση του Ιησού Χριστού μετά την τριήμερη ταφή του, καθώς και η αμφισβήτηση κάθε κυριολεκτικής αντίληψης έγερσης εκ νεκρών και ανάστασης ψυχών και σωμάτων, ως απίθανης ή και παράλογης, μας υποχρεώνει, στην καλύτερη περίπτωση, να περιοριστούμε σε κάποια μεταφορική ερμηνεία του αναστάσιμου μηνύματος. Ωστόσο, όταν δεχόμαστε κάτι τέτοιο, συνήθως δεν συνειδητοποιούμε επαρκώς το ανθρωπολογικό υπόβαθρο, το υπαρξιακό αντίκρισμα και τις ηθικές προεκτάσεις αυτών της ερμηνείας.

Εδώ χρειάζεται να αναλογιστούμε τη γενικότερη θεώρηση του ανθρώπινου βίου, σε προσωπικό και σε συλλογικό επίπεδο, και ιδιαίτερα το αίτημα βαθύτερης και σταθερότερης νοηματοδότησής του απέναντι στην παροδικότητα και τη φθορά, στον πόνο και στις διάφορες εκφάνσεις του κακού, και εν τέλει, μπροστά στο γεγονός του θανάτου. Ο προσανατολισμός σε έναν υπερβατικό ορίζοντα, και η ενεργοποίηση θετικών ψυχικών δυνάμεων, η συνισταμένη των οποίων είναι η αγαπτική απόβλεψη της ύπαρξής μας, φαίνεται πως αποτελούν αναγκαία στοιχεία για να τελεσφορήσει αυτή η νοηματοδότηση.

Πράγματι, η προσδοκία της ανάστασης ίσως δεν είναι τίποτε άλλο από την προσήλωσή στην οιονεί μυστική αίσθηση πως η δύναμη της αναγεννώμενης ζωής είναι ακατανίκητη και πως σίγουρα ο θάνατος δεν έχει την τελευταία λέξη. Η αίσθηση αυτή μας εμπνέει σιωπηρά σε κάθε μας κίνηση, αλλά και προσδίδει στις πράξεις μας αξιακό βάρος και κανονιστική διάσταση. Ετσι, μπορούμε να πιστέψουμε το απίστευτο και να ελπίσουμε το ανέλπιστο. Όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε πως στη χριστιανική παράδοση η μείζων αρετή που μάλλον καθοδηγεί και την πίστη και την ελπίδα είναι η αγάπη. Και αξίζει να θυμηθούμε τα λόγια του Λούντβιχ Βίτγκενσταϊν: «Μόνο η αγάπη μπορεί να πιστέψει στην Ανάσταση... Η λυτρωτική αγάπη πιστεύει ακόμη και στην Ανάσταση· εμμένει στην Ανάσταση».

Μια διαρροή σαν όπλο ανοιχτού πολέμου

Εκρηκτικά τα ντοκουμέντα του Πενταγώνου

Του **ΝΤΕΪΒΙΝΤ Ε. ΣΑΝΓΚΕΡ**
THE NEW YORK TIMES

Όταν τα WikiLeaks έβγαλαν στη φόρα ένα τεράστιο σύνολο τηλεγραφημάτων του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, πριν από 13 χρόνια, έδωσαν στον κόσμο μια αίσθηση για το πώς σκέφτονται και δρουν οι Αμερικανοί διπλωμάτες σε καθημερινή βάση –ανελέητη πίεση για να πετύχουν τους στόχους τους, αμφιβολίες για τους ταλαντευόμενους συμμάχους τους– όπως επίσης και κάποια στοιχεία γύρω από τις προετοιμασίες της Ουάσιγκτον για πιθανή κατάρρευση της Βόρειας Κορέας ή για ενδεχόμενη απόκτηση του ατομικού όπλου από το Ιράν.

Όταν ο Εντουαρντ Σνόουντεν αποκάλυψε μυστικά της Εθνικής Υπηρεσίας Ασφαλείας (NSA) τρία χρόνια αργότερα, η Αμερική ανακάλυψε ξαφνικά ότι η ψηφιακή εποχή είχε ανεβάσει σε ανώτερα επίπεδα την παρακολούθηση, επιτρέποντας στην υπηρεσία να διεισδύσει στην κινεζική βιομηχανία τηλεπικοινωνιών και να αποκτήσει πρόσβαση σε διαμετακομιστές της Google, ώστε να φτάσει στο σημείο να κατασκοπεύει επικοινωνίες ξένων ηγετών.

Τα γύρω στα 100 φωτογραφημένα ντοκουμέντα του Πενταγώνου γύρω από τον πόλεμο στην Ουκρανία, που διέρρευσαν πρόσφατα σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είναι μια πολύ διαφορετική ιστορία. Αυτά που έχουν μέχρι στιγμής δει είναι πολύ λιγότερα από τις δύο προηγούμενες, πολυκροτες περιπτώσεις, αλλά και πολύ περισσότερο επίκαιρα – ορισμένα είχαν ηλικία μόλις 40 ημερών. Ακριβώς αυτό το στοιχείο της «φρεσκάδας» είναι που τα καθιστά περισσότερο τοξικά, όπως φοβούνται αξιωματούχοι στον Λευκό Οίκο και στο Πεντάγωνο.

As σημειωθεί ότι πολλά από τα πιο πρόσφατα ντοκουμέντα είναι άκρως ευαίσθητα: για παράδειγμα, χάρτες της ουκρανικής αεράμυνας και μυστικά σχέδια της Νότιας Κορέας να παραδώσει στους Ουκρανούς

330.000 βλήματα πυροβολικού, ζωτικά αναγκαία για το Κίεβο ενόψει της εαρινής αντεπίθεσης που σχεδιάζει. Το περασμένο Σάββατο, η εκπρόσωπος Τύπου του Πενταγώνου Σαμπρίνα Σινγκ ανακοίνωσε ότι Αμερικανοί αξιωματούχοι ενημέρωσαν για τη διαρροή το Κογκρέσο και κάλεσαν το υπουργείο Δικαιοσύνης να ερευνήσει ποιοι κρύβονται πίσω από τη διαρροή.

Τα επίμαχα ντοκουμέντα μιλάνε από μόνα τους σχετικά με το πόσο βαθιά έχει εμπλακεί η Αμερική στον ουκρανικό πόλεμο, παρέχοντας στο Κίεβο καθημερινή, ακριβή πληροφόρηση για τα σχέδια του εχθρού και υποστήριξη επιμελητείας, στοιχεία που εξηγούν σε μεγάλο βαθμό τις στρατιωτικές επιτυχίες των Ουκρανών. Παρότι ο πρόεδρος Μπάιντεν έχει απαγορεύσει στον αμερικανικό στρατό να ανοίξει πυρ εναντίον των Ρώσων και παρότι δεν έδωσε το πράσινο φως για τη χορήγηση στους Ουκρανούς όπλων που θα μπορούσαν να πλήξουν σε βάθος τη ρωσική επικράτεια, τα ντοκουμέντα αποδεικνύουν ότι, ένα χρόνο μετά την εισβολή, οι Αμερικανοί εμπλέκονται εντατικά σε όλες τις άλλες πλευρές της σύγκρουσης: δίνουν στους Ουκρανούς αναλυτικά στοιχεία για τους στόχους του εχθρού· συντονίζουν την αλυσίδα της επιμελητείας που μεταφέρει όπλα στην Ουκρανία· σχεδιάζουν το μέλλον των επιχειρήσεων βασισμένοι στην εκτίμηση πως η μάχη του Ντονμπάς, στην ανατολική Ουκρανία, «είναι πιθανό να οδηγηθεί σε αδιέξοδο», όπου ούτε ο Βλαντιμίρ Πούτιν θα μπορέσει να καταλάβει ολόκληρη την περιοχή ούτε οι Ουκρανοί να ανακτήσουν τις περιοχές που έχουν χάσει.

Ζημία για τις ΗΠΑ

Γεννημένος στη Ρωσία και ειδικός στον τομέα της κυβερνοασφάλειας, ο Ντμίτρι Αλπέροβιτς εκτιμά ότι η διαρροή μπορεί να προκαλέσει ζημία στις ΗΠΑ με διάφορους τρόπους. Ειδικότερα, πιστεύει ότι η ρωσική αντικατασκοπεία θα αξιοποιήσει τα ντοκουμέντα που βλέπουν το

θα περίμεναν, όπως επισημαίνει η εφημερίδα Guardian.

Η λιγότερο πιθανή ερμηνεία για την ώρα φαίνεται να είναι εκείνη που διαδίδουν οι απανταχό οπαδοί του Κρεμλίνου. Οτι, δηλαδή, πρόκειται για μια πονηρή προσπάθεια της CIA, που απώτερο σκοπό έχει να αποθαρρύνει τον ρωσικό στρατό δείχνοντάς του πόσο πολλούς άντρες έχει χάσει και πόσο άσχημα πηγαίνουν οι πολεμικές του προσπάθειες στην Ουκρανία.

Η αναφορά στις απώλειες της Ρωσίας γίνεται, όμως, μόνο σε ένα από τα εκατοντάδες έγγραφα που γνωρίζουμε ότι διέρρευσαν.

Ελαφρώς πιο πιθανή, και με βάση τα παραπάνω, είναι η θεωρία ότι πρόκειται για μια επίθεση από Ρώσους χάκερ, που σκοπό έχει να ντροπιάσει την Ουάσιγκτον, πράγμα το οποίο υποστήριξαν στο πρακτορείο Reuters και Αμερικανοί αξιωματούχοι, οι οποίοι ζήτησαν να παραμείνουν ανώνυμοι. Ωστόσο ακόμη και αυτό δεν «κουμπώνει» απόλυτα με τα μέχρι τώρα

Συννομιλία σε ανάπαυλα της μάχης στο Τσασιβ Γιαρ της ανατολικής Ουκρανίας, την περασμένη Τετάρτη. Τα αμερικανικά έγγραφα που διέρρευσαν αποκαλύπτουν ευαίσθητες λεπτομέρειες για την κατάσταση των καταπονημένων ενόπλων δυνάμεων της Ουκρανίας.

Φαίνεται πόσο βαθιά έχει εμπλακεί η Αμερική στον ουκρανικό πόλεμο, παρέχοντας στο Κίεβο καθημερινή πληροφόρηση για τα σχέδια του εχθρού και υποστήριξη επιμελητείας.

φως της δημοσιότητας μέσω του Twitter και του Telegram, ώστε να καταλάβει πώς οι Αμερικανοί καταφέρνουν να συλλέγουν πληροφορίες από την GRU, τη μυστική υπηρεσία του ρωσικού στρατού, και να συγκεντρώνουν στοιχεία για τις μετακινήσεις των ρωσικών δυνάμεων στην Ουκρανία.

Πολλές από τις σελίδες που φωτογραφήθηκαν και αναρτήθηκαν στο Διαδίκτυο προέρχονται από ενημερωτικά έγγραφα που διακινούνται καθημερινά σε επίπεδο αμερικανικού Γενικού Επιτελείου, ενώ ορισμένες άλλες συντάχθηκαν στο επιχειρησιακό κέντρο της CIA. Αποτελούν συνδυασμό εκτιμήσεων για την τρέχουσα εικόνα των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην Ουκρανία και –κάτι που πιθανότα-

τα θα ενδιαφέρει περισσότερο τη Μόσχα– σενάρια για το πού ακριβώς θα τοποθετηθούν, σε διάστημα ενός μήνα, τα νέα συστήματα αεράμυνας με τα οποία εφοδίασαν οι δυτικοί το Κίεβο.

Μαζί με όλα αυτά, υπάρχουν και κάποιες πρώτες προειδοποιήσεις για τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να απαντήσει η Μόσχα εάν ο πόλεμος παραταθεί σε μήκρος. Ενα άκρως δυσοίωνο ντοκουμέντο της CIA αναφέρεται σε μια ρωσική ομάδα χάκερ οι οποίοι κατάφεραν να πλήξουν το καναδικό δίκτυο φυσικού αερίου. Σύμφωνα με τη CIA, οι εν λόγω χάκερ «καθοδηγούνται από άτομο που φέρεται να είναι αξιωματούχος των μυστικών υπηρεσιών FSB (διάδοχου της σοβιετικής KGB) και παρακολουθούν επισταμένα το καναδικό δίκτυο εν αναμονή εντολών για πιο προχωρημένη δράση».

Καθώς παρόμοια μηνύματα είναι άκρως ευαίσθητα, πολλά από τα άκρως απόρρητα έγγραφα που δημοσιοποιήθηκαν προορίζονταν αποκλειστικά για ανώτερους Αμερικανούς αξιωματούχους ή το πολύ για αξιωματούχους των χωρών που συναρτίζουν τα λεγόμενα «Πέντε Μάτια» του αγγλοσαξονικού κόσμου (ΗΠΑ, Βρετανία, Καναδάς, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία), που συνεργάζονται στενά στο πεδίο της ηλεκτρονικής παρακο-

λούθησης. Υπάρχει μια άτυπη συμφωνία μεταξύ των πέντε να μην κατασκοπεύουν ο ένας τον άλλο. Ωστόσο, αυτός ο περιορισμός δεν ισχύει έναντι τρίτων χωρών, έστω και αν πρόκειται για στενούς συμμάχους των Αγγλοσαξόνων.

Από τη διαρροή των 100 και πλέον ντοκουμέντων προκύπτουν ισχυρές ενδείξεις πως οι Αμερικανοί κατασκοπεύουν στενούς τους συμμάχους, όπως το Ισραήλ, η Νότια Κορέα, η Τουρκία, ακόμη και το γραφείο του Ουκρανού προέδρου Βολοντίμιρ Ζελένσκι. Σε ένα ντοκουμέντο που θυμίζει πολύ την υπόθεση των WikiLeaks, αξιωματούχοι της Νότιας Κορέας εμφανίζονται να συζητούν πώς πρέπει να χειριστούν τις αμερικανικές πιέσεις για παροχή οπλικών συστημάτων στην Ουκρανία, κάτι που θα παραβίαζε την πάγια αρχή της Σεούλ να μη στέλνει όπλα σε εμπόλεμες ζώνες.

Η περίπτωση Σνόουντεν

Όπως συμβαίνει σε κάθε περίπτωση διαρροής απόρρητων ντοκουμέντων, ακούγονται φωνές, συχνά υπερβολικές, που προδικάζουν μακροπρόθεσμες καταστροφικές για τις ΗΠΑ επιπτώσεις. Όταν ο Σνόουντεν δημοσιοποίησε τεράστιο όγκο ντοκουμέντων στα οποία είχε αποκτήσει πρόσβαση με ένα λογισμικό 100 δολαρίων, διατυπώ-

θηκαν ανάλογοι φόβοι. Η NSA άλλαζε επί χρόνια τα προγράμματα της δαπανώντας εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια. Σήμερα, δέκα χρόνια αργότερα, η διαδικασία αξιολόγησης της ζημίας από την υπηρεσία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, ενώ είναι καιρός τώρα που ο Βλαντιμίρ Πούτιν έχει δώσει τη ρωσική υπηκοότητα στον Σνόουντεν και που οι Ηνωμένες Πολιτείες πασχίζουν ανεπιτυχώς να πετύχουν την έκδοσή του ώστε να δικαστεί επί αμερικανικού εδάφους.

Ο Εντουαρντ Σνόουντεν, ωστόσο, όπως και, πριν από αυτόν, η Τσέλι Μάνινγκ, που έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στα WikiLeaks, είχαν ως κίνητρο να αποκαλύψουν πράξεις των Ηνωμένων Πολιτειών που υπερέβαιναν, κατά τη γνώμη τους, τα εσκαμμένα. «Αυτή τη φορά δεν φαίνεται να έπαιξε ρόλο κάποιος ιδεολογικός παράγοντας», εκτιμά ο Ντμίτρι Αλπέροβιτς. Πιθανόν να έχει δίκιο, καθώς τα επίμαχα ντοκουμέντα εμφανίστηκαν για πρώτη φορά σε μια πλατφόρμα διαδικτυακού dialόγου, στο πλαίσιο μιας συζήτησης για την κατάσταση πραγμάτων στον ουκρανικό πόλεμο.

«Φανταστείτε το», λέει ο κ. Αλπέροβιτς. «Ένας διαδικτυακός καβγάς που οδηγεί σε μια τεράστια καταστροφή για τις μυστικές υπηρεσίες».

Τα σενάρια υποκλοπής και η λάθος διαχείριση των μυστικών

Τα στοιχεία που προκύπτουν από την πρόσφατη διαρροή απόρρητων στρατιωτικών εγγράφων που βρίσκονταν στην κατοχή Αμερικανών αξιωματούχων και αφορούν την εμπλοκή της χώρας στον πόλεμο της Ουκρανίας, δείχνουν ότι πιθανότατα δεν πρόκειται για κάποια συνωμοσία οργανωμένη από τη Ρωσία ή τις ΗΠΑ, όπως υποστηρίζουν αρκετοί τις τελευταίες ημέρες, αλλά μάλλον αποτελούν ένα ακόμη παράδειγμα του πόσο απρόσεκτα χειρίζεται η Ουάσιγκτον τα μυστικά της.

Τα αρχεία αυτά αποκαλύπτουν σημαντικές λεπτομέρειες και καλύπτουν μια περίοδο πολλών μηνών του ουκρανικού πολέμου, ωστόσο η ακριβής προέλευσή τους αποτελεί ακόμη ένα μυστήριο. Αναλυτές και ερευνητές σε όλον τον κόσμο προσφέρουν ερμηνείες βασισμένες σε στρατηγικά πλάνα, ενώ στρατιωτικοί αξιωματούχοι ανταλλάσσουν κατηγορίες. Το μόνο που μέχρι τώρα είναι γνωστό είναι ότι η αρχή έγινε σε μια γωνιά του Διαδικτύου που λίγοι

θα περίμεναν, όπως επισημαίνει η εφημερίδα Guardian.

Η λιγότερο πιθανή ερμηνεία για την ώρα φαίνεται να είναι εκείνη που διαδίδουν οι απανταχό οπαδοί του Κρεμλίνου. Οτι, δηλαδή, πρόκειται για μια πονηρή προσπάθεια της CIA, που απώτερο σκοπό έχει να αποθαρρύνει τον ρωσικό στρατό δείχνοντάς του πόσο πολλούς άντρες έχει χάσει και πόσο άσχημα πηγαίνουν οι πολεμικές του προσπάθειες στην Ουκρανία.

Η αναφορά στις απώλειες της Ρωσίας γίνεται, όμως, μόνο σε ένα από τα εκατοντάδες έγγραφα που γνωρίζουμε ότι διέρρευσαν.

Ελαφρώς πιο πιθανή, και με βάση τα παραπάνω, είναι η θεωρία ότι πρόκειται για μια επίθεση από Ρώσους χάκερ, που σκοπό έχει να ντροπιάσει την Ουάσιγκτον, πράγμα το οποίο υποστήριξαν στο πρακτορείο Reuters και Αμερικανοί αξιωματούχοι, οι οποίοι ζήτησαν να παραμείνουν ανώνυμοι. Ωστόσο ακόμη και αυτό δεν «κουμπώνει» απόλυτα με τα μέχρι τώρα

δεδομένα. Η πρώτη γνωστή εμφάνιση των εγγράφων φαίνεται να γίνεται σε ένα σέρβερ με ονομασία Thug Shaker Central και βασικό θέμα συζήτησης τα διάφορα στρατιωτικά αξεσουάρ, ήδη από τον Οκτώβριο.

Η εκδοχή να πρόκειται για επίθεση από Ρώσους χάκερ, προκειμένου να ντροπιάσουν την Ουάσιγκτον, δεν επιβεβαιώνεται από τα μέχρι τώρα δεδομένα.

Ο σέρβερ, που δεν διαφέρει πολύ από ένα κοινό chat room, φτιάχτηκε στη διαδικτυακή πλατφόρμα Discord, στην οποία χρήστες μπορούν να ανταλλάσσουν μηνύματα, η προέλευση των οποίων είναι πολύ δύσκολο να εντοπιστεί από τις Αρχές. Σύμφωνα με χρήστες του εν λόγω σέρβερ, ο ρόλος του διαχειριστή είχε αλλάξει πολλά χέρια

προτού αναλάβει ο φερόμενος ως υπεύθυνος για τη διαρροή. Κάποια στιγμή μέσα στον Οκτώβριο ο διαχειριστής ανέρτησε τα πρώτα έγγραφα με σκοπό να κάνει φιγούρα στα 19 μέλη ενός καναλιού που ο ίδιος λειτουργούσε και το οποίο αφορούσε τον πόλεμο στην Ουκρανία με ονομασία «αρκούδα εναντίον γουρουνιού». Ορισμένοι από τους χρήστες του καναλιού αντέδρασαν με ενθουσιασμό κι έτσι ο διαχειριστής ανέβασε μερικά ακόμη. Όμως δεν υπήρξε κάποια ιδιαίτερη διάδοση.

Πέντε μήνες αργότερα, ένας Αμερικανός έφηβος διέδωσε περισσότερο τα έγγραφα μοιράζοντάς τα σε έναν άλλο σέρβερ του Discord στον οποίο συζητούνταν θέματα που αφορούσαν όπλα, ιστορικά ζητήματα και βιντεοπαιχνίδια, και είχε κυρίως χιουμοριστικό χαρακτήρα. Λίγες εβδομάδες αργότερα, τα περισσότερα έγγραφα είχαν βρει τον δρόμο τους για το ακροδεξιό φόρουμ 4chan κι από εκεί για ένα ρωσικό κανάλι στην πλατφόρμα Telegram.

Ο Αρικ Τόλερ, ερευνητής για τον ανεξάρτητο δημοσιογραφικό ιστότοπο Bellingcat, μίλησε με ορισμένους από τους χρήστες των εν λόγω ψηφιακών τόπων. «Μιλώντας με τους ανθρώπους που παρακολουθούσαν τα αρχεία που διέρρευσαν τους τελευταίους μήνες, δεν υπάρχει περίπτωση να βρίσκεται η Ρωσία πίσω από όλο αυτό», διαβεβαιώνει ο Τόλερ.

Το ανησυχητικό σενάριο

Η αλήθεια, ωστόσο, μπορεί να είναι πιο ανησυχητική για τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους από μια «απλή» επίθεση Ρώσων χάκερ. Η Washington Post επικαλέστηκε αξιωματούχο του υπουργείου Αμυνας λέγοντας ότι πολλά από τα έγγραφα φαίνεται να έχουν συγκεντρωθεί κατά τη διάρκεια του χειμώνα για τον στρατηγό Μαρκ Μίλεϊ, αρχηγό του αμερικανικού Γενικού Επιτελείου, και για άλλους κορυφαίους στρατιωτικούς αξιωματούχους, αλλά τελικά αποδείχτηκε πως ήταν διαθέσιμα σε πολύ ευρύτερο μέρος του προ-

σωπικού από εκείνους που πληρούσαν τις απαιτούμενες απαιτήσεις ασφαλείας. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία που δημοσίευσε το Γραφείο του επικεφαλής της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, το 2019 υπήρχαν 1,25 εκατομμύριο άτομα με εξουσιοδότηση και πρόσβαση σε άκρως απόρρητο υλικό της κυβέρνησης των ΗΠΑ.

Οι τόσο μεγάλοι αριθμοί καθιστούν σχεδόν στατιστική βεβαιότητα ότι, κάποια στιγμή, τρομερά επιζήμιο άκρως απόρρητο υλικό θα πέσει στα χέρια κάποιου πρόθυμου να το διαρρεύσει, ίσως για ιδεολογικούς λόγους, όπως ο Εντουαρντ Σνόουντεν. Σε αυτή την περίπτωση, τα στοιχεία δείχνουν ότι ο υπεύθυνος είναι πιθανότατα ένας λάτρης των βιντεοπαιχνιδιών και των όπλων με κίνητρα όχι πιο περίπλοκα από την επιθυμία να εντυπωσιάσει τα άλλα μέλη της ομάδας συνομιλιών του στο Διαδίκτυο, γεγονός που δεν θα πρέπει να καθυσχύει κανέναν.

REUTERS

Η Ακαδημία Masters Tennis Academy λειτουργεί με τα πιο σύγχρονα πρότυπα και καλύπτει όλα τα επίπεδα του αθλήματος σε πολύ ψηλά στάνταρ.

Masters Tennis Academy: Συνεπής στις μεγάλες επιτυχίες

Η Ακαδημία των πρωταθλητών συνεχίζει να προοδεύει, λειτουργώντας με τα πιο σύγχρονα πρότυπα

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΤΤΙΚΗ

Η Masters Tennis Academy θα γιορτάσει τον ερχόμενο Σεπτέμβριο την πρώτη δεκαετία από την ίδρυσή της. Ξεκίνησε τη δράση της τον Σεπτέμβριο του 2013 και πολύ γρήγορα έγινε πρότυπο αθλητικής Ακαδημίας στον τόπο μας, αναδεικνύοντας πολλούς πρωταθλητές με πάρα πολλές επιτυχίες τόσο στα εγχώρια τουρνουά, όσο και σε τουρνουά στο εξωτερικό.

Η Ακαδημία Masters Tennis Academy στον Στρόβολο, λειτουργεί με τα πιο σύγχρονα πρότυπα. Καλύπτει όλα τα επίπεδα του αθλήματος σε πολύ ψηλά στάνταρ. Ο διευθυντής Γιάννος Χατζηγεωργίου και οι συνεργάτες του δουλεύουν σε άριστες γυμναστικές εγκαταστάσεις και δίνουν καθημερινά τον καλύτερο εαυτό τους προσφέροντας στους αθλητές τα εφόδια που χρειάζονται για να κάνουν πρωταθλητισμό. Η Ακαδημία ξεχωρίζει για την άψογη οργάνωσή της και την ποιότητα της δουλειάς που γίνεται.

Το περιβάλλον στον χώρο των γηπέδων είναι εξαιρετικό και θυμίζει μια μεγάλη, αγαπημένη οικογένεια. Όπως πολύ χαρακτηριστικά μας είπε σε συνέντευξη του για την «Καθημερινή» ο προπονητής Νικόλας Κελαϊδής, από τους πιο επιτυχημένους στο άθλημα του Τένις, παγκόσμια, «η Masters Tennis Academy είναι ένας ζεστός οργανισμός, ένα αθλητικό εργαστήριο που σφύζει από ζωή».

Σύντομο Ιστορικό

Μετά από 15 χρόνια στην Κυπριακή Ομοσπονδία Αντισφαίρισης, ο Γιάννος Χατζηγεωργίου, ο καλύτερος και πιο καταξιωμένος Κύπριος προπονητής (ήταν προπονητής και του Μάρκου Παγδατή το 2005, 2007 και το 2013), βρήκε συνεργάτες που αγαπούν το τένις και μαζί δημιούργησαν την Masters Tennis Academy με μοναδική φιλοδοξία να προσφέρουν στο άθλημα αναδεικνύοντας πρωταθλητές.

Συνεχής πρόοδος

Από τότε, η Masters Tennis Academy παρουσιάζει μια συνεχή πρόοδο. Ξεκίνησε με τέσσερα γήπεδα και 90 παιδιά. Σήμερα διαθέτει (έξι συν 2 μίν) γήπεδα ενώ ο αριθμός των παιδιών πολλαπλασιάστηκε ξεπερνώντας τα 250. Οι εγκαταστάσεις της Ακαδημίας στον Στρόβολο ανακαινίζονται τακτικά. Σταδιακά δημιουργήθηκαν μεγαλύτεροι χώροι για τους αθλητές αλλά και για τον κόσμο.

«Με τον ίδιο ζήλο»

Ο ιδρυτής και γενικός διευθυντής της Masters Tennis Academy, Γιάννος Χατζηγεωργίου, απάντησε αναλυτικά στις ερωτήσεις μας που αφορούν στον απολογισμό της δράσης της Μ.Τ.Α.

- Κύριε Χατζηγεωργίου, είσαστε ευχαριστημένοι με τον απολογισμό της δράσης της Masters Tennis Academy;

- Οποσδήποτε είμαι ευχαριστημένος. Γίνεται σπουδαία δουλειά και φαίνεται από τα εξαιρετικά αποτελέσματα των αθλητών μας σε όλες τις ηλικίες. Αυτός ήταν και ο κύριος στόχος μας όταν ξεκινούσαμε το 2013.

- Ποιες είναι οι μεγαλύτερες επιτυχίες της Masters Tennis Academy από το 2013 που ξεκίνησε την λειτουργία της;

- Πιστεύω ότι η μεγαλύτερη μας επιτυχία είναι ότι αναδεικνύουμε συ-

Ο διευθυντής της Ακαδημίας κ. Γιάννος Χατζηγεωργίου.

νέχεια πρωταθλητές διατηρώντας τον ίδιο ζήλο και ενθουσιασμό όπως τότε που ξεκινήσαμε. Για εμένα είναι πολύ σημαντικό ότι εξακολουθούμε να διατηρούμε την ποιότητα που από την αρχή μάς χαρακτήριζε ανεβάζοντας σταθερά το επίπεδο. Επίσης ενισχύσαμε ποιοτικά την προπονητική ομάδα.

- Ποιο ποσοστό από τους αθλητές σας κάνουν πρωταθλητισμό;

- Από τα 250 παιδιά, το ένα τρίτο είναι από 6-9 χρονών. Από τα υπόλοιπα, ποσοστό πέραν του 50% λαμβάνει μέρος στα πρωταθλήματα με πολλές επιτυχίες. Η Ακαδημία μας είναι ένα «φυτώριο» που βγάζει σταθερά καλούς παίκτες.

- Οι γυμναστικές σας υποδομές και οι εγκαταστάσεις σας σε ποιο επίπεδο είναι;

- Τον περασμένο Αύγουστο τοποθετήσαμε νέα επιφάνεια σε όλα τα γήπεδά μας. Διατηρούμε το επίπεδο

των γηπέδων μας πολύ ψηλά. Με την ευκαιρία που μου δίνετε θέλω να ευχαριστήσω τον πρόεδρο του «Αθλητικού κέντρου Κώστας Παπαέλληνας», Πάρη Παπαέλληνα, ο οποίος συνδράμει στην ανακαίνιση των γηπέδων μας προκειμένου να είναι σε άριστη κατάσταση.

- Συνήθως από ποια ηλικία ξεκινούν τα παιδιά στην Ακαδημία σας;

- Από 5 χρονών. Υπάρχουν νέοι τρόποι διδασκαλίας και γήπεδα προσαρμοσμένα με ειδικό υλικό. Συστήνεται να αρχίζουν από αυτήν την ηλικία τα παιδιά.

- Τι προσφέρετε στα παιδιά που έρχονται στην Ακαδημία σας;

- Προσφέρουμε τα πάντα. Εκτός από την κανονική προπόνηση και την διδασκαλία του αθλήματος, προσφέρουμε προπόνηση σε φυσική κατάσταση, έχουμε διατροφολόγο, μασέρ και αθλητικό ψυχολόγο.

- Υπάρχουν talέντα που μπορούν να διακριθούν και εκτός Κύπρου; Τι θα πρέπει να κάνουν για να τα καταφέρουν;

- Ναι, έχουμε μεγάλα talέντα σε όλες τις ηλικίες όμως αν θα καταφέρουν να διακριθούν εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες. Εκτός από προπόνηση απαιτούνται πολλά χρήματα προκειμένου να συμμετέχουν τακτικά σε αγώνες στο εξωτερικό. Χρειάζεται στήριξη από την πολιτεία.

Την προπονητική ομάδα της Masters Tennis Academy αποτελούν οι:

- Γιάννος Χατζηγεωργίου (διευθυντής, γενικός υπεύθυνος)
- Δημήτρης Μιχαηλίδης
- Ανδρέας Χατζηγεωργίου
- Παναγιώτης Παραπάνος
- Μάριος Χατζηγεωργίου
- Enis Irgare
- Zeyner
- Άκης Ασπρόφτας
- Οδυσσέας Οδυσσέας.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Τέτοιες μέρες, δεν πουχάζουμε

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

ΤΈΤΟΙΕΣ που είναι οι μέρες, αναπόφευκτα, του καθενός το πνεύμα καταφεύγει σε διαφόρων ειδών φιλοσοφικές αναζητήσεις. Από το μήνυμα της Σταύρωσης έως τον συμβολισμό της Ανάστασης, ο οποιοσδήποτε επιχειρεί να δώσει απαντήσεις, να σχηματίσει απόψεις ή να λυτρωθεί διά της πίστεως που διατηρεί. Αναθεωρεί, αναζητεί, ανακαλύπτει έως ότου βρει τις ισορροπίες του για να πρεμπίσει. Στον

δικό μας πάντως κόσμο, τον ποδοσφαιρικό, τέτοια ευλογία-πολυτέλεια δεν έχουμε, καθότι η ανισορροπία μεγεθύνεται στο έτσι και αλλιώς ακανόνιστο σκηνικό.

Πέρα από τα συνήθη, τον φανατισμό, την εχθρότητα, τη βαρβαρότητα, τις κραυγές και τη «σύσχεψη για την καταπολέμηση της βίας», στοιχεία που έτσι και αλλιώς αποτελούν τη ρουτίνα μας, προέκυψε και ένα μέγα κούνημα που ποτέ άλλοτε δεν νιώσαμε.

Μην σας τα πολύ λέω και σας κουράζω, είμαστε στα μέσα του Απριλίου και μέσα από τη βαθμολογία προκύπτει ότι ο Άρπς και ο ΑΠΟΕΛ κατά πρώτο λόγο και η ΑΕΚ ή γιατί όχι και η Πάφος διεκδικούν το πρωτάθλημα. Πώς, πού και πότε βιώσαμε τέτοιο σενάριο... ούτε και στην προηγούμενη ζωή, άμα μεταφερθούμε, δεν θα βρω κάποιον να μας το αναλύσει.

Ποτέ μα ποτέ, αντίστοιχο φαινόμενο δεν υπήρξε. Ήρθαν που λέτε οι «ξένοι» και μας παίρνουν τα πρωταθλήματα που λέει και ο ρατσιστής, βάζοντας συνάμα τον σταυρό του τέτοιες που είναι οι μέρες. Άσε κιόλας που η δουλειά μας -αυτή ντε του σχολιαστή- διαθέτει μια τέτοιο βαθμό δυσκολίας που είναι λες και ψάχνουμε ψύλλους στ' άχυρα.

Πώς να εκτιμήσεις, τι να λάβεις υπόψη και τι όχι, πώς να σχηματίσεις συμπεράσματα για το ποιος θα επικρατήσει τελικώς στην κούρσα; Κάτι κουβέντες που κάναμε μια ζωή για να σχολιάσουμε ή ν' αναλύσουμε τα δεδομένα στο κυπριακό ποδόσφαιρο μοιάζουν παντελώς ανούσιες.

Να υπολογίσω την εμπειρία του ΑΠΟΕΛ και πώς να διαγράψω τον ενθουσιασμό του Άρπς; Να σταθώ στο know how των γαλαζοκιτρινών και πώς να αγνοήσω τον καλπασμό των πρασίνων που παίρνει τα πάντα στο διάβα του; Να ποντάρω στο πάθος που βγάζουν οι πρωτευσισιάνοι ή τον κυνισμό των Λεμεσιανών;

Τέτοιες που είναι οι μέρες, ποδοσφαιρικά δεν πουχάζουμε. Όχι πως έγινε ποτέ αυτό, αλλά τούτο που ζούμε φέτος δεν το ξαναζήσαμε...

Χάθηκε το μέτρο, χρόνια τώρα...

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΗ

Ακόμη και σε πρωταθλήματα ευρωπαϊκών χωρών, με πολύ διαφορετική την ποδοσφαιρική τους κουλτούρα, καταγράφεται τα τελευταία χρόνια -και πολύ περισσότερο φέτος- μια διαφορετική και ταυτόχρονα αυξητική τάση ως προς τις αλλαγές προπονητών. Κλασικό παράδειγμα η φετινή αγγλική Πρέμιερ Λιγκ. Αυξητική τάση σε αλλαγές προπονητών η οποία κυρίως αποδίδεται κυρίως σε ξένους επενδυτές, σε μεγάλα οικονομικά ανοίγματα, άρα και ακόμη πιο πειστικά τα περιθώρια για προπονητές, προκειμένου οι στόχοι να υλοποιηθούν με την ανάλογη απόδοση χρημάτων.

Στην Κύπρο βέβαια, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Ξένους επενδυτές έχουμε αλλά όχι σε βαθμό που να αποδίδεται στη δική τους ξεχωριστή φιλοσοφία το γεγονός των πολλών αλλαγών προπονητών. Ανέκαθεν στο ποδοσφαιρικό μας πρωτάθλημα οι πολλές αλλαγές προπονητών ήταν μέρος του παιχνιδιού. Εδώ και πολλά χρόνια έχουμε καταλήξει στο συμπέρασμα πως, εύκολα αλλάζουμε προπονητές, κάποιες φορές και πιο εύκολα απ' ό τι αλλάζουμε πουκάμισα! Χαρακτηριστικό το φετινό παράδειγμα με τρεις αλλαγές προπονητών από την καλοκαιρινή περίοδο, και στις δύο από τις τρεις περιπτώσεις, με κριτήριο την προετοιμασία και κάποια φιλικά! Χάθηκε το μέτρο και δεν είναι συμπεράσμα μόνο της φετινής αγωνιστικής περιόδου. Κάθε φορά όμως, κάθε νέο πρωτάθλημα και κάτι καινούργιο. Κατά καιρούς, προπονητές απολύθηκαν μετά από την πρώτη τους ήττα και ενώ το πρωτάθλημα βρισκόταν στον δεύτερο γύρο! Προπονητές κρίθηκαν αναγκαίο να αντικατασταθούν δύο ή τρεις αγωνιστικές πριν το τέλος και ενώ υπολείπονταν δύο ή τριών βαθμών για να κατακτήσουν τον τίτλο, συνεργασίες με προπονητές διήρκυσαν μόλις ένα μήνα, ενώ το ρεκόρ προσλήψεων-αποδεσμεύσεων σε μια περίοδο αγγίζει πλέον τον αριθμό εφτά! Φέτος προστίθεται ένα ακόμη στοιχείο. Προπονητές προσλήφθηκαν μετά την έναρξη του πρωταθλήματος, παρέλαβαν... χάος κουμάνταραν και... συγκύριαν αγωνιστικά τις ομάδες τους, τις έβαλαν σε τροχιά διεκδίκησης στόχων αλλά και διακρίσις όμως δεν εντύχησαν να ολοκληρώσουν τη φετινή περίοδο. Απλά και μόνο γιατί η κοντή μνήμη αλλά και το επίπεδο ποδοσφαιρικών γνώσεων αυτών που τους αξιολογούν, των εργοδωτών τους δηλαδή, αγνοεί τα δεδομένα κάτω από τα οποία κλήθηκαν να φέρουν εις πέρας τις αποστολές τους. Στην προκειμένη περίπτωση, η πλευρά των διοικήσεων μένει εκτεθειμένη, κάποιες φορές και ανεπανόρθωτα, αν συνυπολογίσουμε και τις επιλογές για την αντικατάστασή τους. Υπάρχει και πιο κάτω. Γιατί είναι οι ίδιοι που αποφασίζουν και ξανά θα αποφασίσουν στο μέλλον, ανεξαρτήτως ποσοστού επιτυχίας...

Αυξητική τάση σε αλλαγές προπονητών η οποία αποδίδεται κυρίως σε ξένους επενδυτές και σε μεγάλα οικονομικά ανοίγματα...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
0,25%

Χ.Α.
0,63%

1,32%

0,30%

2,42%

0,79%

1,98%

ΗΠΑ
Σε χαμηλό
δύο ετών
υποχώρησε
ο πληθωρισμός
Σελ. 10

2,89%

0,60%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στο μικροσκόπιο πάλι η επένδυση της Cosco

Το Βερολίνο επανεξετάζει προηγούμενη απόφασή του να επιτρέψει στον κινεζικό κολοσσό Cosco να αποκτήσει ποσοστό σε έναν από τους τερματικούς σταθμούς εμπορευματοκιβωτίων της εταιρείας logistics HHLA στο λιμάνι του Αμβούργου, δήλωσε εκπρόσωπος του γερμανικού υπ. Οικονομικών. **Σελ. 10**

ΕΛΛΑΔΑ

Ταχύτερη μείωση χρέους βλέπει το ΔΝΤ

Το ΔΝΤ σε έκθεσή του προβλέπει ταχύτερη μείωση του δημοσίου χρέους και σταθερά πρωτογενή πλεονάσματα έως το 2028 για την Ελλάδα. Η επιστροφή στη δημοσιονομική εξυγίανση δεν είναι αποτέλεσμα δημοσιονομικών μέτρων, αλλά της ανάπτυξης σε συνδυασμό με τον πληθωρισμό. **Σελ. 7**

ΑΓΟΡΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Ράλι τιμών πώλησης και ενοικίων στην Αττική

Με διπλάσιο ρυθμό αύξησης σε σχέση με τα ενοίκια «έτρεξαν» οι τιμές πώλησης κατοικιών στην Αττική το πρώτο τρίμηνο. Η αύξηση των τιμών πώλησης διαμορφώθηκε στο 10% σε ετήσια βάση, ενώ εκείνη των ενοικίων σε 4,9%. Τα νότια προάστια είναι η ακριβότερη περιοχή της Αττικής. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	4,04%	-0,07%
Γερμανία	2,36%	0,18%
Γαλλία	2,94%	0,24%
Ιταλία	4,20%	0,18%
Ισπανία	3,40%	0,18%
Ιρλανδία	2,79%	0,14%
Ελλάδα	4,21%	0,16%
Ην. Βασίλειο	3,56%	0,14%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB	Σταθερή
Moody's	Ba1	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

Μπαλάκι ευθυνών για τα επιτόκια

Παραινέσεις στις τράπεζες και για καταθετικά – Αντισταθμιστικά μέτρα ζητούν τα πιστωτικά ιδρύματα

Κινήσεις από τις τράπεζες για βοήθεια των καταναλωτών σε σχέση με τα επιτόκια επιθυμούν υπ. Οικονομικών και Κεντρική Τράπεζα. Όπως διαφαίνεται από διάφορες δηλώσεις αναμένουν τη λήψη μέτρων από τις τράπεζες

αναφορικά με τα καταθετικά επιτόκια. Από την πλευρά τους οι τράπεζες αναμένουν μέτρα τα οποία θα αποφασίσει το κράτος και που θα επιμερίζει τη «ζημιά». Πέραν από το πλέον προφανές, ότι οι αυξήσεις των επιτοκίων

θα πρέπει να ακολουθούν και τα καταθετικά, εκτός από τα δανειστικά, βλέπουμε παραδείγματα χωρών που προχωρούν σε αποφάσεις για τα δανειστικά επιτόκια, όπως η Ελλάδα. Πόσο εφαρμόσιμο είναι ένα

«ταβάνι» στα δανειστικά επιτόκια των δανείων για σκοπούς στέγασης στην Κύπρο και πώς συγκρίνονται με τα αντίστοιχα της Ελλάδας; Σύμφωνα με στοιχεία που παρείχε στην «Κ» τραπεζικό ίδρυμα της Κύπρου που έκανε

τη σύγκριση μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου για τα δάνεια για σκεπόμενες στέγασης (housing), φαίνεται πως η Κύπρος έχει χαμηλότερα επιτόκια ακόμα και μετά τις κινήσεις για το «πάγωμα» του επιτοκίου. **Σελ. 3**

Οι μηδενικοί ρύποι θα κοστίσουν 820 δισ. στις αεροπορικές

Αντιμέτωποι με ένα επιπλέον κόστος άνω των 800 δισ. ευρώ βρίσκονται οι ευρωπαϊκοί αερομεταφορείς προκειμένου να επιτύχουν μηδενικές εκπομπές άνθρακα έως το 2050. Η επίτευξη του net zero θα απαιτούσε «σημαντικές πρόσθετες προσπάθειες σε σύγκριση με τις συνήθειες δραστηριότητας», κάτι που θα κόστιζε 820 δισεκατομμύρια ευρώ σε μια περίοδο 32 ετών, από το 2018 έως το 2050, σύμφωνα με έκθεση που δημοσιεύθηκε από φορείς του κλάδου των αεροπορικών εταιρειών. **Σελ. 11**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Νομισματική πολιτική και επιπτώσεις στις τράπεζες

Η **παρεταταμένη** περίοδος εντεινόμενου πληθωρισμού, το τελευταίο ενάμιση έτος, έχει ωθήσει τις κυριότερες κεντρικές τράπεζες σε διαδοχικές αυξήσεις επιτοκίων. Συναφώς, τα επιτόκια βάσης στις ΗΠΑ έχουν αυξηθεί κατακόρυφα, από 0.25% σε 5%, και τα αντίστοιχα στην Ε.Ε. από -0.5% σε 3.5%, σε δώδεκα μήνες. Το σημερινό άρθρο επιχειρεί να συνοψίσει τις βασικές επιπτώσεις για τις εμπορικές τράπεζες.

Εμπειρικά, περίοδοι υψηλών επιτοκίων, όπως η σημερινή, προσφέρουν δυνατότητες βελτιωμένων κερδοφορίας για τις τράπεζες, λόγω καλύτερων αποδόσεων των καταθέσεων τους στην Κεντρική Τράπεζα, καθώς και της διευρυμένης ψαλίδας μεταξύ καταθετικών και δανειστικών επιτοκίων.

Ταυτόχρονα, τα υψηλότερα επιτόκια οδηγούν σε μείωση της αξίας των επενδυτικών τίτλων που οι τράπεζες διατηρούν ως περιουσιακά στοιχεία. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, όταν οι καταθέσεις ήταν άφθονες και η ζήτηση δανείων περιορισμένη, πολλές τράπεζες αύξησαν σημαντικά το χαρτοφυλάκιό τους σε ομολογιακούς τίτλους. Για κάποιες τράπεζες οι ζημιές λόγω της αύξησης των επιτοκίων ήταν απλά λογιστικού χαρακτήρα. Ωστόσο, σημαντικός αριθμός τραπεζών αντιμετώπισαν πραγματικές απώλειες, ειδικά στις περιπτώσεις που υποχρεώθηκαν να προβούν σε πωλήσεις τίτλων για σκοπούς κάλυψης αναγκών ρευστότητας, π.χ. Silicon Valley Bank. Οι ζημιές ήταν ιδιαίτερα μεγάλες

στις περιπτώσεις ρευστοποίησης τίτλων μεγάλων χρονικής διάρκειας, οι οποίοι επηρεάζονται σε δυσανάλογο βαθμό σε περιόδους αυξημένων επιτοκίων.

Σε γενικές γραμμές, οι τράπεζες δύνανται να ταξινομήσουν τους τίτλους τους σε δύο κατηγορίες: διακρατούμενους για τη λήξη και διαθέσιμους προς πώληση. Η διαφορά μεταξύ του αποσβεσμένου κόστους των διακρατούμενων τίτλων και της τρέχουσας εύλογης αξίας τους καταγράφεται στα συσσωρευμένα άλλα εισοδήματα, τα οποία προστίθενται/αφαιρούνται από τα ίδια κεφάλαια, επηρεάζοντας τον, ουσιαστικό για την ευρωστία μιας τράπεζας, δείκτη κεφαλαιουχικής επάρκειας. Στις ΗΠΑ, λόγω της επιθετικής στρατηγικής κερδών που υιοθετήθηκε

κατά την περίοδο χαμηλών επιτοκίων και βασίστηκε, μεταξύ άλλων, σε μακροπρόθεσμους ομολογιακούς τίτλους, ο αριθμός τραπεζών, των οποίων ο δείκτης κεφαλαιουχικής επάρκειας προς τα περιουσιακά στοιχεία επηρεάστηκε και μειώθηκε κάτω του 5%, αυξήθηκε σημαντικά το 2022.

Μια επιπρόσθετη συνέπεια σημαντικών μη πραγματοποιηθέντων ζημιών περιλαμβάνει περιορισμούς στη δανειοληπτική ικανότητα, αλλά και μείωση των αποτιμήσεων των επηρεαζόμενων ιδρυμάτων, γεγονός που επέφερε αρνητικό αντίκτυπο στις τράπεζες που χρειάζονται κεφάλαια, είτε για λόγους εποπτικών απαιτήσεων, είτε για να συμμετέχουν σε δραστηριότητες συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Μια άλλη ουσιαστική παράμετρος αφορά την ιδιωτική κατανάλωση και τις επενδύσεις, οι οποίες επηρεάζονται αρνητικά από τα υψηλότερα επιτόκια, τόσο ως προς την πρόθεση κατανάλωσης/επένδυσης, όσο και ως προς την ικανότητα αποπληρωμής.

Καταληκτικά, η αύξηση επιτοκίων έχει δημιουργήσει τόσο ευκαιρίες όσο και προκλήσεις για τις τράπεζες. Οποιαδήποτε τράπεζα, ανεξαρτήτως ευρωστίας, θα πρέπει να αναλύει προσεκτικά τον υπάρχοντα σχεδιασμό κεφαλαίου και ρευστότητας για πιθανές προσαρμογές με βάση τα μεταβαλλόμενα δεδομένα.

Ο Ανδρέας Χαραλάμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι.

Σας ευχόμαστε
Καλό Πάσχα!

www.pwc.com.cy

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των **KEIT AMPNET, ΜΑΡΒΑ ΡΑΖΑΝΤ** και **ΓΚΑΜΠΡΙΕΛΑ ΜΠΑΣΖΙΝΣΚΑ** / REUTERS

«Αγκάθι» στην απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα της Ρωσίας το LNG

Οι **πολιτικές** πιέσεις εντός των κόλπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυξάνονται, ούτως ώστε να αντιμετωπίσει την τρομακτική πρόκληση του να κλείσει ένα «παραθυράκι» που παραμένει ανοικτό όσον αφορά τις προσπάθειες απεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα της Ρωσίας. Το «παραθυράκι» ακούει στο όνομα υδροποιημένο φυσικό αέριο (LNG). Κατά το δωδεκάμηνο από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, πέρυσι τον Φεβρουάριο, η Ε.Ε. επέβαλε κυρώσεις στις θαλάσσιες εισαγωγές πετρελαίου και γαιάνθρακα

Οι χώρες της Ε.Ε. αύξησαν σημαντικά τις αγορές ρωσικού υδροποιημένου φυσικού αερίου.

από την πρώτη. Έχει μειώσει δραστικά την εξάρτηση από το ρωσικό φυσικό αέριο διαμέσου αγωγών, παρά το γεγονός ότι δεν έχει επιβάλει κυρώσεις στα καύσιμα. Ωστόσο, την ίδια στιγμή, οι χώρες της Ε.Ε. αύξησαν τις συνολικές αγορές ρωσικού LNG, υπονομεύοντας τη δέσμευσή της να τερματίσει τη χρήση ρωσικών ορυκτών καυσίμων έως το 2027. Κατά συνέπεια, η Ε.Ε. έχει αποστείλει δισεκατομμύρια δολάρια στις ρωσικές εταιρείες φυσικού αερίου Gazprom και Novatek, δολάρια που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση του πολέμου στην Ουκρανία. Οι ενεργειακοί όμιλοι διά μέσου της φορολογίας είναι από τους μεγαλύτερους συνεισφέροντες στον προϋπολογισμό της Ρωσίας. Οι αναλυτές της CapraView, μιας παγκόσμιας εταιρείας προβλέψεων φυσικού αερίου, εκτιμούν ότι

σχεδόν το μισό από το υδροποιημένο φυσικό αέριο, το οποίο εξήγαγε η Ρωσία τους πρώτους δέκα μήνες μετά την εισβολή της στην Ουκρανία, διοχετεύθηκε στην Ευρώπη, αντιστοιχώντας σε έσοδα περίπου 14 δις. δολαρίων.

Σε ανάλυση της Ε.Ε. διαπιστώνεται ότι οι εισαγωγές ρωσικού υδροποιημένου φυσικού αερίου αυξήθηκαν το 2022 στα 22 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα εν συγκρίσει με τα 16 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα το 2021. Οι όγκοι αυτοί, βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί, είναι σαφώς πολύ μικρότεροι από τα 155 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου που προμηθευόταν κάθε χρόνο η Ε.Ε. από τη Μόσχα. Ωστόσο, κάποιες χώρες μετά τον πόλεμο αύξησαν την ποσότητα. Λόγου χάριν, το Βέλγιο και η Ισπανία σχεδόν διπλασίασαν τις εισαγωγές ρωσικού LNG τους 12 μήνες μετά την εισβολή στην Ουκρανία, σύμφωνα με ανάλυση της Kpler. Πάντως, η διάθεση να αντιμετωπιστεί το ζήτημα εντείνεται εντός των 27 κρατών-μελών, αλλά δεν επιτυγχάνεται συναίνεση ως προς το πώς. Τέλος, αναφέρεται ότι η αρμόδια επιτροπή Ενέργειας της Ε.Ε., Κάντρι Σίμσον, παρακίνησε τα κράτη-μέλη και τις εταιρείες να παύσουν τις προμήθειες ρωσικού υδροποιημένου φυσικού αερίου, όταν οι συντονισμένες προσπάθειες της Ε.Ε. σκοπεύουν σε μείωση των ρωσικών εσόδων. Τον Μάρτιο, επίσης, η Ισπανίδα υπουργός Ενέργειας Τερέσα Ριμπέρα ζήτησε από Ισπανούς αγοραστές να μην υπογράψουν νέα ρωσικά συμβόλαια LNG. Ωστόσο, προσέθεσε πως, εάν δεν υπάρξουν κυρώσεις, οι εταιρείες της Ε.Ε. που σταμάτησαν να αγοράζουν ρωσικό LNG, ίσως υποχρεώνονταν να πληρώσουν πρόστιμα για αθέτηση των υφιστάμενων συμβολαίων τους.

Οι **εισαγωγές** ρωσικού υδροποιημένου φυσικού αερίου αυξήθηκαν το 2022 στα 22 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα εν συγκρίσει με τα 16 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα το 2021.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Η **περιπέτεια** που ξεκίνησε με τις αμερικανικές αρχές σε σχέση με προβλεπόμενους εκπροσώπους του κλάδου υπηρεσιών της Κύπρου δεν προβλέπεται να λήξει χωρίς παράπλευρες απώλειες.

Χρειάζεται χρόνος

Σύμφωνα με την ΕΚΤ οι τράπεζες προκειμένου να αντιμετωπίσουν τον επιποσιακό κίνδυνο στα χαρτοφυλάκια ομολόγων που επενδύουν θα πρέπει να περιορίσουν την έκταση αυτών των χαρτοφυλακίων, να διατηρούν επαρκή κεφάλαια για να αντιμετωπίσουν πιθανές ζημιές και γενικά να προβαίνουν σε επαρκή διαχείριση των κινδύνων που είναι συνυφασμένοι με αυτές τις δραστηριότητες. Η συγκεκριμένη θέση οδηγεί την συζήτηση στο ζήτημα που είναι να δίνεται χρόνος στις τράπεζες να απορροφούν τις αυξήσεις των επιτοκίων και προς αυτήν την κατεύθυνση υπήρξαν κάποιες τοποθετήσεις εντός της ΕΚΤ κατά την τελευταία συνεδρίαση που υποστήριξαν ότι η αύξηση των επιτοκίων θα πρέπει να ανασταλεί.

• • • • •

Τραπεζική ένωση

Η **αναταραχή** που προέκυψε στον τραπεζικό τομέα φέρνει ξανά στην επιφάνεια τη συζήτηση για την πανευρωπαϊκή ασφάλιση των καταθέσεων ως ένα αδιαμφισβήτητο μέτρο επισφράγισης της εμπιστοσύνης των Ευρωπαίων καταθετών στις τράπεζες. Η συζήτηση αυτή πάει χρόνια πίσω και ενώ είχε επιλεγεί μια βήμα προς βήμα προσέγγιση τα τελευταία χρόνια το μόνο που βλέπουμε είναι στασιμότητα. Η ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης αποτελεί κρίσιμο παράγοντα επιτυχίας για την διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρωζώνης απέναντι στην Αμερική, τη Βρετανία και την Ιαπωνία.

• • • • •

Ετος στασιμότητας

Στις προβλέψεις του ΔΝΤ περιλαμβάνεται η εκτίμηση ότι οι πλείστες χώρες το 2023 θα αποφύγουν την ύφεση ενώ σημειώνεται ότι η επιστροφή του πληθωρισμού στα κανονικά επίπεδα δεν αναμένεται να συμβεί πριν το 2025. Όσον αφορά στην ανάπτυξη, η εκτίμηση είναι ότι αυτή θα είναι η ηπιότερη που έχει καταγραφεί από τη δεκαετία του 1990.

Για τον πληθωρισμό το ΔΝΤ εκτιμά ότι φέτος θα κυμανθεί κατά μέσο όρο στο 7%. Για τις κεντρικές τράπεζες η συμβουλή του ΔΝΤ είναι να μην βασιστούν να ξεκινήσουν τις μειώσεις των επιτοκίων μόλις τα στοιχεία για τον πληθωρισμό αρχίσουν να βελτιώνονται. Σύμφωνα με τους οικονομολόγους του ΔΝΤ οι χώρες που θα παρουσιάσουν αρνητική οικονομική δραστηριότητα θα είναι η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

• • • • •

Τραπεζικά βαρίδια

Η **ασθενική** ανάπτυξη που προβλέπει για το 2023 το ΔΝΤ, βαραινεί από τα προβλήματα στον τραπεζικό κλάδο που ενδεχομένως να αναγκάσουν τις τράπεζες να μειώσουν τους ρυθμούς

παραχώρησης νέων χρηματοδοτήσεων. Για την κατάσταση των τραπεζών το ΔΝΤ εστιάζεται στο αυξημένο κόστος προσωπικού και στις ζημιές στα χαρτοφυλάκια ομολόγων. Στους αποτρεπτικούς παράγοντες για την πραγματοποίηση ενός τέτοιου σεναρίου, το ΔΝΤ τονίζει την διάθεση που επέδειξαν και συνεχίζουν να επιδεικνύουν οι κεντρικές τράπεζες για παρεμβάσεις όταν εντοπίζονται προβλήματα.

• • • • •

Καλά νέα

Τα καλά νέα που όλοι περίμεναν ήρθαν από τις ΗΠΑ. Τον Μάρτιο ο πληθωρισμός σε μηνιαία βάση αυξήθηκε κατά 0,1% ενώ σε ετήσια βάση η αύξηση περιορίστηκε στο 5%. Ο δομικός πληθωρισμός ήταν αυξημένος κατά 0,4% και 5,6% σε μηνιαία και ετήσια βάση αντίστοιχα. Η ευχάριστη έκπληξη ήταν το αποτέλεσμα των μειωμένων τιμών ενέργειας που οδήγησαν τον πληθωρισμό στο χαμηλότερο σημείο από τον Ιούλιο του 2021. Υπενθυμίζουμε ότι, η ομοσπονδιακή τράπεζα των ΗΠΑ στην μάχη κατά του πληθωρισμού προχώρησε σε 9 διαδοχικές αυξήσεις των βασικών επιτοκίων.

• • • • •

Σωτήρια απόφαση

Η **«νύχτα»** που σώθηκε η Deutsche Bank, έχοντας αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με την Credit Suisse, θα αποτελέσει στο μέλλον θέμα για πολλές συζητήσεις αλλά και αναλύσεις. Οι πιθανότητες που έδιναν τα CDS η Deutsche Bank να αθετήσει τα ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης ήταν 31% και η είδηση που κατέκλυσε σε χρόνο ρεκόρ το twitter υπήρξε η αφορμή να καταγραφούν απώλειες 14% στην τιμή της μετοχής. Η απόφαση της γερμανικής κυβέρνησης να μην παρέμβει το σαββατοκύριακο που μεσολάβησε μετά την πτώση, αποδείχθηκε σωτήρια αφού η τράπεζα τις επόμενες μέρες κατάφερε να «μυζέψει» τις απώλειες και το θέμα να πέσει στα μαλακά.

Βολές κατά της καλλιέργειας των χταποδιών

ΜΑΔΡΙΤΗ. Εκλεκτό έδεσμα θεωρείται το χταπόδι σε πολλές χώρες του κόσμου, με 420.000 τόνους του μαλακίου αυτού να αλιεύονται κάθε χρόνο.

Η αυξανόμενη δημοτικότητα του αποδίδεται στη μεγάλη διατροφική του αξία και στη συρρίκνωση των υπόλοιπων αλιευμάτων παντού στον κόσμο. Για να αντιμετωπίσει τη ζήτηση, η ισπανική επιχείρηση Nueva Pescanova αποφάσισε να δημιουργήσει το πρώτο ιχθυοτροφείο, αφιερωμένο αποκλειστικά στο χταπόδι στις Κανάριους Νήσους, με στόχο την παραγωγή 3.000 τόνων τον χρόνο. Τα χταπόδια είναι ικανά να αυξάνουν το σωματικό τους βάρος κατά 5% κάθε ημέρα, κάτι που τα καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικά για τους ιχθυοκαλλιεργητές, αν και η αναπαραγωγή τους σε κλουβιά θεωρείται πολύ δύσκολη.

Η ισπανική εταιρεία υποστηρίζει, όμως, ότι είναι ικανή να αντιμετωπίσει τα προβλήματα χάρη σε επιστημονική καινοτομία, που επιτρέπει την αναπαραγωγή χταποδιών Octopus vulgaris (γνωστό και ως χταπόδι του Ατλαντικού).

Ηθικά θέματα εγείρει ο εγκλωβισμός νοσημών ζώων που δεν ζουν σε συνθήκες εγκλεισμού και μαζικής αναπαραγωγής.

Η ανάπτυξη χταποδιών σε ιχθυοτροφεία, υποστηρίζει η εταιρεία, θα περιορίσει τις μη βιώσιμες μεθόδους αλιείας, όπως τα παρασυρόμενα δίκτυα, και θα εξασφαλίσει σταθερή πηγή υγιεινής διατροφής.

Τους ισχυρισμούς της εταιρείας αμφισβητούν περιβαλλοντικές οργανώσεις, οι οποίες επισημαίνουν πως ιχθυοκαλλιέργειες μολύνουν τα νερά και πλήττουν τα τοπικά οικοσυστήματα. Την ίδια ώρα, ηθικά θέματα εγείρει ο εγκλωβισμός νοσημών ζώων, όπως είναι τα χταπόδια, τα οποία δεν είναι προσαρμοσμένα για ζωή σε συνθήκες εγκλεισμού και μαζικής αναπαραγωγής.

Τα **χταπόδια** είναι ικανά να αυξάνουν το σωματικό τους βάρος κατά 5% κάθε ημέρα, κάτι που τα καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικά για τους ιχθυοκαλλιεργητές, αν και η αναπαραγωγή τους σε κλουβιά θεωρείται πολύ δύσκολη.

Τα συμπαθή κεφαλόποδα διαθέτουν οξυμένη ευφυΐα και αισθάνονται πόνο.

Ακαριαίος θάνατος

Επιστήμονες του Πανεπιστημίου Ντάρτμουθ μελέτησαν σε συνθήκες εργαστηρίου τον τρόπο με τον οποίο τα χταπόδια αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα. Η έρευνα έδειξε ότι τα ζώα αυτά νιώθουν πόνο. Η ισπανική εταιρεία, από τη μεριά της, σχεδιάζει να θανατώνει τα χταπόδια ρίχνοντάς τα σε υγρό άζωτο, υποστηρίζοντας ότι ο θάνατος θα είναι ακαριαίος.

Οι επιστήμονες εξηγούν, όμως, ότι τα χταπόδια είναι ικανά να επεξεργάζονται πληροφορίες, να αισθάνονται ανησυχία και φόβο, να χρησιμοποιούν απλά εργαλεία και να επεξεργάζονται πολύπλοκες οπτικές πληροφορίες. Ανάλογες επικρίσεις δέχονται και τα βιομηχανικά σφαγεία, βοοειδών και

χοίρων, που θανατώνονται συνήθως σε θαλάμους αερίων ή με ηλεκτροσόκ.

Κάποιες μελέτες υποστηρίζουν ότι η ευφυΐα του χταποδιού είναι ανάλογη εκείνης της γάτας. Τα χταπόδια, ωστόσο, δεν θεωρούνται χαρισματικά εξαντίς τους σχεδόν εξωγήινης μορφής τους. Παρά τα πειστικά επιστημονικά δεδομένα για την ποικιλία στο συναισθηματικό τους ρεπερτόριο, τα συμπαθή κεφαλόποδα δεν αντιμετωπίστηκαν ποτέ ως ζώα συντροφιάς ή φίλοι του ανθρώπου.

Όπως και άλλες συζητήσεις γύρω από τη διατροφή, δεν υπάρχει απλή λύση ή συμβιβασμός. Η παραγωγή τροφίμων παραμένει ένα από τα μεγαλύτερα ηθικά ζητήματα της σύγχρονης ανθρωπότητας. Παρά τις υποσχέσεις βιωσιμότητας που προωθούν επιχειρήσεις όπως η ισπανική με ιχθυοκαλλιέργειες στις Κανάριους Νήσους, πολλά ζωικά είδη θα συνεχίσουν να πέφτουν θύματα της ανάγκης του ανθρώπου για φθηνές πηγές πρωτεΐνης.

REUTERS

Μπαλάκι ευθυνών για καταθετικά και δανειστικά επιτόκια

Το κράτος αναμένει κινήσεις από τις τράπεζες στην Κύπρο και οι τράπεζες κινήσεις από το κράτος

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Σε ένα «μπαλάκι» επίρριψης ευθυνών» για λήψη αποφάσεων αναφορικά με τα επιτόκια σε καταθέσεις και δάνεια έχει εξελιχθεί το ζήτημα των υψηλών επιτοκίων των τραπεζών. Από τη μία κράτος και κεντρική τράπεζα θέλουν οι τράπεζες να λάβουν μέτρα, τα οποία να βοηθούν τους καταναλωτές σε σχέση με τα επιτόκια και από την άλλη οι τράπεζες να μην «σφυρίζουν αδιάφορα», ωστόσο αναμένουν και αυτές με τη σειρά τους μέτρα τα οποία θα αποφασίσει το κράτος και που θα επιμερίζει την «ζημιά». Ο νέος υπουργός Οικονομικών έχει από την πρώτη στιγμή δώσει το στίγμα του αναφορικά με τα επιτόκια. Ο κ. Μάκης Κεραυνός σε δηλώσεις του αναφέρει κατά γενική ομολογία πως θα πρέπει οι τράπεζες να λάβουν μέτρα με τα επιτόκια. Σε αυτό το «παιχνίδι» έχει βάλει και την Κεντρική Τράπεζα, η οποία όμως κυρίως έχει εκφράσει θέση για τα καταθετικά επιτόκια στις τράπεζες. Ή μάλλον καλύτερα, ο κ. Κωνσταντίνος Ηροδότου έχει «σκεφτεί δυνατά» ότι αναμένουμε κινήσεις που να σχετίζονται με τα καταθετικά επιτόκια από τις κυπριακές τράπεζες. Μην ξεχνάμε ότι ως επόπτης προσέχει δηλώσεις σε σχέση με αποφάσεις νομισματικής πολιτικής και απέχουν από τις απόψεις που ακούγονται καθημερινά από τον πολιτικό κόσμο. Πέραν λοιπόν από το πλέον προφανές, ότι οι αυξήσεις των επιτοκίων θα πρέπει να ακολουθούν και τα καταθετικά, εκτός από τα δανειστικά, βλέπουμε παραδείγματα χωρών που προχωρούν σε αποφάσεις για τα δανειστικά επιτόκια, όπως η Ελλάδα.

Πόσο εφαρμοσμένο είναι ένα «ταβάνι» στα δανειστικά επιτόκια των δανείων για σκοπούς στέγασης στην Κύπρο και πώς συγκρίνονται με τα αντίστοιχα της Ελλάδας; Σημειώνεται πως, η πρόθεση των τρα-

πεζών στην Ελλάδα είναι να «παγώσουν» για ένα χρόνο τα επιτόκια στεγαστικών δανείων, στα επίπεδα του τέλους Μαρτίου 2023. Σύμφωνα με στοιχεία που παρέιχε στην «Κ» τραπεζικό ίδρυμα της Κύπρου που έκανε τη σύγκριση μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου για τα δάνεια για σκοπούς στέγασης (housing), φαίνεται

Ακόμα και μετά το «κλείδωμα» του επιτοκίου στην Ελλάδα, τα τελικά επιτόκια (βασικό + περιθώριο κέρδους) είναι πολύ υψηλότερα από την Κύπρο.

Μέχρι στιγμής -και βάσει των οικονομικών αποτελεσμάτων των τραπεζών- δεν έχουν δημιουργηθεί μη εξυπηρετούμενα δάνεια σε βαθμό που να υπάρχει ιδιαίτερη ανησυχία.

πως η Κύπρος έχει χαμηλότερα επιτόκια ακόμα και μετά τις κινήσεις για το «πάγωμα» του επιτοκίου. Τον Δεκέμβριο του 2022 τα δανειστικά επιτόκια για σκοπούς στέγασης (Στεγαστικά δάνεια - Επιτόκια δανείων σε ευρώ (υποχρεωτικά ποσά) σε κατοίκους της ζώνης του ευρώ) στην Κύπρο για «διάρκεια έως 1 έτος» ανερχόταν στο 2,92%, τον Ιανουάριο του 2023 στο 2,61% και τον Φεβρουάριο του 2023 στο 2,6%. Τον Δεκέμβριο του 2022 τα δανειστικά επιτόκια για σκοπούς

στέγασης (Στεγαστικά δάνεια - Επιτόκια δανείων σε ευρώ (υποχρεωτικά ποσά) σε κατοίκους της ζώνης του ευρώ) στην Κύπρο για «διάρκεια άνω του 1 και έως 5 ετών» ανερχόταν στο 3,27%, τον Ιανουάριο του 2023 στο 3,39% και τον Φεβρουάριο του 2023 στο 3,6%. Για «πάνω από 5 χρόνια ωριμότητα», τον Δεκέμβριο του 2022 ήταν στο 2,97%, τον Ιανουάριο του 2023 στο 3,18% και τον Φεβρουάριο του 2023 στο 3,4%.

Στα αντίστοιχα ποσοστά της Ελλάδας βλέπουμε πως, τον Δεκέμβριο του 2022 τα δανειστικά επιτόκια για σκοπούς στέγασης (Στεγαστικά δάνεια - Επιτόκια δανείων σε ευρώ (υποχρεωτικά ποσά) σε κατοίκους της ζώνης του ευρώ) για «διάρκεια άνω του 1 και έως 5 ετών» ανερχόταν στο 4,40%, τον Ιανουάριο του 2023 στο 4,47% και το Φεβρουάριο του 2023 στο 4,56%. Για «πάνω από 5 χρόνια ωριμότητα», τον Δεκέμβριο του 2022 στην Ελλάδα ήταν στο 3,68%, τον Ιανουάριο του 2023 στο 4,01% και τον Φεβρουάριο του 2023 στο 4,27%. Έτσι, όπως σχολιάζουν τραπεζικές πηγές τραπεζικού ιδρύματος στην Κύπρο που παρείχαν αυτή την σύγκριση, «στο πλαίσιο της συζήτησης που γίνεται για τα επιτόκια και τον παραλληλισμό Ελλάδας και Κύπρου, όπως διαφαίνεται από τα στοιχεία, ακόμα και μετά το «κλείδωμα» του επιτοκίου στην Ελλάδα, τα τελικά επιτόκια (βασικό + περιθώριο κέρδους) είναι πολύ υψηλότερα από την Κύπρο. Γι' αυτό και οι τράπεζες στην Ελλάδα μπορούσαν να απορροφήσουν μέρος της αύξησης γιατί τα επιτόκιά τους πριν το «κλείδωμα» ήταν πολύ υψηλότερα».

Τα πολλά κέρδη

Τράπεζα Κύπρου και Ελληνική Τράπεζα, δύο από τις μεγαλύτερες τράπεζες στο νησί έχουν δηλώσει πως το 2023 θα φέρει μεγάλα κέρδη. Η ελληνική έχει «μιλήσει» για 200

Στεγαστικά δάνεια

Επιτόκια δανείων σε ευρώ (υποχρεωτικά ποσά) σε κατοίκους της ζώνης του ευρώ

	Κύπρος			Ελλάδα		
	Διάρκεια έως 1 έτος	Διάρκεια άνω του 1 και έως 5 ετών	Πάνω από 5 χρόνια ωριμότητα	Διάρκεια έως 1 έτος	Διάρκεια άνω του 1 και έως 5 ετών	Πάνω από 5 χρόνια ωριμότητα
Δεκ. 2022	2,92	3,27	2,97	4,40	3,68	
Ιαν. 2023	2,61	3,39	3,18	4,47	4,01	
Φεβ. 2023	2,60	3,60	3,40	4,56	4,27	

εκατ. ευρώ, ενδεχομένως και περισσότερα, ενώ η Τράπεζα Κύπρου αν και δεν έχει συγκεκριμενοποιήσει το ποσό, αναμένεται να είναι επίσης πάνω από 200 εκατ., ενδεχομένως σύμφωνα με υπολογισμούς στα 300 εκατ. ευρώ. Είναι προφανές λοιπόν πως έχουν τη δυνατότητα να «βάλουν νερό στο κρασί τους» σε σχέση με τα επιτόκια, είτε για το θέμα των καταθετικών, είτε ακόμα και σε επίπεδο δανειστικών, όπως για παράδειγμα πρόβη η Ελλάδα. Η δικαιολογία ότι στην Ελλάδα είναι πιο ακριβός ο δανεισμός,

άρα και χρειάζεται τέτοιες κινήσεις, ενώ στην Κύπρο δεν είναι τόσο ακριβός, άρα και δεν χρειάζονται, δεν είναι επαρκής. Ενδεχομένως να χρειάζονται κινήσεις και για τα καταθετικά και για τα δανειστικά, ώστε η οικονομία να μην αρχίσει να έχει δυσκολίες και να δημιουργούνται ξανά μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

Μέχρι στιγμής -και βάσει των οικονομικών αποτελεσμάτων των τραπεζών- δεν έχουν δημιουργηθεί μη εξυπηρετούμενα δάνεια που να υπάρχει ιδιαίτερη ανησυχία, ωστό-

σο σίγουρα δεν χρειάζεται να φτάσει η ύστατη στιγμή για να ληφθούν τα όποια μέτρα.

Το «ταβάνι» των αυξήσεων στα δανειστικά επιτόκια που σχετίζονται με σκοπούς στέγασης στην Ελλάδα γίνεται επίσης σε μία περίοδο που όπως φαίνεται θα σταματήσουν οι απανωτές αυξήσεις επιτοκίων από την ΕΚΤ και αναμένουμε μικρές στο επόμενο διάστημα, ίσως της τάξης των 0,25 μονάδων. Ίσως δηλαδή να μην έχει και τρομερή διαφορά στους καταναλωτές η συγκεκριμένη κίνηση.

«Καμπανάκι» ΤτΕ για μείωση ζήτησης δανείων λόγω ακριβών επιτοκίων

Της ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ

Ανησυχία για περιορισμό της πιστωτικής επέκτασης το 2023 λόγω της αύξησης του κόστους τραπεζικής χρηματοδότησης, που προκαλούν η άνοδος των επιτοκίων και η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, διατυπώνει η ΤτΕ στην ετήσια έκθεσή της. Όπως σημειώνει, «η επικείμενη επιβράδυνση του ρυθμού ανέγερσης του ΑΕΠ το 2023 θα επιδράσει αρνητικά, αφενός, στη ζήτηση δανείων από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά και, αφετέρου, στην προσφορά πιστώσεων εκ μέρους των τραπεζών, καθώς ο πιστωτικός κίνδυνος θα αυξηθεί λόγω της συ-

Η επικείμενη επιβράδυνση της ανάπτυξης θα επιδράσει αρνητικά στη ζήτηση δανείων από τις επιχειρήσεις.

νακόλουθης επιδείνωσης της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών».

Επίσης, όπως αναφέρει η ΤτΕ, ορατός είναι ο κίνδυνος «η αύξηση του κόστους των πιστώσεων να περιορίσει την ικανότητα αποπληρωμής εκ μέρους των δανει-

Θετική αναμένεται να διατηρηθεί η ζήτηση για δάνεια, κυρίως μέσα από τις ευκαιρίες που δημιουργούν τα χρηματοδοτικά εργαλεία του ΕΣΠΑ (2021-2027) και του Ταμείου Ανάκαμψης.

οληπτών του ιδιωτικού τομέα με δάνεια κυμαινόμενου επιτοκίου –ιδιαίτερα των νοικοκυριών–, το πραγματικό εισόδημα των οποίων έχει ήδη υπομειωθεί από τον πληθωρισμό».

Πέραν ωστόσο της αβεβαιότητας που δημιουργεί η άνοδος του κόστους δανεισμού, θετική ανα-

μένεται να διατηρηθεί η ζήτηση για δάνεια, κυρίως μέσα από τις ευκαιρίες που δημιουργούνται τα χρηματοδοτικά εργαλεία του ΕΣΠΑ (2021-2027) και του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας τουλάχιστον έως το 2026, τα κεφάλαια των οποίων θα λειτουργήσουν ως ανάχωμα στις πιέσεις της

μειωμένης ζήτησης για δάνεια.

Η ανάλυση της ΤτΕ εντοπίζει το πρόβλημα που δημιουργείται από την άνοδο των επιτοκίων κυρίως στην πλευρά της ζήτησης, δηλαδή στη διάθεση για δανεισμό από την πλευρά των επιχειρήσεων. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύει και η έρευνα SAFE (Survey on the Ac-

cess to Finance of Enterprises), ανέφεραν εξαιρετικά υψηλή αύξηση των τραπεζικών επιτοκίων, αλλά και των λοιπών χρεώσεων, τελών και προμηθειών, μια τάση που παρατηρήθηκε και στις υπόλοιπες χώρες του ευρώ.

Όπως πάντως παρατηρεί η ΤτΕ, σε αντίθεση με την Ευρωζώνη, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην

Ελλάδα κατέγραψαν αύξηση της διαθεσιμότητας τραπεζικών δανείων, που σε συνδυασμό με τη μείωση των αναγκών των επιχειρήσεων να χορηγήσουν πιστώσεις, οι περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα κατέγραψαν ως κυριότερα προβλήματα την εξεύρεση ειδικευμένου προσωπικού και την αύξηση του κόστους παραγωγής ή εργασίας.

Η αυξημένη προθυμία των τραπεζών να χορηγήσουν δάνεια στις επιχειρήσεις ενισχύεται από την επάνοδο στην κερδοφορία, που με τη σειρά της υποβοήθησε η άνοδος των επιτοκίων και η υψηλή συσχέτιση που εμφανίζει η χρηματοδότηση με τα δάνεια κυμαινόμενου επιτοκίου.

«Η άνοδος των επιτοκίων θα συνεχίσει να στηρίζει την κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών το προσεχές διάστημα με-σω της ενίσχυσης των καθαρών εσόδων από τόκους, αλλά και της ενδεχόμενης αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του ελληνικού Δημοσίου στην επενδυτική κατηγορία με τη συγκράτηση του κόστους δανεισμού», σημειώνει η ΤτΕ.

Ανεβαίνουν ξανά οι τιμές των καυσίμων

Αυξημένο κατά 4 σεντ το κόστος από τις 5 Μαΐου, ανοδικά κινούνται οι τιμές του αργού πετρελαίου

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Ακριβότερα θα κοστίζει το επόμενο διάστημα κάθε γέμισμα αυτοκινήτου στα πρατήρια βενζίνης, με τις εξελίξεις εντός Κύπρου αλλά και διεθνώς να δείχνουν κλιμάκωση των τιμών καυσίμων. Από τη μια, η πρόσφατη απόφαση του υπουργικού συμβουλίου για παράταση της μείωσης του φόρου κατανάλωσης καυσίμων, αλλά στο 50% σε σχέση με το τι ισχύει αυτή την στιγμή, μεταφράζεται αυτόματα σε αύξηση γύρω στα 4 σεντ. Υπενθυμίζεται ότι η παρούσα επιδότηση των 8 σεντ το λίτρο τελειώνει στις 4 Μαΐου και από τις 5 Μαΐου θα ισχύσει η επιδότηση για

Μέχρι τις 5 Μαΐου εκτιμάται ότι θα αυξηθεί η τιμή του πετρελαίου brent διεθνώς, εξελίξη η οποία σαφώς επηρεάζει την τελική διαμόρφωση της τιμής και στην κυπριακή αγορά.

4 σεντ/λίτρο. «Για εμάς ήταν ευχάριστη έκπληξη, γιατί εκτιμούσα ότι δεν θα είχε καθόλου επιδότηση στα καύσιμα κίνησης, τελικά μειώθηκε κατά 50% και αυτό είναι ευχάριστη έκπληξη». Την ίδια ώρα, η απόφαση του ΟΠΕΚ για μείωση της παραγωγής και περιορισμό της προσφοράς πετρελαίου δημιουργεί ανοδικές τάσεις στην τιμή του, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το κόστος παραγωγής και μεταφοράς και τελικά τις τιμές των προϊόντων και την αγοραστική δύναμη του καταναλωτή. Αυτό που εκτιμάται στο προσεχές μέλλον, είναι ότι μέχρι τις 5 Μαΐου –οπότε και θα ισχύσει η

Στην Κύπρο δεν εισάγεται αργό πετρέλαιο αλλά διυλισμένα προϊόντα όπως βενζίνη, πετρέλαιο κίνησης και πετρέλαιο θέρμανσης, που καλύπτουν την εγχώρια ζήτηση εξ ολοκλήρου και επηρεάζονται από μια σειρά παραγόντων εκτός της τιμής του brent.

μειωμένη επιδότηση στον φόρο κατανάλωσης– οι διεθνείς εξελίξεις δεν θα αφήσουν ανεπηρέαστη την διαμόρφωση της τελικής τιμής των καυσίμων κίνησης στην κυπριακή αγορά. Ήδη, τις τελευταίες μέρες, οι λιανικές τιμές καυσίμων έχουν αρχίσει να ανεβαίνουν. Συγκεκριμένα, με βάση το τελευταίο εβδομαδιαίο δελτίο επισκόπησης τιμών καυσίμων στις 3 Απριλίου, η αμόλυβδη 95 οκτανίων με τους φόρους ήταν στα 1,404/λίτρο, το πετρέλαιο κίνησης στα 1,486 και το πετρέλαιο θέρμανσης ήταν 1,052/λίτρο. Δέκα μέρες αργότερα, στις 13 Απριλίου, η μέση τιμή αμόλυβδης 95 οκτανίων ήταν στα 1,418

ευρώ/λίτρο (στο 1,333 ευρώ/λίτρο η φθνότερη και στο 1,468 ευρώ/λίτρο η ακριβότερη). Στην περίπτωση του πετρελαίου κίνησης η μέση τιμή ήταν 1,474 ευρώ/λίτρο ενώ η ακριβότερη τιμή ήταν μια ανάσα πριν το 1,60 ευρώ/λίτρο. Για την αμόλυβδη 98 οκτανίων, καταγράφεται ότι η μέση τιμή της την προηγούμενη εβδομάδα κυμάνθηκε στο 1,486 ευρώ/λίτρο.

Η απόφαση του υπουργικού Με βάση την απόφαση του υπουργικού, η επιδότηση του κόστους κατανάλωσης καυσίμων παίρνει παράταση για περίοδο δύο μηνών και θα ισχύσει από τις 5 Μαΐου,

μέχρι τις 30 Ιουνίου 2023. Η εν λόγω μείωση περιορίζεται στο 50% της υφιστάμενης μείωσης, δηλαδή κατά 4,16 σεντς πιο κάτω στα καύσιμα κίνησης (βενζίνη και diesel) και 3,19 σεντς στα καύσιμα θέρμανσης, μετά την τάση σταθεροποίησης – όπως εξηγή στην ανακοίνωση του το υπουργικό– που παρουσιάζουν οι διεθνείς τιμές καυσίμων κατά το 2023, και που είναι σε χαμηλότερα επίπεδα όσον αφορά τη βενζίνη, το πετρέλαιο κίνησης και θέρμανσης. Το δημοσιονομικό κόστος από αυτήν την απόφαση είναι 5,96 εκατομμύρια ευρώ. Βεβαίως το επόμενο διάστημα θα υπάρχει πιο ξεκάθαρη εικόνα σε σχέση με τις διεθνείς

Μείωση στις πωλήσεις

Μειώθηκαν οι πωλήσεις πετρελαίοιων κατά 4,3% για τους μήνες Ιανουάριο-Φεβρουάριο φέτος σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, σύμφωνα με το δελτίο Μηνιαίο Οικονομικοί Δείκτες Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2023. Αυτή η μείωση έγινε αισθητή και στα ίδια τα πρατήρια, με τις πωλήσεις τους να σημειώνουν μείωση όπως αναφέρει ο πρόεδρος του Συνδέσμου Πρατηριούχων Σάββας Προκοπίου. Αποδίδει το γεγονός και στην αύξηση του αριθμού των πρατηρίων καυσίμων παγκυπρίως, κάτι που έχει αρνητική επίδραση στις πωλήσεις των υφιστάμενων. Την ίδια ώρα, ακόμη μεγαλύτερη πτώση στις πωλήσεις τους έχουν οι πρατηριόχοι που δραστηριοποιούνται κοντά στην πράσινη γραμμή, οι οποίοι ανταγωνίζονται στην ουσία τα πρατήρια καυσίμων στις κατεχόμενες περιοχές, τα οποία διαθέτουν τα καύσιμα σε χαμηλότερες τιμές σε σύγκριση με τα πρατήρια στις ελεύθερες περιοχές.

κάθε είδους καυσίμου, ενώ το κάθε καύσιμο έχει τη δική του διακύμανση. Ως εκ τούτου, οι λιανικές τιμές των πετρελαιοειδών στην Κύπρο επηρεάζονται από ένα σημαντικό αριθμό παραγόντων, όπως η Διεθνής Τιμή πρώτης Ύλης (αργό πετρέλαιο), οι Διεθνείς Τιμές βάσης προϊόντων Πετρελαίου (βενζίνη, diesel, κ.λ.π.), η Νομισματική Ισοτιμία €/€, οι δασμοί & φόροι, η ύπαρξη μονάδων παραγωγής (διυλιστήρια), το κόστος μεταφοράς προϊόντων, το κόστος των επενδύσεων και λειτουργίας εγκαταστάσεων προϊόντων. Επίσης, η πρόσμιξη βιοκαυσίμων στο τελικό προϊόν, το κόστος των στρατηγικών αποθεμάτων, το μέγεθος της αγοράς και το μικτό περιθώριο εμπορίας. Σημειώνεται ότι τα απο-

Η νέα επιδότηση του κόστους κατανάλωσης καυσίμων είναι μειωμένη κατά 50% και ανέρχεται στα 4,16 σεντ/ λίτρο για καύσιμα κίνησης.

τιμές και αν και κατά πόσο θα διατηρήσουν τις τάσεις σταθεροποίησης τους. Συνεπώς αναμένεται ότι το μέτρο θα αξιολογείται ανάλογα με τις εξελίξεις.

Παράμετροι τελικής τιμής Σημειώνεται ότι στην Κύπρο δεν εισάγεται αργό πετρέλαιο αλλά έτοιμα πετρελαιοειδή (διυλισμένα προϊόντα) όπως βενζίνη, πετρέλαιο κίνησης και πετρέλαιο θέρμανσης, που καλύπτουν την εγχώρια ζήτηση εξ ολοκλήρου. Για την τιμολόγηση των έτοιμων διυλισμένων προϊόντων που εισάγονται στην Κύπρο χρησιμοποιείται ο ημερήσιος δείκτης Platts Basis Italy για

θέματα της Κύπρου προέρχονται από Ελλάδα και Ισραήλ και πρόκειται για διυλισμένα προϊόντα, τα Platts's Μεσογείου, ενώ στο κόστος αγοράς προστίθεται και το κόστος μεταφοράς. Η σύγκριση των τιμών θα πρέπει να γίνεται με χώρες που έχουν βάση τιμών ίδια με Κύπρο (Platt's MED Italy), οι οποίες είναι η Ελλάδα και η Ιταλία. Τέλος, στους παράγοντες που διαμορφώνουν τις λιανικές τιμές καυσίμων στην Κύπρο περιλαμβάνονται τα αποθέματα των εταιρειών πετρελαιοειδών, η συναλλαγματική ισοτιμία του δολαρίου έναντι του ευρώ και οι φόροι που επιβάλλονται από το κράτος.

Σηκώνει καταθέσεις για να καλύψει τις δαπάνες το 60% των Ελλήνων

ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Μέρος των αποταμιεύσεών τους δηλώνουν πως «σπκώνουν» σχεδόν 6 στους 10 Έλληνες καταναλωτές, καθώς το κύμα ανατιμήσεων συρρικνώνει το διαθέσιμο μηνιαίο εισόδημά τους. Την ίδια στιγμή, σε σύγκριση και με άλλες χώρες της Ε.Ε., υψηλά είναι τα ποσοστά των Ελλήνων που υποστηρίζουν πως δυσκολεύονται να πληρώσουν τους λογαριασμούς τους, ενώ σχεδόν 8 στους 10 παραδέχονται πως έχουν αλλάξει τις συνήθειές τους μέσα στο σπίτι προκειμένου να εξοικονομήσουν ενέργεια και να μειώσουν τα κόστη.

Σύμφωνα με τον πίνακα αποτελεσμάτων για τις καταναλωτικές συνήθειες (Consumer Conditions Scoreboard) που δημοσιεύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αντλεί στοιχεία από έρευνα στην

Ποσοστό άνω του 60% δυσκολεύεται να πληρώσει τους λογαριασμούς.

οποία συμμετείχαν Ευρωπαίοι πολίτες τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο του 2022, τους τελευταίους έξι μήνες το 37% των Ευρωπαίων καταναλωτών έκανε χρήση των αποταμιεύσεών εξαιτίας κυρίως του πληθωρισμού και της γενικότερης αύξησης του κόστους ζωής. Ειδικότερα για την Ελλάδα το 2022, χρονιά που ο πληθωρισμός σημείωσε μεγάλο άνοδο, αυτό το ποσοστό διαμορφώθηκε στο 58%, με τη χώρα μας να βρίσκεται στην πρώτη θέση του σχετικού πίνακα. Ακολουθούν η Μάλτα και η Κύ-

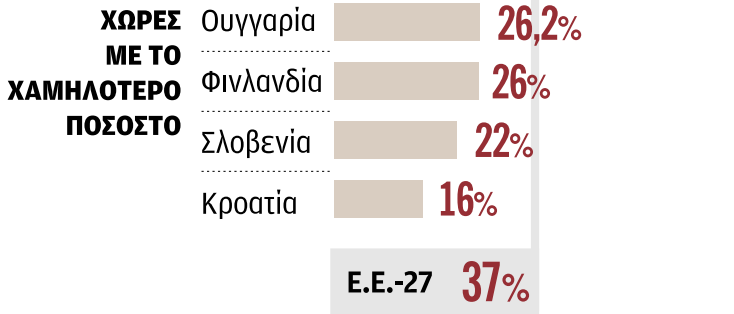
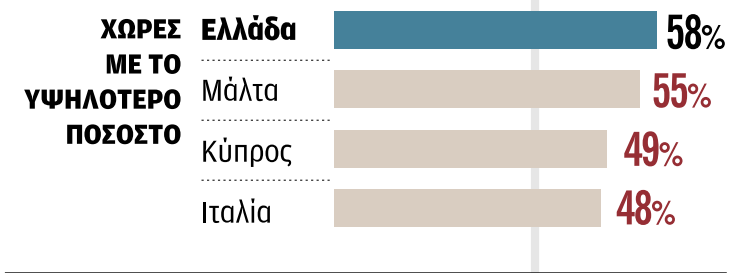
προς, ενώ λιγότερη χρήση των αποταμιεύσεών τους κάνουν οι Κροάτες (16%). Υπενθυμίζεται άλλωστε ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα έφθασε τον Σεπτέμβριο του 2022 στο 12%. Όπως αναφέρει η έρευνα, περίπου το 50% των Ευρωπαίων καταναλωτών εκφράζει έντονη ανησυχία για τη δυνατότητα πληρωμής των λογαριασμών, ποσοστό που ξεπερνάει κατά πολύ το 60% στην περίπτωση των Ελλήνων καταναλωτών, ενώ τουλάχιστον 1 στους 5 καταναλωτές στην Ευρώπη ανησυχεί για την αποπληρωμή υποχρεώσεων, όπως το στεγαστικό δάνειο.

Αντανακλαστικά, όπως είναι λογικό, επέδειξαν οι Ευρωπαίοι καταναλωτές απέναντι στο κύμα αυξήσεων που είδαν το τελευταίο έτος, αλλάζοντας την καταναλωτική συμπεριφορά τους προκει-

μένου να εξοικονομήσουν ενέργεια μέσα στο σπίτι. Έτσι, 7 στους 10 Ευρωπαίους καταναλωτές άλλαξαν συνήθειες για να μειώσουν την κατανάλωση ενέργειας, με το αντίστοιχο ποσοστό να ανεβαίνει στο 77% όταν πρόκειται για τους Έλληνες καταναλωτές. Την ίδια στιγμή, σχεδόν 3 στους 10 καταναλωτές στην Ευρώπη των 27 κρατών-μελών δήλωσαν πως αναητούν κρατικές επιδοτήσεις προκειμένου να ενισχύσουν την ενεργειακή απόδοση του σπιτιού τους, άποψη με την οποία συμφωνεί το 42% των Ελλήνων καταναλωτών. Σε ό,τι αφορά τον αντίκτυπο που έχει το κόστος των καυσίμων στην καθημερινή χρήση μεταφορικού μέσου, το 28,4% των Ευρωπαίων απαντάει πως έχει αλλάξει τις συνήθειές του, ποσοστό που αυξάνεται στο 37,7% στην περίπτωση των Ελλήνων καταναλωτών.

Πόσοι δήλωσαν ότι σήκωσαν λεφτά από τις αποταμιεύσεις τους

ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ (ΜΑΪΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2022)

ΠΗΓΗ: Consumer Conditions Survey 2022, 2023 Consumer Conditions Scoreboard
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΑΡΘΡΟ / Της ΠΕΒΕΚΚΑΣ ΚΡΙΣΤΙ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Ανάγκη ρεαλιστικών δημοσιονομικών κανόνων

Οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες της Ε.Ε. πρέπει να απαντήσουν σε δύο απλά ερωτήματα: θα βοηθήσουν την οικονομία της να αναπτυχθεί; Θα ακολουθήσουν οι χώρες αυτούς τους κανόνες; Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης δεν είχε υψηλή βαθμολογία σε κανένα από τα δύο κριτήρια. Η ρήτρα ότι τα κράτη-μέλη διατηρούν τα ετήσια ελλείμματά τους στο 3% του ΑΕΠ και το συνολικό δημόσιο χρέος τους στο 60% του ΑΕΠ παραμερίστηκε και καταργήθηκε εξ ολοκλήρου κατά τη διάρκεια της πανδημίας: τον Μάρτιο του 2020

η Κομισιόν επικαλέστηκε μια «ρήτρα γενικής διαφυγής», επιτρέποντας στις χώρες να ξεδεύουν ελεύθερα κατά τη διάρκεια της κρίσης. Η εξαίρεση λήγει στα τέλη του 2023. Δεδομένου ότι οι εθνικές κυβερνήσεις ελέγχουν τις δημοσιονομικές αποφάσεις, αλλά τα επιτόκια και η φήμη του ευρώ τα μέλη της, ακόμη και εκείνα που μέχρι στιγμής έχουν διατηρήσει το δικό τους νόμισμα. Οι προηγούμενοι δημοσιονομικοί κανόνες

Ολοι συμφωνούν ότι οι κανόνες πρέπει να αλλάξουν, αλλά όχι ως προς το πώς θα μοιάζει το νέο καθεστώς ή ποιός θα το επιβάλει.

προέβλεπαν κυρώσεις ανώτατου επιπέδου, αλλά οι αρμόδιες Αρχές δεν μπόρεσαν να τις εφαρμόσουν. Το 2003, λόγω χάριν, η Ε.Ε. απέ-

φυγε να επιβάλει πρόστιμο στη Γαλλία και τη Γερμανία για παραβίαση των στόχων, και το 2019 οι απειλές για πρόστιμο στην Ιταλία, ύψους 3,4 δισ. ευρώ, επίσης δεν κατέληξαν ποθενά.

Όλα τα μέρη συμφωνούν ότι οι κανόνες πρέπει να αλλάξουν, αλλά όχι ως προς το πώς θα μοιάζει το νέο καθεστώς ή ποιος θα το επιβάλει. Τον Νοέμβριο η Επιτροπή παρουσίασε το όραμά της και πρόκειται να παρουσιάσει το ανάλογο νομοσχέδιο τις επόμενες εβδομάδες. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία, οι χώρες θα παρουσιά-

σουν ένα τετραετές σχέδιο δημοσιονομικής προσαρμογής και θα διαπραγματευθούν την πορεία του με τις Αρχές της Ε.Ε. Οι εθνικές κυβερνήσεις μπορούν να ζητήσουν περισσότερο χρόνο για να επιτύχουν τους στόχους τους, εάν μπορούν να δικαιολογήσουν επιπλέον δαπάνες μέσω επενδύσεων και δεσμεύσεων περί μεταρρυθμίσεων. Τα γεράκια της δημοσιονομικής πολιτικής απεχθάνονται να δώσουν στις Βρυξέλλες υπερβολική δύναμη να συνάπτει συμφωνίες και εκφράζουν τις ανησυχίες τους ότι η ευελιξία ως προς τους στόχους

μπορεί να οδηγήσει σε ευσεβείς συμβιβασμούς. Το ΑΝΤ και χώρες όπως η Γερμανία θέλουν τουλάχιστον κάποιους σκληρούς στόχους που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν θα μπορεί να παρακάμψει. Αλλά η λογοδοσία δεν θα προέλθει από το να κουνάει η Κομισιόν το δάκτυλο στην κάθε χώρα. Ομοίως, οι υπουργοί Οικονομικών της Ε.Ε. πρότειναν ότι τα μικρότερα πρόστιμα μπορεί να είναι πιο εφαρμόσιμα, αλλά η πραγματική βελτίωση δεν θα επέλθει μόνο και μόνο επειδή οι κυρώσεις είναι πιο εύκολο να γίνουν αποδεκτές.

Επέστρεψαν στα μερίσματα οι τράπεζες

Η Τράπεζα Κύπρου ανακοίνωσε ότι θα δώσει τον Ιούνιο 22 εκατ. ευρώ που αντιστοιχεί σε 0,05 ευρώ ανά μετοχή

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Είχαν δοθεί ενδείξεις πως το 2023 θα ήταν χρονιά μερισμάτων στις τράπεζες. Η Τράπεζα Κύπρου προχωρά στην απόφαση για να δώσει μέρισμα τον Ιούνιο του 2023, συγκεκριμένα ύψους 22,3 εκατομμυρίων ευρώ στους μετόχους της. Η Τράπεζα Κύπρου έχει 12 χρόνια να δώσει μέρισμα και σηματοδοτεί σί-

Ενδιαφέρον θα έχει από εδώ και στο εξής η τιμή που θα λάβει η μετοχή της Τρ. Κύπρου μετά τις ανακοινώσεις για μέρισμα. Ήδη είχε διπλασιαστεί από το καλοκαίρι του 2022.

γουρα την επιστροφή των κυπριακών πιστωτικών ιδρυμάτων στην «κανονικότητα». Θα ακολουθήσουν αναπόφευκτα και άλλες τράπεζες σε αντίστοιχες αποφάσεις, την ώρα που ανακοινώνουν κέρδη εκατομμυρίων που προκύπτουν κυρίως από την πλεονάζουσα ρευστότητα που έχουν κατατεθειμένη στις κεντρικές τράπεζες.

Η Ελληνική Τράπεζα, μία εκ των δύο μεγάλων, έχει δηλώσει πως σύμφωνα με την παρούσα στρατηγική θα δώσει μέρισμα στους μετόχους της το 2024, για τη χρονιά του 2023. Η Τράπεζα Κύπρου βάσει σχετικής ανακοίνωσης θα δώσει τον Ιούνιο του 2023 για το 2022, ωστόσο πηγές της αγοράς εκτιμούν πως η Ελληνική ενδεχομένως να

Τα δεδομένα που παρουσιάζουν οι κυπριακές τράπεζες στα αποτελέσματά τους τούς δίνει τον «αέρα» για να περάσουν στην εποχή της μερισματικής πολιτικής.

δώσει και πιο νωρίς από την καθορισμένη ημερομηνία. Και αυτό, πιθανώς να γίνει και με «άλλη επιωνυμία», δηλαδή κάτω από την πιθανή νέα της ταυτότητα, αυτή της Eurobank. Η Eurobank πριν μερικές ημέρες γνωστοποίησε πως έχουν εγκριθεί όλες οι προηγούμενες εξαγορές μετοχών της Ελληνικής Τράπεζας και πλέον και επίσημα έχει το 29,2%. Μέχρι και στα αποτελέσματα του ομίλου Eurobank μπήκε από το δεύτερο τρίμηνο του 2023 η Ελληνική Τράπεζα, μετά τη λήψη των απαιτούμενων εγκρίσεων για το 29,2%. Στις οικονομικές καταστάσεις της η Eurobank στην Ελλάδα για το 2022 σημειώνει ότι η Ελληνική θα λογιστικοποιείται ως «συγγενής εταιρεία». Η Eurobank

Με φειδώ, προειδοποιούν οι επόπτες

Το τελευταίο τρίμηνο του 2022 είδαμε πολλές αναφορές από ομιλίες και συνεντεύξεις υψηλόβαθμων στελεχών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού που σύστηναν να είναι προσεκτικές οι τράπεζες της Ευρώπης με την παροχή μερισμάτων. Όπως προειδοποιούσαν οι επόπτες, οι τράπεζες έχουν ενυπνό τους να διαχειριστούν ένα «κοκτέιλ» κινδύνων που έχουν βάση την πανδημία, τον πόλεμο στην Ουκρανία από τη Ρωσία, καθώς και τον πληθωρι-

σμό-ακρίβεια. Μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις άφηναν υπονοούμενα πως ίσως τα μερίσματα που είχαν στα πλάνα τους να δώσουν οι τράπεζες να έπρεπε να τα βάλουν ως προβλέψεις πάνω σε δάνεια, ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος για δημιουργία νέων προβληματικών δανείων λόγω της ακρίβειας και του πληθωρισμού. Τα δεδομένα πάντως που παρουσιάζουν οι κυπριακές τράπεζες στα αποτελέσματά τους τούς δίνει τον «αέρα» για να περάσουν στην εποχή της μερισματικής πολιτικής.

στην Ελλάδα πάντως αποφάσισε αντί να δώσει μέρισμα, να χρησιμοποιήσει αυτό το ποσό για την εξαγορά του ποσοστού 1,4% που διατηρεί το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (εταιρεία ειδικού σκοπού - ΤΧΣ) στην Τράπεζα. Όσον αφορά στα μερίσματα, είναι στο επιχειρηματικό της πλάνο του 2023-2025 η «επαναγορά του ποσοστού 1,4% που κατέχει το ΤΧΣ το 2023 και διανομή μερίσματος από τα κέρδη της χρήσης του 2023

Η Ελληνική Τράπεζα έχει δηλώσει πως σύμφωνα με την παρούσα στρατηγική θα δώσει μέρισμα στους μετόχους της το 2024, για τη χρονιά του 2023.

σε ποσοστό περίπου 25%». Μπορεί να έχει πλάνα και για την Ελληνική Τράπεζα, τα οποία αν και εφόσον πρωταγωνιστήσει στο άμεσο μέλλον να προηγούνται των μερισμάτων.

0,05 ευρώ ανά μετοχή

Επιστρέφοντας στα των μερισμάτων των κυπριακών τραπεζών, η Τράπεζα Κύπρου γνωστοποίησε τη Μεγάλη Πέμπτη πως έλαβε την απαιτούμενη έγκριση από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για την πληρωμή μερίσματος. Έτσι, θα προτείνει στους μετόχους για έγκριση στην Ετήσια Γενική Συνέλευση που θα γίνει στα τέλη Μαΐου 2023, την καταβολή τελικού μερίσματος ύψους 0,05 ευρώ ανά συ-

νήθη μετοχή από τα κέρδη για το έτος 2022. Όπως ανακοίνωσε, το προτεινόμενο μέρισμα ανέρχεται συνολικά σε 22,3 εκατ. ευρώ και ισοδυναμεί με το 14% της προσαρμοσμένης κερδοφορίας πριν τα μη επαναλαμβανόμενα στοιχεία για το 2022, ή με ποσοστό 31% της κερδοφορίας μετά τη φορολογία. Το μέρισμα θα πληρωθεί σε μετρητά στις 16 Ιουνίου 2023, στους μετόχους που είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο μετόχων στις 5 Μαΐου 2023, ενώ ως «ημερομηνία αποκοπής» (Ex-Dividend date) έχει οριστεί η 4 Μαΐου 2023. Το Διοικητικό Συμβούλιο της Τρ. Κύπρου ενέκρινε την πολιτική μερισμάτων του συγκροτήματος, ενώ στόχος του συγκροτήματος είναι η παροχή σταθερής απόδοσης στους μετόχους. Σύμφωνα με την Τράπεζα, η πληρωμή μερισμάτων αναμένεται να σημειώνει συντηρητικά σταδιακή αύξηση, λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες αγοράς, καθώς και τον προγραμματισμό κεφαλαίων και ρευστότητας, με στόχο το ποσοστό (pay-out ratio) να κυμαίνεται μεταξύ 30%-50% της προσαρμοσμένης κερδοφορίας πριν τα μη επαναλαμβανόμενα στοιχεία του συγκροτήματος.

Ο Δείκτης Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών Κατηγορίας 1 (CET1) με μεταβατικές διατάξεις και προσαρμοσμένος για το προτεινόμενο μέρισμα, ανέρχεται σε 15,2% στα τέλη 2022 και σύμφωνα με την Τράπεζα, υπερβαίνει σημαντικά τις εποπτικές απαιτήσεις. Ενδιαφέρον θα έχει από εδώ και στο εξής η τιμή που θα λάβει η μετοχή της Τράπεζας Κύπρου και πόσο θα επηρεαστεί μετά τις ανακοινώσεις για μέρισμα. Ήδη είχε διπλασιαστεί από το καλοκαίρι του 2022.

K. TREPPIDES & CO LTD

Βιώσιμη χρηματοδότηση

Χρηματοοικονομικές αγορές και βιωσιμότητα

Η βιωσιμότητα είναι το κλειδί για ένα καλύτερο, υγιές και πιο βιώσιμο μέλλον, καθώς βελτιώνει την ποιότητα της ζωής μας με τη χρήση φυσικών πόρων που προστατεύουν το οικοσύστημά μας. Λαμβάνοντας υπόψη τους τρεις πυλώνες της βιωσιμότητας, την οικονομική βιωσιμότητα, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική ευημερία μπορούμε να διασφαλίσουμε τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών ενώ, από επιχειρηματική σκοπιά, η ανάπτυξη βιώσιμων στρατηγικών μπορεί να οδηγήσει στη μακροζωία μιας εταιρείας.

Η βιωσιμότητα της οικονομίας έχει κατστεί μία από τις κύριες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ενώ η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ESMA) στοχεύει να υποστηρίξει τους περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και παράγοντες διακυβέρνησης (Environmental, Social and Governance - ESG) μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών, ενσωματώνοντας πιο οικολογικές στρατηγικές στις επενδύσεις. Πιο συγκεκριμένα, η ΕΑΚΑΑ προχώρησε σε δημοσίευση οδικού χάρτη που περιγράφει τις τρεις βασικές προτεραιότητες και τις προγραμματισμένες δράσεις για την καθορισμένη περίοδο 2022-2024:

- αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού ξεπλύματος (greenwashing) και προώθηση της διαφάνειας,
- ανάπτυξη των ικανοτήτων των εθνικών αρμόδιων αρχών και της ίδιας της ESMA, και
- παρακολούθηση, αξιολόγηση και ανάλυση των ESG αγορών και κινδύνων.

Η βιώσιμη χρηματοδότηση είναι υψίστης σημασίας, καθώς επενδύοντας υπεύθυνα ενδέχεται να επιτευχθεί μείωση της κοινωνικής ανισότητας και της αποσταθεροποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών, καθώς και βελτίωση των οικονομικών επι-

δόσεων. Κατά συνέπεια, η δόμηση των επενδυτικών χαρτοφυλακίων λαμβάνοντας υπόψη τους παράγοντες ESG μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη διαχείριση κινδύνου με μακροπρόθεσμη χρηματοοικονομική σταθερότητα και την κερδοφορία των επενδυτών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οι επενδυτές μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην αλλαγή που αναμένεται να επέλθει από την λήψη βιώσιμων μέτρων. Καταρχάς, όσο αφορά την κατανομή περιουσιακών στοιχείων, οι θεσμικοί επενδυτές οφείλουν να αποφασίσουν πού θα επενδύσουν το κεφάλαιό τους, κάτι που μπορεί να έχει καθοριστικό αντίκτυπο στις αγορές και τις εταιρείες γενικότερα, ενώ με την ενεργή ιδιοκτησία τους και μέσω του ισχυρού μηχανισμού της εταιρικής διακυβέρνησης μπορούν να επηρεάσουν τις πολιτικές των εταιρειών που επενδύουν προς μια πιο οικολογική και βιώσιμη προσέγγιση.

Ενόψει των παραπάνω, οι επενδυτές προκειμένου να δημιουργήσουν μια ηθική στρατηγική συναλλαγών στο forex, πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο επιλογής παρόχου που προσφέρει μια φιλική προς το περιβάλλον πλατφόρμα, ελέγχοντας το όραμα και τις ενέργειες της εταιρείας για την προστασία του περιβάλλοντος. Όχι μόνο ο επιλεγμένος πάροχος αλλά και ο ίδιος ο επενδυτής μπορεί να συνεχίσει σφάρι στο περιβάλλον, πραγματοποιώντας συναλλαγές από το σπίτι μέσω βιώσιμων και φιλικών προς το περιβάλλον και ηλεκτρονικών συσκευών, ειδικότερα σε περίπτωση καθημερινής επενδυτικής δραστηριότητας. Επιπλέον, με το άνοιγμα θέσεων θέσεων σε νομίσματα χωρών, οι οποίες εφαρμόζουν στρατηγικές φιλικές προς το περιβάλλον, ο επενδυτής συμβάλει έμμεσα στην προσπάθεια των κρατών να μειώσουν τις εκπομπές άνθρακα

Χαρά Αχεριώτου
Senior Manager
K. Treppides & Co Limited

και να καθιερώσουν βιώσιμες πρακτικές. Προκειμένου να επιτευχθεί μία μακροπρόθεσμη απόδοση, πρέπει να πραγματοποιηθεί ανάλυση στο νόμισμα της χώρας χρησιμοποιώντας τους παράγοντες ESG και τους βαθμούς καταλληλότητας της κάθε χώρας. Μια τέτοια πρακτική μπορεί να συνεχιστεί σε μια ποιοτική στρατηγική συναλλαγμάτων, η οποία από περιβαλλοντικής άποψης, θα αποδοθεί σύμφωνα με τις ενέργειες που δεσμεύτηκε η χώρα να λάβει για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Άλλοι παράγοντες, όπως

οι οικονομικοί δείκτες, καθώς και ο αντίκτυπος στην πολιτική μιας χώρας, μπορεί να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της σχετικής επενδυτικής στρατηγικής.

Αφετέρου, οι πάροχοι χρηματοοικονομικών υπηρεσιών μπορούν να επωφεληθούν εγκαθιστώντας βιώσιμες χρηματοοικονομικές πρακτικές, καθώς μπορούν να προσελκύσουν ένα ευρύτερο φάσμα πιθανών πελατών, εργοδοτούμενων και επενδυτών, ενώ παράλληλα δημιουργούν νέες ευκαιρίες για συνεργασίες και συνεταυρισμούς. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι όσο περισσότερες στρατηγικές φιλικές προς το περιβάλλον εφαρμόζονται, αναμένεται να επιτευχθεί εξοικονόμηση πόρων και χρημάτων και παράλληλα η ικανοποίηση των υπαλλήλων λόγω, μιας πιο φιλικής προς το περιβάλλον προσέγγισης.

Συμπερασματικά, μπορείτε να σκεφτείτε τη βιωσιμότητα ως την αρχή που «ό,τι κάνεις, θα σου επιστραφεί». Αναπόφευκτα, αποδεικνύεται ότι οι βιώσιμες επενδυτικές αποφάσεις οδηγούν σε βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες οικονομικές επιδόσεις, ενώ οι βιώσιμες επιχειρήσεις έχουν θετικό αντίκτυπο στην κοινωνία, λειτουργώντας με περιβαλλοντική συνείδηση. Για να διατηρήσουμε το μέλλον μας και να βοηθήσουμε στην παγκόσμια προσπάθεια για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, η βιώσιμη χρηματοδότηση μπορεί να είναι ένα ακόμη βήμα προς τη μείωση εκπομπών άνθρακα, επομένως, πρέπει να αλλάξουμε τη νοοτροπία μας και να επενδύσουμε σε πρακτικές και συνήθειες φιλικές προς το περιβάλλον.

Παρά το γεγονός ότι οι επενδυτές μπορούν να αλλάξουν τον τρόπο συναλλαγών τους ακολουθώντας στρατηγικές επενδύσεων φιλικές προς το περιβάλλον, οφείλουν πάντα να λαμβάνουν υπόψη

τους κινδύνους που αφορούν τις συναλλαγές έχοντας επιπλέον επίγνωση της οικονομικής τους ασφάλειας, διατηρώντας έναν σταθερό προϋπολογισμό. Οι επενδυτές πρέπει πάντα να λαμβάνουν υπόψη κατά πόσο κατανοούν τα χρηματοοικονομικά μέσα και αν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αναλάβουν τον υψηλό κίνδυνο να χάσουν τα χρήματά τους.

Η K. Treppides & Co Ltd, είναι η μεγαλύτερη ανεξάρτητη συμβουλευτική εταιρεία στην Κύπρο, με εδραιωμένη διεθνή παρουσία και γραφεία στη Κύπρο, Μεγάλη Βρετανία και τη Μάλτα. Η Εταιρεία ξεκίνησε τις εργασίες της το 1985 και σήμερα το εργατικό δυναμικό της K.Treppides & Co Ltd, ανέρχεται στους 200 επαγγελματίες. Προσφέρει ένα πλήρες φάσμα συμβουλευτικών, φορολογικών, ελεγκτικών, και λογιστικών υπηρεσιών σε ομίλους, εταιρείες και επενδυτές που δραστηριοποιούνται σε διεθνή βάση, σε διάφορους οικονομικούς και επιχειρηματικούς τομείς. Η Εταιρεία έχει ένα ιστορικό δεκαετιών στην παροχή υπηρεσιών με μια επιλεκτική ομάδα έμπειρων στελεχών οι οποίοι μπορούν να καθοδηγήσουν και να βοηθήσουν επενδυτές και επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εδραίωσης και μετέπειτα επενδυτικής δραστηριότητας στην Κύπρο και διεθνώς.

Στοιχεία Επικοινωνίας:

cacheriotou@treppides.com
www.treppides.com

Λευκωσία: Καυκάσου, 9, Treppides Tower, Αγλαντζιά, 2112, Λευκωσία, Κύπρος
Λεμεσός: Ανδρέα Καριόλου 38, Άγιος Αθανάσιος, 4102, Λεμεσός, Κύπρος
Λονδίνο: 7 Milner Street, London SW3 2QA
Μάλτα: Level 1, Somnium, Tower Road, Swatar, Birkirkara BKR 4012

Ολική επαναφορά της βιομηχανίας στο φυσικό αέριο το πρώτο τρίμηνο

Αλμα 650% της κατανάλωσης του καυσίμου σε σχέση με το α΄ τρίμηνο του 2022

Της ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ

Ο **συνδυασμός** αποκλιμάκωσης των τιμών φυσικού αερίου και ήπιου χειμώνα ανατρέπει τα δεδομένα που διαμόρφωσε η ενεργειακή κρίση σε σχέση με τις κατανάλώσεις φυσικού αερίου στην εγχώρια αγορά, τις εξαγωγές και τα φορτία LNG στον λιμένα της Ρεβυθούσας, τον ρόλο του ρωσικού φυσικού αερίου αλλά και τα μερίδια των βιομηχανικών καυσίμων.

Τα στοιχεία που αναμένεται να δημοσιεύσει σήμερα ο ΔΕΣ-ΦΑ για το πρώτο τρίμηνο του έτους δείχνουν ολική επαναφορά της βιομηχανίας στο φυσικό αέριο, με τις σχετικές κατανάλώσεις να είναι αυξημένες κατά 650% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο και έπειτα από μια μείωση της τάξης του 70% στο σύνολο του περυσινού έτους, αποτέλεσμα της αναζήτησης φθηνότερων καυσίμων. Η συνολική κατανάλωση από τις βιομηχανίες έφθασε στο πρώτο τρίμηνο του έτους τις 5,4 TWh από 0,72 TWh το πρώτο τρίμηνο του 2022. Το 52,7% της κατανάλωσης (9,3 TWh) προήλθε από την ηλεκτροπαραγωγή, η οποία ωστόσο είναι μειωμένη κατά 2,43 TWh σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2022.

Στις περιζήτητες το 2022 εγκαταστάσεις της Ρεβυθούσας, το πρώτο τρίμηνο του 2023 έδεσαν μόλις 9 δεξαμενόπλοια, από 21 το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Τα συνολικά φορτία του τριμήνου αντιστοιχούν περίπου

Η **Ρεβυθούσα** κάλυψε το 30,3% των συνολικών εισαγωγών αερίου και στην πρώτη θέση πέρασε ο σταθμός του Σιδηροκάστρου, μέσω του οποίου εισέρχεται στο σύστημα το ρωσικό αέριο.

Στη Ρεβυθούσα έδεσαν μόλις 9 δεξαμενόπλοια, από 21 το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι.

σε φορτία ενός μηνός της περυσινής χρονιάς, όταν το φθινόπωρο έδεναν στη Ρεβυθούσα σχεδόν δύο δεξαμενόπλοια την εβδομάδα. Εν αντιθέσει με τον περυσινό συνωστισμό στον κόλπο των Μεγάρων, που προκάλεσε κυρίως η υψηλή ζήτηση για εξαγωγές προς τη Βουλγαρία, το πρώτο τρίμηνο του 2022 υπήρξαν πολλές ακυρώσεις προγραμματισμένων φορτίων. Η εξέλι-

ξη αυτή συνδέεται τόσο με την υποχώρηση της ζήτησης στην εγχώρια αγορά, αλλά και τις γειτονικές αγορές των Βαλκανίων όσο και με την υποκατάσταση σημαντικού μέρους της ζήτησης στη βουλγαρική αγορά από αζέρικο αέριο με τη λειτουργία του IGB. Ως αποτέλεσμα αυτής της συνθήκης, οι εξαγωγές φυσικού αερίου μειώθηκαν κατά σχεδόν 50% και περιορίστηκαν σε 1,48 TWh από 2,58 TWh το πρώτο τρίμηνο του 2022.

Οι συνολικές εισαγωγές LNG περιορίστηκαν στις 5,4 TWh από 9,02 TWh το πρώτο τρίμηνο του 2022 και ο σταθμός της Αγ. Τριάδας, μέσω του οποίου εισέρχεται στο σύστημα το LNG που φθάει στη Ρεβυθούσα, έχασε την πρωτοκαθεδρία ως πύλη εισό-

δου της χώρας που κέρδισε την προηγούμενη χρονιά. Κάλυψε το 30,3% των συνολικών εισαγωγών αερίου, από 43,23% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 και στην πρώτη θέση πέρασε ο σταθμός του Σιδηροκάστρου, μέσω του οποίου μπαίνει στο σύστημα το ρωσικό αέριο, το οποίο κάλυψε το 46,57% των εισαγωγών από 36,71% την αντίστοιχη περυσινή περίοδο.

Η συνολική ζήτηση φυσικού αερίου (εγχώρια και εξαγωγές) από τις 21 TWh το πρώτο τρίμηνο του 2022 υποχώρησε στις 17,6 TWh το πρώτο τρίμηνο του 2023, κάτω και από τα επίπεδα του αντίστοιχου τριμήνου του 2021 (19,16 TWh).

Μείωση κατανάλωσης

Τον Μάρτιο ολοκληρώθηκε η οκτάμηνη περίοδος μείωσης κατά 15% της κατανάλωσης φυσικού αερίου που έθεσε ως δεσμευτική για τα κράτη-μέλη η Ε.Ε. (Αύγουστος 2022 - Μάρτιος 2023) και σύμφωνα με την ανάλυση του Green Tank, η Ελλάδα με συνολική κατανάλωση 32,9 TWh ξεπέρασε κατά πολύ τον στόχο, όχι μόνο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους αλλά και σε σχέση με τον μέσο όρο πενταετίας (41,6 TWh). Η κατανάλωση αερίου μειώθηκε το οκτάμηνο κατά 31,8% συγκριτικά με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους και κατά 20,9% σε σχέση με τον μέσο όρο των αντίστοιχων οκταμήνων της προηγούμενης πενταετίας.

Στην αναμονή για φωτοβολταϊκά 1.800 νοικοκυριά

Στη **γραμμή** εκκίνησης για την «κούρσα» των επιδοτήσεων του προγράμματος «Φωτοβολταϊκά στις στέγες» βρίσκονται ήδη 1.800 νοικοκυριά εν αναμονή της έναρξης του από μέρα σε μέρα. Ο αριθμός προκύπτει από τις αιτήσεις προς τον ΔΕΔΔΗΕ για σύνδεση με το δίκτυο, που αποτελεί προαπαιτούμενο για την υποβολή αίτησης ένταξης στο πρόγραμμα όταν ανοίξει η σχετική πλατφόρμα. Τα νοικοκυριά σπεύδουν να προλάβουν, αφού ο οδηγός του προγράμματος, που προδημοσιεύτηκε τον Μάρτιο, προβλέπει ένταξη με κριτήριο τη χρονική προτεραιότητα.

Τα συναρμόδια υπουργεία μάλιστα, λόγω του ενισχυμένου ενδιαφέροντος που διαφαίνεται, φέρεται να προχωρούν σε αύξηση των σχετικών κονδυλίων, από τα 200 εκατ. ευρώ, τουλάχιστον στα 230 εκατ. προκειμένου να επιδοτηθούν όσο το δυνατόν περισσότεροι δικαιούχοι. Στην περίπτωση που η αύξηση «κλειδώσει» σε αυτό το ποσό, τότε ο αριθμός των επιδοτούμενων νοικοκυριών και αγροτών για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στέγης θα αυξηθεί από τις 30.000 στις 33.000-35.000 ευρώ και η συνολική ισχύς που θα εισφέρουν τα επιδοτούμενα φωτοβολταϊκά στο σύστημα θα αυξηθεί από τα 150 MW στα 170 MW.

Σύμφωνα με ανεπίσημα στοιχεία, από το άνοιγμα της απλοποιημένης πλατφόρμας του ΔΕΔΔΗΕ στις αρχές Απριλίου μέχρι και την περασμένη εβδομάδα είχαν υποβληθεί περίπου 3.900

αιτήσεις για σύνδεση με το δίκτυο, στην πλειονότητά τους από ιδιώτες, καθώς οι αιτήσεις από εμπορικές επιχειρήσεις δεν ξεπερνούν τις 500 και από αγρότες τις 80. Εξ αυτών, 1.800 αιτήσεις αφορούν συστήματα σε κατοικίες που συνδυάζονται με μπαταρία και θεωρείται βέβαιο από τους αρμοδίους ότι πρόκειται για νοικοκυριά που εν-

Εχουν υποβάλει αίτηση προς τον ΔΕΔΔΗΕ για σύνδεση με το δίκτυο και περιμένουν να ανοίξει η πλατφόρμα του προγράμματος.

διαφέρονται να ενταχθούν στο επιδοτούμενο πρόγραμμα. Αυτό διότι, πριν από την ανακοίνωση του οδηγού του προγράμματος που καθιστά υποχρεωτική την εγκατάσταση μπαταρίας για την επιδότηση του φωτοβολταϊκού, δεν είχε υποβληθεί κανένα αίτημα για οικιακό φωτοβολταϊκό με μπαταρία.

Υπενθυμίζεται ότι η επιδότηση φτάνει έως και 75% για τα νοικοκυριά και 60% για τους αγρότες. Στην περίπτωση της μπαταρίας, η επιδότηση ξεκινάει από 90% και φτάνει το 100%. Η συνολική επιδότηση του συστήματος φωτοβολταϊκού με μπαταρία μπορεί να φτάσει έως και 16.000 ευρώ για νοικοκυριά και 10.000 ευρώ για αγρότες.

ΧΡΥΣΑ ΛΙΑΓΓΟΥ

Εκτίναξη εσόδων από έμμεσους φόρους

Το **2022** οι έμμεσοι φόροι απέφεραν στον κρατικό προϋπολογισμό έσοδα της τάξεως των 33,2 δισ. ευρώ έναντι 28,1 δισ. ευρώ το 2021. Δηλαδή, μέσα σε μόλις ένα έτος τα έσοδα αυξήθηκαν κατά 5 δισ. ευρώ, με αποτέλεσμα η αναλογία των έμμεσων φόρων ως προς τα συνολικά φορολογικά έσοδα να ξεπεράσει το 60%, κάτι που συμβαίνει για πρώτη φορά τα τελευταία τουλάχιστον 20 χρόνια. Η έκρηξη των τιμών λόγω πληθωρισμού, η αύξηση της κατανάλωσης λόγω ανάπτυξης, αλλά και η εξοικείωση των καταναλωτών με τις ηλεκτρονικές πληρωμές – κάτι που συνετέλεσε και στη μείωση της φοροδιαφυγής από τον ΦΠΑ – συνετέλεσαν στο να καταγραφεί αυτό το ρεκόρ εισπραξης, αλλά και να ανοίξει η συζήτηση σχετικά με το τι πρέπει να γίνει με τους συντελεστές υπολογισμού των έμμεσων φόρων μέσα στα επόμενα χρόνια. Ειδικά ο βασικός συντελεστής ΦΠΑ είναι μεταξύ των τριών υψηλότερων στην Ευρώπη, καθώς μόνο χώρες του Βορρά –με διαφορετική φιλοσοφία όσον αφορά τους φόρους και το κοινωνικό κράτος– εφαρμόζουν υψηλότερους συντελεστές (Δανία, Νορβηγία Σουηδία).

Τα δύο μεγάλα κόμματα έχουν ουσιαστικά τοποθετηθεί επί των θεμάτων. Η σημερινή κυβέρνηση έχει υποστηρίξει ότι η μείωση των έμμεσων φόρων στην παρούσα φάση θα προκαλέσει μεγάλο δημοσιονομικό άνοιγμα, χωρίς να συμβάλει στη μάχη για την αποκλιμάκωση των τιμών.

Εκτιμάται ότι ένα οριζόντιο μέτρο όπως η μείωση του ΦΠΑ –οριζόντιο σημαίνει ότι θα ευνοηθεί το ίδιο ο πλούσιος και ο φτωχός, ο μόνιμος κάτοικος αλλά και ο τουρίστας– είναι πολύ πιθανό ότι δεν θα φθάσει ποτέ στο ράφι και στην τελική τιμή, αλλά θα... καθεί στα ενδιάμεσα στάδια από τον παραγωγό μέχρι τον χονδρέμπορο, τον λιανέμπορο και τον τελικό καταναλωτή. Η αξιωματική αντι-

Μέσα σε μόλις ένα έτος τα έσοδα από τους έμμεσους φόρους αυξήθηκαν κατά 5 δισ. ευρώ, με αποτέλεσμα η αναλογία των έμμεσων φόρων ως προς τα συνολικά φορολογικά έσοδα να ξεπεράσει το 60%, κάτι που συμβαίνει για πρώτη φορά τα τελευταία τουλάχιστον 20 χρόνια.

Η έκρηξη των τιμών λόγω πληθωρισμού και η αύξηση της κατανάλωσης λόγω ανάπτυξης έφερε στα κρατικά ταμεία 33,2 δισ. ευρώ.

πολίτευση, από την άλλη, έχει κατά καιρούς ταχθεί υπέρ των στοχευμένων μειώσεων στον ΦΠΑ (ειδικά στα τρόφιμα) αλλά και υπέρ της εφαρμογής των χαμηλότερων ειδικών φόρων κατανάλωσης στην ενέργεια, ώστε με τη μείωση των τιμών στο συγκεκριμένο μέτρο να δημιουργηθεί ένα αποπληθωριστικό κύμα σε όλα τα προϊόντα λόγω της μείωσης του ενεργειακού κόστους.

Όσο μεγαλώνει η συμμετοχή των έμμεσων φόρων στα συνολικά φορολογικά έσοδα –τα

πρώτα στοιχεία του 2023 δείχνουν ότι θα καταρριφθεί ακόμη ένα ρεκόρ, καθώς οι φόροι κατανάλωσης και οι εισπράξεις από τον ΦΠΑ αυξάνονται με μεγαλύτερη ταχύτητα από τα συνολικά φορολογικά έσοδα– τόσο δυσκολότερο θα είναι να αποφασιστεί η μείωση των συντελεστών, καθώς θα απαιτείται να θυσιάσει και περισσότερους δημοσιονομικούς χώρους. Από την άλλη, οι διοικητικοί μηχανισμοί εκτιμούν ότι τα επόμενα χρόνια η περαιτέρω αύξηση των ηλεκτρονικών πληρωμών, η διασύνδεση των ταμειακών μηχανών με τα POS, αλλά και οι ηλεκτρονικοί έλεγχοι της εφορίας θα αυξήσουν ακόμη περισσότερο τις εισπράξεις από τον ΦΠΑ, ο οποίος ουσιαστικά θα μετατραπεί σε μια «παγίδα φορολόγησης» και του «μαύρου» χρήματος, το οποίο μπορεί να διαφεύγει από τον φόρο εισοδήματος αρχικά, αλλά να... συλλαμβάνεται τελικώς την ώρα της κατανάλωσης.

«Ψηφιακή» μείωση ενεργειακού κόστους κατά 10% στις επιχειρήσεις

Μείωση του ενεργειακού κόστους μιας επιχείρησης τουλάχιστον κατά 10% με απόσβεση των σχετικών δαπανών σε διάστημα 6-24 μηνών μέσω ψηφιακών εφαρμογών, υπόσχεται ο πρακτικός οδηγός που παρουσίασε πρόσφατα ο ΣΕΒ σε ειδική εκδήλωση με θέμα «Πρακτικά βήματα για την ενεργειακή εξοικονόμηση και αποδοτικότητα».

Οι επιχειρήσεις, με βάση τα πρακτικά βήματα που παρουσιάζει ο οδηγός, μπορούν να υιοθετήσουν από εξύπνες εφαρμογές για τη συλλογή, ανάλυση και επεξεργασία δεδομένων σχετικά με τη χρήση ενέργειας, μέχρι συστήματα παρακολούθησης ροών κατανάλωσης, κατανομής και διανομής ενέργειας (ανά συσκευή, δομή ή σύστημα), και από ψηφιακές πλατφόρμες αποθήκευσης/απεικόνισης δεδομένων, συστήματα ενημέρωσης για την ανάγκη προληπτικών συντηρήσεων (predictive maintenance), επιδιόρθωσης ή αντικατάστασης εξοπλισμού μέχρι τεχνικές παρεμβάσεις και προσαρμογές ανά μηχανήμα ή σύστημα και ψηφιακά εργαλεία πρόβλεψης και οικονομικού προγραμματισμού.

Ο οδηγός εκπονήθηκε με πρωτοβουλία της Επιτροπής Ψηφιακής Οικονομίας του ΣΕΒ και όπως σημείωσε ο γενικός διευθυντής του Συνδέσμου, δρ Γιώργος Επρωγιάννης κατά την παρουσίασή του, «παρέχει σημαντική πληροφόρηση ενόψει των κρίσιμων επενδύσεων που πραγματοποιούν όλο και περισσότερες επιχειρήσεις σε ψηφιακές, ενεργητικές, λύσεις για τη μείωση του ενεργειακού και περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος». Οι παθητικές λύσεις, όπως οι μονώσεις των κτιρίων, σύμφωνα με τον κ. Επρωγιάννη, παραμένουν σημαντικές για την εξοικονόμηση ενέργειας, όμως ο οδηγός επικεντρώνεται στις ψηφιακές λύσεις, που αποδίδουν πλέον σημαντικά οφέλη. Όπως τόνισε η κ. Μάγκυ Αθανασιάδη,

Η **απόσβεση** των ηλεκτρονικών συστημάτων παρακολούθησης ροών κατανάλωσης, κατανομής και διανομής ενέργειας γίνεται μέσα σε 6-24 μήνες.

Εξοικονόμηση ενέργειας μέσω υιοθέτησης έξυπνων εφαρμογών προτείνει ο πρακτικός οδηγός του ΣΕΒ.

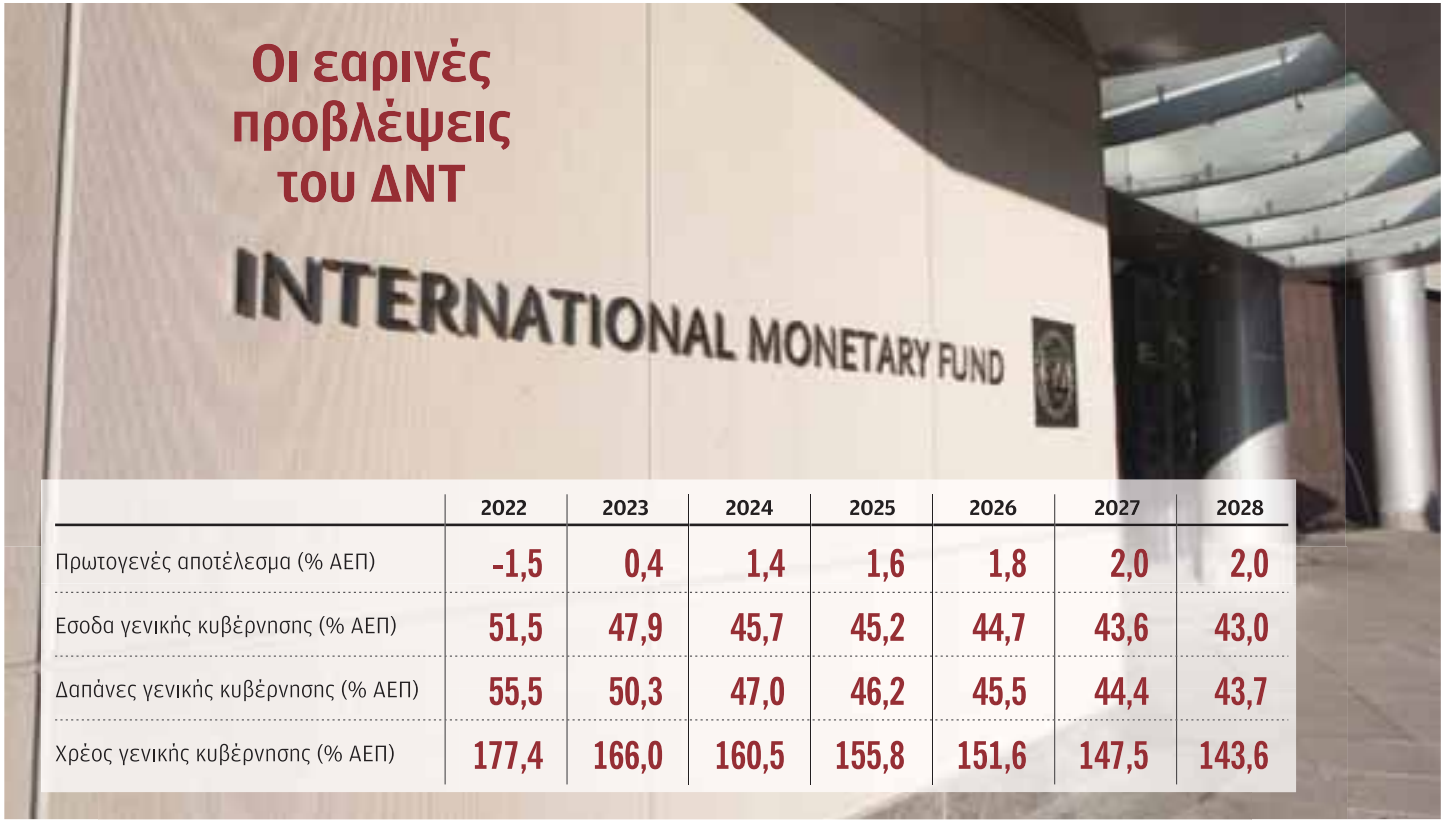
διευθύντρια του Τομέα Βιομηχανίας, Ανάπτυξης, Τεχνολογίας και Καινοτομίας, πρόκειται για «βήματα που αξιοποιούν ώριμες, ασφαλείς και ευρέως διαθέσιμες ψηφιακές τεχνολογίες. Μπορούν να υλοποιηθούν γρήγορα, χωρίς πολύπλοκες ή δαπανηρές επενδύσεις, και να μειώσουν το ενεργειακό κόστος μιας επιχείρησης τουλάχιστον κατά 10%, με απόσβεση σε 6-24 μήνες».

Στην εκδήλωση, με τη συμβολή εμπειρογνομόνων της αγοράς, συζητήθηκαν αναλυτικά οι απτές ωφέλειες από την υιοθέτηση ψηφιακών εφαρμογών για την ενεργειακή εξοικονόμηση. Όπως επισήμαναν, με σημείο εκκίνησης τον ψηφιακό ενεργειακό έλεγχο, που χαρτογραφεί ολιστικά τις ενεργειακές ανάγκες μιας επιχείρησης, μπορούν να πραγματοποιηθούν στοχευμένες επενδύσεις σε εξοπλισμό και συστήματα έξυπνων λογισμικών. Εύχρηστες πλατφόρμες

συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων, απλοποιούν την παρακολούθηση και διαχείριση των ενεργειακών ροών ανά σύστημα, τμήμα, γραμμή παραγωγής, χώρο ή δραστηριότητα μιας επιχείρησης, ακόμα και απομακρυσμένα. Λύσεις IoT, cloud, data analytics, digital twins, μηχανικής μάθησης ή τεχντικής νοημοσύνης, καθιστούν εφικτή τη μελέτη σεναρίων παραγωγής και χρήσης κτιρίων, και την πρόβλεψη αντίστοιχης κατανάλωσης ενέργειας. Πρακτικά, διευκολύνουν την επίτευξη στόχων βιωσιμότητας ESG και πιστοποίησης ISO, ενώ μπορούν να μειώσουν τις κεφαλαιακές δαπάνες (CAPEX) μέχρι 20%, και το κόστος χρήσης ηλεκτρισμού στις κτιριακές εγκαταστάσεις μιας τυπικής ΜμΕ κατά 20%-30%.

Πλέον, το μειούμενο κόστος προμήθειας και εγκατάστασης ψηφιακών λύσεων οδηγεί σε πλέον σύντομες αποσβέσεις των επενδύσεων σε ψηφιακά συστήματα παρακολούθησης και εξοικονόμησης ενέργειας.

Ο οδηγός και η εκδήλωση παρουσιάστηκαν στο εντάσσονται στο πλαίσιο των δράσεων του ΣΕΒ για την επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού και πραγματοποιήθηκαν με πρωτοβουλία της Επιτροπής Ψηφιακής Οικονομίας του οργανισμού.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Σημαντική μείωση του δημοσίου χρέους της χώρας «βλέπει» το ΔΝΤ

Εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει στο 143,6% του ΑΕΠ το 2028 από 177,4% το 2022

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Μονοπάτι επιστροφής στη δημοσιονομική εξυγίανση, με συστηματική επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων και αποκλιμάκωση του χρέους τα επόμενα χρόνια, βλέπει το ΔΝΤ για την Ελλάδα στην εαρινή έκθεσή του για τα δημοσιονομικά μεγέθη.

Οι προβλέψεις του Ταμείου δεν διαφοροποιούνται ουσιαστικά από αυτές του περασμένου Οκτωβρίου ως προς το πρωτογενές αποτέλεσμα, ενώ βλέπουν ελαφρώς ταχύτερη αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους, με τη συμβολή του πληθωρισμού, αλλά και της ανάπτυξης.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την έκθεση Fiscal Monitor του Ταμείου, το πρωτογενές αποτέλεσμα του προϋπολογισμού προβλέπεται να επιστρέψει φέτος σε πλεόνασμα 0,4% του ΑΕΠ (έναντι 0,7% του ΑΕΠ κυβερνητικής πρόβλεψης), από έλλειμμα 1,5% του ΑΕΠ το 2022. Ας σημειωθεί ότι η κυβέρνηση ανακοίνωσε ήδη ότι το πρωτογενές έλλειμμα το 2022 ήταν σχεδόν μηδενικό, κάτι που αναμένεται να προκύψει και από τα στοιχεία της Eurostat στις 21 Απριλίου, στο πλαίσιο της

Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος.

Στη συνέχεια, το ΔΝΤ προβλέπει πρωτογενές πλεόνασμα 1,4% του ΑΕΠ το 2024, 1,6% το 2025, 1,8% το 2026 και 2% του ΑΕΠ το 2027 και 2028. Αντίστοιχα, πρωτογενή πλεονάσματα της τάξης του 2% από το 2024 και μετά θα προβλέπει, σύμφωνα με πληροφορίες, και το ελληνικό Πρό-

Επιστροφή στη δημοσιονομική εξυγίανση με συστηματική επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων.

γραμμα Σταθερότητας που θα κατατεθεί έως το τέλος Απριλίου στις Βρυξέλλες, καθώς το πλεόνασμα αυτό εκτιμάται ότι εξασφαλίζει βιωσιμότητα του χρέους.

Η δημοσιονομική αυτή βελτίωση επέρχεται χωρίς περαιτέρω φορολογική αφαίμαξη, αφού τα έσοδα του προϋπολογισμού αναμένεται να υποχωρήσουν από 47,9% του ΑΕΠ φέτος σε 43% του ΑΕΠ το 2028. Αντίστοιχα θα υποχωρήσουν και οι δαπάνες, σύμ-

φωνα με τις προβλέψεις του Ταμείου, από 50,3% σε 43,7% την ίδια περίοδο.

Αυτό που είναι πιο εντυπωσιακό είναι η μείωση του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ, από το 200,7% του ΑΕΠ που έφτασε το 2021, στο 177,4% το 2022, 166% φέτος και στη συνέχεια περαιτέρω υποχώρηση έως το 143,6% του ΑΕΠ το 2028.

Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του 2023 (που χρησιμοποιεί, πάντως, διαφορετικό τρόπο υπολογισμού) το χρέος της γενικής κυβέρνησης ήταν 168,9% το 2022 και αναμένεται να αποκλιμακωθεί στο 159,3% του ΑΕΠ το 2023.

Το Ταμείο σχολιάζει την αποκλιμάκωση του ελληνικού χρέους σημειώνοντας τα εξής: «Ο ρόλος των πληθωριστικών εκπλήξεων στη μείωση του χρέους κατά τη διάρκεια του 2022 διαμορφώθηκε ανάλογα με το μέγεθος και τη σύνθεση του χρέους κάθε χώρας. Χώρες με υψηλά αρχικά επίπεδα χρέους, σε συνδυασμό με μεγάλες πληθωριστικές εκπλήξεις και ισχυρή ανάπτυξη σημείωσαν σημαντική μείωση χρέους (Ελλάδα)». Το Ταμείο υπολογίζει, σύμφωνα με πίνακα του Fiscal Monitor, ότι η μείωση του χρέους κατά

23 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ περίπου μεταξύ 2021 και 2022 οφείλεται σχεδόν εξίσου σε πληθωρισμό και ανάπτυξη, με τον πρώτο να έχει ελαφρώς μεγαλύτερη συμμετοχή. Αντίθετα, η αύξηση του πρωτογενούς ελλείμματος και των επιτοκίων είχαν αυξητική επίδραση στο χρέος, αλλά πολύ μικρότερη.

Τη σημαντική υποχώρηση του δημοσίου χρέους υπογράμμισε, εξάλλου και ο αναπληρωτής υπουργός Οικονομικών Θόδωρος Σκυλακάκης. Μιλώντας στον ΣΚΑΪ ο κ. Σκυλακάκης είπε ότι η κυβέρνηση παραδίδει το δημόσιο χρέος 15 μονάδες του ΑΕΠ χαμηλότερο σε σχέση με αυτό που παρέλαβε.

Επίσης, τόνισε ότι το ΑΕΠ το 2022 έφτασε τα 208 δισ. ευρώ, δηλαδή τουλάχιστον 25 δισ. ευρώ υψηλότερο από το ΑΕΠ του 2019. Επίσης, την τετραετία που πέρασε μειώθηκε η ανεργία και αυξήθηκαν οι εξαγωγές, τόνισε.

Για το οικονομικό πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ ο κ. Σκυλακάκης είπε: «Δεν μπορώ να το παρακολουθήσω. Ο ΣΥΡΙΖΑ υπόσχεται δεκάδες δισεκατομμύρια. Αυτό δείχνει ότι δεν πιστεύει πως θα κυβερνήσει κι έτσι λέει ό,τι θέλει».

6.800 νέες θέσεις εργασίας το 2022 στις κατασκευές

Καθ' οδόν για το καλύτερο διάστημα από την έναρξη της οικονομικής κρίσης και μετά βρίσκεται ο τομέας των κατασκευών. Η αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας και η υλοποίηση ενός από τα μεγαλύτερα προγράμματα υποδομών των τελευταίων δεκαετιών, ύψους άνω των 13 δισ. ευρώ, έχουν δώσει σημαντική ώθηση στον κλάδο, ο οποίος δέχθηκε πολύ ισχυρό πλήγμα την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Έτσι, ο κύκλος εργασιών του κλάδου αυξήθηκε κατά 22,6% σε ονομαστικές τιμές.

Σύμφωνα με το τελευταίο εβδομαδιαίο δελτίο οικονομικών εξελίξεων της Alpha Bank, που δημοσιεύθηκε, η απασχόληση στις κατασκευές αυξήθηκε κατά 4,8% το 2022 ή 6.800 εργαζομένους, ενώ αύξηση κατά 5,8% σημείωσαν οι μισθοί και τα ημερομίσθια. Η δυναμική του τομέα των κατασκευών αντανακλάται επιπρόσθετα στους δείκτες παραγωγής, οι οποίοι αυξήθηκαν την τελευταία διετία, και στις βελτιούμενες επιχειρηματικές προσδοκίες, πρωτίστως στις ιδιωτικές κατασκευές. Ειδικότερα, ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές αυξήθηκε κατά 23% το 2022 και κατά 6% το 2021, αντιστρέφοντας τις απώλειες της περιόδου 2017-2020. Μάλιστα, οι αυξήσεις της τελευταίας διετίας κάλυψαν το 77% των απωλειών που προηγήθηκαν από το 2017 μέχρι και το 2020. Μάλιστα, ο ρυθμός αύξησης του δείκτη παραγωγής ήταν ο υψηλότερος μεταξύ των υπόλοιπων χωρών της Ε.Ε., ενώ η Ελλάδα είναι μία από τις έξι χώρες της Ε.Ε. όπου έχει καταγραφεί η μεγαλύτερη σωρευτική αύξηση του δείκτη κατά την περίοδο 2019-2022. Οι

άλλες χώρες με αντίστοιχη επίδοση είναι η Μάλτα, η Σλοβενία, η Ρουμανία, η Ιταλία και η Κροατία. Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών, ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων (κτιρίων) κατέγραψε άνοδο κατά 17%, ενώ ο δείκτης έργων πολιτικού μηχανικού (δημόσια έργα) αυξήθηκε κατά 28% το 2022. Οι αντίστοιχες αυξήσεις κατά το 2021 ήταν 13% και 2%.

Ως εκ τούτου, τον φετινό Μάρ-

Παράλληλα, οι μισθοί και τα ημερομίσθια ενισχύθηκαν κατά 5,8%, αναφέρει η Alpha Bank.

τιο ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις κατασκευές ανήλθε σε 18,6 μονάδες, που αποτελεί το υψηλότερο επίπεδο από τον Οκτώβριο του 2003. Σε ό,τι αφορά τα οικοδομικά έργα, ο δείκτης βελτιώθηκε κατά 16,6 μονάδες και βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο από το 2000. Σημαντικά βελτιωμένες ήταν οι εκτιμήσεις των επιχειρηματιών του τομέα για την τρέχουσα πορεία των εργασιών αλλά και για το πρόγραμμα των εργασιών τους το επόμενο χρονικό διάστημα. Ο αντίστοιχος δείκτης προσδοκιών για τα έργα πολιτικού μηχανικού (δημόσιες κατασκευές) διαμορφώθηκε τον Μάρτιο σε -6,3 μονάδες, περίπου στο ίδιο επίπεδο με τον Φεβρουάριο, σημαντικά βελτιωμένος ωστόσο σε σύγκριση με το δεύτερο εξάμηνο του 2022 (-38 μονάδες κατά μέσον όρο).

Η αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας και η υλοποίηση ενός από τα μεγαλύτερα προγράμματα υποδομών των τελευταίων δεκαετιών, ύψους άνω των 13 δισ., έχουν δώσει σημαντική ώθηση στον κατασκευαστικό κλάδο.

«Ξεσκονίζουν» τα εισοδήματα από το εξωτερικό

Στο στόχαστρο της εφορίας αδήλωτα ποσά από μισθούς και συντάξεις από ξένες χώρες – Ξεκινούν διασταυρώσεις

Του ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Αδήλωτα εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις τα οποία προέρχονται από το εξωτερικό θα αναζητήσει μετά το τέλος της διαδικασίας υποβολής των φορολογικών δηλώσεων η ΑΑΔΕ. Το προσεχές διάστημα η φορολογική διοίκηση θα λάβει τις πληροφορίες από τις

Τα βεβαιωθέντα ποσά φόρου από αδήλωτα εισοδήματα ανήλθαν πέρυσι σε 7,1 εκατ. ευρώ.

αντίστοιχες φορολογικές αρχές ευρωπαϊκών αλλά και τρίτων χωρών. Στην περίπτωση που διαπιστωθούν ότι κάποιος ξέχασαν να τα δηλώσουν θα κληθούν να υποβάλουν τροποποιητικές δηλώσεις πληρώνοντας

Περισσότερες από 110.000 δηλώσεις έχουν υποβληθεί στο πρώτο δεκαήμερο λειτουργίας του ηλεκτρονικού συστήματος Taxisnet, με το συνολικό ποσό φόρου που έχει βεβαιωθεί να ξεπερνάει τα 20 εκατ. ευρώ.

τους αναλογούντες φόρους και πρόστιμα.

Την περασμένη χρονιά από τις διασταυρώσεις που διενεργήθηκαν σε μισθούς και συντάξεις εξωτερικού ήρθαν στο φως αδήλωτα εισοδήματα εκα-

τομμυρίων. Συγκεκριμένα, από 131.828 ενεργούς ΑΦΜ με εισοδήματα του εξωτερικού, διασταυρώθηκαν οι 117.092, δηλαδή το ποσοστό ταυτοποίησης ανήλθε σε 89%. Μετά την ολοκλήρωση των διασταυρώσεων

απεστάλθηκαν ηλεκτρονικά μηνύματα προκειμένου να υποβληθούν τα επιπλέον εισοδήματα που εντοπίστηκαν. Τελικά υποβλήθηκαν 4.109 φορολογικές δηλώσεις, με τα βεβαιωθέντα ποσά φόρου να ανέρχονται

σε 7,1 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι στις περιπτώσεις που εντοπίζονται αδήλωτα εισοδήματα και παλαιότερων χρήσεων οι φορολογούμενοι με τροποποιητικές δηλώσεις μπορούν να τα δηλώσουν στο έτος που αναλογούν και να φορολογηθούν με τους συντελεστές που ισχύουν την περίοδο εκείνη.

Διευκρινίζεται ότι για τα αδήλωτα εισοδήματα από το εξωτερικό δεν ισχύει η πενταετής παραγραφή, αλλά αντίθετα το περιθώριο της φορολογικής διοίκησης να διενεργήσει έλεγχο και να καταλογίσει τους φόρους επεκτείνεται στα 10 έτη. Μάλιστα στην περίπτωση που δεν έχει υποβληθεί φορολογική δήλωση το διάστημα επεκτείνεται στα 15 έτη.

Φορολογικές δηλώσεις

Στο μεταξύ, περισσότερες από 110.000 δηλώσεις έχουν υποβληθεί στο πρώτο δεκαήμερο λειτουργίας του ηλεκτρο-

νικού συστήματος Taxisnet, με το συνολικό ποσό φόρου που έχει βεβαιωθεί να ξεπερνάει τα 20 εκατ. ευρώ. Ο ρυθμός υποβολής των δηλώσεων κινείται στα αντίστοιχα περυσινά επίπεδα και, όπως όλα δείχνουν, τις επόμενες μέρες θα επιβραδυνθεί λόγω των εορτών του Πάσχα.

Με βάση τα στοιχεία της ΑΑΔΕ από τις 110.267 δηλώσεις που έχουν υποβληθεί:

- Το 55,72% των δηλώσεων είναι μηδενικό. Αυτό σημαίνει ότι οι 61.442 φορολογούμενοι δεν θα πληρώσουν επιπλέον φόρο.
- Το 25% των δηλώσεων είναι χρεωστικό. Συνολικά, οι 27.566 φορολογούμενοι θα πληρώσουν 20 εκατ. ευρώ με τον μέσο φόρο να διαμορφώνεται στα 725 ευρώ.
- Τον 19,28% των φορολογουμένων θα λάβει επιστροφή. Οι 21.259 φορολογούμενοι θα λάβουν το ποσό των 9,5 εκατ. ευρώ ή 448 ευρώ ο καθένας.

Αύξηση εξαγωγών σε ποσότητα και ποιότητα

Τα ελληνικά τεχνολογικά προϊόντα κερδίζουν ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο έναντι των ανταγωνιστών τους στις ξένες αγορές

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Οχι μόνο έκλεισαν με ιστορικό υψηλό οι ελληνικές εξαγωγές το 2022, αλλά υπάρχουν προϊόντα τα οποία συνεχώς κερδίζουν μερίδιο έναντι των ανταγωνιστών τους στις διεθνείς αγορές. Και εάν το ένα από αυτά είναι το ελαιόλαδο που ευνοήθηκε από τη συγκυρία της εξαιρετικά μειωμένης παραγωγής στην Ισπανία, δεν ισχύει το ίδιο για τους λαμπτήρες LED και άλλα προϊόντα – μηχανήματα «πράσινης» τεχνολογίας όπως ηλεκτρικοί μετρητές αλλά και πλι-

ακοί θερμοσίφωνες, που αυξάνουν σταθερά τη διείσδυσή τους στις ξένες αγορές, δημιουργώντας μια ισχυρή βάση για εξαγωγές υψηλής προστιθέμενης αξίας. Το γεγονός μάλιστα ότι και το 2023 έχει ξεκινήσει θετικά, με την υψηλή τεχνολογία να παραμένει βασικός

Αυξάνεται η πιθανότητα μεσοπρόθεσμης ανάπτυξης των εξαγωγών κατά 8% ετησίως.

μοκλός ανάπτυξης και τις επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη να ενισχύονται, αυξάνει την πιθανότητα μεσοπρόθεσμης ανάπτυξης των εξαγωγών κατά 8% ετησίως (σε πραγματικούς όρους), έναντι 5% που αποτελεί το βασικό σενάριο, εκτιμά η Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας. Αν μη τι άλλο οι εξαγωγές αγαθών, οι οποίες αποτέλεσαν τη μοναδική επί της ουσίας «σανίδα σωτηρίας» της ελληνικής οικονομίας στα χρόνια της κρίσης, πριν ακόμη αρχίσει και η μεγάλη ανάπτυξη του τουρι-

σμού, επιβεβαίωσαν τις αντοχές τους και στον καιρό της πανδημίας και στην πρόσφατη πληθωριστική κρίση. Κατά την περίοδο 2010-2016, όταν οι ελληνικές επιχειρήσεις αντιμετώπισαν τις πιο σοβαρές αντιξοότητες που συνδέονταν με την κρίση, οι εξαγωγές αγαθών σημείωσαν μέσο ετήσιο πραγματικό ρυθμό αύξησης 5,3%. Η ανοδική πορεία συνεχίστηκε και την περίοδο 2017-2019 και μάλιστα το 2018 η συμβολή των εξαγωγών αγαθών στον πραγματικό ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ της Ελλάδας έφτασε τη 1,5 ποσοστι-

αία μονάδα, επίδοση υψηλότερη σχεδόν όλης της προηγούμενης εικοσαετίας. Ετσι, ενώ οι εξαγωγές αγαθών ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν μόλις 8,5% το 2009 έφτασε το 18% το 2019. Στη διάρκεια της πανδημίας οι ελληνικές εξαγωγές, εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, άντεξαν και έκλεισαν το 2020 με θετικό πρόσημο. Ο δρόμος, ωστόσο, που έχουμε να διανύσουμε ακόμη είναι μεγάλος, καθώς η χώρα παραμένει εξαρτημένη από τις εισαγωγές. Τούτο φάνηκε ειδικά το 2022 που λόγω και της πληθωριστικής

κρίσης, το εμπορικό έλλειμμα αυξήθηκε κατά 50,7% σε σύγκριση με το 2021, φτάνοντας τα 38,37 δισ. ευρώ. Η δυσκολία εξόδου στις διεθνείς αγορές πολλών μικρών επιχειρήσεων, ο χαμηλός βαθμός τυποποίησης κυρίως σε αγροτικά προϊόντα, με πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό του ελαιολάδου, ή η εξαγωγή ΠΟΠ προϊόντων επίσης σε χαμηλές τιμές, όπως η φέτα, για να βρουν θέσεις στα ράφια των εκπτωτικών αλυσίδων της Ευρώπης, είναι μερικά ακόμη από τα δομικά προβλήματα των ελληνικών εξαγωγών.

Λαμπτήρες LED και ηλεκτρικοί μετρητές

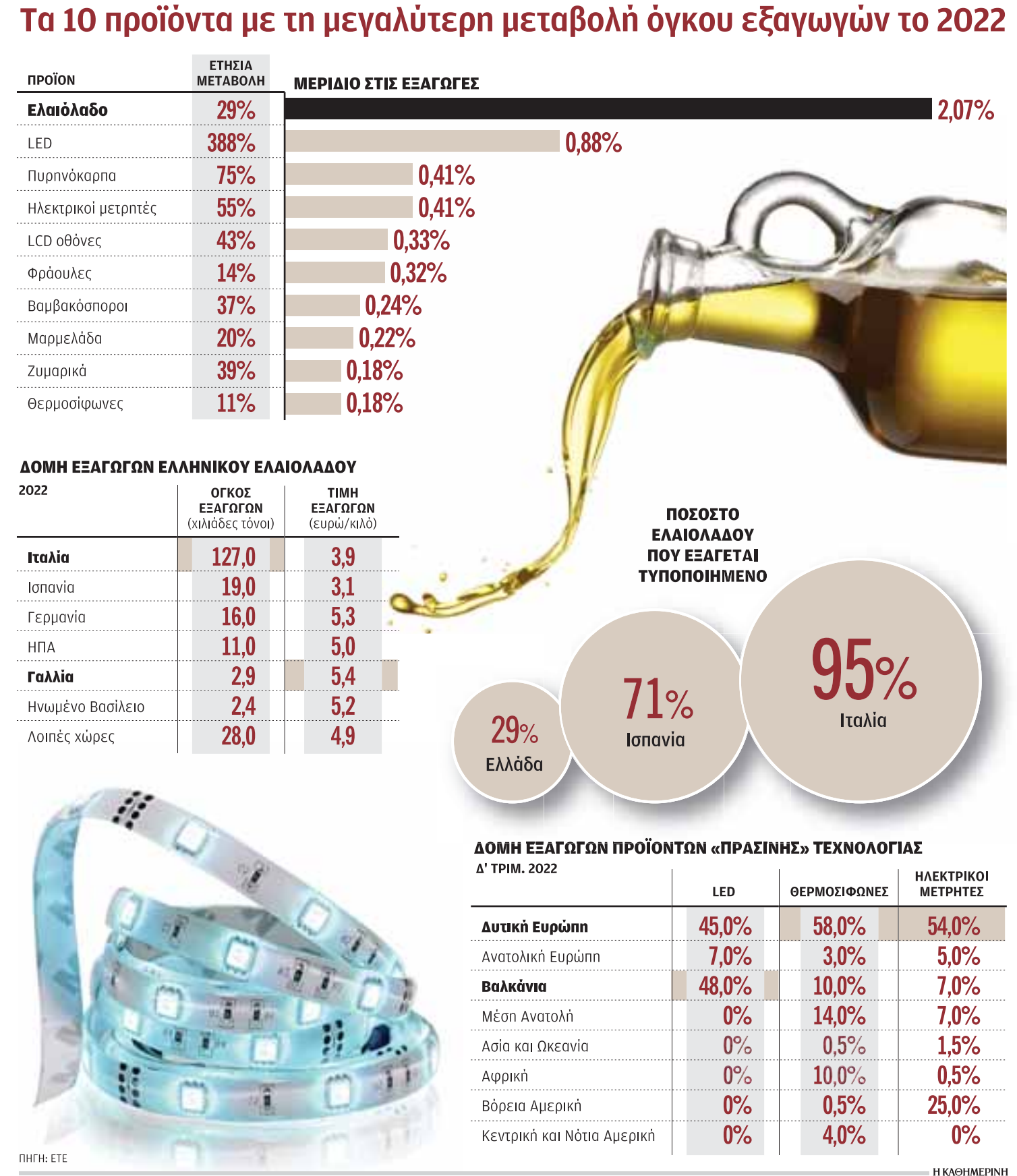
Μπορεί τα ελληνικά προϊόντα με τα υψηλότερα μερίδια στην Ευρώπη να είναι το βαμβάκι, η κομπόστα και οι ελιές, μερίδια που φθάνουν ακόμη και το 80%, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι πλέον η Ελλάδα είναι μια χώρα που εξαγει μόνο προϊόντα της πρωτογενούς παραγωγής. Εκτός από βιομηχανίες με ισχυρή παράδοση και μεγάλη ιστορία στην Ελλάδα, όπως αυτή των ηλιακών θερμοσίφωνων, υπάρχουν και άλλες που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια, κατακτώντας ήδη σημαντική θέση στις ξένες αγορές και διεκδικώντας –γιατί όχι;– ακόμη και την κορυφή στην κατηγορία τους. Αν και είχαν αναπτυχθεί προ της ενεργειακής - πληθωριστικής κρίσης, αυτή στην ουσία αποτέλεσε ευκαιρία για την αύξηση των πωλήσεών τους. Ο λόγος για τους λαμπτήρες LED, τους ηλεκτρικούς μετρητές και τους ηλιακούς θερμοσίφωνες, τρία προϊόντα πράσινης τεχνολογίας που ξεχώρισαν για τις επιδόσεις τους το 2022 και από μια άποψη δείχνουν τον δρόμο για την αλλαγή μείγματος των ελληνικών εξαγωγών.

Τα στοιχεία της μελέτης της ΕΤΕ ειδικά για τους λαμπτήρες LED, τους ηλιακούς θερμοσίφωνες και τους ηλεκτρικούς μετρητές έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον: • Τα προϊόντα τεχνολογίας LED (με ετήσιες εξαγωγές 400 εκατ. ευρώ κυρίως προς Δυτική Ευρώπη και Βαλκάνια) αυξάνουν συνεχώς τη διείσδυσή τους στις διεθνείς αγορές για πέντε συνεχόμενα τρίμηνα, ενώ παράλληλα βελτιώνουν τις σχετικές τιμές τους. • Οι ηλιακοί θερμοσίφωνες (με ετήσιες εξαγωγές 100 εκατ. ευρώ, κυρίως προς Δυτική Ευρώπη και Μέση Ανατολή) βελτιώνουν σταθερά κατά το τελευταίο δωδεκάμηνο τις σχετικές τιμές τους και πλέον δείχνουν να το καταφέρνουν αυξάνοντας παράλληλα τη διείσδυσή τους στις διεθνείς αγορές. • Οι ηλεκτρικοί μετρητές (με ετήσιες εξαγωγές 200 εκατ. ευρώ, κυρίως προς Δυτική Ευρώπη και Βόρεια Αμερική) εντείνουν συνεχώς το τελευταίο δωδεκάμηνο τη διείσδυσή τους στις διεθνείς αγορές και σταδιακά το καταφέρνουν χωρίς την ανάγκη διατήρησης επιθετικών πολιτικών τιμών. Αξίζει, μάλιστα, να σημειωθεί ότι οι πρόσδρομοι δείκτες δείχνουν ανοδική πορεία για τις εξαγωγές των εν λόγω προϊόντων και εν γένει των προϊόντων υψηλής τεχνολογίας κατά το 2023. «Παρά την αβεβαιότητα του οικονομικού περιβάλλοντος, οι εκτιμήσεις για την πορεία της ευρωπαϊκής οικονομίας (ως σημαντικότερης εξαγωγικής μας αγοράς) αναθεωρούνται προς το θετικότερο, ενώ παράλληλα οι ελληνικές επιχειρήσεις παραμένουν αισιόδοξες. Κομβικό στοιχείο παραμένει η υπεροχή της δυναμικής των ελληνικών εξαγωγών υψηλής τεχνολογίας, καθώς οι παραγγελίες τους παρουσιάζουν τόσο φανερώς ισχυρότερη έναντι τόσο των λοιπών ελληνικών εξαγωγών όσο και των ευρωπαϊκών εξαγωγών υψηλής τεχνολογίας», τονίζουν οι συγγραφείς της μελέτης. Από την ανάλυση που γίνεται

στη μελέτη της ΕΤΕ 129 επιμέρους προϊόντων (τα οποία καλύπτουν το 80% των ελληνικών εξαγωγών), διαπιστώνονται σημαντικές αποκλίσεις επιδόσεων: • Περίπου το 25% των προϊόντων κατάφερε να κερδίσει κατά το τελευταίο τρίμηνο μερίδιο στις διεθνείς αγορές (κέρδος σε όγκους και τιμές). Ωστόσο, μόλις 3 εκ των 30 προϊόντων αυτών της κατηγορίας (LED, αλλαντικά και καρτοσυσκευασίες) διατηρούνται για τέσσερα συνεχή τρίμηνα σε αυτή την κατηγορία, επιτρέποντας να συναγάγουμε ότι ακολουθούν μια επιτυχημένη στρατηγική και δεν αποκομίζουν απλώς παροδικά κέρδη. • Διευρύνοντας την κατηγορία μελέτης στο σύνολο των προϊόντων που πέτυχαν αυξημένη διείσδυση όγκων για τέσσερα συνεχή τρίμηνα (είτε με ανοδικές είτε με πτωτικές τιμές) ξεχωρίζουν ως περισσότερο δυναμικά τα σχετιζόμενα με την εξοικονόμηση ενέργειας προϊόντα (LED και ηλεκτρικοί μετρητές), επιτυγχάνοντας το τελευταίο τρίμηνο άνοδο μεριδίου

Οι ετήσιες εξαγωγές των προϊόντων LED φθάνουν τα 400 εκατ. ευρώ και κατευθύνονται κυρίως προς Δυτική Ευρώπη και Βαλκάνια.

κατά 3-4 ποσοστιαίες μονάδες. Σημαντικό μέρος αυτών των μηχανημάτων παράγονται στην Ελλάδα, ενώ το υπόλοιπο προωθείται στις γειτονικές μας χώρες από ελληνικές εταιρείες που λειτουργούν ως αποκλειστικοί αντιπρόσωποι πολυεθνικών – ανάγοντας έτσι την Ελλάδα σε ρόλο περιφερειακού κέντρου, προωθώντας παράλληλα τη μεταφορά τεχνολογίας και ισχυροποιώντας τα εμπορικά δίκτυα στην περιοχή. Σύμφωνα με τα στοιχεία της μελέτης, η κυριότερη αγορά για τα τρία βασικά προϊόντα πράσινης τεχνολογίας που εξάγει η Ελλάδα (LED, ηλεκτρικοί μετρητές και ηλιακοί θερμοσίφωνες) είναι η περιοχή της Δυτικής Ευρώπης, κάτι που προσδίδει σημαντικό βαθμό σταθερότητας και σημαίνει συνήθως υψηλές τιμές πώλησης των προϊόντων. Συγκεκριμένα, στη Δυτική Ευρώπη εξάγεται το 58% των ηλιακών θερμοσίφωνων, το 54% των ηλεκτρικών μετρητών και το 45% των λαμπτήρων LED. Βασική αγορά για τους λαμπτήρες είναι τα Βαλκάνια, αφού εκεί κατευθύνεται το 48% των εξαγωγών. Από την άλλη, σημαντική αγορά για τους ελληνικούς ηλιακούς θερμοσίφωνες είναι εκτός από τη Δυτική Ευρώπη η Μέση Ανατολή και η Αφρική, περιοχές στις οποίες κατευθύνεται το 14% και το 10% των εξαγωγών αντίστοιχως. Οι ελληνικοί ηλεκτρικοί μετρητές με τη σειρά τους έχουν κατακτήσει σημαντική θέση και στη Βόρεια Αμερική, περιοχή στην οποία κατευθύνεται το 25% των εξαγωγών της εν λόγω κατηγορίας.

Ισχυρή ζήτηση για ελαιόλαδο, αλλά το πουλάμε χύμα

Σε 200 εκατ. ευρώ ετησίως ή 1,3 ευρώ/κιλό υπολογίζεται από τη μελέτη της ΕΤΕ η απώλεια εσόδων από το γεγονός ότι πάνω από το 70% του ελληνικού ελαιολάδου που εξάγεται είναι χύμα και όχι τυποποιημένο. Κι αυτό διότι το χύμα ελληνικό ελαιόλαδο εξάγεται με μέση τιμή 3,8 ευρώ/κιλό, ενώ το τυποποιημένο με μέση τιμή 5,1 ευρώ/κιλό. Μάλιστα, η τιμή των 3,8 ευρώ/κιλό θεωρείται υψηλή και επικράτησε πέρυσι λόγω της υψηλής ζήτησης που προκάλεσε η μείωση της παραγωγής στην Ισπανία. Συνήθως το ελληνικό ελαιόλαδο πωλείται στην Ιταλία σε τιμές κάτω από τα 3 ευρώ/κιλό. Το χειρότερο ίσως είναι ότι το ελληνικό ελαιόλαδο που εξάγεται χύμα, κυρίως στην Ιταλία και σε μικρότερο βαθμό και στην Ισπανία, αναμειγνύεται με άλλα ελαιόλαδα, συνήθως

χαμηλότερης ποιότητας, τυποποιείται εκεί και εξάγεται ως ιταλικό ή ισπανικό προϊόν σε πολύ υψηλότερη τιμή. Ετσι, ενώ μόλις το 29% του ελαιολάδου που εξάγει η Ελλάδα είναι τυποποιημένο, το αντίστοιχο χύμα ελληνικό ελαιόλαδο εξάγεται με μέση τιμή 3,8 ευρώ/κιλό, ενώ το τυποποιημένο με 5,1 ευρώ/κιλό. Το χύμα ελληνικό ελαιόλαδο εξάγεται με μέση τιμή 3,8 ευρώ/κιλό, ενώ το τυποποιημένο με 5,1 ευρώ/κιλό.

και 19.000 τόνους στην Ισπανία στην τιμή των 3,1 ευρώ/κιλό. Οι εξαγωγές, από την άλλη, στην Γερμανία, στη Γαλλία και στις ΗΠΑ, εξαγωγές κατά βάση τυποποιημένου ελαιολάδου, ήταν σε πολύ υψηλότερη τιμή, από 5 έως 5,4 ευρώ/κιλό. Το 2022, πάντως, το ελληνικό ελαιόλαδο σημείωσε επιδόσεις ρεκόρ λόγω της ευνοϊκής συγκυρίας της αυξημένης παραγωγής στην Ελλάδα και της πολύ μειωμένης παραγωγής στην Ισπανία. Η παραγωγή ελαιολάδου στην Ελλάδα κατέγραψε το 2022 υψηλό εξεστίας, ενώ στην Ισπανία υπήρξε μείωση της παραγωγής κατά 48%. Ετσι, η Ελλάδα πέτυχε υψηλό 20ετίας σε όγκους εξαγωγών (+157% το τρίμηνο Νοεμβρίου 2022-Ιανουαρίου 2023 σε σύγκριση με το τρίμηνο Νοεμβρίου 2021-Ιανουαρίου 2022), διπλασιάζοντας το μερίδιό της

στην παγκόσμια παραγωγή (σε 13% από 7%) και παράλληλα ενισχύοντας τις τιμές της κατά 37%. Υψηλό εξεστίας πέτυχαν επίσης το 2022 οι εξαγωγές φέτας και καπνού. Στον αντίποδα, χαλκός, ελιές, φρέσκα ψάρια και βαμβάκι παρουσίασαν έντονη πτώση έως και 25%. Εκτός από το ελαιόλαδο, συνολικά ο κλάδος των τροφίμων, κλάδος με μεγάλη εξωστρέφεια, κέρδισε σημαντικά μερίδια αγοράς το 2022. Σύμφωνα με τη μελέτη της ΕΤΕ, τα τρόφιμα, συμπεριλαμβανομένου του ελαιολάδου, ενίσχυσαν το μερίδιό τους κατά 0,09 ποσοστιαίες μονάδες. Τα υφάσματα κατέγραψαν τη μεγαλύτερη απώλεια μεριδίου, κατά 0,38 ποσοστιαίες μονάδες (κυρίως λόγω του υψηλού μεριδίου της Ελλάδας στη γενικά πτωτική αγορά του βαμβακιού).

Η Boeing σχεδιάζει να αυξήσει την παραγωγή αεροσκαφών 737

Στόχος να επαναφέρει τον ρυθμό κατασκευής στα επίπεδα-ρεκόρ του 2019

Με ορίζοντα το 2025 κινείται ο αμερικανικός κολοσσός αεροναυπηγικής της Boeing, ο οποίος αποσκοπεί να επαναφέρει τότε την παραγωγή του «διαβόητου» μοντέλου της 737 MAX στα επίπεδα-ρεκόρ του 2019. Συγκεκριμένα, ο ρυθμός κατασκευής αναμένεται να φθάσει στα 52 αεροσκάφη σε μηνιαία βάση έως τον Ιανουάριο του 2025, ούτως ώστε να έχει πλέον ανακάμψει πλήρως από δύο θανατηφόρα δυστυχήματα και τις επιπτώσεις από την πανδημία του κορωνοϊού, η οποία μείωσε την παραγωγή. Τα σχετικά ανέφεραν δύο καλά πληροφορημένες πηγές, τις οποίες επικαλείται στο αποκλειστικό δημοσίευσμά του το ειδησεογραφικό πρακτορείο Ρόιτερς. Αξίζει να αναφερθεί ότι ο ρυθμός μηνιαίας παραγωγής, αφ’ ης στιγμής διορθώθηκαν τα προβληματικά σημεία του εν λόγω μοντέλου, βελτιώθηκε συν τω χρόνω και τον Ιούνιο του 2022 είχε φθάσει στα 38 αεροσκάφη. Ο τρέχων σχεδιασμός θέλει τα 737 MAX να αυξηθούν στα 42 μέχρι του χρόνου τον Ιανουάριο και τα 47 τον Ιούνιο, όπως τόνισαν οι προαναφερθείσες πηγές στο Ρόιτερς, οι οποίες ζήτησαν να διατηρηθούν την ανωνυμία τους. Πάντως, προηγουμένως η Boeing είχε δηλώσει ότι επιδιώξη της ήταν να επανέλθει σε παραγωγή περίπου 50 αεροσκαφών έως το 2025 ή το 2026, αν και δεν είχε αναφερθεί σε ένα πιο συγκεκριμένο σχέδιο αύξησης.

Ο αμερικανικός κολοσσός της Boeing, ο οποίος ανταγωνίζεται ευθέως με την ευρωπαϊκή αεροναυπηγική εταιρεία της Airbus, καταβάλλει προσπάθειες να αφήσει πίσω τις εσωτερικές του κρίσεις. Το να μπορέσει να διαθέσει όσο ταχύτερα γίνεται στην αγορά το κερδοφόρο 737 MAX, θεωρείται το καίριο μέλημα για

Ο ρυθμός μηνιαίας παραγωγής, αφ’ ης στιγμής διορθώθηκαν τα προβληματικά σημεία του εν λόγω μοντέλου, βελτιώθηκε συν τω χρόνω και τον Ιούνιο του 2022 είχε φθάσει στα 38 αεροσκάφη.

Τα 52 αεροσκάφη τον μήνα έως τις αρχές του 2025 θα δώσουν τη δυνατότητα στην Boeing να υπερασπιστεί το μερίδιο του 40% της διεθνούς αγοράς αεροσκαφών βραχείας ατράκτου.

τον βραχίονα εμπορικών αεροσκαφών της, καθώς και τον διευθύνοντα σύμβουλό του Σταν Ντιλ. Ο τελευταίος, απευθυνόμενος στους δημοσιογράφους τον προηγούμενο μήνα, είχε τονίσει ότι ο ρυθμός παραγωγής του 737

MAX συντόμως θα αυξηθεί από τα επίπεδα των 31 τζετ σε μηνιαία βάση. Εάν οι στόχοι του Σταν Ντιλ, που ηγείται της μονάδας αεροσκαφών πολιτικής αεροπορίας, επιτευχθούν, τότε το να κατορθώσει να παράγει 52 αεροσκάφη τον μήνα θα σημαίνει ότι επανέρχεται στα επίπεδα-ρεκόρ του 2019. Τότε, αφότου είχαν συμβεί τα πολυνεκρά δυστυχήματα με τα 737 MAX, η αμερικανική αεροναυπηγική εταιρεία ελάττωσε σε 42 τον αριθμό των μονάδων. Το 2020 με το ξέσπασμα της πανδημίας του κορωνοϊού η ναυπήγηση μειώθηκε περαιτέρω.

Τα 52 αεροσκάφη τον μήνα έως τις αρχές του 2025, όπως επισημαίνουν αναλυτές του κλάδου, θα δώσουν τη δυνατότητα στην Boeing να υπερασπιστεί το με-

ρίδιό του 40% της διεθνούς αγοράς αεροσκαφών βραχείας ατράκτου, το οποίο θεωρείται και το χαμηλότερο απαιτούμενο για τη διατήρηση του δυοπώλιου στον κλάδο. Η Airbus αυξάνει και αυτή τον ρυθμό παραγωγής τζετ μονού διαδρόμου/βραχείας ατράκτου. Την προηγούμενη Πέμπτη ο ευρωπαϊκός όμιλος είχε ανακοινώσει ότι σχεδιάζει νέα γραμμή παραγωγής στην Κίνα και ότι μέχρι τη λήξη του 2024 αποσκοπεί στα 65 τζετ μονού διαδρόμου τον μήνα με τελικό στόχο τα 75 έως το 2026. Τέλος, αναφέρεται πως η αμερικανική εταιρεία δέχθηκε πρόσφατα πλήγμα εξαιτίας της απόφασης της ισλανδικής αεροπορικής Icelandair να αγοράσει έως και 25 τζετ της Airbus προς αντικατάσταση των παλαιότερων Boeing του στόλου της.

Aldi, το αρτοποιείο που έγινε εμπορικός κολοσσός

Μετά τις δραματικές αυξήσεις τιμών στα τρόφιμα οι εκπαιτωτικές επιχειρήσεις (discounter) μεγαλουργούν, εστιάζοντας σε προϊόντα χαμηλού κόστους. Έτσι είναι ταιριαστό το γεγονός ότι ο εφευρέτης των Aldi γιορτάζει φέτος μια σημαντική επέτειο. Πριν από ακριβώς 110 χρόνια η οικογένεια Αλμπρεχτ ίδρυσε τα εκπαιτωτικά σούπερ μάρκετ Aldi και έθεσε τα θεμέλια για τη σημερινή εμπορική αυτοκρατορία της. Ο αρτοποιός Καρλ Αλμπρεχτ είχε ξεκινήσει ένα «εμπόριο αρτοσκευασμάτων» στο Εσεν στις 10 Απριλίου 1913. Από ένα μικρό κατάστημα προέκυψε μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές αυτοκρατορίες στον κόσμο. Οι αδελφές εταιρείες Aldi Nord και Aldi Süd δραστηριοποιούνται πλέον όχι μόνο στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική, αλλά ακόμη και στην Αυστραλία.

«Με τις προσφορές τους σε χαμηλές τιμές οι εκπαιτωτικές επιχειρήσεις αποτελούν σήμερα, περισσότερο από ποτέ, ένα σημαντικό στήριγμα για πολλά νοικοκυριά», δήλωσε στο Γερμανικό Πρακτορείο Ειδήσεων (DPA) ο ειδικός σε θέματα λιανικού εμπορίου Ρόμπερτ Κέσκες από την ιδιωτική εταιρεία ερευνών αγοράς GfK. Δεν είναι περίεργο, λοιπόν, που σύμφωνα με την GfK τα εκπαιτωτικά καταστήματα έχουν αυξήσει το μερίδιο αγοράς τους στη Γερμανία από 34,8% σε 36,9% μέσα σε μόλις 12 μήνες μέχρι το τέλος του 2022 – εις βάρος των σούπερ μάρκετ και των εξειδικευμένων λιανοπωλητών. Στις αρχές του έτους η μετατόπιση των πωλήσεων σε παρόχους χαμηλού κόστους συνεχίστηκε με αμειώτους ρυθμούς.

Τα εκπαιτωτικά σούπερ μάρκετ Aldi δραστηριοποιούνται πλέον όχι μόνο στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική, αλλά ακόμη και στην Αυστραλία.

Γιορτάζει 110 χρόνια λειτουργίας έχοντας να αντιμετωπίσει αναγκαστικές αυξήσεις τιμών και τον ανταγωνισμό στον κλάδο των εκπαιτωτικών επιχειρήσεων.

Ωστόσο, παρά το πρωτοποριακό πνεύμα του, δεν είναι οι αρτοποιός Καρλ Αλμπρεχτ αυτός που βρίσκεται πίσω από την επιτυχία της οικογένειας Αλμπρεχτ, καθώς αυτοί που έκαναν την εταιρεία σπουδαία ήταν οι γιοι του, Καρλ Τζούνιορ και Τέο Αλμπρεχτ. Μετά τον θάνατο του πατέρα τους ανέλαβαν την ευθύνη της επιχείρησης και ανέπτυξαν την ιδέα των εκ-

πτώσεων. Το πρώτο κατάστημα Aldi (συντομογραφία για το Albrecht-Diskont) άνοιξε το 1962, πριν από 60 χρόνια. Συνταγή της επιτυχίας αποτέλεσε μια μικρή ποικιλία προϊόντων σε λιτό περιβάλλον, σε χαμηλές τιμές, προκαλώντας μεγάλη ανησυχία στον ανταγωνισμό, δηλαδή στα σούπερ μάρκετ.

Όμως τα σημερινά καταστήματα Aldi έχουν ελάχιστα κοινά με εκείνα των πρώτων ημερών. Εκεί όπου κάποτε ο ψυχρός φωτισμός νέον και τα εμπορεύματα σε ξύλινες παλέτες χαρακτήριζαν την εικόνα των καταστημάτων, ο μοντέρνος σχεδιασμός με την ευκρίνοστη ατμόσφαιρα έχει επικρατήσει προ πολλού. Και, εκτός από τις κλασικές μάρκες, υπάρχουν πλέον όλο και περισσότερα επώνυμα προϊόντα.

Παρ’ όλα αυτά, το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό τους –

οι χαμηλές τιμές– δημιουργεί τώρα και δυσκολίες. Γιατί και αυτά τα καταστήματα αναγκάστηκαν να αυξήσουν σημαντικά τις τιμές τους προσφάτως – κατ’ αναλογία ακόμη περισσότερο από πολλές επώνυμες εταιρείες, όπως αναφέρει ο Κέσκες. Όμως είναι καθοριστικό το ότι, παρά την αύξηση των τιμών, τα δικά τους προϊόντα παραμένουν συνήθως και πάλι σημαντικά φθηνότερα. Είναι λοιπόν όλα ρόδινα κατά την επετειακή χρονιά; Όχι ακριβώς. Σύμφωνα με τον εμπειρογνώμονα λιανικού εμπορίου Γκέριτ Χάινεμαν από το Πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Επιστημών του Νίντερχαϊν, υπάρχει ένας παραμελημένος τομέας στην αλυσίδα Aldi. Πρόκειται για το ηλεκτρονικό λιανικό εμπόριο. «Οι εκπαιτωτικές επιχειρήσεις δεν χρειάστηκε ακόμη να ασχοληθούν σε μεγάλο βαθμό με το θέμα του διαδικτυακού εμπορίου», λέει ο ειδικός. Αλλά είναι απλώς θέμα χρόνου μέχρι το εν λόγω ζήτημα να απασχολήσει και αυτά τα καταστήματα. «Και τότε θα είναι δύσκολο για την Aldi, επειδή η ανταγωνίστρια Lidl έχει σημαντικό προβάδισμα εκεί». Στην τελευταία κατάταξη του ινστιτούτου ερευνών λιανικού εμπορίου EHI της Κολωνίας, η Lidl κατάφερε να εξασφαλίσει μια θέση μεταξύ των δέκα κορυφαίων γερμανικών λιανοπωλητών ηλεκτρονικού εμπορίου με το ηλεκτρονικό κατάστημά της. Με κύκλο εργασιών ύψους ενός δισεκατομμυρίου ευρώ, η Lidl δε κατέλαβε την 8η θέση στην κατάταξη. Συγκριτικά, το ηλεκτρονικό κατάστημα της Aldi δεν εμφανίζεται καθόλου στις πρώτες 100 επιχειρήσεις.

DW.COM

Μυστήριο στις ΗΠΑ με τη μεταβίβαση αμύθητης περιουσίας

Οποιος παρακολουθεί τη διεθνή ειδησεογραφία μπορεί να νιώθει σαν να γνωρίζει τα πάντα για τους δισεκατομμυριούχους αυτού του πλανήτη. Εδώ και μήνες δεν περνάει ούτε μια μέρα χωρίς ο Ελον Μασκ να γίνει είδηση, ενώ ο Τζεφ Μπέζος, ο Μπιλ Γκέιτς και ο Μπερνάρντο Αρνό απασχολούν τον Τύπο με τις επιχειρηματικές κινήσεις τους, τις φιλανθρωπικές δράσεις τους, αλλά και τα προσωπικά και οικογενειακά ζητήματά τους. Γι’ αυτό και μοιάζει πολύ απίθανο να υπάρχει τουλάχιστον ένας μυστηριώδης δισεκατομμυριούχος, ο οποίος κατάφερε να ζήσει αλλά και να πεθάνει χωρίς κανείς να μάθει το όνομα και την πηγή του τεράστιου πλούτου του. Αυτό το μυστήριο βγήκε στην επιφάνεια από τα –κατά άλλα βαρετά– στοιχεία των φορολογικών αρχών των ΗΠΑ με τις ημερήσιες οικονομικές συναλλαγές του αμερικανικού κράτους.

Συγκεκριμένα, οι ημερήσιες συναλλαγές του αμερικανικού κράτους δείχνουν ότι στις 28 Φεβρουαρίου του 2023 κάποιος πλήρωσε φόρο κληρονομιάς ή δωρεάς ύψους 7 δισ. δολαρίων. Ήταν ο μεγαλύτερος τέτοιος φόρος που έχει πληρωθεί τουλάχιστον από το 2005.

Με βάση τον φορολογικό συστηματισμό που ισχύει στις ΗΠΑ, η πληρωμή των 7 δισ. δολαρίων σημαίνει ότι κάποιος άφησε σαν κληρονομιά ή σαν δωρεά πλούτο 17,5 δισ. δολαρίων. Εάν το άτομο αυτό έκανε χρήση διαφόρων εξαιρέσεων και μεθόδων που επιτρέπουν τη μείωση του φόρου και

είναι γνωστές στους χρηματοοικονομικούς συμβούλους στις ΗΠΑ, τότε το ύψος της περιουσίας που μεταβιβάστηκε μπορεί να φτάνει και στα 35 δισ. δολάρια. Ακόμα εάν ληφθεί υπόψη το χαμηλότερο ποσό, φαίνεται ότι ο ιδιοκτήτης αυτής της περιουσίας ήταν ένας από τους 100 πλουσιότερους ανθρώπους του κόσμου.

Ποιος μπορεί να είναι, λοιπόν, αυτός ο μυστηριώδης δισεκατομμυριούχος; Όπως λέει στο Quartz ο

Τον Φεβρουάριο του 2023 αποπληρώθηκε φόρος που μπορεί να αντιστοιχεί σε κληρονομιά αξίας έως 35 δισ. δολ.

Γκάμπριελ Ζούκμαν, οικονομολόγος στο πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϊ, μπορεί να είναι ένα πολύ πλούσιο άτομο που «ξέφυγε» από το Forbes, μια μεγάλη δωρεά ή μια καθυστερημένη πληρωμή φόρου από κάποιον δισεκατομμυριούχο που πέθανε πριν από αρκετά χρόνια. Μπορεί, επίσης, να είναι μια πληρωμή που σχετίζεται με ένα διαζύγιο. Πάντως, η λίστα του Forbes με τους δισεκατομμυριούχους που πέθαναν το 2022 δεν περιλαμβάνει κάποιον Αμερικανό που να ήταν αρκετά πλούσιος για να έχει κάνει μια τόσο μεγάλη πληρωμή. Άρα το μυστήριο περιπλέκεται.

Μοιάζει πολύ απίθανο να υπάρχει τουλάχιστον ένας μυστηριώδης δισεκατομμυριούχος, ο οποίος κατάφερε να ζήσει αλλά και να πεθάνει χωρίς κανείς να μάθει το όνομα και την πηγή του τεράστιου πλούτου του.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η No1 ενημερωτική εφαρμογή στην Κύπρο

Κατεβάστε την εφαρμογή της Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ

Την Τετάρτη 26 Απριλίου, 2023 στις 9:00πμ στη Δημοσιογραφική Εστία στη Λευκωσία θα διεξαχθεί Δημόσιος Πλειστηριασμός που θα περιλαμβάνει 64 οχήματα όπως Φορτηγά HINO, Φόρκλιφτ, Διπλοκάμπινα Μπασουλίσια, Νίσσαν και Μάτζα, ένα ΝΙΣΣΑΝ ΠΑΤΡΟΛ, οχήματα Ισοζύου Τρούπερ, Τογιότα, Κορράντο, Ασθενοφόρα, Μάτζα Μίνιμπας και διάφορα άλλα.

Τα οχήματα 1-28 βρίσκονται στις επαρχιακές αποθήκες των Κρατικών Αγορών Πάφου και τα οχήματα 29-64 στις αποθήκες των Κρατικών Αγορών & Προμηθειών στη Λευκωσία.

Οι ενδιαφερόμενοι αγοραστές μπορούν να τα επιθεωρήσουν από την Τετάρτη 19/4/2023 μέχρι και την Τρίτη 25/4/2023 (εκτός Σάββατο/Κυριακή) μεταξύ 8:00πμ-1:00πμ και το πρωί του Πλειστηριασμού (Μόνο στη Λευκωσία) μεταξύ 7:30-8:30πμ.

Για περισσότερες πληροφορίες και καταλόγους απευθύνεστε στους Δημοπράτες:

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΛΤΔ
Τ. Παπαδόπουλου 6, Άγιος Δομέτιος, Λευκωσία
ΤΗΛ 99639733, 22778751

«Καμπανάκι» από ΔΝΤ για παγκόσμιο δημόσιο χρέος

Αυξάνεται ταχύτερα από ό,τι προβλεπόταν, θα φτάσει τα επίπεδα-ρεκόρ της πανδημίας

Το δημόσιο χρέος είναι υψηλότερο και αυξάνεται ταχύτερα από ό,τι προβλεπόταν πριν από την πανδημία του κορωνοϊού, κυρίως λόγω των ΗΠΑ και της Κίνας, των δύο μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου, δήλωσε την Τετάρτη υψηλόβαθμο στέλεχος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, σύμφωνα με το πρακτορείο Reuters.

Το 60% των χωρών προβλέπεται να έχει μείωση του λόγου του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ μέχρι το 2028 μετά την άνοδο λόγω της πανδημίας, αλλά ένας σημαντικός αριθμός μεγάλων οικονομιών, συμπεριλαμβανομένων της Βραζιλίας, της Κίνας και των ΗΠΑ, σημειώνει ταχεία αύξηση του λόγου του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ.

Ο διευθυντής Δημοσιονομικών Υποθέσεων του ΔΝΤ, Βιτόρ Γκασπάρ, δήλωσε ότι το παγκόσμιο δημόσιο χρέος εκτινάχθηκε σχεδόν στο 100% του ΑΕΠ το 2020, πριν σημειώσει την πιο έντονη πτώση του τα τελευταία 70 χρόνια μέχρι το 2022, αν και παραμένει κατά περίπου 8 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το προ πανδημίας επίπεδο. Αντί να ομαλοποιηθεί, το ποσοστό αναμένεται να αρχίσει να αυξάνεται και πάλι

φέτος, φτάνοντας το 99,6% του ΑΕΠ το 2028, στο τελευταίο έτος του ορίζοντα των προβλέψεων του ΔΝΤ, είπε ο κ. Γκασπάρ.

«Υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός μεγάλων προηγμένων οικονομιών, μεγάλων αναδυόμενων οικονομιών όπου ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ προβλέπεται να αυξηθεί γρήγορα, και αυτή η λίστα χωρών περιλαμβάνει τη Βραζιλία, την Κίνα, την Ιαπωνία, τη Νότια Αφρική, την Τουρκία, τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο», δήλωσε ο κ. Γκασπάρ στο Reuters. «Και η ισχυρότερη επίδραση προέρχεται από τις δύο μεγαλύτερες οικονομίες (σ.σ. ΗΠΑ και Κίνα)», πρόσθεσε.

Αντιθέτως, στις αναπτυσσόμενες χώρες με χαμηλό εισόδημα η αύξηση του λόγου του χρέους κατά τη διάρκεια της πανδημίας ήταν πολύ μέτρια και τώρα αναμένεται τα επόμενα χρόνια να πέσει στα επίπεδα που προβλέπονταν πριν από την πανδημία, τόνισε ο ίδιος. Οι αυστηρότεροι δημοσιονομικοί περιορισμοί και η επισιτιστική ανασφάλεια είχαν ανακόψει τη μείωση της φτώχειας και εμπόδισαν την περαιτέρω πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμέ-

Ο διευθυντής Δημοσιονομικών Υποθέσεων του ΔΝΤ, Βιτόρ Γκασπάρ, δήλωσε ότι το παγκόσμιο δημόσιο χρέος αναμένεται να αρχίσει να αυξάνεται και πάλι φέτος, φθάνοντας το 99,6% του ΑΕΠ το 2028, στο τελευταίο έτος του ορίζοντα των προβλέψεων του Ταμείου.

Ενας σημαντικός αριθμός μεγάλων οικονομιών, συμπεριλαμβανομένων της Βραζιλίας, της Κίνας και των ΗΠΑ, σημειώνει ταχεία αύξηση του λόγου του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ.

νων Εθνών, ανέφερε το ΔΝΤ στην έκθεση Fiscal Monitor.

Μελλοντικά όλες οι χώρες θα πρέπει να συμμορφωθούν με τις νομισματικές πολιτικές τους με στόχο την καταπολέμηση του πληθωρισμού και να δημιουργήσουν «μαξιλάρια» ασφαλείας που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε περίπτωση κρίσης, δήλωσε ακόμη ο κ. Γκασπάρ, το-

νίζοντας ότι οι χώρες χωρίς επαρκή «μαξιλάρια» θα υποστούν τις μεγαλύτερες υφέσεις σε περίπτωση κρίσης.

Σύμφωνα με το Reuters, η έκθεση του ΔΝΤ αναφέρει ότι οι πρόσφατες τραπεζικές αναταραχές στις ΗΠΑ και στην Ελβετία αύξησαν τους κινδύνους επέκτασης μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οποία θα προκαλούσε ακόμη μεγαλύτερη πίεση στους ισολογισμούς του δημόσιου τομέα αν οι κυβερνήσεις καλούνταν να παρέμβουν. Για να προφυλαχθούν από περαιτέρω προβλήματα, οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο ενίσχυσης των πλαισίων διαχείρισης κρίσεων και των καθεστώτων τους για την αντιμετώπιση προβληματικών ιδρυμάτων. Καθώς οι οικονομικοί κίνδυνοι ήταν περιορισμένοι, η μάχη κατά του πληθωρισμού αποτέλεσε τη μεγαλύτερη προτεραιότητα, ανέφερε, προσθέτοντας πως η πιο σφικτή

δημοσιονομική πολιτική θα μπορούσε να περιορίσει τη ζήτηση, μειώνοντας την ανάγκη για πιο επιθετικές αυξήσεις επιτοκίων.

Την ανησυχία του για τις επιπτώσεις της αύξησης των επιτοκίων στο τραπεζικό σύστημα και στην παγκόσμια ανάπτυξη ανέδειξε με τη σειρά του ο επικεφαλής οικονομολόγος του ΔΝΤ, Πιερ-Ολιβιέ Γκουρίνκας. Οι αυξήσεις των επιτοκίων έχουν αναδείξει τα πρώτα σημεία των τραπεζών, η αντίδραση των οποίων δημιουργεί μεγάλη επισφάλεια για την παγκόσμια ανάπτυξη, προειδοποίησε. «Ανησυχούμε για όσα έχουμε δει στον τραπεζικό τομέα, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, αλλά και σε άλλες χώρες, και για τις επιπτώσεις στην ανάπτυξη το 2023», υπογράμμισε μιλώντας στο CNBC ο κ. Γκουρίνκας. Οι αυξήσεις επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες έχουν διογκώσει το κόστος χρηματοδότησης για τις τράπεζες, ενώ τα χρηματο-

πιστωτικά ιδρύματα έχουν απολέσει περιουσιακά στοιχεία, κυρίως ομόλογα μακράς διάρκειας. «Οι τράπεζες βρίσκονται σε μια πιο επισφαλή κατάσταση. Έχουν υγιή «μαξιλάρια», αλλά η γενική κατάσταση θα τις αναγκάσει να είναι πιο προσεκτικές και ίσως να μειώσουν κάπως την παροχή δανείων», τόνισε ο ίδιος.

Η χρηματοπιστωτική σταθερότητα βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τους τελευταίους μήνες, εν μέσω κατάρρευσης πολλών αμερικανικών τραπεζών, της πώλησης της Credit Suisse και της αναταραχής στην αγορά ομολόγων του Ηνωμένου Βασιλείου το περασμένο φθινόπωρο. Ο κ. Γκουρίνκας σημείωσε στο CNBC ότι η συζήτηση γύρω από τις αυξήσεις των επιτοκίων των κεντρικών τραπεζών έχει μετατοπιστεί από την ανάπτυξη έναντι του πληθωρισμού, στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα έναντι του πληθωρισμού.

Σε χαμηλό δύο ετών υποχώρησε ο πληθωρισμός στις ΗΠΑ τον Μάρτιο

Αποκλιμάκωση σημείωσε τον Μάρτιο ο πληθωρισμός στις ΗΠΑ, κινούμενος σε χαμηλό δύο ετών. Ωστόσο, η ανοδική τάση που καταγράφει ο δομικός πληθωρισμός συνεχίζει να ασκεί πιέσεις στη Fed για ενδεχόμενη αύξηση των επιτοκίων μέσα στον Μάιο. Τον Μάρτιο, ο πληθωρισμός στις ΗΠΑ διαμορφώθηκε στο 5%, σύμφωνα με στοιχεία που δημοσίευσε το Bureau of Labor Statistics την Τετάρτη. Πρόκειται για σημαντική υποχώρηση του δείκτη τιμών καταναλωτή σε σύγκριση με τον Φεβρουάριο κινούμενος στα χαμηλότερα επίπεδα από τον Μάιο του 2021 (5%). Από την άλλη ο δομικός πληθωρισμός, που εξαιρεί τις ασταθείς τιμές σε ενέργεια και τρόφιμα, αυξήθηκε στο 5,6%, ξεπερνώντας το 5,5% του Φεβρουαρίου. Ειδικότερα, ο δομικός δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε σε μηνιαία βάση 0,4% τον περασμένο μήνα, έπειτα από άνοδο 0,5% τον Φεβρουάριο, σύμφωνα με στοιχεία

Συνεχίζει να καταγράφει ανοδική τάση ο δομικός δείκτης, που εξαιρεί τις ασταθείς τιμές σε ενέργεια και τρόφιμα.

που ανακοινώθηκαν. Σημειώteον ότι τον Φεβρουάριο ο πληθωρισμός ήταν στο 6%, ενώ οι εκτιμήσεις των αναλυτών σε έρευνα του Reuters έκαναν λόγο για μηνιαία αύξηση του δείκτη κατά 0,2% και 5,2% σε ετήσια βάση. Σταθερά υψηλά παρέμειναν τα ενοίκια, διατηρώντας τις πληθωριστικές πιέσεις και ενισχύοντας τις πιθανότητες να αυξηθεί εκ νέου η Fed τα επιτόκια τον επόμενο μήνα. Ο ετήσιος δείκτης τιμών καταναλωτή είχε κορυφωθεί στο 9,1% τον περασμένο Ιούνιο, σημειώνοντας τη μεγαλύτερη αύξηση από τον Νοέμβριο του 1981, ενώ έκτοτε παρουσιάζο-

Ο πληθωρισμός παραμένει υπερδιπλάσιος του στόχου 2% της Fed.

νται αποκλιμακώσεις στις πληθωριστικές πιέσεις. Ωστόσο, ο πληθωρισμός παραμένει υπερδιπλάσιος του στόχου 2% που

έχει θέσει η Fed. Μάλιστα οι τιμές της βενζίνης είναι πιθανό να ανακάμψουν τους επόμενους μήνες, αφού η Σαουδική Αραβία

και άλλοι παραγωγοί πετρελαίου του ΟΠΕΚ+ ανακοίνωσαν περαιτέρω περικοπές στην παραγωγή πετρελαίου. Τα στοιχεία για τον πληθωρισμό ήρθαν στον απόηχο της έκθεσης για την απασχόληση της περασμένης Παρασκευής, η οποία έδειξε σταθερό ρυθμό αύξησης της απασχόλησης τον Μάρτιο και υποχώρηση του ποσοστού ανεργίας ξανά στο 3,5%. Ο επίμονο υψηλός πληθωρισμός, η εύρωστη αγορά εργασίας και οι ενδείξεις ότι η χρηματοπιστωτική κρίση –που προκλήθηκε από την κατάρρευση δύο περιφερειακών τραπεζών τον περασμένο μήνα– απομακρύνεται, αναμένεται να επιτρέψουν στη Fed να συνεχίσει να δίνει προτεραιότητα στην αποκατάσταση της σταθερότητας των τιμών. Οι αγορές βλέπουν τώρα αύξηση επιτοκίων κατά 25 μονάδες βάσης στη συνεδρίαση που θα πραγματοποιηθεί στις αρχές Μαΐου.

Όπως αναφέρει στους Financial Times ο Στέφαν Στάνλεϊ, επικεφαλής οικονομολόγος

στη Santander, το γεγονός ότι ο δομικός πληθωρισμός επιμένει να είναι σε υψηλά επίπεδα, καθιστά σαφές πως «ακόμη πρέπει να γίνει πολλή δουλειά» προκειμένου ο πληθωρισμός να κινηθεί σε πιο λογικά επίπεδα. Από την πλευρά του ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζο Μπάιντεν, μετά τη δημοσίευση των στοιχείων για τον πληθωρισμό και εν αναμονή της συνεδρίασης της Fed στις αρχές Μαΐου, επεσήμανε την Τετάρτη πως τα στοιχεία δείχνουν «συνεχόμενη πρόοδο» στη μάχη για συγκράτηση των τιμών, ωστόσο τόνισε πως ο πληθωρισμός εξακολουθεί να είναι ακόμη αρκετά υψηλός. Αξίζει να σημειωθεί πως ακόμη οι αξιωματούχοι της Fed δεν φαίνεται να έχουν συμφωνήσει για κάποια επικείμενη αύξηση των επιτοκίων κατά 25 μονάδες βάσης πριν ανακοινώσουν το τέλος της –ιστορικά πιο επιθετικής– σύσφιγξης της νομισματικής πολιτικής, σε μια προσπάθεια να συγκρατηθεί ο υψηλός πληθωρισμός.

Το Βερολίνο επανεξετάζει επένδυση της Cosco

Το Βερολίνο επανεξετάζει προηγούμενη απόφασή του να επιτρέψει στον κινεζικό κολοσσό Cosco να αποκτήσει ποσοστό σε έναν από τους τρεις τερματικούς σταθμούς εμπορευματοκιβωτίων της εταιρείας logistics HHLA στο λιμάνι του Αμβούργου, όπως δήλωσε την Τετάρτη εκπρόσωπος του γερμανικού υπουργείου Οικονομικών. Ο εκπρόσωπος του υπουργείου Οικονομικών της Γερμανίας προέβη στο εν λόγω σχόλιο αφού αποκάλυφθηκε ότι ο τερματικός σταθμός Τόλερπορτ χαρακτηρίστηκε νωρίτερα φέτος υποδομή ζωτικής σημασίας, γεγονός που απειλεί να πυροδοτήσει εκ νέου την πολιτική κόντρα στη χώρα σχετικά με τους κινδύνους των κινεζικών επενδύσεων στη γερμανική οικονομία, όπως μεταδίδει το Reuters.

Παράλληλα τόνισε ότι σε αυτή

Αφορά την απόκτηση ποσοστού σε τερματικό σταθμό στο λιμάνι του Αμβούργου από τον κινεζικό κολοσσό.

τη φάση καθορίζεται εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις θα επιτραπεί στην Cosco να αποκτήσει συμμετοχή στον τερματικό σταθμό.

Ο Γερμανός καγκελάριος Ολαφ Σολτς έδωσε πέρυσι τον Οκτώβριο το πράσινο φως στην Cosco για την απόκτηση ποσοστού 24,9% στον τερματικό σταθμό Τόλερπορτ, παρακάμπτοντας τις ισχυρές αντιδράσεις των συμμάχων του στον κυβερνητικό συνασπισμό. Εκείνη την περίοδο, σύμφωνα με δημοσκοπήση του

Spiegel, αντίθετο στη συμμετοχή της κινεζικής εταιρείας στη διαχείριση του λιμανιού ήταν το 81% των Γερμανών, παρότι ο Ολαφ Σολτς είχε ταχθεί εξ αρχής υπέρ της συγκεκριμένης επένδυσης. Το Reuters σε δημοσίευσμά του είχε κάνει αναφορά σε προειδοποίηση του υπουργείου Εξωτερικών της Γερμανίας, στην οποία επισήμανε ότι η επένδυση της Cosco «επεκτείνει δυσανάλογα τη στρατηγική επιρροή της Κίνας στις υποδομές μεταφορών της Γερμανίας και της Ευρώπης, καθώς και την εξάρτηση της Γερμανίας από την Κίνα».

Η προειδοποίησηση υπογράμμιζε «τους σημαντικούς κινδύνους που υπάρχουν όταν τμήματα ευρωπαϊκών υποδομών ελέγχονται από την Κίνα, ενώ η Κίνα δεν επιτρέπει στη Γερμανία να συμμετέχει σε κινεζικά λιμάνια» και κατέληγε στο συμπέρα-

σμα ότι «η εξαγορά του εν λόγω τερματικού σταθμού έχει όχι μόνον οικονομική αλλά και ιδιαιτέρως γεωπολιτική διάσταση».

Από την άλλη, τον περασμένο Οκτώβριο οι υποστηρικτές της συμφωνίας τόνιζαν ότι η πώληση του ποσοστού στην Cosco θα δώσει στο γερμανικό λιμάνι τη δυνατότητα να παραμείνει ανταγωνιστικό έναντι άλλων, καθώς ενισχύεται ο ανταγωνισμός για το εμπόριο με την Κίνα. Αντικρουόμενες τις επικρίσεις που δέχθηκε για την απόφασή του να πουλήσει στην Κίνα έναν τερματικό σταθμό εμπορευματοκιβωτίων στο Αμβούργο, ο Γερμανός καγκελάριος υπογράμμιζε τον περασμένο Οκτώβριο πως δεν πρόκειται περί πώλησης ούτε του λιμένος ούτε του τερματικού σταθμού, αλλά «απλά και μόνο» ενός μεριδίου σε έναν και μόνο τερματικό σταθμό.

Ο Γερμανός καγκελάριος Ολαφ Σολτς έδωσε πέρυσι τον Οκτώβριο το πράσινο φως στην Cosco για την απόκτηση ποσοστού 24,9% στον τερματικό σταθμό Τόλερπορτ, παρακάμπτοντας τις ισχυρές αντιδράσεις των συμμάχων του στον κυβερνητικό συνασπισμό.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η αντεπίθεση της Κίνας στον πόλεμο των μικροσιπ

Του ΠΙΤ ΣΟΥΝΙΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Ενώσω ο Λευκός Οίκος προωθεί την εφαρμογή σαρωτικών περιορισμών για να ανακόψει την ακμή και την άνοδο της Κίνας, ο πρόεδρος της τελευταίας Σι Τζινπίνγκ αρχίζει να αντεπιτίθεται. Οι αρμόδιοι αξιωματικοί βάλλουν κατά αμερικανικών ομίλων, όπως είναι η κατασκευάστρια ημιαγωγών Micron Technology, αλλά και η διεθνούς βεληνικού επιχείρηση Mintz Group, η οποία διεξάγει έρευνες και συγκεντρώνει πληροφορίες για όλο το εύρος των δραστηριοτήτων μιας εταιρείας, από τις προσλήψεις έως τις απάτες. Ωστόσο, το Πεκίνο δεν υποκύπτει στην τάση της οριζόντιας και καθολικής καταδίωξης του αμερικανικού κεφαλαίου ως αποδιοπομπαίου τράγου. Ο Κινέζος πρόεδρος ίσως και να αναγνωρίζει ότι δεν έχει, προς το παρόν, την πολυτέλεια να ενδώσει στον εκνευρισμό του. Βέβαια, το Πεκίνο διαθέτει αφθονία εργαλείων πι-

Το Πεκίνο δεν υποκύπτει, προς το παρόν, στην τάση της οριζόντιας και καθολικής καταδίωξης του αμερικανικού κεφαλαίου ως αποδιοπομπαίου τράγου.

εσς. Η προστιθέμενη αξία της μεταποίησης της Κίνας για το 2021 έφθανε τα 5 τρισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή ήταν ίση με εκείνη της Ευρώπης και των ΗΠΑ μαζί. Κατασκευάζει καιρίας σημασίας βιομηχανικό εξοπλισμό, συμπεριλαμβανομένων των μεσαίας κατηγορίας ημιαγωγών, παράγει τα περισσότερα από τα ενεργά φαρμακευτικά συστατικά του κόσμου και φιλοξενεί παγκοσμίου κλίμακας ανταγωνιστές στα τρένα υψηλών ταχυτήτων και την πράσινη ενέργεια, συμπεριλαμβανομένων και της πυρηνικής. Αποτελεί την κορυφαία χώρα στην εξόρυξη και την επεξεργασία των σπανίων γαιών, οι οποίες χρησιμοποιούνται παντού – από τις μπαταρίες έως τους καθοδηγούμενους πυραύλους. Το παρελθόν έτος η Κίνα κατασκεύασε άνω του 90% των φωτοβολταϊκών δισκίων πυριτίου. Παρά ταύτα, η πλειονότητα των εμπορικών μέτρων τα οποία έλαβε ο Σι θεωρούνται

στην καλύτερη των περιπτώσεων αμυντικές τακτικές για την προστασία των μεριδίων αγοράς ενώπιον των φιλόδοξων ανταγωνιστών της Δύσης και της Ινδίας. Τον Ιανουάριο το υπουργείο Εμπορίου πρότεινε τη διακοπή των εξαγωγών σε εργαλεία, που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή φωτοβολταϊκών. Το Πεκίνο εξετάζει το ενδεχόμενο να εφαρμόσει ανάλογες πολιτικές και αναφορικά με την τεχνολογία σπανίων γαιών. Ήδη βρίσκεται στην πρωτοπορία της διεθνούς εκστρατείας για επέκταση των περιορισμών στις εξαγωγές καιριών μεταλλευμάτων, που απαιτούνται για τη μετάβαση στην πράσινη ενέργεια, σύμφωνα με την πρόσφατη σχετική αναφορά του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, οι εν λόγω πολιτικές είναι σχετικές συντηρητικές και δεν λογίζονται ως αντίποινα στα μέτρα της Ουάσινγκτον, διότι αφορούν τους πάντες. Μια οριζόντια και καθολική απαγόρευση των εξαγωγών σπανίων γαιών ή των ενεργών φαρμακευτικών συστατικών, για την οποία έχει προειδοποιήσει σχετικά η Κινεζική Επιτροπή Αναθεώρησης της Οικονομίας και της Ασφάλειας, θα έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο, αλλά για να αποβεί επώδυνη θα πρέπει να μη στοχεύει σε μία χώρα. Οι σπάνιες γαίες και τα φαρμακευτικά συστατικά είναι εξαγωγές από τις οποίες εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η Αμερική. Τέτοια δραστικά μέτρα μπορεί πιθανώς να λειτούργησαν εφάπαξ και μπορούν μόνον να επιταχύνουν τις προσπάθειες της Κίνας να διπλασιάσει τις προμηθευτικές αλυσίδες σε άλλα σημεία. Επίσης, ενέχουν τον κίνδυνο Ευρωπαίοι ηγέτες, όπως ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν –ο οποίος έχει αποπειραθεί να διαμορφώσει ένα πλαίσιο ισορροπίας ανάμεσα στις δύο μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου– να οδηγηθούν σε πιο στενή διασύνδεση με το στρατιωτικό των ΗΠΑ. Η ευκολότερη επιλογή είναι οι άμεσες ξένες επενδύσεις της Αμερικής στην Κίνα ύψους 120 δισ. δολαρίων και πλέον. Είναι αρκετά απλό, τέλος, να παρενοχλείς εταιρείες όπως η Starbucks ή η Tesla, εμποδίζοντάς τις να επαναπαυτίζονται χρήματα, υποβάλλοντάς τις σε ατελείωτες έρευνες για τον ποιοτικό έλεγχο, φυλακίζοντας στελέχη εντός Κίνας με μητρώσεις ή υποχρεώνοντάς τις να πουλήσουν περιουσιακά τους στοιχεία.

820 δισ. το κόστος για μηδενικούς ρύπους από τις αεροπορικές της Ε.Ε.

Μόνο οι δαπάνες για καθαρότερα καύσιμα έως το 2050 ανέρχονται σε 441 δισ.

Αντιμέτωπες με ένα επιπλέον κόστος άνω των 800 δισ. ευρώ βρίσκονται οι Ευρωπαίοι αερομεταφορείς προκειμένου να επιτύχουν μηδενικές εκπομπές άνθρακα έως το 2050. Αυτό επισημαίνουν εκτιμήσεις του κλάδου, τις οποίες επικαλείται σε σχετικό της ρεπορτάζ η εφημερίδα Financial Times. Η βιομηχανία έχει δεσμευθεί να πετύχει καθαρές μηδενικές εκπομπές άνθρακα μέσω ενός μείγματος νέων τεχνολογιών, ιδίως εναλλακτικών καυσίμων, καθώς και αντισταθμίσεων άνθρακα. Επίσης, θα επιστρατεύσει και πιο αποτελεσματικά αεροσκάφη, κινητήρες αλλά και μηχανές διαχείρισης εναέριας κυκλοφορίας. Η επίτευξη του net zero θα απαιτούσε «σημαντικές πρόσθετες προσπάθειες σε σύγκριση με τις συνήθεις δραστηριότητες», κάτι που θα κόστιζε 820 δισεκατομμύρια ευρώ σε μια περίοδο 32 ετών, από το 2018 έως το 2050, σύμφωνα με έκθεση που δημοσιεύθηκε από φορείς του κλάδου των αεροπορικών εταιρειών.

Όπως αναφέρουν στο δημοσίευμά τους οι F.T., επικαλούμενοι την έκθεση, το υψηλότερο κόστος θα ήταν 441 δισ. ευρώ τα οποία κατευθύνονται για δαπάνες που αφορούν καθαρότερα καύσιμα, δηλαδή καύσιμα τα οποία δεν παράγονται από ορυκτά καύσιμα, αλλά από πρώτες ύλες, όπως ζωικό λίπος, μαγειρικό λάδι ή οικιακά απορρίμματα. Αυτά τα «αιεφόρα αεροπορικά καύσιμα» μπορούν να μειώσουν τις συνολικές εκπομπές άνθρακα από μια πτήση κατά περίπου 70%, αλλά είναι πιο ακριβά και παράγονται μόνο σε εξαιρετικά περιορισμένες ποσότητες.

Η έκθεση των ερευνητικών ομάδων SEO Amsterdam Economics και του Royal Netherlands Aerospace Center προειδοποίησε ότι οι αεροπορικές εταιρείες, αλλά και τα αεροδρόμια, δεν θα είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν μόνες τους την κλιματική μετάβαση. Η έλλειψη χρηματοδότησης οφείλεται, σε ένα βαθμό, στη δυσκολία του κλάδου να καταγράψει συνεχόμενα κέρδη κατά τα προηγούμενα χρόνια. «Λεδομένου ότι τα κέρδη είναι χαμηλά λόγω των υψηλών επιπλέον ανταγωνισμού και επιδεινώνονται από τις πρόσφατες κρίσεις, η δυνατότητα του κλάδου να χρηματοδοτήσει την κλιματική μετάβαση, ιδίως των ευρωπαϊκών αεροπορικών εταιρειών, αναμένεται να είναι

Τα «αιεφόρα αεροπορικά καύσιμα» μπορούν να μειώσουν τις συνολικές εκπομπές άνθρακα από μια πτήση κατά περίπου 70%, αλλά είναι πιο ακριβά και παράγονται μόνο σε εξαιρετικά περιορισμένες ποσότητες.

Εκθεση φορέων του αεροπορικού κλάδου προειδοποιεί ότι οι εταιρείες, αλλά και τα αεροδρόμια, δεν θα είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν μόνες τους την κλιματική μετάβαση.

χαμηλά», αναφέρει η έκθεση. Σύμφωνα με τους Financial Times, ο κλάδος ζήτησε νέα υποστήριξη από τους ευρωπαϊκούς φορείς χάραξης πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της ταξινόμησης νεότερων και

πιο αποδοτικών αεροσκαφών με συμβατικό καύσιμο για τους κινητήρες, ως πράσινη επένδυση σύμφωνα με τους κανόνες της Ε.Ε., προκειμένου να γίνει πιο εύκολη η προσέλευση ιδιωτικών κεφαλαίων. Η έκθεση δείχνει ότι η Ευρώπη θα χρειαστεί ένα σταθερό και προβλέψιμο επενδυτικό περιβάλλον και ένα συνεπές πλαίσιο πολιτικής για να διασφαλιστεί ότι η ευρωπαϊκή αεροπορία μπορεί να έχει πρόσβαση στο απαραίτητο κεφάλαιο.

Από την άλλη, περιβαλλοντικές ομάδες έχουν προειδοποιήσει πως η παροχή τέτοιας βοήθειας θα οδηγήσει σε μεγάλο ποσοστό περιπτώσεων greenwashing, καθώς θα μπορούσε να προσμετρήσει στην ταξινόμηση ως βιώσιμων, αε-

ροσκαφών που όμως μολύνουν το περιβάλλον.

Μια ξεχωριστή ανάλυση από την S&P Global αυτόν τον μήνα, την οποία επικαλούνται οι Financial Times, ανέφερε ότι τα αεροπλάνα «επί του παρόντος δεν έχουν οικονομικά εναλλακτική λύση στα ορυκτά καύσιμα». Επιπλέον, σύμφωνα με την ανάλυση, οι περιβαλλοντικοί κανονισμοί, συμπεριλαμβανομένων των φόρων της Ε.Ε. για τις εκπομπές άνθρακα, θα μπορούσαν να «δώσουν κίνητρο για την καινοτομία», αλλά σημειώνει ότι οι επενδύσεις σε πηγές ενέργειας με χαμηλές εκπομπές άνθρακα και χωρίς άνθρακα «είναι δαπανηρές και επομένως επικίνδυνες, ειδικά δεδομένου του μεγάλου χρόνου επένδυσης».

Προειδοποίηση JPMorgan για την τραπεζική κρίση

Η τραπεζική κρίση που εκδηλώθηκε με την κατάρρευση της Silicon Valley Bank δεν έχει τελειώσει και αντιθέτως οι συνέπειές της θα είναι ορατές για χρόνια. Αυτή είναι η εκτίμηση του Τζέιμι Ντάιμον, διευθυνόντος συμβούλου του τραπεζικού κολοσσού της JPMorgan. Παρά την προειδοποίησή του, όμως, στην ετήσια επιστολή του προς τους μετόχους της τράπεζας ο Ντάιμον διευκρίνισε ότι τα πρόσφατα γεγονότα δεν έχουν καμία σχέση με όσα συνέβησαν το 2008 και δεν αποτελούν επανάληψη μιας παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Όπως αναφέρει στις 43 σελίδες της επιστολής του ο Ντάιμον, τα προβλήματα της Silicon Valley Bank κρύβονταν μπροστά στα μάτια όλων, καθώς οι αμερικανικές αρχές ενθάρρυναν τις τοποθετήσεις των τραπεζών στα κρατικά ομόλογα. Με δεδομένο ότι αυτά θεωρούνταν ασφαλή και με μεγάλη ρευστότητα, συνοδεύονταν από πολύ χαμη-

Δεν έχει τελειώσει, αλλά δεν έχει καμία σχέση με όσα συνέβησαν το 2008, λέει ο CEO του τραπεζικού κολοσσού.

λές κεφαλαιακές απαιτήσεις. Η Silicon Valley Bank ανήκει, άλλωστε, στις περιφερειακές και μικρές τράπεζες των ΗΠΑ που υπόκεινται έτσι κι αλλιώς σε πιο χαλαρές ρυθμίσεις. Το χειρότερο, σύμφωνα με τον τραπεζίτη, είναι ότι η ομοσπονδιακή τράπεζα των ΗΠΑ δεν πραγματοποίησε τα απαιτούμενα τεστ κοπώσεως για να εξετάσει ποιες θα ήταν οι επιπτώσεις από τις αλληπάλληλες αυξήσεις επιτοκίων.

Στα 67 χρόνια του ο Ντάιμον είναι ο μοναδικός από τους διευθύνοντες συμβούλους των μεγάλων τραπεζών της παγκό-

Η τράπεζα έχει εντοπίσει ήδη πάνω από 300 χρήσεις για την τεχνητή νοημοσύνη και αναζητεί τρόπους να ενισχύσει τη δύναμη των υπαλλήλων της, χρησιμοποιώντας μεταξύ άλλων και την εφαρμογή ChatGPT. Ο Τζέιμι Ντάιμον, διευθύνων σύμβουλος της JPMorgan, εκτιμά ότι αυτή η τεχνολογία θα είναι κρίσιμη για το μέλλον της τράπεζας.

σμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 που παραμένει στη θέση του. Στην επιστολή του χαρακτηρίζει την τεχνητή νοημοσύνη «εξαιρετική» και προβλέπει ότι θα είναι κρίσιμη για το μέλλον της JPMorgan. Η τράπεζα έχει εντοπίσει ήδη πάνω από 300 χρήσεις για αυτή την τεχνολογία και αναζητά τρόπους να ενισχύσει τη δύναμη των υπαλλήλων της, χρησιμοποιώντας μεταξύ άλλων και την εφαρμογή ChatGPT που έχει προκαλέσει κυριολεκτικά ανατροπές σε κλάδους της οικονομίας και ακαδημαϊκούς χώρους. Ενώ η τεχνητή νοημοσύνη είναι χρήσιμη σε τομείς όπως η προώθηση των προϊόντων και υπηρεσιών στην αγορά και ο εντοπισμός κινδύνων, είναι κρίσιμη για την αντιμετώπιση της απάτης και την προστασία έναντι επιθέσεων εις βάρος της τράπεζας και των αγορών, «γιατί μπορείτε να είστε σίγουροι ότι και οι κακοί θα τη χρησιμοποιήσουν».

Στα ύψη οι τιμές των ακινήτων στην Αττική

Ακόμη και στις φθηνές περιοχές το μέσο
ζητούμενο ενοίκιο φθάνει τα 7 ευρώ/τ.μ.

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Με διπλάσιο ρυθμό αύξησης σε σχέση με τα ενοίκια «έτρεξαν» οι τιμές πώλησης κατοικιών στην Αττική κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2023. Σύμφωνα με την επεξεργασία των στοιχείων του δείκτη τιμών ακινήτων Spigtogatos Property Index (SPI) της

Η μέση ζητούμενη τιμή πώλησης διαμορφώνεται σε 2.070 ευρώ/τ.μ.

ομώνυμης πλατφόρμας αγγελιών, η αύξηση των τιμών πώλησης διαμορφώθηκε στο 10% σε ετήσια βάση, ενώ εκείνη των ενοικίων ήταν στις τάξεις του 4,9%.

Πλέον, η μέση ζητούμενη τιμή πώλησης διαμορφώνεται σε 2.070 ευρώ/τ.μ., ενώ η μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης σε 8,6 ευρώ/τ.μ. Πρόκειται για αριθμούς που καθιστούν ιδιαίτερα δύσκολη «εξι-

σωση» την εξασφάλιση στέγης για την πλειονότητα των νοικοκυριών, χωρίς τουλάχιστον να γίνουν πολύ σοβαρές «εκπτώσεις» στην ποιότητα, στην ηλικία και την επιφάνεια του εκάστοτε ακινήτου. Μάλιστα, όπως φαίνεται στην περίπτωση των τιμών πώλησης, παρατηρείται επιτάχυνση του ρυθμού της ανόδου σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο, όταν η μέση αύξηση είχε διαμορφωθεί στο 9,35%.

Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά το φετινό πρώτο τρίμηνο σχεδόν όλες οι επιμέρους γεωγραφικές ζώνες της Αττικής σημείωσαν διψήφια αύξηση σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο.

Συγκεκριμένα, αύξηση κατά 13,2% σημείωσαν τα νότια προάστια, όπου η μέση τιμή διαμορφώθηκε σε 3.368 ευρώ/τ.μ. από 2.976 ευρώ/τ.μ. πριν από 12 μήνες. Αύξηση κατά 13,1% σημειώθηκε και στα προάστια του Πειραιά, που όμως παραμένουν η φθηνότερη περιοχή της Αττικής, με τη μέση ζητούμενη τιμή να μην ξεπερνάει τα 1.500 ευρώ/τ.μ. Αύξηση κατά 11,2% σημειώθηκε και στα

Η πορεία των ζητούμενων τιμών ενοικίασης και πώλησης κατά το πρώτο τρίμηνο

ΠΗΓΗ: Spigtogatos Property Index (SPI)

δυτικά προάστια (1.635 ευρώ/τ.μ.), ενώ στα βόρεια, η μέση ζητούμενη τιμή διαμορφώνεται πλέον σε 2.800 ευρώ/τ.μ., αυξημένη κατά 10,3% σε ετήσια βάση.

Ανοδο κατά 4,9% κατά μέσον όρο σημείωσαν κατά το πρώτο φετινό τρίμηνο και οι ζητούμενες τιμές ενοικίασης. Ωστόσο, ο ρυθμός της αύξησης επιβραδύνθηκε σημαντικά, καθώς κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2022, δηλαδή πριν από τρεις μήνες, οι ζητούμενες τιμές ενοικίασης είχαν αυξηθεί κατά 8,5% σε ετήσια βάση.

Ακόμη κι έτσι βέβαια παραμένουν στο υψηλότερο σημείο των τελευταίων δεκαετιών, έχοντας ανακάμψει πλήρως από τα χαμηλά του 2014-2015.

Για παράδειγμα, ακόμη και στις «φθηνές» περιοχές των δυτικών προαστίων ή των περικώρων του Πειραιά (π.χ. Κερατσίνι, Καμίνια, Δραπετσώνα κτλ.), οι ζητούμενες τιμές διαμορφώνονται πλέον σε πολύ υψηλό επίπεδο της τάξεως

των 7,46 ευρώ/τ.μ. και 7 ευρώ/τ.μ. αντίστοιχα. Εν ολίγοις, το μέσο ζητούμενο ενοίκιο για ένα διαμέρισμα 100 τ.μ. αγγίζει τα 750 ευρώ στις δυτικές συνοικίες της Αττικής και τα 700 ευρώ στα προάστια του Πειραιά. Στα δε βόρεια προάστια ξεπερνάει τα 1.000 ευρώ, ενώ στο κέντρο της Αθήνας το αντίστοιχο κόστος διαμορφώνεται σε 940 ευρώ.

Οι παραπάνω τιμές ενισχύουν την ανησυχία μεταξύ φορέων της αγοράς, ότι βρισκόμαστε ενώπιον ενός νέου κύματος «Δεν πληρώνω», καθώς όσοι έχουν μισθώσει στις τιμές αυτές είναι πολύ εύκολο να αρχίσουν να εμφανίζουν ασυνέπεια στις πληρωμές, λόγω αδυναμίας να ανταποκριθούν. Ακόμη όμως κι αν δεν είναι ασυνεπείς, θα βρίσκονται σε μια μόνιμη διαδικασία αναζήτησης φθηνότερων επιλογών, είτε στην ίδια είτε σε διαφορετική περιοχή. Εν ολίγοις, μπορεί κάποιοι ιδιοκτήτες να έχουν εξασφαλίσει μια πολύ υψη-

Η Ελλάδα διαθέτει πλέον το υψηλότερο κόστος στέγασης σε σχέση με τα εισοδήματα στην Ευρώπη.

λή τιμή για το ακίνητό τους, ωστόσο η διατήρηση της συνθήκης αυτής ίσως αποδειχθεί δύσκολη υπόθεση στο μέλλον.

Στο πλαίσιο αυτό, σχετικά έρευνα της ΔιαΝΕΟσις σημειώνει ότι η Ελλάδα διαθέτει πλέον το υψηλότερο κόστος στέγασης σε σχέση με τα εισοδήματα. Σύμφωνα με τη Eurostat, τα ελληνικά νοικοκυριά που δεν μένουν σε δικό τους σπίτι πληρώνουν για στέγαση το μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους – περίπου 37%. Αποτελεί δε το μεγαλύτερο ποσοστό στην Ε.Ε. Μάλιστα, σχεδόν το ένα στα τρία νοικοκυριά που

ζουν στις πόλεις πληρώνουν ακόμη πιο πολλά, περισσότερο από 40% του εισοδήματός τους για στέγαση – επίσης το πιο μεγάλο ποσοστό στην Ευρώπη.

Σύμφωνα με τους ερευνητές, μια εξήγηση για την εξέλιξη αυτή είναι η μεγάλη μείωση των εισοδημάτων. Από το 2009 μέχρι το 2014 οι Έλληνες έχασαν περισσότερο από 40% του διαθέσιμου εισοδήματός τους.

Μέχρι σήμερα ένα μικρό μόνο ποσοστό από τις απώλειες αυτές έχει αναπληρωθεί, ιδίως αν υπολογιστούν και οι πρόσφατες απώλειες από τον πληθωρισμό και το κύμα ακρίβειας, ιδίως στην αγορά τροφίμων. «Την ίδια περίοδο οι τουρίστες στις πόλεις και τα νησιά αυξάνονταν. Οι ιδιοκτήτες βρήκαν νέες επιλογές εκμετάλλευσης των ακινήτων τους, όπως οι βραχυχρόνιες μισθώσεις, οι οποίες επηρέασαν με τη σειρά τους τις τιμές και τα ενοίκια», αναφέρει η ΔιαΝΕΟσις.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Αυξήσεις τιμών και squeezing-out

Όλο και πιο συχνά αναφερόμαστε στις αυξήσεις των ενοικίων και των τιμών πώλησης των ακινήτων. Οι διαπιστώσεις συνήθως καταλήγουν στο συμπέρασμα πως θα πρέπει να παρθούν εκείνα τα μέτρα που θα αυξήσουν την προσφορά, βοηθώντας έτσι στην ελάφρυνση των πιέσεων που ωθούν τις τιμές και τα ενοίκια προς τα πάνω.

Η αλήθεια όμως είναι πως από τα λόγια στην πράξη λίγα γίνονται, και αυτά που γίνονται αργούν τόσο πολύ στην εφαρμογή τους που τελικά έχουν ετεροχρονισμένα αποτελέσματα με λίγο ή καθόλου αποτέλεσμα.

Μια καλή αρχή στην αντιμετώπιση του προβλήματος είναι η κατανόηση τριών ουσιαστικών χαρακτηριστικών της αγοράς των ακινήτων. Πρώτον, είναι ο δυναμικός της χαρακτήρας που την θέλει να μεταβάλλεται συνεχώς, ασχέτως αν η βασική της φυσιολογία είναι διαχρονικά (και φαινομενικά) αμετάβλητη. Δεύτερον, είναι η επιρρέπειά της τόσο σε εξωγενείς όσο και σε ενδογενείς παράγοντες. Τρίτον, είναι το γεγονός ότι υπάρχει ουσιαστική χρονοκαθυστέρηση από τη στιγμή που ένα μέτρο γι' αυτήν εφαρμόζεται και το αποτέλεσμα να είναι εμφανές.

Αυτά τα τρία χαρακτηριστικά επιβάλλουν ένα πράγμα: ότι πρέπει να ενεργούμε με ταχύτητα και αποφασιστικότητα στην εξαγγελία και εννοείται στην εφαρμογή μέτρων που σκοπό έχουν την άμβλυση προβλημάτων.

Οι δύο βασικοί λόγοι που οι τιμές και τα ενοίκια αυξάνονται με ρυθμούς που δύσκολα μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει, είναι αφενός το χάσμα μεταξύ ζήτησης

και προσφοράς και αφετέρου, η αύξηση στο κόστος κατασκευής. Ας τα δούμε με περισσότερη λεπτομέρεια.

Αρχίζοντας από το κατασκευαστικό κόστος, αυτό, τους τελευταίους 14 μήνες αυξήθηκε μεταξύ 25% και 35% αναλόγως του τι υλικά και εργατικά συζητάμε. Αν για σκοπούς συζήτησης πούμε πως η μέση αύξηση είναι της τάξεως του 30%, τότε ένα διαμέρισμα που πριν 18 μήνες στοιχίζει στον κατασκευαστή €1.400/μ² (περιλαμβανομένων του κόστους αδειών, των αμοιβών μελετητών κ.λ.π.), σήμερα το ίδιο στοιχίζει €1.820/μ² για να κτιστεί. Και αυτό χωρίς να

Πρέπει να ενεργούμε με ταχύτητα και αποφασιστικότητα στην εξαγγελία και εννοείται στην εφαρμογή μέτρων που σκοπό έχουν την άμβλυση προβλημάτων.

αναφερόμαστε στον ΦΠΑ. Αν υποθέσουμε πως το κόστος της γης, το κόστος δανεισμού και το περιθώριο κέρδους έμειναν αμετάβλητα κατά την ίδια περίοδο, τότε σημαίνει πως εκεί που το διαμέρισμα αυτό προσφερόταν για πώληση προς €2.450/μ², σήμερα θα πρέπει να προσφέρεται προς €2.870/μ² απλά και μόνο για να είναι (σχεδόν) στην ίδια οικονομική κατάσταση ο πωλητής. Αυτό συνιστά αύξηση πέραν του 17% μέσα σε 14 μήνες για το ίδιο πρά-

Το κατασκευαστικό κόστος τους τελευταίους 14 μήνες αυξήθηκε μεταξύ 25% και 35%, αναλόγως του τι υλικά και εργατικά συζητάμε.

μα. Αν συνυπολογίσουμε όμως ότι και η γη είχε αύξηση όπως και το κόστος δανεισμού, τότε το ίδιο πράγμα είχε αύξηση πέραν του 20% εντός αυτής της περιόδου απλά και μόνο για να είμαστε στον ίδιο παρονομαστή. Αυτή η επιβάρυνση στο κόστος, μετουσιώνεται σε προσπάθεια μετακύλισης του στον αγοραστή. Αν η ζήτηση δεν τραβιά, τότε το πρώτο πράγμα που νιώθει πίεση για μείωση είναι το ποσοστό κέρδους. Όμως, όπως φάνηκε, η ζήτηση όχι μόνο τρα-

βούσε, αλλά ήταν και καλπάζουσα. Κι εδώ έχουμε τρεις βασικές κατηγορίες αγοραστών: την εγχώρια ζήτηση που έχει λίγη ή καθόλου εξάρτηση σε δανεισμό και κατά βάση αγοράζει με ίδια κεφάλαια, την εγχώρια ζήτηση που βασίζει το μεγαλύτερο ποσοστό του τιμμήματος αγοράς σε δανεισμό, και τέλος την κατηγορία των ξένων αγοραστών που επίσης αγοράζει με ίδια κεφάλαια ή/και με μικρό ποσοστό δανεισμού.

Η πρώτη και η τρίτη κατηγορία

αγοραστών είναι περισσότερη επενδυτές παρά χρήστες. Δηλαδή, τη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία βλέπουν τα ακίνητα ως ένα ασφαλές καταφύγιο κατά του πληθωρισμού και της ακρίβειας, σαν ένα μέσο εξασφάλισης εισοδημάτων και κεφαλαιουχικών αποδόσεων, ενώ κάποιοι μπορεί να τα χρησιμοποιούν για ιδιοκατοίκηση για κάποιο χρονικό διάστημα. Όπως και να έχει, αυτές οι δύο κατηγορίες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό της ζήτησης.

Η δεύτερη κατηγορία επιζητά την αγορά ακινήτου περισσότερο για σκοπούς ιδιοκατοίκησης. Με την άνοδο των επιτοκίων κάποιοι αδυνατούν να κάνουν αυτό το βήμα, παρόλο που συγκριτικά τα επιτόκια είναι ακόμη πολύ χαμηλά από αυτά που είχαμε πριν 10-15 χρόνια.

Στη δεύτερη κατηγορία εμπίπτει και η ομάδα των ξένων εταιρειών που επιλέγουν την Κύπρο για έδρα τους. Αυτές εργοδοτούν εκατοντάδες άτομα από το εξωτερικό αλλά και από την Κύπρο.

Όπως είπαμε πρόσφατα, η στέγαση γι' αυτές αποτελεί μεγάλο πρόβλημα: τόσο η επαγγελματική στέγαση όσο και η στέγαση του κόσμου της. Όμως, πρόβλημα προκαλούν και σε όλους τους υπόλοιπους αφού τους περιθωριοποιούν εκτός αγοράς.

Για να επιλυθεί αυτό το squeezing-out θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα κανάλι ταχείας αδειοδότησης οικισμών σε χωριά της υπαίθρου για τέτοιες εταιρείες έτσι ώστε να μπορούν να στεγάσουν τον κόσμο τους και να αμβλύνουν τη ζήτηση στον αστικό ιστό των πόλεων.

Κάτι ανάλογο θα μπορούσε να γίνει για μερικές εκατοντάδες φοιτητικές εστίες σε στρατηγικές αποστάσεις 2-10χλμ από τα κύρια πανεπιστήμια, με αφοσιωμένες γραμμές λεωφορείων που θα τους εξυπηρετούν ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Τα οποία μέτρα, όμως, πρέπει να τεθούν σε ισχύ άμεσα αλλιώς το πρόβλημα θα καταστεί χρόνιο.

Μέχρι τότε, Καλή Ανάσταση!

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η συγγραφέας Μέγκαν Ο' Γκίμπλιν ομολογεί ότι, όπως και πολλοί άλλοι, αρχίζει κι εκείνη να ταυτίζεται ολοένα και περισσότερο με τη μηχανή, να βλέπει αναπόφευκτα τον εαυτό της σαν μια μηχανή (φωτογραφία αρχείου).

Η ψηφιακή Ανάσταση

Πού συναντιέται το τεχνολογικό όραμα της αέναης προόδου με το χριστιανικό όραμα της αιώνιας ζωής

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Η δημοσιογράφος και συγγραφέας Μέγκαν Ο' Γκίμπλιν μεγάλωσε σε μια οικογένεια χριστιανών φωτοαμενταλιστών. Αυτό ομολογεί η ίδια στο εξαιρετικά ενδιαφέρον βιβλίο της «God, Human, Animal, Machine» (εκδ. Doubleday), το οποίο κυκλοφόρησε στις ΗΠΑ το 2021. Κατά την παιδική και εφηβική της ηλικία, η Ο' Γκίμπλιν υποχρεώθηκε από τους γονείς της να πηγαίνει εντατικά στο κατηχητικό. Στη συνέχεια, σπούδασε Θεολογία σ' ένα «φονταμενταλιστικό κολέγιο», αλλά κάποια στιγμή η πορεία της μόρφωσής της άλλαξε ρότα, και σύντομα η φιλομαθής Αμερικανίδα απομακρύνθηκε απ' το δόγμα. Γοητεύτηκε από πιο σύγχρονες, τεχνολογικού τύπου, αφηγήσεις, ανέπτυξε μια ιδιοσυγκρασιακή περιέργεια και ξεκίνησε μια διανοητική αναζήτηση, αποτέλεσμά της οποίας είναι το εντελώς πρωτότυπο βιβλίο της.

Η πρώτη κατήχησή της δεν πήγε χαμένη. Η συγγραφέας απέκτησε ένα σταθερό ενδιαφέρον για τη σχέση του ανθρώπου με το θείο κι, έχοντας βυθιστεί για τα καλά μέσα στη χριστιανική θεώρηση, βρίσκεται τώρα σε πλεονεκτική θέση, γιατί μπορεί να διαβάσει με μεγαλύτερη διαύγεια τα πιο σύγχρονα δόγματα. «Σήμερα», γράφει εύστοχα, «η τεχνητή νοημοσύνη και οι τεχνολογίες της πληροφορικής έχουν απορ-

ροφήσει πολλά από τα ερωτήματα που κάποτε απασχολούσαν τους θεολόγους και τους φιλοσόφους: τη σχέση του νου με το σώμα, το ζήτημα της ελεύθερης βούλησης, τη δυνατότητα της αθανασίας. Πρόκειται για παλιά προβλήματα και παρόλο που τώρα εμφανίζονται με διαφορετική μορφή και διαφορετικά ονόματα, επιμένουν να εμφανίζονται στις συζητήσεις για τις ψηφιακές τεχνολογίες, όπως όλες εκείνες οι νεκρές μεταφορές που εξακολουθούν να παραμονεύουν στη σύνταξη του σύγχρονου λόγου».

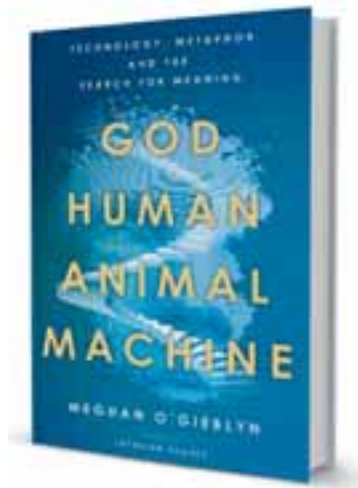
Στο πλούσιο κείμενο παρεισφύρουν διαρκώς αναφορές σε κείμενα και φιλοσοφίες που πραγματεύονται το πολύσημο τετράπτυχο «Θεός - Άνθρωπος - Ζώο - Μηχανή». Η συγγραφέας διατείνεται ότι σήμερα «όλες οι αιώνιες ερωτήσεις έχουν γίνει ζητήματα μηχανικής». Για να πειραματιστεί με την ιδέα «δημιουργού και δημιουργήματος», φέρνει στο σπίτι της ένα ρομπότ-σκύλο και τον εκπαιδεύει όπως ένα ζώο. Εύλογα, αρχίζει να σκέφτεται τον ανθρωπομορφισμό, την εγγενή τάση μας να αντικρίζουμε παντού την εικόνα μας.

«Για αιώνες λέγαμε ότι είχαμε φτιαχτεί κατ' εικόνα του Θεού, όταν στην πραγματικότητα εμείς δημιουργήσαμε τον Θεό κατ' ομοίωσίν μας», σημειώνει. Η Ο' Γκίμπλιν ομολογεί ότι, όπως και πολλοί άλλοι, αρχίζει κι εκείνη να ταυτίζεται ολοένα και πε-

ρισσότερο με τη μηχανή, να βλέπει αναπόφευκτα τον εαυτό της σαν μια μηχανή.

Μέσα από τις ελικοειδείς διαδρομές της ανάλυσής της, προκύπτει το πρόβλημα της συνειδήσης. «Ο Μαϊμονίδης, ο Εβραίος στοχαστής του Μεσαίωνα, πίστευε ότι η εικόνα που είχαν μέσα τους οι άνθρωποι για τον Θεό ήταν η συνείδηση, ή η αυτεπίγνωση: η ικανότητα της αντίληψης του εαυτού», και προσθέτει: «Σήμερα, καθώς η τεχνητή νοημοσύνη αρχίζει να μας ξεπερνά όλο και περισσότερο σε νοητικό επίπεδο, καταπνίγουμε το άγχος μας επιμένοντας ότι αυτό που διακρίνει την αληθινή συνείδηση είναι τα συναισθήματα, η αντίληψη, η ικανότητα να βιώνουμε και να αισθανόμαστε: οι ιδιότητες, με άλλα λόγια, που μοιραζόμαστε με τα ζώα». Με κάποιο τρόπο εμείς υποβιβάζομαστε, ενώ οι πρόδοι της τεχνητής νοημοσύνης αρχίζουν να λαμβάνουν υπεράνω, θεϊκές διαστάσεις. Ο,τι κι αν γίνεται, εμείς πρέπει να πιστεύουμε τυφλά τα αποτελέσματα των αλγορίθμων, ακόμη κι αν το σκεπτικό τους φυλάσσεται μέσα σε «μαύρα κουτιά». Μ' αυτό τον τρόπο, γράφει, οδεύουμε προς μια νέου τύπου «θέωση», όπως την οραματίστηκε η Ορθόδοξη Εκκλησία.

Στην πιο κρίσιμη στροφή της διανοητικής της περιπέτειας, η Ο' Γκίμπλιν συναντιέται με τη θεωρία των Διανθρωπιστών και

Το βιβλίο της Μέγκαν Ο' Γκίμπλιν «God, Human, Animal, Machine».

“

«Η τεχνητή νοημοσύνη και οι τεχνολογίες της πληροφορικής έχουν απορροφήσει πολλά από τα ερωτήματα που κάποτε απασχολούσαν θεολόγους και φιλοσόφους», γράφει η Μέγκαν Ο' Γκίμπλιν.

πιο συγκεκριμένα με τις ιδέες του Ρέι Κέρζουελ. Γίνεται εμμοιχτική με το βιβλίο «Η εποχή των πνευματικών μηχανών» (The age of spiritual machines), στο οποίο αναγγέλλεται η «μοναδικότητα» (Singularity), η στιγμή δηλαδή κατά την οποία οι μηχανές θα ξεπεράσουν σε ευφυΐα τους ανθρώπους. Τότε, ο άνθρωπος θα γίνει πραγματικά ένα με τη μηχανή, η λεγόμενη «πνευματική μηχανή», και θα είμαστε όλοι σε θέση να ανεβάσουμε τα περιεχόμενα της συνειδήσής μας στο υπολογιστικό σύννεφο. Όταν έρθει η «μοναδικότητα» οι νεκροί θα αναστηθούν ως άβαταρ και θα αναστηθούμε όλοι ως μέρη του λογισμικού.

Βλέποντας πιο ψυχραίμα τις ιδέες αυτές, η Ο' Γκίμπλιν συνειδητοποιεί ότι η ρητορική του Κέρζουελ είναι καθαρά χριστιανική. Ο Διανθρωπισμός αφηγείται εκ νέου την ιστορία του χριστιανισμού μεταμφιεσμένη σε τεχνολογική διάλεκτο. Το κλειδί, συμφωνάμε με την ίδια, έγκειται στη γλώσσα. Τόσο η θρησκεία όσο και η επιστήμη και η τεχνολογία χρησιμοποιούν μεταφορές. Ο φωτοαμενταλισμός προκύπτει όταν συγχέουμε τη μεταφορά με την κυριολεξία. Ας μην έχουμε την κλονία, ψευδαισθήσεις. Στην παγίδα αυτή δεν έχει πέσει μόνον η θρησκεία. Η χρήση της μεταφοράς στην επιστήμη είναι πλέον κάτι δεδομένο. Λέμε, για παράδειγμα, ότι το μυαλό μας μοιάζει με υπο-

λογιστή ή ότι το Διαδίκτυο είναι ένα σύμπαν. Η δυτική ιδέα της προόδου διακονεί ότι όλα έχουν αποφασιστεί. Πρόκειται για έναν τεχνολογικό ντετερμινισμό, υποστηρίζει η Ο' Γκίμπλιν. Η Ιστορία, μ' άλλα λόγια, βαδίζει προς ένα αναπόφευκτο μέλλον λύτερης κι αιώνιας ζωής, κι εμείς δεν έχουμε παρά να το προσμένουμε ως πιστοί.

Σύμφωνα με τη συγγραφέα, η χριστιανική αφήγηση έχει διανοητική αποτίση το σύνολο της δυτικής κουλτούρας και γι' αυτό είναι δύσκολο να δούμε πέραν αυτής. Οι ιδέες του Διανθρωπισμού δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο. Στο παρελθόν, υπήρξαν πολλοί χριστιανοί οι οποίοι υποστήριξαν ότι οι προφητείες της Βίβλου θα πραγματοποιηθούν μέσω της επιστήμης και της τεχνολογίας. Τον ίδιο στόχο υπηρετούσαν άλλωστε οι αλχημιστές του Μεσαίωνα όταν φιλοδοξούσαν να φτιάξουν ένα ελιξήριο για την αιώνια ζωή. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι περισσότεροι διανθρωπιστές δηλώνουν άθεοι. Στα πρόσωπά τους, η οξύνους Ο' Γκίμπλιν βλέπει χριστιανούς που έχουν αντικαταστήσει την έννοια του θεού με την έννοια της μηχανής. Όταν σε μια εκδήλωση τη ρώτησαν «σε ποιο στρατόπεδο μεταφορών κατοικείτε τώρα; Στις θρησκείες ή της τεχνολογίας;» απάντησε: «Ως συγγραφέας, σε κανένα». Σκοπός του στοχασμού της είναι ο φωτισμός και όχι ο φανατισμός.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

16.4.23-22.4.23

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

Παναγιώτη Νικολαΐδη «Ριμαχό»

Στο νέο χώρο του Τεκνοδρομίου στη Λεμεσό παρουσιάζεται το βιβλίο του βιβλίου του Παναγιώτη Νικολαΐδη, «Ριμαχό» (εκδ. Σμίλη) από τον Πα- ντελή Βουτουρλή, καθηγητή Νεοελ- ληνικής Λογοτεχνίας Πανεπιστημίου Κύπρου και τον Μιχάλη Παπαδόπου- λο, ποιητή. Την εκδόλωση συντονίζει η ποιήτρια Στέλλα Βοσκαρίδου. Τε- χνοδόρμιο, Ανδρέα Κάλβου 1, γυνία με Άγγελου Σικελιανού στην περιο- χή Λαντείου, Λεμεός. Πέμπτη 20 Απριλίου, ώρα 7:00 μ.μ. **Πληροφορί- ες και δηλώσεις συμμετοχής τηλέφω- νο 99526772.**

ΕΚΘΕΣΗ

Μύθων Αποκάλυψη: Αριάδνη-Ανδρομέδα

Με επίκεντρο σημαντικά έργα από τη Συλλογή Πίττα, η έκθεση στη Λεβέντειο Πινακοθήκη συνδυάζει μια σύγχρονη πα- ρουσίαση, με τη βοήθεια διαδραστικών προβολών, φέρνοντας κοντά την αρχαιοελ- ληνική μυθολογία μέσα από αιώνες Δυτικής τέχνης. Αποκαλύπτοντας, μεγάλες ιστορίες αγάπης, (αυτό-)θυσίας και προδοσίας, τις οδύνες της μητρότητας αλλά και τον αέ- ναιο κύκλο ζωής, θανάτου και αναγέννη- σης. Τόσο η Αριάδνη όσο και η Ανδρομέδα αντιπροσωπεύουν θέματα που χρόνια τώρα συνυφαίνονται με τη μοίρα των γυναικών σε έναν ανδροκρατούμενο κόσμο: γάμος και τοκετός, ελευθερία και υποτέλεια, με τον οίκο τους να συνθλίβεται από τραγω- δία και σπαραγμό. Η έκθεση προσφέρει στους επισκέπτες τη μοναδική ευκαιρία να εξερευνήσουν όχι μόνο ένα ενδιαφέρον και πρωτότυπο θέμα, αλλά και ένα σύνο- λο εξαιρετικών έργων τέχνης που σπάνια εκτίθενται δημόσια, ενώ παράλληλα, την πληρέστερη αφήγηση του μύθου συνδρά- μουν δάνεια αρχαίων αντικειμένων από το Κυπριακό μουσείο και το Μουσείο Ιερής Μονής Κύκκου. Την έκθεση επιμελούνται η Διευθύντρια της Λεβεντείου Πινακο- θήκης, Λουκία Λοΐζου Χατζηγαβριήλ, η Επι- μελήτρια της Συλλογής του Παρισιού της Λεβεντείου Πινακοθήκης, Μυρτώ Χατζάκη και η Επιμελήτρια της Λεβεντείου Πινακο-

θήκης, Κατερίνα Στεφανίδου. Λεβέντειος Πινακοθήκη, Αίθουσα Προσωρινών Εκθέσε- ων, Οδός Α. Γ. Λεβέντη 5, Λευκωσία. **Πλη- ροφορίες www.leventisgallery.org.**

ΕΚΔΟΣΗ

Ποιος το γνωρίζει τούτο το νησί;

Ο Δήμος Στροβόλου, ο Δήμος Λευκονοίκου, ο Φιλολογικός Σύλ- λογος «Παρνασσός» (παράρτη- μα Κύπρου), ο Όμιλος Λογοτε- χνίας και Κριτικής, ο Σύνδεσμος Ελλήνων Φιλολόγων Κύπρου «Στασίνος» και οι εκδόσεις Ηλία Επιφανίου σάς προσκαλούν στην παρουσίαση του βιβλίου του δρος Κυριάκου Ιωάννου, το οποίο τιτλο- φορείται: «Ποιος το γνωρίζει τούτο το νησί». Φιλολογικές αναζητή- σεις στην κυπριακή ενδοκώρυα. Ομιλητές: Δρ Μανώλης Στεργιού- λης, τ. σχολικός σύμβουλος, δρ Μαρία Μιχαηλίδου, συγγραφέ- ας, κριτικός λογοτεχνίας, Χρήστος Μαυρίης, ποιητής, κριτικός λογοτε- χνίας. Σύντομες παρεμβάσεις από τον Κυριάκο Χαραλαμπίδη, ποιητή, και Ανδρέα Χατζηθωμά, εκδότη περιοδικού Διόραμα. Μελοποιημέ- νη ποίηση: Μάρω Μητσα, Ειρήνη Ροδοσθένους (τραγουδι). Μάρι- ος Ιωάννου (πίανο). Τετάρτη 19 Απριλίου, ώρα 7:00 μ.μ. Μουσείο Εθνομάρτυρα Αρχιεπισκόπου Κυ- πριανού, Στρόβολος.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Οι νέοι ψηφίζουν θέατρο

Η πληρότητα των αθηναϊκών θεάτρων ζαλίζει. Φέτος, πολλές θεατρικές σκη- νές ήταν και εξακολουθούν να είναι sold out καθώς η σεζόν επεκτείνεται, με αλλαγές, προσθήκες και ανανεώσεις ρε- περτορίου, και μετά το Πάσχα.

Το φαινόμενο απασχόλησε και απα- σχολεί. Μαζί με το γεγονός ότι ο μέσος όρος ηλικίας των θεατών έχει κατέβει εντυπωσιακά. Νέοι άνθρωποι ως επί το πλείστον (με μια πρόχειρη εκτίμηση από 20 έως 40 χρόνων), ένα κοινό που μέχρι και πριν από την πανδημία γέμιζε τις κι- νηματογραφικές αίθουσες, φαίνεται να έχει μετακομίσει στο θέατρο. Έχουν συ- ζητηθεί διάφορες ερμηνείες, με επικρα- τέστερη εκείνη που, από τη μια, χρεώνει στις ψηφιακές πλατφόρμες τη μείωση των θεατών στους κινηματογράφους, και, από την άλλη, αποδίδει την άνοδο των θεάτρων στην επανεκτίμηση του «ζω- ντανού» θεάματος, που δεν μπορείς να βρεις πουθενά αλλού παρά μόνον εκεί που παρουσιάζεται.

Τα τελευταία χρόνια, επίσης, παρατη- ρείται μια δυναμική είσοδος σκηνοθετών που δοκιμάζουν καινούργιους τρόπους για να πουν καινούργια πράγματα ή για να «φρεσκάρουν» το κλασικό ρεπερτό- ριο. Τολμούν, ανατρέπουν, αφηνιάζουν, ενοχλούν, επιτυγχάνουν ή αποτυγχά- νουν, ορίζουν, πάντως, όπως και να 'χει, το «δικό τους» τοπίο. Αυτό δεν σημαίνει ότι προέκυψαν εν κενώ αέρος. Τον σκη- νοθέτη Αρη Μπινιάρη ανέδειξε ο Στάθης Λιβραθινός, ο 24χρονος Μάριο Μπανούσι θήτευσε κοντά (και) στον Θόδωρο Τερ- ζόπουλο. Τα παραδείγματα είναι αρκε- τά, δηλώνουν την πορεία της θεατρικής σκυταλοδρομίας, τη συνέχεια, τη γόνιμη αφομοίωση των επιρροών.

Στο θέατρο ARK, ένα χώρο που λει- τουργήσε φέτος για πρώτη φορά στην Κυψέλη, ο Αρns Μπινιάρης σκηνοθέ- τησε την «Ανοδο του Αρτούρο Ούι» του Μπρεχτ. Η ιδιαίτερη διαμόρφωση του εσωτερικού (η σκηνή μακρόστενη σαν πασαρέλα, οι θεατές τοποθετημένοι ισά- ριθμα και από τις δύο πλευρές) προτείνει από μόνη της, εν μέρει, τους όρους της θε- ατρικής ανάγνωσης του έργου. Όχι βέβαια την άποψη ή την αισθητική. Ο σκηνοθέ-

Δίπλα στην τέχνη του ηθοποιού πρέπει να αναπτυχθεί η τέχνη του θεα- τή, υποστήριξε ο Μπρεχτ.

της «συνομιλεί» με το γκόθικ κόμικ, με την πανκ κουλτούρα, με το βερολινέζικο καμπαρέ του '30, με τον Ριχάρδο τον Γ', όλα υπό το βλέμμα του γκάνγκστερ Αρ- τούρο Ούι που παραπέμπει (όπως ήθελε ο Μπρεχτ) στον Χίτλερ. Η εξουσία του υπο- κόσμου, σε ένα έργο γραμμένο το 1941, μια σπουδαία αλληγορία, η τοικογραφία μιας κοινωνίας και ταυτόχρονα πολλών κοινωνιών, μεταφέρεται από τον Αρη Μπινιάρη σαν μια δυστοπική χορογρα- φία. Ηθοποιοί, κοστούμια, μακιγιάζ, κίνη- ση, ερμηνείες, αναδεικνύουν τις συνεχείς μεταμορφώσεις του «κακού». Τη διαρκή παραποίηση της πραγματικότητας, τον εκφυλισμό κάθε αξιακού συστήματος, την επιβολή της βίας, την τρομοκρατία.

Η αναφορά στη συγκεκριμένη παρά- σταση έχει ένα βασικό κίνητρο: να την εντάξει στην ευρύτερη καταγραφή του θεατρικού φαινομένου. Το νεοσύστατο «ARK» γεμίζει ασφυκτικά κάθε βράδυ. Δι- αθέτει 350 θέσεις. Ως θεατής κι εγώ, μια τυχαία Πέμπτη, παρακολουθούσα εμβρό- ντητη τον νεανικό συνωστισμό. Είμαστε δεν είμαστε 15 όσοι μετρούσαμε πάνω από πέντε-έξι δεκαετίες ζωής. Εσφυζε από νιάτα. Δεν ήταν, απλώς, ένα γεμάτο θέατρο. Ήταν ένα κύτταρο κοινωνικό με πολλαπλασιαστική ισχύ. Δίπλα στην τέ- χνη του ηθοποιού πρέπει να αναπτυχθεί η τέχνη του θεατή, υποστήριζε ο Μπρεχτ. Φέτος, περισσότεροι από άλλες χρονιές, ένα κοινό διαφορετικό από τους συνή- θεις θεατρόφιλους καταλαμβάνει τη θε- ατρική πλατεια. Ανταποκρίνεται σε επι- λογές που του κινούν την προσοχή είτε γιατί ακούει από την παρέα του είτε γιατί κυκλοφορεί στα σόσιαλ μίντια η πληρο- φορία, είτε γιατί τα πρόσφατα που συμ- μετέχουν στην παράσταση είναι οικεία από την τηλεόραση (αν και αυτή είναι μάλλον άλλης γενιάς επιρροή).

«Η πρόκληση είναι ένα μέσο για να ξαναστησεις την πραγματικότητα στα πόδια της», σχολίαζε ο Μπρεχτ.

ΘΕΑΤΡΟ

«Τρεις αδερφές» του Άντον Τσέχωφ

Αμέσως μετά το Πάσχα, επιστρέφει για δύο τε- λευταίες εβδομάδες στη Λευκωσία η παράστα- ση του έργου του Άντον Τσέχωφ Τρεις αδερφές, σε σκηνοθεσία Αθηνάς Κάσιου. Με μια εξαιρετική ομάδα διακεκριμένων συντελεστών και ηθοποι- ών, η σκηνοθέτιδα Αθηνά Κάσιου αναδημιουργεί το τσεχωφικό σύμπαν, φέρνοντάς το κοντά στο κρίσι- μο σήμερα, με τη συνδρομή της νέας μετάφρασης από την Έρι Κύργια και της δραματουργικής επε- ξεργασίας του Joel Horwood. Ο Τσέχωφ αποδίδει στα δραματικά πρόσωπα που δημιουργεί την έσχα- τη ευθύνη για τη διαμόρφωση της ζωής τους. Οι αναστολές, οι φόβοι και οι εσωτερικές προθέσεις προδίδονται όχι μέσα από αυτά που λέγονται αλ- λά κυρίως μέσα από τις παύσεις, τις σιωπές, τους υπαινιγμούς και το δυσδιάκριτο χιούμορ. Παίζουν:

Βασίλης Βασιλάκης, Νικόλας Γραμματικόπουλος, Γιάννης Καραούλης, Ανδρέας Κούτσουμπας, Μα- ρίνα Μανδρή, Χριστίνα Παπαδοπούλου, Αλέξαν- δρος Παρίσης, Αντρέας Πατσιάς, Λένια Σορόκου, Σπύρος Σταυρινίδης, Ανδρέας Τσέλεπος, Αντωνία Χαραλάμπους, Νιόβη Χαραλάμπους, Γιώργος Χα- τζήσους. **Θέατρο ΘΟΚ, Κεντρική Σκηνή Αίθουσα Εύης Γαβριηλίδης, Τετάρτη 19 Απριλίου, Πέμπτη 20 Απρι- λίου, Παρασκευή 21 και 28 Απριλίου, Σάββατο 22 και 29 Απριλίου, ώρα 8:30 μ.μ. Κυριακή 23 και 30 Απριλίου, ώρα 6:00 μ.μ. Εκτός από τη Λευκωσία, η παραγωγή θα περιοδεύσει στην Πάφο (26/4), στη Λάρνακα (3/5) και στη Λεμεσό (5/5). **Πληροφορί- ες, εισιτήρια στη σελίδα www.thoc.org.cy. Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717 (Τρίτη-Κυριακή 10:00- 13:30 & 16:00-18:00)****

ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ

«Η χαρακτηριστική και πέρα από αυτήν»

Σε αυτό το σύνολο πειραματικών έργων χαρακτηριστική που εκτίθενται στο Δημοτικό Μουσείο Χαρακτητικής Χαμπί στη Λευκωσία από τις 20 Απριλίου έως τις 5 Αυγούστου 2023, ο Φρίξος Παπαντωνίου χρησιμοποιεί κυρίως τη μέθοδο της λινοτυπίας, αλλά και προεκτείνει αυτή την τεχνική μερικά βήματα πιο πέρα για να δημιουργήσει πει- ραματικά έργα. Με το έργο του ο καλλιτέ- χνης θέλει να εξερευνήσει τη σχέση των ανθρώπων με τον ουρανό, τη θάλασσα, τη γη και κυρίως μεταξύ τους. Την Παρασκευή

21 Απριλίου ο Φρίξος Παπαντωνίου θα προ- σφέρει δωρεάν εργαστήριο για φοιτητές και επαγγελματίες καλλιτέχνες. Κατά τη διάρ- κεια αυτού του εργαστηρίου φοιτητές της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Λευκωσίας μαζί με επαγγελματίες καλλιτέ- χνες θα δημιουργήσουν έργα με μεθόδους που χρησιμοποιεί ο Φρίξος Παπαντωνίου στη δουλειά του. Δημοτικό Μουσείο Χαρα- κτητικής Χαμπί, Αμμοχώστου 55-59, Λευκω- σία. **Για συμμετοχή στο εργαστήριο, θα τηρη- θεί σειρά προτεραιότητας, τηλ. 22496930.**

ΕΚΔΗΛΩΣΗ

2ο Διεθνές Φεστιβάλ Ποίησης Λάρνακας

Η Λάρνακα φιλοξενεί για ακόμη μία χρο- νιά το 2ο Διεθνές Φεστιβάλ Ποίησης από τις 20 έως τις 23 Απριλίου 2023. Το Φεστι- βάλ περιλαμβάνει: Απαγγελίες, συζητή- σεις στρογγυλής τράπεζας, χορογραφημέ- νη ποίηση, μελοποιημένη ποίηση, ποιητικά αφιερώματα. Συμμετέχει το Φωνητικό Σύνολο του Δήμου Λάρνακας υπό τη διεύ- θυνση του Αντρέα Γερολέμου. Συμμετέ- χουν, επίσης: Η Σχολή χορού MAMBO και η Σχολή Ρωσικού μπαλέτου και Σύγχρο- νου Εύης Σουρή Ευθυμίου. Στο πλαίσιο του

Φεστιβάλ διοργανώνεται έκθεση έργων τέχνης του Μιχαήλ Ηλία με τίτλο «Ποιητές του φωτός». Στο Φεστιβάλ συμμετέχουν με απαγγελίες 45 ποιητές και ποιήτριες από Κύπρο, Ελλάδα και διάφορες χώρες του κόσμου. Το 2ο Διεθνές Φεστιβάλ Ποίη- σης Λάρνακας θα διεξαχθεί σε τρεις πολι- τιστικούς χώρους της πόλης, στο Δημοτικό Θέατρο « Γ. Λυκούργος», στη Στέγη Γραμ- μάτων και Τεχνών και στον Πολυδύναμο Πολυχώρο Κοινωνικής Πρόνοιας και Απα- σκόλησης Δήμου Λάρνακας.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Να ζήσουμε με ειλικρίνεια

Πάσχα, εορτή των εορτών, χαίρεται η φύσις όλη, μετά από μία Μεγάλη Εβδομάδα, έρχεται η Ανάσταση και ενώπιόν της πιστοί και πιστές ανταλλά- ζουν το φιλή της Αγάπης και αγαλλιά- ζουν. Ο Καλός Λόγος φαίνεται πως έχει μπει για τα καλά στο είναι τους και τα ευαγγελικά λόγια: «πλήξαντες στέφανον εξ ακανθών [...] και κάλαμον [...] και γο- νυπετήσαντες έμπροσθεν αυτού ενέ- παιζον αυτό» τους συγκλόνισαν βαθιά και «Αναστάσεως ημέρα και λαμπρυν- θώμεν τη πανηγύρε και αλλήλους πε- ριπυτζώμεθα, είπωμεν αδελφοί και τοις μισούσιν ημάς, συγχωρήσωμεν πάντα τη Αναστάσει», το πάσαμε το μήνυμα. Και μετά όλοι μας, σπεύδουμε να κα- ταναλώσουμε την αβγολέμονη, ή ό,τι άλλο ορίζει του καθένα η παράδοση και μετά να παραδοθούμε στην αγκα- λιά του Μορφέα.

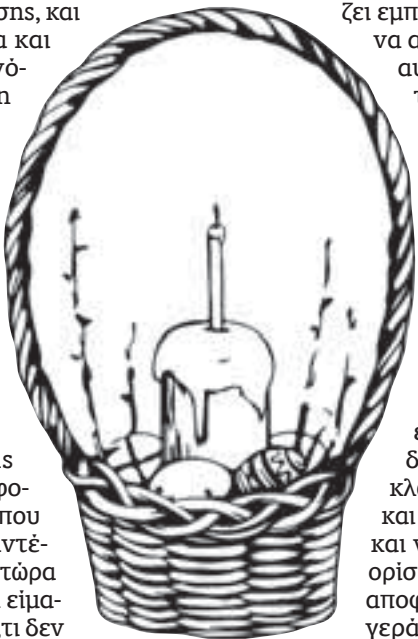
Ως το άλλο πρωί, που πάλι θα βγού- με να πανηγυρίσουμε την εορτή των εορτών εν αγάπη και ομονοία. Και φυ- σικά, ουδέν το μεμπτό σε αυτό, αλλά θα είχε μεγαλύτερη αξία αν καταφέρα- να να περνάμε την κάθε μέρα μας με ειρήνη και ειλικρίνεια. Δύσκολο, όμως, έως και ακατόρθωτο, εκτός και αν αποφασίσουμε να ζήσουμε μόνοι στην κορφή ενός βουνού απάνω. Θα είχε όμως αξία να μπορούσαμε να ζή- σουμε με ειλικρίνεια και απέναντι στις

προκλήσεις της καθημερινότητάς μας, χωρίς να αναγκαζόμαστε να λέμε ψέ- ματα πρωτίστως στους εαυτούς μας και κατόπιν στους γύρω μας. Θα είχε νο- μίζω αξία να στεκόμαστε με παρρησία απέναντι στον κακό εαυτό μας και να προσπαθούμε να τον συγχωρούμε, αλλά και να τον τιμωρούμε, όταν πέφτει σε αμαρτήματα, όταν δηλαδή αστοχεί. Και η τιμωρία να είναι ένας συνεχής αγώνας αυτοβελτίωσης, και όχι αυτομαστίγωμα και επίπλαστος ταπεινό- τητας. Η ταπεινώση είναι ύψιστη πράξη ειλικρίνειας, πόση έχουμε το ανάστη- μα να την αναδει- κνύουμε;

Θα είχε ενδι- αφέρον να μπο- ρούσαμε να δού- με τον Άλλο και το Άλλο με μάτια ανοικτά, να αγα- πήσουμε τον Άλλο και το Άλλο, χωρίς να πρέπει να του φο- ρέσουμε τα ρούχα που μας αρέσουν, να αντέ- χουμε να πούμε και τώρα τι κάνω εγώ; Και να είμα- στε ειλικρινείς σε ό,τι δεν

μπορούμε ή δεν θέλουμε να κάνουμε. Δεν τα μπορούν και δεν τα θέλουν όλοι όλα. Κοινό θέλω μας, as είναι μόνο ο αγώνας μας να δημιουργούμε χώρο για τον δίπλα μας, χρόνο για εμάς και με κάποιον τέτοιο τρόπο να γινόμαστε αθλητές, να αναμετριάμαστε με το ίδιο μας το μπόδι.

Η κοινωνία μας ολοένα και γίνεται πιο σύνθετη, ολοένα και μας βά- ζει εμπόδια, αλλά ταυτόχρο- να απαλλάσσεται σχεδόν αυτόματα από βαρίδια του παρελθόντος και σε εμάς αναπόκειται και τα εμπόδια να υπερπηδάμε και τα βαρίδια του παρελ- θόντος να ξεφορτω- νόμαστε, χωρίς να φοβόμαστε ότι θα μας πάρει ο αέρας. Τα βαρίδια του πα- ρελθόντος δεν είναι οι ρίζες μας, αυτές, αν είναι γερές δεν είναι δεσμά, αλλά γίνονται κλώνοι για να ριζώσεις και αλλού και να ανθίσεις και να φέρεις κι άλλο. Αν ορίσεις το ποιος είσαι και αποφασίσεις να στέκεσαι γερά στον τόπο σου, και

όχι τον τόπο με την έννοια του χώρου, αλλά στο κάθε σημάδι που αφήνεις, τότε οι πρώτες ρίζες σου θα έχουν εν- σωματωθεί με το είναι σου, που δεν θα έχεις ανάγκη να τις μεταφέρεις και να πονάς, που αυτές δεν βλασταίνουν. Βέ- βαια, αντιλαμβάνομαι ή προσπάθω να αντιληφθώ πώς κανείς αντιμετωπίζει ένα βίαιο ξερίζωμα... και στέκομαι και απορώ, και ρωτάω ανθρώπους που ξε- ριζώθηκαν και παρόλα αυτά στέριωσαν και αλλού, ρωτώ γιατί πονάνε ακόμα; Απάντηση δεν παίρνω, όχι γιατί αδυ- νατούν να μου απαντήσουν, αλλά γιατί πολλές φορές αυτό που έμεινε από το ξερίζωμα, ποτίστηκε αντί για νερό με ξύδι, και έκαψε την ελπίδα.

Και εδώ είναι που σκέφτομαι και τι μας προσφέρει η ελπίδα και πόσο αυτή απέχει από την παραιτοση. Ελπίζω άρα υπάρχω, παραφράζοντας το καρτεσιανό σκέφτομαι άρα υπάρχω. Και κάπως έτσι επιστρέφω στην αρχική μου σκέ- ψη, είναι σημαντικό να υπάρχουμε, να υπάρχουμε δημιουργικά, όχι όμως ως Δημιουργοί, αλλά ως οντότητες που επιθυμούν να πτίσουν κάτι, που ίσως και να είναι άπιαστο, άυλο, αιθέριο, αλλά η αύρα του να μπορεί και βουνά να μετακινήσει.

Καλό Πάσχα

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Κότσινην Πέφτην τζιαι Καλόν Πάσκαν

Μερικά από τα πασχαλινά έθιμα που στην Κύπρο, σε παλαιότερες εποχές, τηρούνταν ευλαβικά από άντρες, γυναίκες και παιδιά

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗ

Οι γιορτές του Πάσχα και τα έθιμα που τις συνοδεύουν ή καλύτερα είναι οι πεμπτουσία τους σε όλον τον ορθόδοξο κόσμο είναι πολλές και διαφορετικές. Διαφορές μπορεί να υπάρχουν ακόμα και σε γειτονικά χωριά, ωστόσο δεν παύουν να ορίζουν και να καθορίζουν τον κηρκαδιανό κύκλο των κατοίκων κάθε περιοχής. Η κυπριακή πασχαλινή παράδοση είναι πλούσια και άκρως ενδιαφέρουσα, και μάλιστα πολλές από αυτές διατηρούνται ακόμα και σήμερα, άλλες παραλλαγμένες και άλλες κάπως ευτελισμένες –ας μας επιτραπεί η έκφραση.

Ίσως η θρησκευτικότητα της παράδοσης και των πασχαλινών εθίμων πια να έχει διαρραγεί, ωστόσο δεν παύουν τα έθιμα να διατηρούνται, έστω και ακροβατώντας μεταξύ νεωτεριστικών τάσεων και παραδοσιακών εορτασμών. Περισσότερα και πολύ αναλυτικά για τις κυπριακές πασχαλινές παραδόσεις μπορεί ο φίλος της λαογραφίας να βρει στο βιβλίο της Άννας Νεοφύτου «Λαϊκή λατρεία στην παραδοσιακή κοινωνία της Κύπρου: Οι γιορτές του Πάσχα από τις Απόκριες μέχρι την Πεντηκοστή» (εκδ. Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, Λευκωσία 2020, σσ. 654). Στον πλούσιο σε πληροφορίες τόμο της Νεοφύτου, η οποία, όπως έχουμε ήδη αναφέρει και σε προηγούμενο δημοσίευσμά μας, αξιοποιεί πολύ γόνιμα το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου, το οποίο είναι ένας ωκεανός πληροφοριών, που όποιος/α κολυμπήσει

Ίσως η θρησκευτικότητα της παράδοσης και των πασχαλινών εθίμων πια να έχει διαρραγεί, ωστόσο δεν παύουν τα έθιμα να διατηρούνται, έστω και ακροβατώντας μεταξύ νεωτεριστικών τάσεων και παραδοσιακών εορτασμών.

σε αυτόν θα έχει σίγουρα πλούσια «ψαριά». Εμείς, σε αυτό το σύντομο σημείωμα καταγράφουμε μερικά μόνο από τα πασχαλινά έθιμα, που η Νεοφύτου αναφέρει. Ας δούμε μερικά:

Το μήνυμα στους νεκρούς

Το «Χριστός Ανέστη» έπρεπε να μεταφερθεί και στους νεκρούς συγγενείς, έτσι το απόγευμα του Μεγάλου Σαββάτου, πριν δύσει ο ήλιος, υπήρχε η συνήθεια οι συγγενείς να πηγαίνουν στα κοιμητήρια και να ανάβουν το καντήλι και να καπνίσουν το μνήμα. Σε μερικές περιοχές, όπως περιγράφουν οι πληροφοριοδότες, οι συγγενείς πήγαιναν λίγο πριν από τον Καλό Λόγο και άλλοι μετά: «Πρώτα να πάμε να άψουμεν τους τάφους των ειν ειν τον Καλόν Λόον. Την νύκταν επήγαιναν στο νεκροταφείον. Κτυπούσε η καμπάνα για τον Καλόν Λόον και εππαίναμεν κοιμητήριον, να άψομεν καντήλαν, ένα τζερν και μετά να πάμεν ειν την εκκλησίαν» αφηγούνται οι

Συνήθως τα ζυμώματα γίνοντουσαν το Μεγάλο Σάββατο ή το πρωί της Μεγάλης Κυριακής, για να αποφύγουν τον πειρασμό... μια διαδικασία επίπονη για τις νοικοκυρές, που το αποτέλεσμά τους απολάμβανε ολόκληρη η οικογένεια.

Σ. Ηλιάδου και Β. Χατζηθεοφίλου από τα Λιμνιά Αμμοχώστου. Το μήνυμα του αναστάτος Χριστού έπρεπε να φτάσει και στα ζώα, αλλά και στα δέντρα κάθε οικογένειας: «Μετά που επήγαινα σπιτίν, είχα έναν αμπελούδι, να διανύσω έναν χιλιόμετρον, να πάω τζιαι να λαλώ, Χριστός Ανέστη, Αλήθως Ανέστη. Να δώκω γυρόν του αμπελιού, να πάω μες στες βρακτάδες μου, ως ευλοΐα, η δύναμις του αναστάτος Χριστού να βοηθά τζιαι να καρποφορά τους κόπους μου. Είχα σταύλους με τους γαδάρους μου, ελάουν τους Χριστός Ανέστη, Αληθώς Ανέστη, οι οποίοι είχαν τα νεογέννητά τους, ελάουν τζιαι τον ιδιον» αφηγείται ο Κ. Χατζηναζέντης από τα Άρδανα Αμμοχώστου. Η μαρτυρία του Χρ. Σταύρου

από την Αχερίτου αναφέρει: «Με το Άγιον Φως που έφερναν έσω αφταν τα τζεγκά τζιαι εππαίαν τζιαι εκοτούσαν τα πάνω στα τζεράτα των βουθικών τζιαι ελαλούσαν: Χριστός Ανέστη, Αληθως Ανέστη!».

Ζυμώματα

«Ζύμωναν μόνον το Άγιον Σάββατον, γιατί ο Χριστός ήταν στα βάσανα ούλην την εβδομάδα. Πρώτα στην εκκλησίαν, να ακούσεις τον πρώτον Καλόν Λόον. Ούλον το χωρκόν εζύμωνε σε δεκαπέντε φούρνους. Εκάμαν σταυροκούλλουρα, ποξαμάδκια φοινιτζές... Αφήνναμεν έναν κουλλούριν τζιαι εκαφαλλιάζετον», αυτή είναι η μαρτυρία της Β. Κωνσταντίνου, από το χωριό Κυρά Λευκωσίας. Συνήθως τα ζυμώματα

γίνοντουσαν το Μεγάλο Σάββατο ή το πρωί της Μεγάλης Κυριακής, για να αποφύγουν τον πειρασμό... μια διαδικασία επίπονη για τις νοικοκυρές, «Εκάμανεν τες φλαούνες το βράδυ πριν να πάμεν στον Καλόν Λόον. Είσην τες πάνω στο δικαιοσάνιδον. Μετά την εκκλησίαν άρτα τον φούρνον τζιαι ώσπου να φέξει εξηφούρνιζά τες» όπως περιγράφει η Στ. Βανέζη από το Ριζοκάρπασο ή η Π. Μιλτιάδους από τα Κουκκία της Πάφου: «Μετά την εκκλησίαν το Μ. Σάββατον εκάμαν φλαούνες και πασκιές», αλλά και η Αντρ. Χρήστου από τη Χάρτζια Κερύνειας: «Μερικές μετά τον Καλόν Λόον εππαίνασαν σπιτί, άφταιναν τους φούρνους, να ζυμώσουν τες φλαούνες την Αγίαν Κυριακήν».

Το προσκύνημα του αυκού

Το απόγευμα της Μεγάλης Τετάρτης ή πολύ πρωί της Μεγάλης Πέμπτης οι νοικοκυρές έβαφαν τα αυγά με χρώμα κόκκινο, που συμβόλιζε το αίμα του Χριστού. Μάλιστα, τα βαμμένα αυγά τα μέλη της οικογένειας έπρεπε να τα προσκυνήσουν και εύχονταν να φτάσουν καλά το Πάσχα, με τις ευχές «Καλή Χρονιά», «Καλόν χρόνον», «Κότσινη Πέφτην» ή που την «Κότσινην Πέφτην Καλόν Πάσκαν κι από χρόνου»: «Την Μ. Τετάρτην εβάφαν τα αυγά τους με πογιάν της θάλασσας. Την Αγίαν Πέφτην να σκωστές το πρωί, να νιφέις, να πάεις πριν να μπουκώσεις, να πάεις το αυκό, να το προσκυνήσεις», όπως περιγράφει η Ανδρ. Γερμανού από το Βουνό της Κερύνειας. «Εκοκινίζαν τα αυγά τους την Μ. Πέμπτην με ριζάριν και κρομμυδόφυλλα και κίτρινες μαργαρίτες. Την Πέμπτην την έλεγαν Κόκκινη Πέφτην» όπως λέει η μαρτυρία της Μ. Ιωαννίδου από την Πέτρα, και ακόμα: «Εβάφαν τα την Τετάρτην το απόγευμα, την Πέμπτην το πρωί εππαίνασαν ο τζύρνης μου τζιαι επροσκύναν το τζιαι ελάεν, «Σήμερα είναι κότσινη Πέφτην, άτε τζιαι από χρόνον», όπως αφηγείται η Ελ. Χαραλαμπίδου από την Κερύνεια.

Τα παραπάνω είναι μερικά μόνο από τα έθιμα που στην Κύπρο και σε άλλα ορθόδοξα μέρη τηρούνταν από πολλές γενιές. Στη δική μας εποχή, πολλά έθιμα τείνουν να εξαφανιστούν ή τηρούνται με διαφορετικό τρόπο, άλλωστε οι εποχές αλλάζουν και μαζί τους και οι συνθήκες μας.

BLACKEND GOGGLE CHALLENGE

ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΥΡΙΑΣ ΑΝΝΙΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΚΟΛΥΜΠΑΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΡΟΛΙΝΑ ΠΕΛΕΝΔΡΙΤΟΥ ΦΟΡΩΝΤΑΣ ΜΑΥΡΑ ΓΥΛΑΚΙΑ ΣΑΝ ΠΑΡΑ-ΚΟΛΥΜΒΗΤΕΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2023

Ώρα Έναρξης: **10:00**

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ ΛΕΜΕΣΟΥ

Συμμετοχή: €10

Τα έσοδα από τις συμμετοχές θα δοθούν για την ενίσχυση παρα-αθλητών

ΧΟΡΗΓΟΙ

THE MARSHALLS

ΣΑΒΒΑΤΟ 08:00-10:00

Αντώνης Κρητικός

Παντελής Δρουσιώτης

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Ω γλυκύ μου έαρ, γλυκύτατόν μου Τέκνον

Ο διευθυντής του Βυζαντινού Μουσείου του Ιδρύματος Μακαρίου δρ Γιάννης Ηλιάδης παρουσιάζει τρία έργα του 16-17ου αιώνα

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Ένα από τα πιο σημαντικά μουσεία της Κύπρου είναι το Βυζαντινό Μουσείο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄, το οποίο στεγάζεται στην Αρχιεπισκοπή Κύπρου. Το Μουσείο φιλοξενεί στις συλλογές του περίπου 230 εικόνες από τον 9ο μέχρι τον 19ο αιώνα, αποτοιχισμένες τοιχογραφίες από τον 10ο αιώνα, καθώς επίσης και αντιπροσωπευτικά δείγματα της βυζαντινής μικροτεχνίας της Κύπρου, όπως ιερά κειμήλια, σκεύη και άμφια. Τα εκθέματα παρουσιάζονται σε τρεις μεγάλες αίθουσες στο ισόγειο του Πνευματικού και Πολιτιστικού Κέντρου του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄. Με αφορμή την εορτή του Πάσχα, ζητήσαμε από τον διευθυντή του, δρ Γιάννη Ηλιάδη, να επιλέξει τρία εκθέματα του Μουσείου, που σχετίζονται με το θείο δράμα και τη Μεγάλη Εβδομάδα. Ο δρ Ηλιάδης επέλεξε να παρουσιάσει από την εφημερίδα μας την εικόνα «Εἰς Ἄδου Κάθοδος» του 16ου αιώνα, από τον ναό του Αγίου Λουκά της Λευκωσίας, την εικόνα της Βαΐοφόρου, έργο κυπριακού εργαστηρίου, του 1546, από τον ναό της Παναγίας Χρυσολινιώτισσας Λευκωσίας και τον Εσταυρωμένο του 1627 περ. του Παύλου Ιερογράφου, από τον ναό του Αγίου Νικολάου της Στέγης, στην Κακοπετριά.

Εἰς Ἄδου Κάθοδος
16ος αἰώνας
Από τον ναό Αγίου Λουκά, Λευκωσία
82 Χ 69 εκ.

Η παράσταση της Εἰς Ἄδου Καθόδου αποτελεί τον ανατολικό (Ορθόδοξο) εικονογραφικό τύπο της Ανάστασης σε αντιδιαστολή με την απεικόνιση του Χριστού να εξέρχεται θριαμβευτῆς από τη σαρκοφάγο του που είναι η δυτικού τύπου Ανάσταση. Στην Εἰς Ἄδου Κάθοδο ανοιγμένα βουνά πλαισιώνουν την παράσταση έως τα ἔγκατά της που είναι η Ἄβυσσος του Ἄδν. Τα σκοτάδια του Ἄδν πλημμυρίζουν από το Φως της δόξας του Λυτρωτῆ που γκρέμισε τις πύλες του Ἄδν και κατέβηκε εντός του. Στο κάτω μέρος της παράστασης βρίσκονται σπασμένες οι πόρτες του Ἄδν τοποθετημένες. σε σχῆμα σταυρού. Στο σκότος της αβύσσου απεικονίζονται σκορπισμένα κλειδιά, άδειες μαρμαρίνες σαρκοφάγοι, αλυσίδες και κλειδαριές. Κάτω χαμηλά κοντά στο πλαίσιο απεικονίζονται αλυσοδομεῖνοι δυο ηλικιωμένοι άνδρες. Πρόκειται για τις προσωποποιήσεις του Θανάτου και του Ἄδν αντίστοιχα που ἔχασαν τη δύναμη και την αξία τους. «Πού σου θάνατε το κέντρον; πού σου Ἄδν το νίκος;» (Α΄ Κορ. ιε΄ 55).

Ο Χριστός εμφανίζεται στο κέντρο της παράστασης να απλώνει το χέρι Του για να σώσει τον Αδάμ. Εκατέρωθεν του Χριστού απεικονίζονται ὅμιλοι αγίων και Προφητών. Στο κάτω μέρος της εικόνας απεικονίζεται ζεύγος δωρητών, εκ των οποίων μόνο η γυναίκα δισώζεται, αφού το αριστερό τμήμα της εικόνας ἔχει καταστραφεί. Η εικόνα προέρχεται από τον τουρκοκρατούμενο ναό του Αγίου Λουκά στη βόρεια πλευρά της Λευκωσίας και διασώθηκε κατά τις διακοινοτικές ταραχές του 1963-64 όταν ο ναός αποτέλεσε στόχο μισαλλοδοξίας και πυρπολήθηκε.

Δρ Ιωάννης Ηλιάδης

Βαΐοφόρος
124 Χ 82,5 εκ.
Κυπριακό εργαστήριο, 1546.
Αυγότέμπερα σε ξύλο και φύλλο χρυσού.
Από τον ναό Παναγίας
Χρυσολινιώτισσας, Λευκωσία

Η σύνθεση της Βαΐοφόρου χωρίζεται σε δύο μέρη διαγωνίως από πάνω δεξιά προς κάτω αριστερά, ακολουθώντας την πλάγια του άγονου βραχίονος λόφου που είναι παράλληλη με τον κορμό του δέντρου. Στα δύο τμήματα της παράστασης συνωθούνται στα δεξιά ο ὁμίλος των Αποστόλων που ακολουθεί τον Ιησού και στα αριστερά η ομάδα των κατοίκων της Ιερουσαλήμ. Ο Χριστός και οι Από-

ΑΔΟΥ ΚΑΘΟΔΟΣ: Η εικόνα προέρχεται από τον τουρκοκρατούμενο ναό του Αγίου Λουκά στη βόρεια πλευρά της Λευκωσίας και διασώθηκε κατά τις διακοινοτικές ταραχές του 1963-64 όταν ο ναός αποτέλεσε στόχο μισαλλοδοξίας και πυρπολήθηκε.

Το Βυζαντινό Μουσείο φιλοξενεί στις συλλογές του περίπου 230 εικόνες από τον 9ο μέχρι το 19ο αιώνα, καθώς επίσης και αντιπροσωπευτικά δείγματα της βυζαντινής μικροτεχνίας της Κύπρου.

στολοι απεικονίζονται μπροστά από το Όρος των Ελαιών, ένα πυραμιδοσχημο βραχώδες βουνό με άνοιγμα, το οποίο διέσχισαν.

Ο Ιησούς κάθεται σε λευκό πώλο που κατευθύνεται προς τα αριστερά ακολουθούμενος από την ομάδα των μαθητών πεζή. Ο δρόμος που οδηγεί στην Πύλη της Ιερουσαλήμ είναι στρωμένος με κλάδους βαΐων και πλήθος λαού συνωθεΐται στην πύλη της πόλης κρατώντας επίσης βάγια. Στο κέντρο της παράστασης πάνω σε δέντρο είναι σκαρφαλωμένα τρία παιδιά που κόβουν κλαδιά και τα ρίχνουν στον δρόμο του Χριστού, ενώ άλλα δύο κάτω στρώνουν στο έδαφος κόκκινο χιτώνα και ταΐζουν τον πώλο Του.

Η ομάδα των Εβραίων αναμένει τον Ιησού. Της ομάδας προΐσταται ένας γέροντας με λευκή γενειάδα και μαύρη καλύπτρα της κεφαλής, ο οποίος με απλωμένο το αριστερό του χέρι προσφέρει στον Ιησού κλάδο βαΐων, απλώνοντας παράλληλα τα χέρια για να τον υποδεχθεί. Τον πλαισιώνουν, πίσω αριστερά ένας ηλικιωμένος Εβραίος ακάλυπτος και δεξιά μια γυναίκα με ένα παιδί στην αγκαλιά της. Ανάμεσα στο πλήθος που τους ακολουθεί, του οποίου διακρίνονται μόνον οι κεφαλές με ή χωρίς καλύπτρα, ξεχωρίζουν στο βάθος δύο μορφές με μικρά κυλινδρικά καπέλα.

Η Ιερουσαλήμ έχει σχῆμα κυκλικής, οχυρωμένης πόλης με επάλξεις πάνω από την πύλη και ψηλούς πύργους. Πάνω από την τοξωτή πύλη υπάρχει στηθάριο χωρίς εικόνα. Στο κέντρο της ανάμεσα στα πυκνά κτήρια διακρίνεται περίκεντρο τρουλλαίο κτήριο, το οποίο παριστάνει τον ναό του Σολομώντος.

Στο κάτω μέρος της εικόνας απεικονίζεται η οικογένεια Τζένιου δέσμενη σύμφωνα με την επιγραφή ΔΕΗΣΙΣ ΤΙΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΙΟΥ ΘΕΟΥ ΤΙ ΖΕΝΙΟΥ / [αφ]ΜC[T]. Η πλήρης χρονολογία 1546 διασώθηκε χάρη σε παλαιότερη δημοσίευση (Talbot Rice 1937, 206). Στα δεξιά απεικονίζεται η μητέρα με κομποσκοίνι και στα αριστερά ο πατέρας με τους δύο γιους του, ὅλοι με μαύρα ενδύματα στη χαρακτηριστική μόδα της εποχής.

Ο εικονογραφικός τύπος της Βαΐοφόρου του Βυζαντινού Μουσείου με τη τοποθέτηση της Ιερουσαλήμ στα

ΒΑΪΟΦΟΡΟΣ: Κυπριακό εργαστήριο, 1546. Αυγότέμπερα σε ξύλο και φύλλο χρυσού. Από τον ναό Παναγίας Χρυσολινιώτισσας, Λευκωσία. Βυζαντινό Μουσείο Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄, Λευκωσία (BMIAM. 081)

αριστερά και του Χριστού με τους Αποστόλους στα δεξιά, εν αντιθέσει με τον καθιερωμένο τύπο, στον οποίο απεικονίζονται αντίστροφα, είναι παλιός και εντοπίζεται ήδη τον 11ο αιώνα στα ψηφιδωτά της Μονής Δαφνίου Η εικόνα μας, η οποία έχει εκτελεσθεί από επαρχιακό εργαστήριο της Κύπρου, φαίνεται να ακολουθεί κρητικά έργα υψηλής τέχνης.

Στην Κύπρο υπάρχει μια ακόμα εικόνα της Βαΐοφόρου στη συγκεκριμένη παραλλαγή, η οποία ανήκει στο δωδεκάορτο του Αγίου Σωζομένου της Γαλάτας, χρονολογείται την ίδια περίοδο, αλλά έχει εκτελεσθεί στην κυπριανό-γεννησιακή τεχνολογία.

Διαβάζονται οι επιγραφές: I[ΗCOY] C X[ICTO]C, στο φωτοστέφανο: Ο ΩΝ ΙΝΒΙ, ΙΩ[ΑΝΝΗΣ], Μ[Α]Τ[ΘΑΙΟΣ], Μ[Α]Ρ[ΚΟΣ], Λ[ΟΥΚΑ]C | ΠΑΥΛΟΥ ΙΕΡΕ-OC/ ΧΕΙΡ/ ΑΧ/ΝΘ Χ[ICTO]Υ.

Δρ Ιωάννης Ηλιάδης

ΣΤΑΥΡΟΣ: Ο καλλιτέχνης του Εσταυρωμένου είναι ο ζωγράφος Παύλος Ιερογράφος, ο οποίος υπογράφει το 1627 την εικόνα του Αγίου Νικολάου της Στέγης την Κακοπετριά.

Εσταυρωμένος Λυπηρών τέμπλου
Περί το 1627
Παύλος Ιερογράφος
Από το ναό του Αγίου Νικολάου
της Στέγης, Κακοπετριά

Στο χρυσό βάθος του μεγάλου ξυλόγλυπτου σταυρού είναι ζωγραφισμένος δεύτερος σταυρός επάνω στον οποίο εικονίζεται ο Χριστός νεκρός. Στην πλατιά επιφάνεια της κάθετης κεραίας του σταυρού εικονίζεται ο Χριστός με το κεφάλι γερμένο ελαφρά στον αριστερό Του ώμο, με τα χέρια Του καρφωμένα στην οριζόντια κεραία. Είναι γυμνός και καλύπτεται μερικώς με ρόδινο περιζώμα που δένει εμπροσθέν Του. Το άψυχο σώμα Του, που κρέμεται από τα καρφωμένα στο σταυρό χέρια, δεν παρουσιάζει καμπύλη, αλλά το σώμα παραμένει σχεδόν ὀρθιο με τα πόδια λυγισμένα και καρ-

φωμένα μαζί σταυρωτά με ένα μόνο καρφί, στοιχείο δυτικής επίδρασης. Κάτω από το στήθος Του, αριστερά, βρίσκεται η πληγή απ' όπου αναβλύζει αίμα. Αίμα τρέχει επίσης από τα καρφωμένα χέρια και τα πόδια Του. Στις τρίλοβες απολήξεις των κεραίων του Σταυρού απεικονίζονται τα πτερωτά σύμβολα των τεσσάρων ευαγγελιστών (Ιεζεκιήλ 1: 5-14) να κρατούν κλειστό Ευαγγέλιο: επάνω ο αετός (Ιωάννης ο Θεολόγος), δεξιά ο λέων (Μάρκος), αριστερά ο άγγελος (Ματθαίος) και κάτω ο βους (Λουκάς).

Στον βραχώδη και άγονο λόφο του Γολγοθά, τον «κρανίου τόπο»), κάτω από το σταυρό και τον πτερωτό βου του Ευαγγελιστή Λουκά, σε σπληνικές άνοιγμα διακρίνεται η κάρα του Αδάμ να ποτίζεται με το αίμα του Εσταυρωμένου. Στην κορυφή του Σταυρού σε ελκτικό τοποθετημένο σε καρφί στην απόληξη της κάθετης κεραίας είναι γραμμένα τα αρχικά ΙΝΒΙ (Ιησούς Ναζωραίος Βασιλεύς Ιουδαίων), τα οποία ἔγραψαν οι σταυρωτές του Κυρίου για να τον χλευάσουν (Ιωάννης 17-19:19).

Ο τύπος του Σταυρού με τον Χριστό εσταυρωμένο και τα σύμβολα των τεσσάρων ευαγγελιστών, κατάγεται από τους μεγάλους βενετσιάνικους σταυρούς του 13ου-14ου αιώνα και καθιερώνεται κατά τη μεταβυζαντινή εποχή στην Κύπρο και ευρύτερα στον ελληνικό βενετοκρατούμενο χώρο. Ο καλλιτέχνης του Εσταυρωμένου είναι ο ζωγράφος Παύλος Ιερογράφος, ο οποίος υπογράφει το 1627 την εικόνα του Αγίου Νικολάου της Στέγης την Κακοπετριά. Έργα του Παύλου Ιερογράφου θεωρούνται και οι δεσποτικές εικόνες, τα Βημόθυρα, το Δωδεκάορτον και τα Λυπηρά εικονοστασίου που συναντήκουν στο εικονογραφικό σύνολο της εικόνας του αγίου Νικολάου. Το 1633, όταν ακόμη υφίστατο η Μονή του Αγίου Νικολάου της Στέγης ως μονή, ο ιερομόναχος Φιλόθεος παρήγγειλε στον Παύλο Ιερογράφο τις τοιχογραφίες του καθολικού της Μονής με τους αγίους Πέτρο και Παύλο (Ηλιάδης 2007). Εικονογραφικό πρότυπο για τον Εσταυρωμένο του Παύλου Ιερογράφου είναι τα αντίστοιχα έργα της Βενετοκρατίας στην Κύπρο, όπως λ.χ. ο Εσταυρωμένος του 1562 από την Κοκκινότριμιθιά και σήμερα στο Βυζαντινό Μουσείο Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄. Ο Εσταυρωμένος του Παύλου παρουσιάζει σχεδιαστικές αδυναμίες όπως π.χ. οι μη φυσιολογικές σωματικές αναλογίες του Εσταυρωμένου, οι οποίες αντισταθμίζονται κάπως με τη χρήση του χρώματος, των σκούρων περιγραμμάτων, της χρήσης του χρυσού και της εξαιρετικής εκτέλεσης του ξυλόγλυπτου πλαισίου του σταυρού.

Δρ Ιωάννης Ηλιάδης

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ

Το ναυάγιο του Βάσα

Από τα ιστορικά ναυάγια στην Ευρώπη είναι εκείνο του πολεμικού πλοίου «Βάσα», στη Σουηδία, που βυθίστηκε στο παρθενικό ταξίδι του το 1628. Η ανέλκυσή του ολοκληρώθηκε μόλις το 1961 και έκτοτε δεν έπαψε να προκαλεί τους επιστήμονες να ανακαλύψουν τα μυστικά του. Η πρόοδος της τεχνολογίας δίνει πλέον νέες δυνατότητες, όπως λέει και ο δρ Φρεντ Χόκερ, επιστημονικός διευθυντής στο Μουσείο Βάσα, που φωτογραφήθηκε για τους New York Times.

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ

Αφρο-φουτουρισμός

Το Σμιθσόνιαν ανήγγειλε την κυκλοφορία μιας νέας έκδοσης με τίτλο «Αφρο-φουτουρισμός» από το Μουσείο Αφροαμερικανικής Ιστορίας και Κουλτούρας. Είναι ένας όρος που οδηγεί σε έναν εκ νέου οραματισμό του μέλλοντος και των δυνατοτήτων του μαύρου πληθυσμού σε όλη τη Γη και τη διερεύνηση της έκφρασης μέσα από τη λογοτεχνία, τη μουσική, την τέχνη, τον κινηματογράφο, τη μόδα και τον ακτιβισμό. Η έκδοση περιλαμβάνει πάνω από 125 φωτογραφίες.

ΕΛΣΙΝΚΙ

Ατενέουμι

Από τα εθνικά κεφάλαια της Φινλανδίας, η Πινακοθήκη Ατενέουμι στο Ελσίνκι άνοιξε και πάλι με νέα φιλοσοφία και με εκ βάθρων επανέκθεση. Η επαναλειτουργία του Ατενέουμι είναι μείζον θέμα για τη φινλανδική καλλιτεχνική σκηνή, καθώς αποτελεί όχι μόνο την κιβωτό των εθνικών ζωγράφων του 19ου αιώνα αλλά και μια μοντέρνα πινακοθήκη με έργα των μεταγενέστερων γενεών. Στη φωτογραφία, έργο του Reidar Särestöniemi από το 1970.

ΠΑΡΙΣΙ

Ραμσής Β΄

Γεγονός που προκαλεί το τεράστιο ενδιαφέρον του κοινού είναι η έκθεση για τον φαραώ Ραμσής Β΄ στο Παρίσι, στη Λα Βιλέτ. Η σαρκοφάγος του παρασύρει και πάλι σε συζητήσεις για τη διαχρονική γοητεία που ασκεί η αρχαία Αίγυπτος. Το 1976 είχε έρθει και πάλι η σαρκοφάγος του Ραμσής Β΄ μαζί με τη μούμια του, γεγονός που είχε προκαλέσει εθνική έξαψη. Πλέον, η μούμια είναι πολύ εύθραυστη για αεροπορικά ταξίδια, αλλά η σαρκοφάγος βρίσκεται στο Παρίσι.

ΜΟΝΑΧΟ

Εν αναμονή...

Η Νέα Πινακοθήκη στο Μόναχο, διδυμο συμπλήρωμα της Παλαιάς Πινακοθήκης, παραμένει κλειστή επί μακρόν χρονικό διάστημα για πλήρη αποκατάσταση. Όσα χρόνια απαιτηθούν για το νέο έργο, τμήματα των συλλογών της εκτίθενται στην Παλαιά Πινακοθήκη. Μία από τις εκθέσεις που «τρέχουν» τώρα έχει ως θέμα αριστουργήματα από τις περιόδους του Κλασικισμού, του Ρομαντισμού και του Μοντέρνου. Στη φωτογραφία, ο Γκαίτε από τον Γιόζεφ Καρλ Στίλερ (1828).

Ντάντε Γκάμπριελ Ροσέτι,
«Προσερπίνα (Περσεφόνη)» (1874).

Ρομαντισμός και καινοτομία στο βικτωριανό Λονδίνο

Η νέα μεγάλη έκθεση στην Tate Britain, στο Λονδίνο, έχει θέμα ιδιαίτερα ελκυστικό, προορισμένο να αρέσει σε ένα ευρύ, διεθνές κοινό που ελκύεται από τις εκκεντρικότητες και τον αισθητικό περίγυρο της βρετανικής καλλιτεχνικής σκηνής του 19ου αιώνα. Η έκθεση εστιάζεται στους Ροσέτι, στον διάσημο ζωγράφο Ντάντε Γκάμπριελ Ροσέτι, στην αδελφή του, ποιήτρια Κριστίνα Ροσέτι, και στην επίσης ποιήτρια, ζωγράφο και διάσημο μοντέλο Ελίζαμπεθ Σιντάλ Ροσέτι. Οι Ροσέτι εξετάζονται ως ένας βραχίονας του ρεύματος των προραφαλιτών. Αυτό το ιδιαίτερο κεφάλαιο του 19ου αιώνα συνδέεται με τους ριζοσπαστικούς πνευματικούς κύκλους του βικτωριανού Λονδίνου, που απέκλιναν από κάθε είδους ακαδημαϊσμό και κομφορμισμό της αστικής κοινωνίας. Οι προραφαλίτες, όπως έγινε γνωστό αυτό το ρεύμα από τα μέσα του 19ου αιώνα, ήταν ένα ευρύτερο ιδεολογικό και αισθητικό ρεύμα, που, στην ουσία, αποστρεφόταν την τάση της προοδευτικής εκβιομηχάνισης και της αποπνευματικοποίησης των υλιστικών κοινωνιών. Ήδη από το 1850-1860, ήταν σαφής αυτή η κατεύθυνση, ιδίως στην Αγγλία, που ήταν το πιο εκβιομηχανισμένο κράτος. Τα εργοστάσια που άλλαζαν την αγγλική εξοχή ήταν ήδη μια πραγματικό-

τητα από τα τέλη του 18ου αιώνα. Αλλωστε, στα μυθιστορήματά της, η Τζέιν Οστεν, επί γεωργιανής εποχής ακόμη, υπαινίσσεται την καταστροφή της αγνής ζωής. Πόσο μάλλον μετά το 1850, στη βικτωριανή εποχή που ακολούθησε με τους φρενήρεις ρυθμούς ανάπτυξης στο ευρύτερο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης με ηγέτιδα δύναμη τη Βρετανική Αυτοκρατορία. Οι προραφαλίτες ήταν ένα κίνημα μέσα στο ευρύτερο ρεύμα του ρομαντισμού. Ήταν αντίθετοι στον ορθολογισμό των τεχνοκρατών και στην πίστη στη γραμμική πρόοδο. Όπως και όλοι οι θιασώτες του ρομαντισμού, επανέφεραν αξίες ηρωισμού, πάθους, ιδεαλισμού και αυταπάρνης. Επέστρεφαν στο μεσαιωνικό παρελθόν για έμπνευση. Ο νεογοτθισμός κατά μία έννοια πηγάζει από αυτές τις έννοιες του ρομαντισμού, ασχέτως αν χρησιμοποιήθηκε ως σκηνογραφία και για την υλιστική κοινωνία. Οι θρύλοι του Μεσαίωνα, η έλξη προς τη μυθολογία και την ιερότητα της φύσης, ο συμβολισμός της γης, των χρωμάτων και των ωραίων γυναικών (ως ημίθεες, ως αμαζόνες, ως κόρες, ως πριγκίπισσες, ως ερωμένες) ήταν σε πρώτη διάταξη. Στον πνευματικό αυτόν περίγυρο πρωτοστάτησαν και μέλη της ελληνικής κοινότητας του Λονδίνου.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Το ωκεάνιο τραγούδι του Ουόλτ Ουίτμαν

Θα μπορούσε να φανεί σαν μία ακόμα ναρκισσιστική ανάρτηση στα λεγόμενα σόσιαλ: ο τίτλος «Τραγούδι του εαυτού μου». Κι όμως, είναι από τις εμβληματικότερες ποιητικές συνθέσεις του αμερικανικού 19ου αιώνα. Ο Ουόλτ Ουίτμαν, ο δημιουργός του περίφημου «Τραγουδιού», ήρθε μέσα στο 1855 με τα «Φύλλα χλόης» να δώσει ό,τι πιο πολυπρισματικό μπορούσε να δώσει η νεοτατή ακόμη Αμερική στην ποίηση. Και αυτό το ωκεάνιο συνθετικό ποίημα έρχεται τώρα στα ελληνικά μέσα από την ολόφρεσκη μετάφραση του Δημήτρη Δημητρούλη (διγλωσση έκδοση από τον Gutenberg).

Δεν ήταν μόνος του βέβαια ο Ουίτμαν, μου υπενθυμίζει ο κύριος Γκρι. Υπήρχε ο μέγιστος Χόθορν, ο δαιμόνιος Πόε, υπήρχαν οι «τρανσεντεταλιστές» Εμερσον και Θόρο, ο Μαρκ Τουέιν και ο Αμπρο-

«Μέσα από μένα
πολλές φωνές για
χρόνια βουβές,/ Φωνές
από ατέλειωτες γενιές
σκλάβων,/ Φωνές
από πόρνες και δύσμορ-
φους ανθρώπους»...

ουζ Μπιρς, υπήρχε και η απίστευτη Εμίλι Ντίκινσον. «Και, φυσικά», παρεμβαίνει ο κύριος Γκρι, «ο πανμέγιστος Χέρμαν Μέλβιλ. Υπό μία έννοια, στην ποίηση της Αμερικής της εποχής, τα “Φύλλα χλόης” είναι ό,τι ήταν για το μυθιστόρημα ο “Μόμπι Ντικ”».

Πυρηνική θέση κατέχει στα «Φύλλα» το «Τραγούδι του εαυτού μου». Η αποθέωση της αμερικανικής φύσης, της δροσιάς και

Ουόλτ Ουίτμαν (1819-1892), ο μεγάλος βάρδος της Αμερικής: «Να κοιτάς τη μέρα που χαράζει!».

της ερμηιάς, του κοσμογονικού «πειράματος» της Αμερικής σε ένα ευρύ, πολιτισμικό και ανθρωπολογικό επίπεδο, η μείξη των φυλών, ο ινδιάνικος σαμανισμός δοσμένος υπόκωφα, ένας διάχυτος πανσεξουαλισμός που τόσο θα συγκινησει εκατό χρόνια μετά τους μπίτνικς και τους χίπις, η θέωση της ατομικότητας αλλά και της κοινότητας. «Γελώ μ' αυτό που αποκαλείτε αποσύνθεση./ Και γνωρίζω το εύρος του καιρού./ Είμαι ο ποιητής του σώματος./ Και είμαι ο ποιητής της ψυχής./ Οι απολαύσεις του παράδεισου δικές μου και δικά μου τα μαρτύρια της κόλασης./ Τis πρώτες τις μπολιάζω και τις μεγαλώνω πάνω μου.../ τ' άλλα τα μεταφράζω σε καινούρια γλώσσα».

Οργιαστικό, διονυσιακό ποιητικό άσμα για τη δυναμική της παρούσας στιγμής όπου ο εαυτός

είναι μόνον η αφετηρία: ο ποιητής ανακαλύπτει σε κάθε στιγμή τις μικρές και μεγάλες ενώσεις με τον κόσμο, με το άγνωστο, με το ξένο, με το διαφορετικό. Η πόρνη και ο πρόεδρος στον Λευκό Οίκο, ο φυγάς σκλάβος και οι γυμνοί νεαροί στα ποτάμια, όλα γίνονται ένα πρόσωπο που βιώνει το αίμα σαν κάτι ζωντανό, ζεστό, οδυνηρό μα και αναστάσιμο. «Μέσα από μένα πολλές φωνές για χρόνια βουβές,/ Φωνές από ατέλειωτες γενιές σκλάβων,/ Φωνές από πόρνες και δύσμορφους ανθρώπους,/ (...) Κι από ισούς που ενώνουν τ' άστρα – κι από μητρες, κι εκκρίσεις πατρικές»...

Ποίηση αισιόδοξη; Οχι! την περιορίζουμε έτσι. Είναι ποίηση, αφηγηματική και λυρική μαζί, επική και οραματική, ερωτική και πεισιθάνη, που αγκαλιάζει την ύπαρξη με όλα τα αγκάθια και τα άνηθα της.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΓΓΟΛΙΑ

«Λυρικές Διαθέσεις» στην Ουκρανία του 1977

Σαράντα έξι χρόνια πριν στην Ουκρανία (πεδίο πολέμου σήμερα) κυκλοφορούσε ο πρώτος πιθανότατα δίσκος βινυλίου σύγχρονης τζαζ που ηχογραφήθηκε εκεί. Πρόκειται για το «Liricheskoe Nastroenie» (1977) από τη θρυλική εταιρεία του υπουργείου Πολιτισμού της πρώην ΕΣΣΔ Melodia (Melodia) που ιδρύθηκε το 1964 με διάταγμα υπουργικού συμβουλίου παραμένοντας κρατική έως το 1989. Είχε ένα ισχυρότατο κύκλωμα διανομής και στρατηγικής προώθησης σε περισσότερες από 70 χώρες. Το βασικό ρεπερτόριο της: κλασική μουσική, μουσική Σοβιετικών συνθετών, ιστορικές ηχογραφήσεις κλασικής, λαϊκής μουσικής, λογοτεχνικές, ιστορικές, πολιτικές ηχογραφήσεις και σπουδαίων τζαζ συγκροτημάτων.

Το «Liricheskoe Nastroenie» είναι ο πρώτος και μοναδικός δίσκος ενός κουαρτέτου τριών σημαντικών Ουκρανών μουσικών, Βιατσσελάβ Νοβίκοβ (πίανο), Βλαντιμίρ Μολότκοβ (κιθάρα, μπάσο), Βάλερι Κολέσνικοβ (φλούγκελχορν, τούμπα) και του Έλληνα Αλέξανδρου Χρηστιδν (ντραμς) που ζούσε στο Κιέβο (στο εξώφυλλο είναι ο πρώτος από δεξιά). Μολότκοβ, Κολέσνικοβ, Χρηστιδνς από το 1969 συνέπραξαν στο Φεστιβάλ Τζαζ του Ντονέτσκ και κατόπιν στα φεστιβάλ Ντνιπροπετρόβσκ και Ντονέτσκ αποσπώντας βραβεία και αναγνώριση από το κοινό. Το ενδιαφέρον του Νοβίκοβ για την τζαζ εκδηλώθηκε στα μέσα των '60ς φέρνοντάς τον κοντά στους Μολότκοβ, Χρηστιδν που έκαναν τρίο. Και οι τέσσερις μαζί έπαιζαν πρώτη φορά στον δίσκο. Ο Νοβίκοβ (σημαντικός ερμηνευτής έργων Σούμπερτ παγκοσμίως), γεννημένος το 1947 στο Χάρκοβο, με εντατική συναυλιακή δράση σε ΕΣΣΔ, Ευρώπη, Ιαπωνία, Βραζιλία, Νότια Κορέα και περγαμνές κλασικής και τζαζ. Εδώ θυμίζει Bill Evans. Ο Κολέσνικοβ (1945-2012), θρύλος της ουκρανικής μέινστριμ τζαζ, νικητής διεθνούς τζαζ διαγωνισμού Πράγας (συνεργασίες με Μπελιτσένκο, Βαπίροβ κ.ά.), με χαρακτηριστικό το τολμηρό, χιουμοριστικό scat που έκανε με σόλο τρομπέτας. Ο Μολότκοβ (1947-2005), συν-

Ο δίσκος κυκλοφόρησε από τη θρυλική εταιρεία του υπουργείου Πολιτισμού της πρώην ΕΣΣΔ Melodia.

Ο πρώτος τζαζ δίσκος που ηχογραφήθηκε στη χώρα από τρεις σπουδαίους Ουκρανούς μουσικούς (Νοβίκοβ, Μολότκοβ, Κολέσνικοβ) και τον ντράμερ Αλέξανδρο Χρηστιδν.

θέτης, ενορχηστρωτής, θεμελιωτής της τζαζ κιθάρας στην Ουκρανία με τεράστιο εκπαιδευτικό έργο και αξιοσημείωτη διεθνή πορεία.

Ο Χρηστιδνς, γεννημένος στο Νόβι Σαντ (Σερβία) από Έλληνες γονείς, επηρεάστηκε από την τζαζ και ντίτζλαντ που πλημμύριζαν τους δρόμους της Πράγας όπου μετακόμισαν οικογενειακά. Στην Τασκένδη αργότερα, άκουγε από το ραδιόφωνο, δώρο των γονιών, τζαζ και συνέλεγε τις χορευτικές τζαζ κυκλοφορίες. Αυτοδίδακτος αρχικά στα ντραμς, συνέχισε σπουδάζοντας κλασικά κρουστά (Μουσική Ακαδημία Κιέβου). Συνεργάστηκε με τη Φιλαρμονική Ορχήστρα Νέων Κιέβου και την Ορχήστρα

Μουσικής Δωματίου Οπερας του Μπαλέτου Κιέβου παράλληλα με την τζαζ δραστηριότητα. Επαναπατρίστηκε στην Ελλάδα το 1978 κλείνοντας τον κύκλο της Ουκρανίας. Στην Ελλάδα συμμετείχε σε συγκροτήματα σύγχρονης μουσικής, συναυλίες, ηχογραφήσεις στο «Εδώ Λιλιπούπολη», άλλους δίσκους του Χατζιδάκι (16ετής συνεργασία), των Κυπουργού, Μαρκόπουλου, Ζαφειρέλη, ως σολίστ στο «Canto General» του Θεοδωράκη. Συνέπραξε με διεθνείς ορχήστρες, διετέλεσε κορυφαίος στα κρουστά σε Συμφωνική ΕΡΤ, Εθνική Λυρική Σκηνή, ΚΟΑ. Ήταν ο πρώτος Έλληνας που έπαιξε την «Ψάπφα» (Σαπφώ), το πρώτο έργο για σόλο κρουστά του Ιάννη Ξενάκη, αφιερωμένο στον διακεκριμένο Γάλλο κρουστικό, Αλγερινής καταγωγής, πρώτο ερμηνευτή του έργου το 1976 στο Λονδίνο, Σίλβιο Γκουαλντά. Με συνολά του χάραξε ένα νέο μονοπάτι στην ελληνική μουσική σκηνή με προτεραιότητα ενορχηστρωτικές καινοτομίες και ευρύ ρεπερτόριο.

Το μουσικό υλικό του δίσκου ποικίλλει. Από την εκδοχή του παραδοσιακού λαϊκού ουκρανικού τραγουδιού «I walk around

the garden» έως τη διεισδυτική ματιά του κουαρτέτου σε τζαζ στάνταρντς. Από τη διασκευή της πανέμορφης μπαλάντας του Αμερικανού τραγουδοποιού Τζίμι Μακκίου «Mood of the love», την ανάπτυξη σύνθεσης βασισμένης σε μουσικό θέμα διάσημου τραγουδιού του Γιούρι Μιλούτιν από τη δημοφιλή κινηματογραφική κωμωδία «Four Hearts» (1941) του Κονσταντίν Γιούντιν έως την επεξεργασία του παραδοσιακού λαϊκού τραγουδιού «Down the river».

Τα κομμάτια μπορεί να μη φέρουν την αυθεντική συνθετική σφραγίδα του κουαρτέτου, ανταναικούν όμως την εμπνευσμένη οπτική και τις πλούσιες ενορχηστρωτικές ιδέες μεταμορφώνοντας τα πρωτότυπα. Δεν λείπουν και οι συνθέσεις μελών του γκρουπ. Τα θαυμάσια «Rainbow» και «Karousel» υπογράφονται από τους Μολότκοβ και Νοβίκοβ αντίστοιχα.

Εξειδικώνονται οι δεξιότητες των μελών με ήρεμο, εκφραστικό, λυρικό τρόπο δικαιολογώντας τον τίτλο «Λυρικές Διαθέσεις». Η προσέγγιση στις διασκευές αναδεικνύει το κυρίαρχο θέμα με πολλούς, διαφορετικούς τρόπους, ενώ απολαμβάνουμε οργανικούς συνδυασμούς, από ντουέτο έως κουιντέτο. Και λέμε κουιντέτο γιατί υπάρχουν στιγμές με πέντε όργανα: ο Μολότκοβ ακούγεται ταυτόχρονα κιθάριστας και μπασιστάς. Ηχογραφήθηκε το 1973 στο στούντιο του Κιέβου, παράρτημα της Melodia, στο διάλειμμα άλλων ηχογραφήσεων σε συνθήκες που δεν ευνοούσαν τον συλλογικό ήχο του τζαζ αυτοσχεδιασμού, χωρίς μπάσιστα, να τον Μολότκοβ να καλείται να παίζει και μπάσο για να προστεθεί ο ήχος κιθάρας και σόλο (σε άλλο χρόνο) στο προηχογραφημένο υλικό. Στο οπισθόφυλλο πάντως η μέθοδος χαρακτηρίζεται συννηθισμένη στη σύγχρονη τεχνική ηχογράφησης.

Το άλμπουμ αγγίζει υψηλότερα αισθητικά επίπεδα μεταδίδοντας ένα ολόφρεσκο μωσαϊκό ρυθμών-μελωδιών που διαπερνά πολλές συνιστώσες του είδους: κουλ τζαζ, ηλεκτρική, σύγχρονη, μόνταλ, τζαζ φανκ, με έμφαση στον αυτοσχεδιασμό.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ANNA ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ-ΤΣΙΟΥΛΠΑ

Η Anna Δεληγιάννη-Τσιουλά γεννήθηκε στις Μακρυλιές Σαμοθράκης. Είναι συνταξιούχος φιλόλογος, συγγραφέας, ποιήτρια και κριτικός λογοτεχνίας. Έχει εκδώσει λογοτεχνικά βιβλία και το λεξικό «Σαμοθράκη. Ιδιώματος ανίχνευσις» (Α΄ έπαινος της Ακαδημίας Αθηνών). Το τελευταίο βιβλίο της, «Κραδασμοί ευαισθησίας - Μικρά πεζά και ποιήματα», κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Θρακικός Οϊωνός.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; Δεν διαβάζω ποτέ στο κρεβάτι από πεποίθηση. Σε άλλο χώρο: «Ραγιάς» του Γιάννη Καλπούζου, «Χρόνοι δίσκειται και μήνες οργισμένοι» του Γεωργίου Μάνου, «Ο Κρίνος του Πάγου» του Βαγγέλη Γιάννου.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Να ζεις την κάθε μέρα σου συνειδητά. Η ζωή είναι ένας διαρκής αγώνας που δεν σπκώνει αναβολές.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνώ-

στική συνθήκη. Σε μια ήσυχη γωνιά, με ένα ζεστό ρόφημα, καλό, εξωτερικό φωτισμό και θέα στον κήπο.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν; Οι επιλογές μου είναι καλά μελετημένες, ώστε να μην εγκυμονούν τον κίνδυνο της ενοχής. Διάβασα το βιβλίο «Πρίγκιπας Χάρι - Ρεζέρβα» ως κριτικός κυρίως, και ναι, μου συνέβη αυτό κι ας είχα πείσει τον εαυτό μου για το αντίθετο.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο; Η ωραία γραφή και η πολυεπίπεδη σχέση, που σου επιτρέπει να προβληματισθείς, να συλλογισθείς και να σκεφθείς.

Γιατί σε αυτή την έκδοση συνοπάρχουν τα μικρά πεζά με τα ποιήματα; Είναι μια ηθελημένη επιλογή για δύο λόγους: προκαλείται το ενδιαφέρον του αναγνώστη και προμνύεται μια ωραία, άνετη ανάγνωση. Από την άλλη, συμβαίνει, η αφαιρετικότητα των ποιημάτων να ενυπάρχει και στα μικρά πεζά οπότε, κατά την ανάγνωση, ο επαρκής αναγνώστης καλείται να εντοπίσει τους προβληματισμούς, να ανακαλύψει τους υπαινιγμούς και να συμπληρώσει τα κενά. Διδακτικά και συμβολικά, με αφήγηση, όχι καθαρό λυρισμό, σπριζόνται σε επείσοδια της καθημερινότητας του πολίτη και για τούτο αξίζει να διαβαστούν προσεκτικά.

Σε ό,τι αφορά τα ποιήματα, πώς τα ταξινομείτε, από πού αντλείτε τα θέματα; Δεν τα ταξινομώ, γιατί πιστεύω ότι βάζω τον αναγνώστη σε διαδικασία επιλογής και δεν είναι τούτος ο στόχος μου. Αντλώ τη φωνή μου από τα σπαράγματα του χρόνου, από την καθημερινότητα που είναι σοβαρή, τραγική, αλλά έχει και τα ευτράπελά της και προσβλέπω στο γνωστό ερώτημα: τι θέλει να πει ο ποιητής;

Εμπύεση: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΕΡΖΗΣ
Ο παππούς στο τζάκι
εκδ. Πόλις, σελ. 176

«Γαμώ τη γλώσσα μου μέσα και τις γλώσσες όλου του κόσμου!». Ένας άνδρας ωρύεται, μην έχοντας λόγια να λογαριαστεί με την ασυδοσία του θανάτου. Άλλοι είναι πιο στωικοί, κάποιον χαμογελούν. Μια μπιτρά γράφει στο νεκρό παιδί της, αγωνιώντας να κάνει το ύφος της ανάλαφρο για να μην το στενοχωρήσει. «Συχνά αναρωτιέμαι αν γελάς εκεί που είσαι». Μια γυναίκα μαθαίνει πως σύντομα θα πεθάνει, αλλά δεν το παίρνει κατάκαρδα. Εκείνο που την καίει είναι να δει πόσες μαυροφορούσες θα έρθουν να την κλάψουν και έτσι οργανώνει μια πρόωπη κηδεία. Ένας παππούς κλεισμένος σε τεφροδόχο σκάει στα γέλια από τη νεκρώσιμη ιεροτελεστία που τελεί ο μεγάλος γιος του για να τον τοποθετήσει στο γείστο του τζακιού. Μια νεκρική και μια νυφική πομπή δισταυρώνονται σε ένα δρόμο της Σικελίας. Ποιος, αλήθεια, προπορεύεται; Ο θάνατος ή η ζωή;

Στα διηγήματα του Δημήτρη Τερζή ο θάνατος χοροστατεί, δίχως να διαχέει ολόγυρα τον ζό-

ΚΡΙΤΙΚΗ
Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Εύθυμοι θάνατοι

φο. Χαρακτηριστικό το ομότιτλο της συλλογής πεζό, όπου την πέννημη επισημότητα, την οποία πασχίζει να επιβάλει στην περίπτωση ο πατριάρχης της οικουμένης, διασάφει η αμεριμνσία του νεκρού, κατενθουσιασμένου με τις ανύποπτες απολαύσεις της αιωνιότητας. Φαρσικό είναι το σκηνικό και στο διήγημα «Έκείνο που καίγεται», από τα καλύτερα της συλλογής. Ένα αντρόγυνο κατευθύνεται στο χωριό Ποζίλιπο της Σικελίας. Ο άντρας εκνευρίζεται. «Πότε γαμώτο φτάνουμε στο αναθεματισμένο παυσίλυπο;». Μέχρι που το «παυσίλυπο» καταφθάνει διαχασμένο σε δύο αντίθετες κατευθύνσεις. Από τη μία έρχεται μια νεκροφόρα, από την άλλη ανεβαίνει ανθοστόλιστη μια νυφική πομπή. Ενώπιον αυτής της αδόκητης, και όμως τόσο συνηθισμένης, δισταύρωσης, ο αφηγητής αναλαμβάνει χρέη τροχονόμου, με ιλαροτραγικά, αν και εντέλει

αίσια αποτελέσματα. Ο Τερζής εργάζεται χρόνια ως δημοσιογράφος του πολιτικού ρεπορτάζ και αυτή είναι η τέταρτη συλλογή διηγημάτων του. Στο πρόσφατο βιβλίο του διεξέρχεται τις ωδίνες της θνητότητας με υποδορία ειρωνεία, που συγκαλύπτει την οδύνη. Ωστόσο, συχνά η αταραξία προστά στην ανυπαρξία μπορεί να αποκρύπτει επιθυμία θανάτου. Η Φωτεινή, λόγου χάριν, στην «Τελευταία νύχτα του κόσμου» αδμονεί να σβήσει. Περιμένει διακαώς τον πυριφλεγή μετεωρίτη, που θα έκανε τον κόσμο στάχτη. «Η

Φωτεινή ήθελε εδώ και πολύ καιρό να τελειώνει, αλλά δεν έβρισκε τη δύναμη ούτε για να σκάψει βαθιά μέσα της, να ανοίξει μια τρύπα στα σωθικά της, υποφέροντας από πόνο, και εκεί να θάψει τις στάχτες της, «κάθε αχ που δεν καβάλανε ποτέ του έναν αναστεναγμό για να βγει στον κόσμο».

Αντιμέτωπος με έναν αυτοκτονικό ασθενή έρχεται ο βηματοδότης, που μονολογεί στο απολαυστικό διήγημα «Παλμός». Το εξελιγμένης τεχνολογίας μηχανήμα νιώθει πως εξευτελίζεται από την απροθυμία του ξενιστή του να ανασάνει. Τον βηματοδότη βραχυκύκλωνε αυτή η παράλογη άρνηση της επιβίωσης. «Όλοι ξέρουμε ότι κανείς δεν θέλει να πεθάνει». Σύμφωνα με τις τεχνικές του προδιαγραφές: «Ο θάνατος είναι ένα λάθος, μια παρέκκλιση». Προφανώς στα θανατολογικά διηγήματα του Τερζή, όπως άλλωστε και στη ζωή, μόνο παρέκκλιση δεν είναι ο θάνατος. Ο συγγραφέας διαθλά τη ματιά του μέσα από ένα πρίσμα που φανερώνει την εγγύτητα τραγωδίας και κωμωδίας. Το τραγικό δεν απέχει παρά ελάχιστα από το ιλαρό και αυτό το ανειπίσθητο πλησίασμα αναδεικνύει με ευρηματικότητα η γραφή του Τερζή. Ακόμη και στο χείλος του λυγμού μπορεί να ακουστεί πνιχτό ένα γέλιο. Μάρτυρες της αδιάκοπης συγκρούσης της ζωής με τον θάνατο, οι ήρωες της συλλογής βρίσκουν το κουράγιο να μειδιάσουν. Ο επίλογος των ιστοριών απηχεί σαν μισογέλαστη καταλαγή με το απροσμάχητο.

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη Read LIBRARY

The Cesnola Collection of Cypriot Art: Terracottas Karageorghis, Vassos, Gloria S. Merker, and Joan R. Mertens (2016) εκδ. The Met

Η Συλλογή αρχαιοτήτων Cesnola από την Κύπρο, η οποία διαφυλάσσει τις καλλιτεχνικές παραδόσεις του νησιού από την προϊστορική έως τη ρωμαϊκή εποχή αντιπροσωπεύει την πρώτη μεγάλη ομάδα αρχαίων μεσογειακών έργων που μπήκε στη συλλογή του Μητροπολιτικού Μουσείου της Νέας Υόρκης. Η συλλογή που περιέχεται σ' αυτό τον κατάλογο αφορά στις κυπριακές τερακότες, περιέχει σχεδόν 500 έργα που χρονολογούνται μεταξύ του 2000 π.Χ. περίπου και του 2ου αιώνα μ.Χ. Πρόκειται για μία από τις πιο εκτεταμένες συλλογές κυπριακής τέχνης στον κόσμο. Κάθε αντικείμενο παρουσιάζεται με φωτογραφικό υλικό, το οποίο συνοδεύεται με τα λεπτομερή στοιχεία της καταγραφής της όπως επίσης και μιας σύντομης βιβλιογραφίας που το αφορά. Επιπλέον, στον κατάλογο περιέχονται σχόλια που τον καθιστούν ένα αξιόλογο εργαλείο για την εισαγωγή στις κυπριακές τερακότες και στον πολύχρωμο κόσμο της αρχαίας ζωής και της μυθολογίας.

Το βιβλίο είναι στα αγγλικά και διανέμεται δωρεάν από την εφαρμογή Read Library. **Επισκεφθείτε** τον ιστότοπο Read-Library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Στην αρχαιότητα, στην Αττική κατοικούσαν όλοι κι όλοι 300-400 χιλιάδες άνθρωποι. Το άστυ είχε αναπτυχθεί στην πεδιάδα γύρω από την Ακρόπολη, που ήταν το σύμβολο της πόλης.

Ταξίδι για παιδιά στην Ακρόπολη

Ο αρχαιολόγος Πάνος Βαλαβάνης παρουσιάζει με ξεχωριστό τρόπο γνωστές και άγνωστες ιστορίες για τον Ιερό Βράχο

Της **ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ**

Αν ο πληθυσμός της πυκνοκατοικημένης Αθήνας σήμερα υπολογίζεται περίπου στα 4 εκατ., στην αρχαιότητα την Αττική κατοικούσαν όλοι κι όλοι 300-400 χιλιάδες άνθρωποι. Το άστυ είχε αναπτυχθεί στην πεδιάδα γύρω από την Ακρόπολη, που ήταν το σύμβολο της πόλης, όμως η βοή προερχόταν από την Αγορά, μια μεγάλη ζωηρή πλατεία με δημόσια οικοδομήματα και ιερά, εμπορικά δραστηριότητα. Ήταν η έδρα της πολιτικής και κοινωνικής ζωής των αρχαίων. Στην άλλη πλευρά της Ακρόπολης λειτουργούσε το θέατρο του Διονύσου, όπου χιλιάδες Αθηναίοι έφταναν από νωρίς το πρωί για να δουν τραγωδίες και κωμωδίες, που παιζόνταν όλη την ημέρα. Το Ωδείο του Περικλή ήταν για συναυλίες και μουσικούς διαγωνισμούς της γιορτής των Παναθηναίων. Ένα τετράγωνο κτίριο με πυραμοειδή στέγη, η οποία στηριζόταν σε ξύλινους κίονες – τα κατάρτια των κατεστραμμένων περσικών πλοίων μετά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Φιλοξενούσε 5.000 ακροατές – το πρώτο Μέγαρο Μουσικής. Όταν ερειπώθηκε, 600 χρόνια αργότερα, χτίστηκε το Ηρώδειο. Ήταν στεγαζόμενο και είχε πρωτοποριακή τεχνολογία.

Βράχος που έγινε φρούριο και έδρα των ηγεμόνων της περιοχής ήταν η Ακρόπολη. Από τον 8ο αι. π.Χ., όταν δημιουργείται η πόλη κράτος των Αθηνών, αναδεικνύεται σε κεντρικό ιερό όλης της Αττικής. Χτίζονται ναοί για τη λατρεία της Αθηνάς και άλλων θεών, στολίζονται με γλυπτά που σήμερα θαυμάζουμε στο Μουσείο της Ακρόπολης. Εκεί μαγευόμαστε και με τις Κόρες που βρέθηκαν στον Ιερό Βράχο. Αγάλματα νεαρών γυναικών που ακριβοπλήρωναν οι γονείς και αφιέρωναν στη θεά για να προστατεύει τα παιδιά τους. Ο γλύπτης που αναλάμβανε την παραγγελία έβλεπε στην αρχή το κορίτσι, δημιουργούσε πλόινο ή γύψινο πρόπλοισμα, το αντέγραφε και το σκάλιζε σε λευκό μάρμαρο στο οποίο χρωμάτιζε ρούχα, μαλλιά, χείλη, μάτια.

Είναι μερικές μόνο από τις ιστορίες του βιβλίου «Η ιστορία της Ακρόπολης – Εκεί όπου οι άνθρωποι συναντούσαν τους θεούς», του Πάνου Βαλαβάνη (εκδόσεις Καπόν). Θα μπορούσε κανείς

Όλος ο Παρθενώνας είχε 108 κίονες. Εκεί μέσα στεγαζόταν και το δημόσιο θησαυροφυλάκιο, σαν να λέμε η κεντρική τράπεζα.

να το θεωρήσει συνέχεια του οδηγού που έγραψε το 2013 με τίτλο «Η Ακρόπολη μέσα από το μουσείο της», κερδίζοντας το κοινό με τον εύληπτο τρόπο που εξήγησε πώς και γιατί κατασκευάστηκαν τα μνημεία της Ακρόπολης και όσα θαυμάζουμε στο μουσείο της. Αλλά και αποκαλύπτει τις πολιτικές σκοπιμότητες της εποχής για τη δημιουργία ενός μνημείου που θα λειτουργούσε ως μέσο προβολής της εθνικής ιδεολογίας.

Από τότε ξεκίνησαν οι συζητήσεις της Ραχήλ και του Μωυσή Καπόν με τον αρχαιολόγο και καθηγητή κλασικής αρχαιολογίας στο ΕΚΠΑ για την ανάγκη μιας ανάλογης έκδοσης για τα παιδιά. Εντέλει αυτή η «ανάκληση έκδοσης», όπως τη χαρακτηρίζει ο συγγραφέας, δεν απευθύνεται μόνο στο νεανικό κοινό. Μαζί με την έξυπνη εικονογράφηση του Κώστα Θεοκάρη, ντιζάινερ, καλλιτέχνη και τυπογράφου, ανακαλύπτουμε τα μυστικά των μνημείων και των έργων τέχνης, φανταζόμαστε τους ανθρώπους που τα δημιουργήσαν, τον αρχιτέκτονα, τον γλύπτη αλλά και τους δούλους που εργάστηκαν σ' αυτά. «Επιλέξαμε τη μορφή του διαλόγου και τις σχεδιαστικές αναπαραστάσεις που βοηθούν τους αναγνώστες, όχι μόνο να φανταστούν τα μνημεία αλλά και τους ανθρώπους σ' αυτά», λέει στην «Κ» ο Πάνος Βαλαβάνης, προσκαλώντας μας να ακολουθήσουμε το ταξίδι με οδηγό έναν απόμαχο αρχαιολόγο και έναν 12χρονο φιλομαθή ανιψιό που τον τρελαίνει στις ερωτήσεις.

«Είναι μια μακρά εμπειρία που έχω από τα παιδιά και τους μαθητές. Με τις ξεναγήσεις που είχα κάνει ο ίδιος, αλλά και με το γεγονός ότι επειδή ζούμε πολύ μέσα στα μουσεία, οσφραινόμαστε τις συμπεριφορές των σχολείων που συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Έτσι δημιουργήθηκε ο φανταστικός ανιψιός και ο απόμαχος αρχαιολόγος που

Οδηγός του αναγνώστη είναι ένας απόμαχος αρχαιολόγος αλλά και ο 12χρονος φιλομαθής ανιψιός του που τον τρελαίνει στις ερωτήσεις.

είμαι εγώ, αφού έχω πια συνταξιοδοτηθεί».

Οι ιστορίες που ξετυλίγονται στο βιβλίο είναι άγνωστες και γνωστές. Λεπτομέρειες για παράδειγμα για το μεγάλο οικοδομικό πρόγραμμα που σχεδίασε ο Περικλής και η ομάδα του. Για να πείσει τους πολίτες που πήγαν στην Πνύκα, έβαλε όλη του τη ρητορική δεινότητα, λέγοντάς τους ότι σ' αυτό το μεγάλο δημόσιο έργο θα έβρισκαν δουλειά σε μια περίοδο μεγάλης ανεργίας. Οτι η πόλη θα ομορφαινε κι αυτοί θα ένιωθαν υπερήφανοι. Κατασκευάστηκαν ο Παρθενώνας,

τα Προπύλαια, το Ερέχθειο, ο ναός της Αθηνάς Νίκης... Σε σημεινές τιμές κόστισαν πάνω από ένα δισεκατομμύριο ευρώ αυτά τα έργα και τα χρήματα προήλθαν από τα περσικά λάφυρα και τα έσοδα του ιερού. Όλος ο Παρθενώνας είχε 108 κίονες! Εκεί μέσα στεγαζόταν και το δημόσιο θησαυροφυλάκιο, σαν να λέμε η κεντρική τράπεζα.

Ο Πάνος Βαλαβάνης γνωρίζει καλά την τέχνη της αφήγησης. Πώς μπορούμε να γοντεύσουμε τα παιδιά; «Έχουμε μείνει ακόμη σε παλαιούς τρόπους, ενώ τα παιδιά πλέον με τη βοήθεια

Το βιβλίο, που διαβάζεται ευχάριστα και από μεγάλους, κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Καπόν.

του Διαδικτύου μπορούν να προσεγγίσουν τα πράγματα με εντελώς διαφορετικό τρόπο. Επιπλέον έχουμε τον ανταγωνισμό των βιντεοπαιχνιδιών που μας αναγκάζουν να βρούμε ή να επινοήσουμε άλλους τρόπους για να μπορέσουμε να τα προσελεύσουμε», απαντά ο ομότιμος καθηγητής της Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και προσθέτει ότι τα αρχαία θα ασκούν πάντοτε μια γοητεία.

Οι δυσκολίες της συγγραφής

Πόσο δύσκολο είναι να μεταγραφεί ένα επιστημονικό βιβλίο για την Ακρόπολη που να μπορεί να διαβαστεί από παιδιά και μεγαλύτερους; «Δεν είναι εύκολο, ειδικά για όσους δεν είμαστε προικισμένοι λογοτέχνες ή επαγγελματίες συγγραφείς για παιδιά. Το κείμενο αυτού του βιβλίου γράφτηκε τρεις-τέσσερις φορές από την αρχή, με την έννοια ότι και εγώ ο ίδιος το έδειξα στα παιδιά μου, σε φίλους, δασκάλους, συγγενείς και σε κάθε νέα γραφή προσπάθεια να ελαφρύνω ό,τι θεωρούσα δυσνόητο. Έτσι φτάσαμε σε ένα σημείο όπου διαισθάνομαι ο επιστημονικός λόγος χωρίς να είναι απωθητικός». Η συγγραφή του κράτησε πάνω από δύο χρόνια. Και όπως τονίζει, «δεν είναι τόσο παιδικό που να απευθύνεται αποκλειστικά στα παιδιά, αλλά ούτε τόσο σοβαρό που να απευθύνεται μόνο στους μεγάλους». Από την εμπειρία του στη διδασκαλία, διαβεβαιώνει ότι η Ακρόπολη και τα μνημεία της εξακολουθούν να συγκινούν. «Αν

πρόκειται για μαθητές πρότυπων σχολείων, όλα αυτά λειτουργούν περισσότερο. Στο μέσο δημόσιο σχολείο ή σε σχολεία με παιδιά από διάφορες περιοχές του κόσμου, με προβλήματα προσαρμογής, εκεί απαιτείται μεγάλος κόπος, θάρρος και έμπνευση», λέει ο Π. Βαλαβάνης.

Οι αξίες της εποχής που φτιάχτηκαν τα μνημεία συνδέονται και με τις προκλήσεις της εποχής. Το όραμα του Περικλή και των συνεργατών του ήταν η ανάδειξη της Αθήνας σε ηγέτιδα πόλη όλου του ελληνικού κόσμου. Και τα έργα αυτά, εντέλει, ξεπέρασαν χρόνο και εποχές και έγιναν σταθμοί στην ιστορία του πολιτισμού. Ακριβές αντίγραφο του Παρθενώνα χτίστηκε στο Νάσβιλ του Τενεσί στις ΗΠΑ από το 1921 έως το 1931 και το 1990 δημιουργήσαν στο εσωτερικό του ακριβές αντίγραφο του χρυσελεφάντινου αγάλματος της Αθηνάς. Το βιβλίο είναι αφορμή για μια συζήτηση περί αρχαίας και σύγχρονης πόλης. «Τα μνημεία της Ακρόπολης δεν φτιάχτηκαν για έναν ηγεμόνα, αλλά για ολόκληρο τον λαό και αυτό κάτι σημαίνει, ακόμη και για την εποχή μας», λέει ο καταξιωμένος αρχαιολόγος και συγγραφέας. Μιλώντας για το σήμερα, παρατηρεί ότι οι σύγχρονες κατασκευές είναι παραγγελίες συγκεκριμένων εταιρειών και μπορούν να τις χαρούν αυτοί που έχουν τα ανάλογα χρήματα. «Ομως, αν είναι ένα σχέδιο της Ζάχα Χαντίντ με τις χαρακτηριστικές καμπύλες ή του Φρανκ Ουεν Γκέρι, είναι και για μας κτήμα. Η απόλαυση που εισπράττουμε ως θεατές ή ως χρήστες, έστω εμμέσως, είναι και αυτό μια μεγάλη κατάκτηση της αρχιτεκτονικής. Από μια εποχή και πέρα, τα μεγάλα έργα της τέχνης μπορούν να γίνουν κτήμα όλων των λαών κι αυτό είναι μεγάλο γεγονός».

Το νέο βιβλίο που ετοιμάζει ο Π. Βαλαβάνης θα είναι αφιερωμένο στα σκυλιά στην αρχαιότητα. Την αφορμή έδωσε μια σκυλίτσα πριν από δύο χρόνια. «Μας ήρθε στο Γαλαξίδι και έκανε οκτώ κουτάβια που τα δώσαμε. Μας έμεινε ο τελευταίος που ήταν ημιθανής, τον οποίο και κρατήσαμε. Έτσι προέκυψε η ιδέα του νέου βιβλίου που έχει πολύ ωραίες ιστορίες και θα καλύψει ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία».

Όταν στομώνει το δρεπάνι του θανάτου

Παιχνίδια με το παράδοξο στη γεμάτη από ιστορία και θρύλους Δυτική Γαλλία

MATHIAS ENARD
Το ετήσιο συμπόσιο της συντεχνίας των νεκροθαφτών
μτφρ. Σοφία Διονυσοπούλου
εκδ. Στερέωμα, 2022, σελ. 584

Της **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΧΙΝΑ**

Στο «Συμπόσιο της συντεχνίας των νεκροθαφτών» του Ματιάς Ενάρ, το μυθιστορηματικό είδος ανακτά τα στοιχειακά χαρακτηριστικά του, όπως τα όρισε ο μέγας Κούντερε: παιχνίδι με το παράδοξο, χώρος των υποθέσεων, πεδίο απεριορίστης ελευθερίας, τόπος ατέλειωτης ευδιαθεσίας, ενδεχομένως και παρωδίας του ίδιου του συγγραφικού εγχειρήματος. Όλα συναντιούνται, συγκλίνουν και συναίρουνται εδώ: κοϊκός ρεαλισμός και μεταφυσικά άλματα, απολαύσεις του σώματος και αναζητήσεις της διάνοιας, λαϊκές παραδόσεις και σύγχρονες περιβαλλοντικές ανησυχίες, άσεμνο και υψηλό, απρέπεια και σοβαρότητα, χιούμορ και μελαγχολία, πληθωρική γλώσσα και στοχαστική ενατένιση. Ο ανεμοστρόβιλος της ζωής και ο τυφώνας του θανάτου. Η εγγραφή της ιστορίας μιας περιοχής στο ανεξάντλητο βιβλίο της θνητής αλλά συνεχώς αναγεν-

νώμενης ανθρωπότητας.

Ένας νεαρός «Παριζιάνος» ανθρωπολόγος φτάνει σ' ένα χωριουδάκι της περιοχής Ντε Σεβρ για να μελετήσει τη ζωή στην αγροτική Γαλλία τον 21ο αιώνα. Στην αρχή, αισθάνεται περίπου όπως ο Μαλινόφσκι όταν μελετούσε τον νησιωτικό πληθυσμό της Γουνέας, φτάνει μάλιστα να ονομάσει το ταπεινό κατάλυμά του «Αγρια σκέψη» – δανειζόμενος τον τίτλο της κλασικής μελέτης του Κλοντ Λεβί-Στρος. Σταδιακά, εξοικειώνεται με τους ντόπιους, τα πίνει με τον δήμαρχο και νεκροθάφτη του χωριού, συνδέεται με τον Μαξ, έναν αινιγματικό καλλιτέχνη, εντυπωσιάζεται από τη Λουσί, που «καλλιεργεί ζαρζαβατικά» και τα πουλάει στην αγορά, και από τη συγκατάβαση περνάει στο ενδιαφέρον και στη συμπάθεια. Το φορτηγάκι που θα αγοράσει για να μετακινείται στην περιοχή, βολικό, παρότι «βρομάει και ζέχνει» είναι ο «κλώτσος» που θα γυρίσει την ανέμη για τη μετάβαση στο κεντρικό κομμάτι του μυθιστορήματος. Εδώ κυριαρχεί ο θάνατος, ή μάλλον ένας ατέρμων κύκλος μετενσαρκώσεων. Άνθρωποι, ζώα, έντομα πεθαίνουν, κά-

Στο μυθιστόρημα του Ματιάς Ενάρ, ένας νεαρός «Παριζιάνος» ανθρωπολόγος φτάνει σ' ένα χωριουδάκι της περιοχής Ντε Σεβρ για να μελετήσει τη ζωή στην αγροτική Γαλλία τον 21ο αιώνα.

Συναντάμε εδώ συγκρούσεις μεταξύ αγροτών και αστυνομίας για το νερό – οι ίδιες που προκαλούν αυτές τις μέρες ανάφλεξη στην περιοχή Ντε Σεβρ.

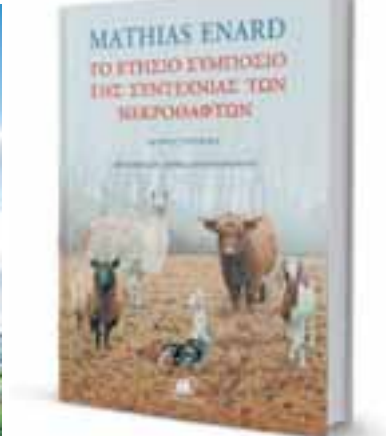
νουν ένα σύντομο πέρασμα από το Μπάρντο, «τον κόσμο ανάμεσα στους κόσμους» και εκτοξεύονται «προς μια άμεση αναγέννηση» σε καινούργια σώματα, στον «μεγάλο Τροχό της οδύνης όπου βυθίζεται το κάθε τι».

Σ' αυτό το βαρύ από ιστορία και θρύλους κομμάτι της Δυτικής Γαλλίας που βρέχεται από τα νερά του Βόρειου Ατλαντικού, οι εποχές αλληλεπικαλύπτονται και δια-

πλέκονται, η διαστρωμάτωση των ιστοριών εμφανίζει τη διάρκεια, το παρελθόν εισβάλλει στο παρόν, ο Καίσαρας πολεμάει στο «δρυιδικό δάσος» του Μαραί, ο Κάρολος Μαρτέλος κατατροπώνει τον αραβικό στρατό στη μάχη του Πουατιέ, ο οίκος των Λουζινιάν ξεκινάει για την κατάκτηση της Ιερουσαλήμ και της Κύπρου, ο Ναπολέων περνάει από εκεί στην αποτυχημένη προσπάθειά του να διαφύγει στην Αμερική, τα ναζιστικά στρατεύματα ανασυντάσσονται στους γειτονικούς βάλτους. Όλα ανακωνεύονται μέσα σε μιαν οιστρήλατη αφήγηση –θαυμαστά μεταφερόμενη στη γλώσσα μας από τη Σοφία Διονυσοπούλου– που ανακαλεί όλα όσα συνθέτουν έναν τόπο: πόλεμο και έρωτα, οδύνη και χαρά, εγκλήματα και αγαθοσύνη, λογοτεχνία και φαγητό. Γιατί στην καρδιά αυτού του τόπου ο πληθω-

ρικός δήμαρχος και νεκροθάφτης διοργανώνει το ετήσιο συμπόσιο της συντεχνίας του.

Αν ο Χένρι Φίλντινγκ, ο συγγραφέας του εκρηκτικά κωμικού μυθιστορήματος «Τομ Τζόουνς» (1749), χαρακτήριζε τον εαυτό του «εστιάτορα» και το βιβλίο του «συμπόσιο με πολλά εδέσματα», ο Ματιάς Ενάρ μετατρέπει τη μεταφορά σε κυριολεξία κι αναμετρείται θαρραλέα με τον Ραμπελαί. Ύμνο στη μοιρασμένη χαρά του φαγητού, φόρος τιμής στην πλούσια γαλλική γαστρονομική παράδοση, εγκώμιο της αμπελουργικής και οινοποιητικής τέχνης της Γαλλίας, πανταγκρουελική γιορτή που για τρεις μέρες στομώνει το δρεπάνι του θανάτου και τον θέτει σε αναγκαστική αργία, το τιμπούσι των νεκροθαφτών δεν θα μπορούσε να μην διανθιστεί, όπως κάθε συμπόσιο άξιο του ονόματός του,

Απρέπεια και σοβαρότητα, χιούμορ και μελαγχολία, πληθωρική γλώσσα και στοχαστική ενατένιση, όλα συναντιούνται εδώ.

με τραγούδια, αφηγήσεις και οιο-νεί φιλοσοφικές συζητήσεις, ενώ ανάμεσα στα τραπέζια περιφέρονται αόρατα, αλλά συντριπτικά παρόντα, τα φιλικά ή ανησυχπητικά φαντάσματα της ιστορίας και του θρύλου.

Ερχεται, όμως, η στιγμή που η αφήγηση γειώνειται. Ο νεαρός ανθρωπολόγος εγκαταλείπει τη διατριβή του προς χάριν του αγροτικού βίου και των θελημάτων της Λουσί και η εξιστόρηση αποκτά πολιτική χροιά. Συναντάμε εδώ τις συγκρούσεις μεταξύ αγροτών και αστυνομίας για το ζήτημα του νερού (οι ίδιες συγκρούσεις που προκαλούν αυτές τις μέρες ανάφλεξη στην περιοχή Ντε Σεβρ, όπου εξάλλου εκτυλίσσεται το «Συμπόσιο»), τα προβλήματα των Γάλλων αγροτών, το οξύ περιβαλλοντικό ζήτημα, τη «στρεβλή και κοντόφθαλμη λογική» της ανάπτυξης. Αλλά το τέλος είναι αίσιο. Αίσιο όπως η ζωτικότητα της φύσης, το μεγαλείο της ανθρώπινης κατάστασης ακόμα και μέσα στη μικρότητά της και η δύναμη του μυθιστορήματος, τις φορές που καταφέρνει να ρίξει στον κόσμο ένα βλέμμα σαγηνευμένο και ταυτόχρονα δι-αυγές και απομαγευμένο.

Για τον άνθρωπο και τον γοργισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ 6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞ

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

Ακούς ό,τι αγαπάς όλες τις ώρες

ΤΑΣΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ & ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ

6-10 ΠΡΩΤΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 11.9%

ΣΟΦΙΑ ΠΡΩΙΜΟΥ

10-13 ΠΡΩΤΗ ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 12.6%

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ

21-24 ΠΡΩΤΗ ΒΡΑΔΙΝΗ ΕΚΠΟΜΠΗ

ME 13.2%

f t i @lovecyprus

* ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ SYMMETRON MARKET RESEARCH ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΜΑΙΟΥ - ΙΟΥΝΙΟΥ 2022 ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΗΛΙΚΙΩΝ 13-80.

Παίζοντας τον ρόλο... του καλύτερου εαυτού μου

Κωμωδία για την τέχνη της προσποίησης

Συγγραφέας
κατά λάθος ★★½

ΚΟΜΕΝΤΙ (2022)

Σκηνοθεσία: Μάικλ Μάρεν

Ερμηνείες: Μάικλ Σάνον, Κέιτ Χάντσον, Ντον Τζόνσον

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Ο σπουδαίος ηθοποιός Μάικλ Σάνον καταφέρνει με την ερμηνεία του να κάνει ενδιαφέρουσα μια μάλλον τυπική κομεντί γύρω από τον συγγραφικό κόσμο. Οι υπεύθυνοι ενός κολεγιακού λογοτεχνικού φεστιβάλ καλούν στις εκδηλώσεις τον Σράιβερ, έναν διάσημο –αλλά και δεκαετίες μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας– συγγραφέα. Η πρόσκληση ωστόσο παραδίδεται κατά λάθος σε έναν συνεπώνυμο του άνδρα, ο οποίος περνάει την περισσότερη μέρα του μεθοκοπώντας και θρηνώντας για τη γυναίκα του που τον παράτησε. Παρ' όλα αυτά, αποφασίζει να πάει στο φεστιβάλ, όπου (σχεδόν) οι πάντες τον καλοδέχονται, με πρώτη μια όμορφη καθηγήτρια (Κέιτ Χάντσον), η οποία θα γοητευθεί από τον παράξενο χαρακτήρα του.

Το φιλμ του Μάικλ Μάρεν ξεκινά από την απλή υπόθεση του απατεώνα, ο οποίος υποδύεται κάποιον άλλο προκειμένου να αποκτήσει, έστω για λίγο, σημασία η τελματωμένη ζωή του. Στη συνέχεια, ωστόσο, επέρχεται η ανατροπή, καθώς ο ψεύτικος Σράιβερ μπαίνει όλο και περισσότερο στο πετσί του ρόλου, «επικοινωνώντας» κατά κάποιον τρόπο με τον απόντα συγγραφέα. Στο ίδιο το φεστιβάλ συναντά κανείς διάφορους στερεοτυπικούς χαρακτήρες του πνεύματος: έναν αλκοολικό ποιητή που φυσικά γίνεται αμέσως κολλήτος του πρωταγωνιστή, έναν ματαιόδοξο θεατρικό συγγραφέα, μια Αφροαμερικανίδα, μαχητική φεμινίστρια λογοτέχνης δα κ.ο.κ. Ο δε χαρακτήρας της Κέιτ

Χάντσον εκπροσωπεί τις γυναίκες που προσπαθούν να κάνουν τη δημιουργική φωνή τους να ακουστεί μέσα σε ένα (ακόμη) ανδροκρατούμενο περιβάλλον. «Μέσα αυτό το κενό εκτυλίσσεται η ανθρώπινη κωμωδία, η διαφορά ανάμεσα σε αυτό που επιτρέπουμε στον εαυτό μας να σκεφτεί και σε αυτό που ξέρουμε στα εσώψυχα μας. Η ταινία διαδραματίζεται σε ένα λογοτεχνικό φεστιβάλ που παρακαμάζει και παλεύει να επιβιώσει, όπου συγκε-

Ενας κοινός θνητός, συνεπώνυμος ενός διάσημου –αλλά ξεχασμένου– συγγραφέα, λαμβάνει πρόσκληση για να συμμετάσχει σε ένα φεστιβάλ και αποφασίζει να πάει παριστάνοντας τον επίσημο προσκεκλημένο.

ντώνεται μια ομάδα συγγραφέων. Κάθε συμμετέχων προσπαθεί να εμφανιστεί όπως ελπίζει ότι τον βλέπει ο υπόλοιπος κόσμος. Μέσα σε όλο αυτό υπάρχει και ο Σράιβερ, ένας συγγραφέας τόσο επιτυχημένος και τόσο εγκλωβισμένος στην ανασφάλειά του, που έχει αποκοπεί από τον εαυτό του, αλλά που αναγκάζεται να προσποιηθεί ότι είναι όντως ο εαυτός του. Όπως λέει ο Κερτ Βόνεγκατ (σ.σ. Αμερικανός συγγραφέας): “Είμαστε αυτό που προσποιούμαστε ότι είμαστε, οπότε πρέπει να προσέχουμε τι προσποιούμαστε ότι είμαστε”, παρατηρεί ο σκηνοθέτης Μάικλ Μάρεν. Αυτή η έννοια της προσποίησης, τόσο κοινή στον σημερινό κόσμο των σόσιαλ μίντια, είναι πιθανότατα και το πιο ενδιαφέρον στοιχείο της ταινίας του.

Ο Μάικλ Σάνον (δεξιά) καταφέρνει με την ερμηνεία του να κάνει ενδιαφέρουσα μια μάλλον τυπική κομεντί γύρω από τον συγγραφικό κόσμο.

HOME CINEMA

Οι γυναίκες που κατατρόπωσαν τη μαφία

Επάνω, σκηνή από τη σειρά του Disney+ «The Good Mothers». Κάτω, στιγμιότυπο από το ντοκιμαντέρ «Τα μυστήρια του Ιερώνυμου Μπος», που είναι διαθέσιμο στο Cinobo.

The Good Mothers

ΘΡΙΑΕΡ (2023)

Δημιουργός: Στίβεν Μπούτσαρντ

Ερμηνείες: Σιμόνα Ντιστέφανο, Αλεσάντρα Ρόκα

Η πλατφόρμα του Disney+ μας φέρνει μια νέα μίνι σειρά, βασισμένη σε αληθινή ιστορία, η οποία έκανε πρεμιέρα στο περασμένο Φεστιβάλ Βερολίνου. Βρισκόμαστε στον ιταλικό Νότο, εκεί όπου ακόμη και σήμερα η μαφία κάνει κουμάντο και διαμορφώνει ισορροπίες στις ζωές των ανθρώπων. Τρεις γυναίκες, κόρες και σύζυγοι μεγαλωμένες μέσα στους κόλπους των ιδίων των εγκληματικών οργανώσεων, θα αποφασίσουν να συνεργαστούν με μια ατρόμητη εισαγγελέα προκειμένου να βάλουν τέλος στον κύκλο του αίματος και στον μόνιμο φόβο που ορίζει την ύπαρξή τους.

Επιτυχάνοντας να μας βάλει εξ αρχής στην ατμόσφαιρα, η ιταλική σειρά θυμίζει αισθητικά –και όχι μόνον– επιτυχημένες ταινίες του είδους όπως τα «Γόμορρα» και «Dogman» του Ματέο Γκαρόνε, δίνοντας

ωστόσο και λόγω του μέσου περισσότερο βάρος στους χαρακτήρες. Αυτοί, οι πρωταγωνιστικοί τουλάχιστον, είναι ως επί το πλείστον φυσικά γυναικείοι, οι οποίοι αναδύονται μέσα από ένα ανδροκρατούμενο περιβάλλον για να το καταστρέψουν.

Εδώ υπάρχει ακόμη μπόλικο σασπένς αλλά και καθαρή δράση, η οποία πάντως δεν μονοπωλεί τη διάρκεια των επεισοδίων. Και παρότι θα θέλαμε λίγο περισσότερο βάθος στην αφήγηση, το καλογραμμένο σενάριο και (κυρίως) οι ερμηνείες των πρωταγωνιστριών βοηθούν το σύνολο να φτάσει σε πολύ υψηλό επίπεδο.

Τα μυστήρια

του Ιερώνυμου Μπος ★★

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ (2017)

Σκηνοθεσία: Χοσέ Λ. Λινάρες

Εμφανίζονται: Λουντοβίκο

Εϊνάουντι, Ορχάν Παμούκ

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε ένα ντοκιμαντέρ του Χοσέ Λ. Λινάρες, ο οποίος εξερευνά με μοναδικό τρόπο τον διάσημο «Κήπο των Επίγειων Απο-

λαύσεων» του Ιερώνυμου Μπος. Ο Ισπανός σκηνοθέτης αποκτά αποκλειστική πρόσβαση στον πίνακα, επιχειρώντας να μας βάλει λίγο βαθύτερα στον συναρπαστικό κόσμο του δημιουργού.

Με τη βοήθεια σπουδαίων μορφών όπως οι λογοτέχνες Σαλμάν Ρουσντι και Ορχάν Παμούκ, ο μουσικός Λουντοβίκο Εϊνάουντι, ο ηδονιστής φιλόσοφος Μισέλ Ονφρέ κ.ά., αλλά και ειδικών της ιστορίας της τέχνης, ο «Κήπος» σπάει σε κομμάτια και λεπτομέρειες, τα οποία παρουσιάζονται ξεχωριστά και ταυτόχρονα ως σύνολο, στη μορφή που τον συνέλαβε η φαντασία του καλλιτέχνη.

Με τη συνδρομή μάλιστα της τεχνολογίας, το έργο αναδράται ηλεκτρονικά προκειμένου να αποκαλυφθούν τα προσέδια και οι φάσεις της δημιουργίας του. Και αν σε κάποιον άλλο καμβά αυτή η διαίρεση θα είχε μόνονα ακαδημαϊκό ενδιαφέρον, εδώ προσθέτει αληθινό βάθος, καθώς ο θεατής ανακαλύπτει λίγο λίγο, σαν κυνήγι θησαυρού, τους μικρούς «πίνακες μέσα στον πίνακα».

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Λαέρτης Κοκολάνης και Ελένη Νταφέκα σε ενδιαφέρον ρεπερτόριο

Μια ξεχωριστή συναυλία πραγματοποιήσαν ο βιολονίστας Λαέρτης Κοκολάνης και η πιανίστρια Ελένη Νταφέκα στις 11 Μαρτίου στην αίθουσα του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός». Προσπερνώντας τα έργα δημοφιλούς ρεπερτορίου, διαμόρφωσαν ένα πρόγραμμα με ενδιαφέρουσες προτάσεις, τις οποίες υποστήριξαν με επιτυχία. Ακριβώς αυτό αναμένει κανείς από χώρους όπως ο «Παρνασσός», που χάρη στην ιστορία τους και στη (γεωγραφική) θέση τους στην πόλη μπορούν να προσελκύσουν κοινό και να προτείνουν νέους μουσικούς σε έργα που ξεφεύγουν από τα καθιερωμένα.

Τα «3 Β» στον τίτλο του προγράμματος των δύο μουσικών δεν αναφερόταν στη γνωστή γερμανική τριάδα Μπαχ, Μπετόβεν, Μπραμς, αλλά σε τρεις συνθέτες του 20ού αιώνα, λιγότερο δημοφιλείς αλλά ιδιαίτερα ενδιαφέροντες: τον Ούγγρο Μπέλα Μπάρτοκ, την Πολωνή Γκρατσίνα Μπατσέβιτς και τον εβραϊκής καταγωγής Ελβετό Ερνεστ Μπλοχ.

Ανάμεσά τους ο Μπάρτοκ είναι ο γνωστότερος και από αρκε-

τές απόψεις ο σημαντικότερος. Το πρόγραμμα ξεκίνησε με την πρώτη «Ραψωδία» του, ένα από τα έργα μουσικής δωματίου που λόγω της μουσικής του γλώσσας είναι πιο προσίτα στο ευρύ κοινό. Αφιερωμένο στον δεξιότεχνη Ούγγρο βιολονίστα Γιόζεφ Σίγκετι, αντλεί την έμπνευσή του από ένα είδος παραδοσιακού χορού που συνόδευε τη διαδικασία

Εργα για βιολί και πιάνο των Μπάρτοκ, Μπατσέβιτς και Μπλοχ ακούστηκαν στον «Παρνασσό».

στρατολόγησής και είναι γνωστό ως «βέρμπουνκος». Η μουσική αυτή είχε ήδη βρει σημαντική θέση στα έργα ενός άλλου Ούγγρου συνθέτη, του Φραντς Λιστ. Στον Μπάρτοκ η εντύπωση των παραδοσιακών σκοπιών διατηρεί αναλλοίωτη τη δύναμή της και ταυτόχρονα εγγράφεται με επιτυχία στη μουσική γλώσσα του μοντερνισμού των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα.

Οι δύο μουσικοί εστίασαν στο συναισθηματικό φορτίο των μεταξύ τους πολύ διαφορετικών έργων.

Ακολουθήσει η εξαιρετικά ενδιαφέρουσα Παρτίτα για βιολί και πιάνο της Γκρατσίνα Μπατσέβιτς. Πολυγραφότατη, η Πολωνή βιολονίστρια και συνθέτρια άφησε πλήθος έργων

μουσικής δωματίου, ανάμεσα στα οποία η τετραμερής Παρτίτα του 1955. Το έργο γράφτηκε αμέσως μετά ένα πολύ σοβαρό αυτοκινητικό δυστύχημα που είχε η συνθέτρια και ξεχωρί-

ζει για τη λιτή όσο και ποιητική του γλώσσα, με αποκορύφωση το τρίτο μέρος «andantino melancolico», όμοιο με θρηνώδη μονόλογο. Κοκολάνης και Νταφέκα ανταποκρίθηκαν με την

ίδια επιτυχία τόσο στην εκφραστικότητα που είχαν ανάγκη τα δύο αργά μέρη, το πρώτο και το τρίτο, όσο και στη νευρώδη διάθεση του δεύτερου και του τέταρτου μέρους.

Η βραδιά έκλεισε με το «Μυστικό ποίημα», όπως ονομάζεται η δεύτερη Σονάτα για βιολί και πιάνο του εβραϊκής καταγωγής Ελβετού συνθέτη Ερνεστ Μπλοχ. Το έντονα λυρικό έργο έρχεται ως απάντηση σε όνειρο που είδε ο Μπλοχ εξαιτίας μεγάλης δόσης βαρβιτουρικού σκευάσματος που πήρε λόγω κάποιας ασθένειας. Ο συνθέτης φέρνει σε διάλογο εμβληματικές μελοποιήσεις του Συμβόλου της Πίστης και άλλων εκκλησιαστικών κειμένων της χριστιανικής πίστης με εβραϊκά μουσικά θέματα.

Κοκολάνης και Νταφέκα απέδωσαν τη μουσική με πλαστικότητα αλλά και ακρίβεια, αναδεικνύοντας πάνω απ' όλα τον ονειρικό της χαρακτήρα. Συνολικά, οι δύο μουσικοί εστίασαν στο συναισθηματικό φορτίο καθενός από τα τρία μεταξύ τους πολύ διαφορετικά έργα και το εξέφρασαν με επιτυχία μέσα από την ξεχωριστή γλώσσα καθενός.

EMILIE MALFATO

Δύο νεαρά κορίτσια που ανήκουν στους Αραβες των Βάλτων μπροστά στο σπίτι τους, πολύ νωρίς το πρωί. Περιοχή των Βάλτων της Μεσοποταμίας, Ιράκ. Μάρτιος 2017. Φωτογραφία της Εμιλέν Μαλφατό.

Με το γράψιμο εκτονώνω «τραύματα»

Η πολεμική φωτορεπόρτερ Εμιλέν Μαλφατό στην «Κ» με αφορμή το μυθιστόρημά της «Ο συνταγματάρχης δεν κοιμάται»

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

«Ο συνταγματάρχης καταφτάνει ένα παγερό πρωί κι εκείνη τη μέρα αρχίζει να βρέχει. Είναι η εποχή του έτους που ολόκληρη η πλάση γίνεται μονόχρωμη. Γκρίζος ο χαμπλός ουρανός, γκρίζοι οι άνθρωποι, γκρίζο το Άστυ και τα ερείπια, γκρίζο το μεγάλο ποτάμι με την αργόσυρτη ροή. Ο συνταγματάρχης καταφτάνει ένα πρωί και μοιάζει να αναδύεται από την καταχνιά, είναι κι ο ίδιος τόσο γκρίζος, που θα 'λεγε κανείς ότι πρόκειται για έναν σωρό από ξεθωριασμένα σωματίδια, από στάχτες, γέννημα ετούτου του στερημένου από ήλιο κόσμου». Η Εμιλέν Μαλφατό, συγγραφέας του μυθιστορήματος «Ο συνταγματάρχης δεν κοιμάται», στα 34 χρόνια της έχει καταφέρει πολλά. Απόφοιτη της σχολής δημοσιογραφίας στο Παρίσι, είναι ανεξάρτητη (freelance) δημοσιογράφος και φωτορεπόρτερ. Με τη δουλειά της καλύπτει κυρίως τη Μέση Ανατολή και τη Λατινική Αμερική. Στο παρελθόν εργάστηκε για το Agence France Press στη Γαλλία, στο περιφερειακό γραφείο της Μέσης Ανατολής και στο Ιρακινό Κουρδιστάν ως ειδική απεσταλμένη. Το 2015 εγκαταστάθηκε στο Ιράκ ως ανεξάρτητη δημοσιογράφος κι επίσης έχει κάνει αποστολές στην ανατολική Τουρκία, στα Βαλκάνια, στον Καύκασο και πρόσφατα στη Βενεζουέλα.

Οι φωτογραφίες της έχουν παρουσιαστεί σε εκθέσεις κι έχουν δημοσιευτεί μεταξύ άλλων στην Washington Post και στους New York Times. Ομως εμείς την αναζητήσαμε για μια συνέντευξη με αφορμή το δεύτερο μυθιστόρημά της, που πρόσφατα κυκλοφόρησε στην Ελλάδα από τις εκδόσεις Διόπτρα, έχοντας στο ενεργητικό της ήδη ένα βραβείο Goncourt πρωτοεμφανιζόμενου συγγραφέα για το αμετάφραστο στα ελληνικά «Que sur toi se lamente le Tigre». Μίλησαμε δυο μέρες πριν φύγει από το Παρίσι για μια ακόμη αποστολή στο Ιράκ. «Δεν ξέρω πόσο θα λείψω, αλλά σίγουρα δεν θα έχω πρόσβαση σε τηλέφωνο για πολλές εβδομάδες», είπε, και όντως αργότερα η επαφή μαζί της διακόπηκε. Η Μαλφατό έχει βρεθεί πολλές φορές σε πεδία μαχών. Η εμπειρία του πολέμου

Ξέρω τον ήχο του πολέμου. Για όσα έχω δει και ζήσει δεν μιλάω πολύ. Ο πόλεμος δεν είναι συνήθως ένα θέμα που οι άνθρωποι θέλουν να ακούν.

πυροδοτεί τη μυθοπλαστική γραφή της. Ζώντας στο βόρειο Ιράκ για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι πολεμικές συγκρούσεις έγιναν για εκείνη κάτι πολύ προσωπικό, μια καθημερινότητα. «Έχω βρεθεί συχνά κοντά σε ανθρώπους που πολεμούσαν. Ξέρω τον ήχο του πολέμου: ο φοβερός θόρυβος που ξεσπά ξαφνικά μέσα στην ημέρα, η σιωπή της νύχτας», λέει. «Για όσα έχω δει και ζήσει δεν μιλάω πολύ – εκτός ίσως από την οικογένειά μου.

Ο πόλεμος δεν είναι συνήθως ένα θέμα που οι άνθρωποι θέλουν να ακούν, δεν είναι αντικείμενο συζήτησης για ένα ευχάριστο δείπνο. Βεβαίως υπάρχουν κι εκείνοι που βρίσκουν σε αυτό μια μακάβρια ευχαρίστηση. Τους αποφεύγω. Με τους μόνους που μπορώ να μιλήσω πραγματικά είναι εκείνοι που έχουν πολεμήσει». Στο πρώτο της βιβλίο, εμπνευσμένη από την περιπλοκή πραγματικότητας του Ιράκ, μας εισάγει διακριτικά σε μια κλειστή κοινωνία που κυβερνάται από την ανδρική εξουσία και τον κώδικα τιμής: Στο σημερινό αγροτικό Ιράκ, στις όχθες του Τίγρη, ένα νεαρό κορίτσι σπάει την απόλυτη απαγόρευση και δημιουργεί μια σχέση αγάπης εκτός γάμου. Το αγόρι σκοτώνεται από βόμβες, το νεαρό κορίτσι είναι έγκυος. Ο αδυσώπητος μηχανισμός τίθεται σε κίνηση, τα μέλη της οικογένειας μετατρέπονται σε έναν κύκλο σιωπηλών σκιών κάτω από το «βλέμμα» του Έπους του Γκιλγκαμές, φορέα της μνήμης της χώρας και των ανδρών. Στο δεύτερο βιβλίο της, ο συνταγματάρχης - βασανιστής είναι καταδικασμένος σε ισόβιους εφιάλτες που του στερούν τον ύπνο. Η ιστορία εξελίσσεται με εναλλαγές τρίτοπρόσωπης αφήγησης και πρωτοπρόσωπης ποιητικής

Η 34χρονη συγγραφέας, δημοσιογράφος και φωτορεπόρτερ Εμιλέν Μαλφατό καλύπτει κυρίως τη Μέση Ανατολή και τη Λατινική Αμερική.

γραφής, εσωτερικούς μονόλογους του κεντρικού χαρακτήρα: «Έχω την εντύπωση/ ότι δεν θα χρειαστεί να περιμένω για πολύ ακόμα/ πως μια απ' αυτές τις νύχτες θα κοιμηθώ/ επιτέλους/ είναι μια ανακούφιση/ χρόνια αϋπνίας μπορείς να το φανταστείτε/ κι όμως καμιά φορά φοβάμαι πως/ θα μου το αρνηθείτε/ κι αυτό/ πως ακόμα και νεκρός δεν θα ξαναβρώ τον ύπνο/ ούτε τη λήθη», λέει ο πρωταγωνιστής, ένας γνωστός - άγνωστος που ζει σε μια χώρα-φάντασμα.

– Το πρώτο σας μυθιστόρημα είναι εμπνευσμένο από τις εμπειρίες σας στο Ιράκ. Υπάρχει ανάλογη σχέση πραγματικότητας και μυθοπλασίας στο «Ο συνταγματάρχης δεν κοιμάται»;
– Ο «Συνταγματάρχης» είναι

ένα έργο πιο ονειρικό, πιο απομακρυσμένο από την πραγματικότητα σε σχέση με το προηγούμενο. «Επέτρεψα» στον εαυτό μου περισσότερη ελευθερία, σχεδόν τρέλα στο γράψιμο. Περισσότερη ποίηση επίσης. Αλλά νομίζω ότι η γραφή τρέφεται με όλα όσα βιώνουμε, όλα όσα βλέπουμε, όσα διαβάζουμε, και το συγκεκριμένο βιβλίο δεν αποτελεί εξαίρεση. Επιπλέον αναφέρεται στον πόλεμο, ένα θέμα με το οποίο είχα συνδεθεί μέσω του επαγγέλματός μου.

– Είναι το βίωμα του πολέμου αυτό που σας ωθεί να δημιουργήσετε αδιस्ताκτους, σκληρούς ήρωες όπως ο συνταγματάρχης και να αφηγηθείτε ιστορίες βίας;
– Φαντάζομαι ότι γίνεται μια εσωτερική καθάρση στη μυθοπλασία μου. Είναι ένας τρόπος για

Υπάρχουν κι εκείνοι που βρίσκουν σε αυτό μια μακάβρια ευχαρίστηση. Τους αποφεύγω. Με τους μόνους που μπορώ να μιλήσω πραγματικά είναι εκείνοι που έχουν πολεμήσει.

να εκτονώσω ορισμένα «τραύματα» και να γυρίσω σελίδες. Η μυθοπλασία σου επιτρέπει επίσης να πεις ορισμένα πράγματα με διαφορετικό τρόπο από τη δημοσιογραφία. Ίσως να είμαι αφελής, αλλά πιστεύω ότι οι άνθρωποι δεν γεννιούνται τέρατα. Με ενδιαφέρει λοιπόν να καταλάβω πώς γίνονται έτσι, από πού έρχονται, πού πηγαίνουν και τι κάνουν όταν επιστρέφουν στο σπίτι τους.

– Γνωρίζοντας ότι σας ενδιαφέρει η Ιστορία, σε ποια χώρα και σε ποια εποχή θα μπορούσε να ζήσει ο συνταγματάρχης του βιβλίου σας; Σκέφτηκα ότι θα μπορούσε να είναι σε μια περιοχή της Μέσης Ανατολής μεταξύ 1980-2010 ή της Λατινικής Αμερικής.

– Θα μπορούσε να είναι οπουδήποτε, οποτεδήποτε. Συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας στα τέλη της δεκαετίας του 1960.

– Από πού πηγάζει η επιθυμία σας να γράψετε, αφού ήδη χρησιμοποιείτε με επιτυχία το μέσο της φωτογραφίας για να αφηγηθείτε ιστορίες;

– Οσον αφορά τη μυθοπλασία, η συγγραφή αποτελεί περισσότερο ανάγκη παρά επιθυμία. Υπάρχει κάτι λυτρωτικό σε αυτή τη ροή των λέξεων που, ούτως ή άλλως, δεν ελέγχω. Είναι κείμενα που γεννήθηκαν χωρίς να τα περιμένω, ούτε να το προσδοκώ. Απλώς κάποια στιγμή έπρεπε να βάλω στο χαρτί όσα είχαν γραφτεί ήδη στο μυαλό μου. Ξαν να ήταν ήδη έτοιμο, το κείμενο πέρασε από μέσα μου, ήμουν μόνο ο καταγραφέας του.

– Ταξιδεύετε πολύ συχνά για αποστολές. Πώς καταφέρντε να «ξαναμπίτε» στη ζωή σας

όταν επιστρέψετε στη Γαλλία και πώς βρίσκετε τον χρόνο και τη συγκέντρωση για να γράψετε τα βιβλία σας;

– Είτε γυρίζω στη Γαλλία είτε αλλού, η επιστροφή από μια αποστολή μπορεί να είναι πάντα δύσκολη. Αυτό εξαρτάται ιδιαίτερα από την περιοχή και το θέμα που έχω να καλύψω. Μερικές φορές είναι απαραίτητο να προσφέρω στον εαυτό μου ένα είδος αποσυμπίεσης. Όταν το γράψιμο αφορά ένα μεγάλο ρεπορτάζ κι όχι μυθοπλασία, όπως στο βιβλίο για την Κολομβία «Τα φίδια θα έρθουν για σένα», η γραφή γίνεται από τις σημειώσεις που έχω κρατήσει στο πεδίο. Τότε είναι όντως απαραίτητο να προγραμματίσω τον χρόνο μου, αλλά αυτό αποτελεί μέρος της δημοσιογραφικής δουλειάς. Η συγγραφή της μυθοπλασίας «πέφτει πάνω μου» απροσδόκητα και παρορμητικά, και είναι πάντα εξαιρετικά γρήγορη. Γράφω λοιπόν με εμμονή για ένα σύντομο διάστημα και μετά σταματάω.

– Είπατε σε μια από τις συνεντεύξεις σας ότι έχετε δει τον χειμώνα στο Ιράκ το γκρίζο φως που «φωτίζει» τον «Συνταγματάρχη». Ποια είναι η σημασία του φωτός στη δουλειά σας;

– Το φως είναι καθοριστικό στοιχείο σε όλες τις φωτογραφικές εργασίες: στη φωτογραφία «γράφουμε» με φως. Προσωπικά δυσκολεύομαι να δουλέψω αν δεν με βολεύει το φως. Όταν εργάζομαι στο Ιράκ, είμαι ένας από εκείνους τους φωτογράφους που σηκώνονται στις τέσσερις το πρωί για να έχουν το «σωστό φως».

– Εργάζεστε συχνά στη Μέση Ανατολή. Πώς νιώθει μια δυτική, ελεύθερη και χειραφετημένη γυναίκα σε αυτές τις τόσο ανδροκρατούμενες κοινωνίες;

– Αλίμονο, οι «δυτικές» κοινωνίες κυριαρχούνται επίσης από άνδρες. Υπάρχουν βέβαια διαφορές, αλλά μια γυναίκα στην Ευρώπη υπόκειται σχεδόν μόνοις στις εντολές της πατριαρχίας. Είναι πιο λεπτές προσταγές, αλλά υπάρχουν, μας διαμορφώνουν, μας περιορίζουν. Το να το συνειδητοποιήσεις και να προσπαθήσεις να απελευθερωθείς από αυτό είναι συνεχής, δύσκολη, απαιτητική δουλειά.

η Ελλάδα στις κάλπες

Γ' τόμος

2009-2019

Εθνικές εκλογές, κόμματα και εκστρατείες

Ένα απολαυστικό, πρωτότυπο έργο για τις εκλογές της Μεταπολίτευσης

**Κυριακή
23/4**

